عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ

شعيب عبدالرحمن

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدَ الشَّاكِرِيْن ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ خَاتِمِ النَّبِيِّيْنَ وَالْمُرْسَلِيْن ، وَعَلَى سَائِرِ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرَسُلِهِ الطَّيِّبِيْنَ الطَّاهِرِيْن

އަޅުގަނޑުގެ މިލިޔުމުގެ ބަތަލު الخليفة الرّاشد عمر بن عبد العزيز އަކީ ގިނަގޮތްގޮތުން އެކަލޭގެފާނުގެ ރަނގަޅުކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވާ މާތް ބޭކަލެކެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ތަޤުވާވެރިވި ޢިލްމުވެރިއެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު މަސައްކަތްކުރުމުގެ ކުރެއްވި ޚިދުމަތާއި ސިޔާސީ ފުރިހަމަ ކަމުގައި ނުވިނަމަ އެކަލޭގެފާނުގެ ޢިލްމީ އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ތަރިކަ ގިނަގުނަވެފައިވަނިކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިސްވާކަން ކަށަވަރެވެ.

عمربن عبد العزيز އަކީ عابد އެކެވެ. އަދި زاهد އެކެވެ. ނަމަވެސް މިދުނިޔަމަކީ ކައްޓިމުންނަން އެބައިމީހުންގެ ބައްޕައި ކުރެއްވިއެއްވުމުގަޔާއި، އެބައިމީހުންގެ رَفَاهِيَة އަށް ކުރެސްއެޅުން ދުކަލެއް ކަމުގައެއް ނުވިއެވެ. އަދި މީގެ އިތުރުން، އިލާހީ ހުކުރުވެރިކަމަށް ކުރެސްއެޅުން ދުކަންކަމުގައި ހަމަ ތަޤުންނުވެސް އެދުކަމުންދޫކޮށްލެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން އިސްލާމީ ތާރީޚުގައި އެކަލޭގެފާނު ފާހަގަކުރެވިގެންދިޔައީ އިސްލާމީ ވެރިކަމުގެ ނަމޫނާ ޚަލީފާއެއްކަން ދައްކައި ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެއްބޭކަލެއްކަމުގައެވެ.

އާދެ ތާރީޚަކީ ކުރިމަގު އުފާވެރިކުރުމަށްޓަކައި ކުރިއަށް ޓަކާ ޓަކާ އެއްޗެއްކަމުގައި ބެލެވެއެވެ. ނުކުތާ ކިބައިން ލިބެވޭ ނިސްބަތުގެ ބޮޑުތަކެއް ނުހަނު ބޮޑުކަމުގައި ދެކެވެ. ވީމާ ތާރީޚުގެ މިދަރުސް ތަޖުރިބާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިމަގަށް

އެޖަތަ މަޢުލޫމާތުތަކެއް ދިނުމަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ދައްކަން ހޯދިޖެހި އެކުދިން މަޤްބޫލުކަމުގެ ކުރިމަށް އެވެ ބާރުކަންކުރެވ ނުލާހިކަން ކަރަވަށެވެ.

މިފޮތް އަޅުގަނޑު ތައްޔާރުކުރުމުގައި އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ ބިރުވެރިންގެ މަސްދަރުން ابن كثير ގެ البداية والنهاية އެވެ ލިޔުއްވި ފޮތާއި އަދި السيوطى ގެ تاريخ الخلفاء އެވެ ލިޔުއްވި ފޮތާއި އަދި الذهبي ގެ سير أعلام النبلاء އެވެ ލިޔުއްވި ފޮތާއި އަދި عفت وصال حمزة ގެ سيرة عمر بن عبد العزيز خامس الخلفاء الراشد ين އެވެ ލިޔުއްވި ފޮތާއި އަދި محمّد عبد الحيّ محمّد شعبان ގެ صدر الإسلام والدّولة الأمويّة އެވެ ލިޔުއްވި ފޮތާއި އަދި أبوالحسن النّدوى ގެ رجال الفكرة والدّعوة في الإسلام އެވެ ލިޔުއްވި ފޮތާއި އަދި معجزة الإسلام عمر بن عبد العزيز ، މިފޮތާއި އަދި شاه معين الدّين أحمد ندوي އުރުދޫބަހުން ލިޔުއްވާފައިވާ تابعين މިފޮތާއި، މިއެންމެހާ ފޮތަކަށް مطالعة ކުރުމަށްފަހުގައެވެ.

މިއެންމެހާ ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން މިފޮތް ލިޔުމުގައި أصل އަސާސް ބަލާފައިވަނީ أبوالحسن الندوي ގެ رجال الفكرة والدّعوة في الإسلام މިފޮތާއި އަދި عفت وصال حمزة ގެ سيرة عمر بن عبد العزيز خامس الخلفاء الراشدين އާއި މި ދެފޮތެވެ. މިދެފޮތަކީވެސް ކުރިން އަޅުގަނޑު ބާރަށްކޮށް ފައިދާ ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން ابن كثير ގެ ފޮތާއި السيوطي ގެ ފޮތާއި الذهبي ގެ ފޮތް مرجع ތަކެއްގެ ގޮތުގައި ހިމެނިއްވައިގެން އެދުރުބަސްކުރެއްވިން ލިޔުއްވާފައިވާ ދެފޮތެވެ. ނަމަވެސް މިދެފޮތަށް އެދުރުބަސްކުރެއްވި ވަހީ ފޮތް ލިޔުއްވުމުގައި ޚާއްޞަ ކުރަތަށްސަވާލުވައިކުރުން އަޅުގަނޑުގެ މިފޮތުގެ އަސްލުކަން އެދުރުފޮތް ބާރުލައި އެވަސީއެވެ. އަދި ކުރިން ނަންގަނޑުވުން ފޮތްތަކުގެ އިތުރުން އަރަބިބަހުގެ ދުރުފޮތްކުރުގައިވާ لسان العرب އަދި المنجد މިދެފޮތުގެ ބޭނުން ވަރަށްބޮޑަށް ހިފާފައިވާން ވާހަކަވެސް ކިޔުންތެރިންނަށް މައުލޫމާތުދޭކަށް ދަންނަވައިލުމަށް ހިތްހަމަޖެހޭތީއެވެ.

އަޅުގަނޑު މިފޮތުގެ ގިނަ ސުވާލުތަކާއި އެސުވާލުތަކުގެ ދަށުގައިވާ ގިނަ މަޢުލޫމާތުތަކަކީ عفت ގެ ފޮތުން ނަގާފައިވާ ސުވާލުތަކާއި މަޢުލޫމާތުތަކެވެ. ނަމަވެސް ތަރުތީބަކީ އަޅުގަނޑު އަމިއްލަ ތަރުތީބެކެވެ.

އެހެންފޮތުގައި ނެތް ބައެއް މަޢުލޫމާތު މިފޮތުގައި އަޅުގަނޑު ހިމަނާފައިވާއިރު އެ މަޢުލޫމާތުތަކަށް ނުދީ ފޮތްތަކާއި އަދި އެއިގެ ސަފުހާތަކަށް އަޅުގަނޑު ހަވާލާދީފައެއް ނުކުރަމުންނެވެ. މިކަން މިގޮތަށް އަޅުގަނޑު ކޮންފައި އެވަނީ އެގޮތަށް ހަވާލާދީފައިނުވަނީ، ޚާއްޞަކޮށް އަދި މުހިއްމު ކަމެއްކަމުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކޭތީއެވެ.

މިފޮތް ޚިދުމަތަކަށްޓަކައި އެކިފޮތްފޮތުން މަޢުލޫމާތު ނަގަމުންދިޔައިރު ޚިޔާލުގައިވާ ކޮންމެ މަޢުލޫމާތެއް މިފޮތުގައި ހިމަނާފައެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި ޔަޤީން މިފޮތުގައި އަޅުގަނޑު ހިމަނާފައިވާނީ ރަނގަޅު މަޢުލޫމާތުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑަށް ފެނިގެންދިޔަ މަޢުލޫމާތުތަކެވެ.

ބައެއްފަހަރަށް އެއްބޭފުޅެއްގެ ވާހަކަ ނަގުލުކުރަމުންގޮސް އެވާހަކަތަކުގައި މަޝްހޫރު ދުވަސްތައް ބައެއް އެއްކަލަ ޚިޔާލުތަފާތު ނުވާތީ މަޝްހޫރުވެފައިވާ ގޮތުން އެބައިގެ ވަނީވެސް ބައެއްފަހަރު ހަމަކުރަން ޚިޔާލުތަފާތު އެބައި އަޅުގަނޑު ހިމަނާފައެއް ނުވަނީއެވެ.

މިފޮތް ލިޔުމުގައި ވާގިވެރިކަމާއި ތައްޔާރުކުރުމާއި ކަމަށްޓަކައި ހާދަހަމަތަކާ ވެރި މާތް الله އަށް ބަރަކާތް ގިނަގުނަ ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. އަދި މިފޮތްލިޔުން ފޮތެއްގެ ސިފަ އަމިއްލަ ހަދައިން ވަރަށްގިނަ ބައެއްގެ އެހީތެރިކަން އަޅުގަނޑަށް ލިބިފައެވެ. ސިފައިން ލިޔުމުގައި ޒާތީ ކުރު ލިޔުމަކާއި ޚިޔާލުތަކާއެކު އެހީވެދެއްވި ފަރާތްތަކަށް ޚުދު ޝުކުރުވެރިވަމެވެ. އަދި ވަކިން ޒާތީ ގޮތުން އަޅުގަނޑުގެ އަނބިކަނބަލުގެ ސ. އިރުވައި އަލްފާޟިލާ ޝުކުރިއްޔާ.

އަލްފާޟިލް އިސްމާޢީލް ރަޝީދީ މިފޮތުގެ ދިވެހިބަސް މަގުރިވެތިކޮށްދެއްވުމުގައި އަޅުގަނޑަށް ވަރަށްބޮޑު އެހީތެރިކަމެއް ފޯރުކޮށްދެއްވި ބޭފުޅެކެވެ. އެހެންކަމުން އޭނާއަށް ޚާއްޞަ ޝުކުރެއް ދަންނަވަމެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ މަޤްޞަދަކީ މިފޮތުން، ބަޔަކަށް އިބްރަތްތަކެއްލިބި އެއިގެ ސަބަބުން ގިނަ ބަޔަކު އިސްލާޙުވުގެ މަގު ޒިޔާރުކުރުމަށެވެ. ތަޢުފީޤު ދެއްވާނީ މާތް اللّٰه އެވެ.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُۥ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى ٱلسَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ (ق: ٣٧)

ހަމަކަށަވަރުން ހިތްއޮވާ މީހަކަށް ނުވަތަ ޙާޟިރުވެގެން ކަންލައި އަހާ މީހަކަށް އެކަމުގައި نصيحة އާއި އިބްރަތް ވާކަން ކަށަވަރެވެ. އާމީން!

ސެޕްޓެމްބަރ 2000

ޝުޢައިބު ޢަބްދުއްރަޙްމާނު

މުޤައްދިމާ

އަލްޚުލަފާއުއް ރާޝިދޫ (ނުވަތަ ހަތަރު ޚަލީފާއިންގެ ވެރިކަން) ނިމިދިއުމާއި ގުޅިގެން އުމަވީ ދައުލަތުގެ ނަމުން މަޝްހޫރުވި ބާރުގަދަ ވެރިކަމެއް އުފެދުނެވެ. އެވެރިކަމަކީ އިސްލާމީ ވެރިކަމުގެ ނަމުން ނަންދިނުމަށްވުރެ ބައެއް އިލްމުވެރިން ދުނިޔަވީއްވަސީ ޢަރަބީ ވެރިކަމުގެ ނަމުން ނަންދިނުން ރަނގަޅުކަމަށްވެ. އެދައުލަތަކީ ވެގެންދިޔައީ، އިސްލާމީ ޚާރިޖުގެ އަދި އަހުލުބައިތުގެ ބަދަލުގައި ޤަބީލާއިންގެ ގާތްމީހުންނަކަށް ލިބުނު ކެރިއަރުމަކަށްވެ. އެކަމަށް އަދާކޮށްދިނީ ދުއާރިކަތްވެއްވަން ރައްޔިތުން ޤުރައިޝީގެ ނަފްސް، ޤަސަމް ދަރިވަރުން ބަލަހައްޓާ ގޮތް، ކިބައިން ދިމާވި އަރާރުންގެ ނަސީބު، ރަނގަޅު އަޚުލާޤީ ތަރުބިއްޔަތު އެކަންކަމަށް ބަދަހި ވެގެން ލިބުނު ކަމަށްވާތީ އެ ޚިދުމަތް އެކުލެވިގެންދިޔައެވެ. އިޖުތިމާޢީ ފަސްފުރުސަތު ހުރި ސިޔާސީ ޚިލާފުތައް، ނަސަބުކުލުނު ދިޔައެވެ. ޙަޤީޤަތަކީ ވެރިކަމުގެ ބާރުތަކުގެ ފަސާދުކޮށްޖެހުނުކަން، މާލީ ކަންތައް ހިސާބުކުރުމުގެ ބެލުމަށް ޙަޤީޤަތް ބުނެއްދެވޭ މާނަދޭގޮތަށް، މަސްދަރުތަކަށް ފަރާތްތަކުން ކުރާ ބިރުގެ ބަދަލު ސިޔާސަތުގެ އިމްތިޔާޒު، މުސްލިމުންގެ ބަލިކަމާއި، ޤަދީމް ދަށަށް ނޫން ޙާލަތު ސިޔާސީ އަދި އިޤްތިޞާދީ ކަމުގެ ބޭރުފުޅުތައް އިސްލާމީ ބައިނަލްއަޤުވާމީގެ ޝަރީޢަތް، ޙާލަތު އިސްލާމީ ޚިލާފަތްކަމަށް ބަލާ ބޭރުކަމަށް ޚިޔާނަތްތެރި ސިޔާސީ ޝަކްލެއް ޤާއިމްވާން ޚިޔާލުތަށް ބަލާ ފަސޭހަ ފަރުދުން އިޖުތިމާޢީ ޚިދުމަތް ޝަރަފާއެކު ބުނެވޭން ނިމެނީ ހަމައެކަނި ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ ޚިޔާލު ސަމާލުކަމެވެ.

އަށުއްކާޑުން ދައުލަތުގެ ޒަޢާމާއަކީ އުއްމަތުގެ
މިލްކުކަމުގައިވިއަސް ހުދުވަސްވަރު އެ ޒަޢާމާވެފައިވަނީ ތުރުކުއްގެ
މިލްކަކަށެވެ. އެންމެ މީހުންގެ އެދުންތަކަށް ރައްދުކުރާ އުއްމަތެއްގެ
ގޮތުގައެވެ. އިސްލާމީ އުޚުއްވަތު ރަސޫލާގެ ބަދިގޮގައިވާ ތަރައިން ޖަމާޢަތަ،
މުސްލިމުންގެ އަތުންނަގާ ތަފްރީޤުންނަން ރަސްމީ ހަރަކާތްތަކެވެ.
ނަމަވެސް އުދުވަސްވަރުގެ އުޚުއްވަތަން ވެތައިވަނީ ތަފްރީޤުންގެ އަތުން
ނަގާތައި އަމިރުންނަގައި، ސޯއިރުންނަން އުމުދާބައް ހަރަކާތްވާ އުޚުއްވަތެވެ.
މުސްލިމުން ވެރިންނާ ކައިރިކޮށް އުމިހުންނަން ބިއްޖަބްރުވި ތަފްރީޤުން
ވެރިންނާ ވިހާވެސް ދުރުކޮށް އުމިހުންނަން އިހާނެތިކޮށް ހިބުމަތި
އުދުވަސްވަރު ޖާއްމުވެތައިވާ ކަމުކަމެވެ. ތާސިވެން އުބައިމިހުންގެ ވެރިންގެ
ބަޖެހިތެގައި ހަރާތައިވާ ގެންބަކުގެ ސަރަބަބުން ނުވަބަ އުބައިމިހުންގެ
މުއްސަނދިކަމުގެ ސަރަބަބުން ވެރިންނައި ކައިރި ކުރުވެއެވެ. ޖަބަރުތުމަތިކުގެ
ޖަމާނުގައި، އަނބިތިރިޔާ މިހާރު ޖަބަރުތު މަތިކުގެ އަރިހަން އުއްވެސް
އިޖުނައުއްނަބި ވަރުއްޔާ ކަމަން ތިއްތައިވެއްވެ. މި އަނބިތިރި އާނާގެ
ކަރުގައި ރަނުގެ ބަތިތޯއް އަޔައި، އަނގައިން ރަބިކަބިކ ތައިބަތައިބާ
ހުންނަ މިހާރުވެ. އަދި ޖަރާދުޖު ބޮނު ދޫސްތުވެސް ކަނުއްނަން ގިނަ
ބައިއްގެ ތުއްސަރާތައިތާޤުވެސް އުދުވަސްވަރު ޖަރާދުޖަހި މަތިވެރި
ދަރަޖައެއް ދިވިތައިވާ މިހާރުވެ.

ތަވަހަތުމަހިވެސް އުދުވަސްވަރު އުކަމަން ވަރަންބަހަޅުން
ފޮރުދޮވި ކަރާއަރުތައިވާ ކަޅުއްގެ ގޮތުގައި ފުރަގަކަރުވާ ކަޅުކަވެ.
އުއްތަރަރު މަދިނާއަން ތަވަހަތުމިހާރު، ޖިހާރަތުކަން ތަވަހަތުގެން
ހަމަޖިހިތައިވާ ގެ، މިހުންނައިގެން ފުރިހަރުވުގެ ސަރަބަބުން އުގެ

ފެއްޓިގެންގޮސް ފާޅުދަރުވެގެން ޖަވަހިރާ މީހާއާއިއެކު، އެތަނަށްބަދަލު ހަރުވެގެން ދިޔަ ބާދިޝާއަށްވެސް ހިނގާފައިވެއެވެ.

ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތަކާއި ސަރުކާރުގެ ބޭޓި މީހުންގެ ދިރިއުޅުމަށް މަޖާކުރުމާއި "ތަރަފް" ގެ އަސަރު ފަރަންސޭސް ފުރާފައިވާ ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ ހިނދު އާއްމުންގެ ތެރެއިންވެސް އެފަދަ ފަންޑިއެއް ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ. ޢާއްމުންގެ ތެރޭގައި މާތްކަމާއި ބާއްޖަވެރިކަމުގެ މިންގަނޑެއްގެ ގޮތުގައި ބެލެވިފައިވަނީވެސް މުދަލެވެ. މުއްސަނދިކަމެވެ.

ބަޔާންވެރިޔަ ކަންތައްތައް އެގޮތަށް ހުރިނަމަވެސް ވިސްނުންގެ ހިތްތަކުން ތޫރިބައި ފުރަވިގެން ގޮސްފައެއް ނުވެއެވެ. މުޖުތަމަޢުން ފެންނަ އެފަދަ މުސްކުޅާތަކަށް ވިސްނުމުން ޒޮބުލެއް ނުކުރެއެވެ. ތަރަފްއާއި މަޖާކުރުގައި، އުޅޭ ފެރިސްނާއި، އަދި އުނގުނުވެސް މުޖުތަމަޢުދަށުގައި، އުފެދިފައިވާ އެފަހަރުގެ މިހުނަރަށް ބަދަލު ރުޅިވެރިކަމާއި ނުރުހުމުން ފެރިފައިވާ ނަޒަރަކުންނެވެ. މަޖާކުރުމާއި ތަރަފާއި ގުޅިފައިވާ އިޚްތިލާފުތަކާ އެދުވަސްވަރުވެސް އާއްމުންގެ ތެރޭގައި މަތިވެރި އިއްޒަތާއި ޤަދަރެއް ދެވިފައިވާ ބަހައިކަން ކަށަވަރެވެ. އަމީރުންގެ ތަރަފައިވެސް ކަސްތަކުވެސް ފަރާކަން އެގޮތަ އިޚްތިލާފުވެރިންނަން ކަލާހިއްތަމްފުން ހުންނަކަން ފާހަގަ ކުރެވިފައިވެއެވެ. އާއްމުގޮތެއްގައި، އަމީރުންގެ ނުފޫޒާއި ބާރާއި ވެރިކަން ފުޅާކުރިފައިވަނީ ސިޔާސީ ދާއިރާގައެވެ.

އެދުވަސްވަރު ދިޔައީ ސިޔާސަތު ނުގޭ ކޮންމެ ވަގުތެއްގައި، ދީނީ ކޮޅުގެ ބާރު ޢާއްމުންގެ މުދަލުގައި ގަދަފައެވެ. މިގޮތުން ހިއްސާވާ ބިން އިބްދާތު މަދިކު ވަޒީރުންގެ ގޮސްފިއްޔާ ހުރިނަމަ ދުވަސްވަރު އާއްމުކޮށް

ޙައްޖަށް ވަޑައިގެން ގެދުރު އަރިހުގައި ޖަވާރު ކުރައްވާފައި ޙަޖަރުލް
އަސްވަދުގައި ބޮސްދެއްވަންވެގެން ބެއްލެވިއިރު މީސްތަކުންގެ ބައިބޯކަމުން
ކައިރިވެވަޑައިގަންނަވާކަށް ނުވިއެވެ. އެހެން ހުންނަވަނިކޮށް
ޙުސައިންގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ކަމުގައިވާ ޒައިނުލް އާބިދީން ވަޑައިގެން
ގެދުރުގެ އަރިހުގައި ޖަވާރު ކުރައްވުމަށްފަހު ޙަޖަރުލްއަސްވަދުގައި
ބޮސްދެއްވުމަށް ވަޑައިގަންނަވަން ތަޝްރީފުކުރުއްވުމުން މީސްތަކުން
ފަރާތްފަރާތަށް ބައި ޒައިނުލް އާބިދީނަށް ތަންދެއްކެވިއެވެ. އެހިނދު
އޮޑިގައި ހުރި ޝާމުކަރައިގެ މީހަކު ހިޝާމަށް ދެންނެވިއެވެ. މީސްތަކުން
އެބޭކަލަކީ އަރާ ހިއްޖަތް އެކުރައްވާ ބޭކަލޭ ފަހު ކާކުހެއްޓޭވެ؟ އެހިނދު
ހިޝާމު ވިދާޅުވިއެވެ. އަހަރެން އެމީހަކު ނުދަންނަމެވެ. ހިޝާމު އެހެން
ވިދާޅުވީ ދެނެވަޑައި ނުގަންނަވާތީއަކީ ނޫނެވެ. އެއީ ޝާމުކަރައިގެ މީހުން
ޒައިނުލްއާބިދީނަށް ކުރިތަރާނާތާކަމުގެ ބިރުވެގެން ހުންނަވައެވެ.
އެހެންނަމަވެސް އެވަގުތު އެތާނުހުރި އެދުވަސްވަރުގެ ގެނަންވެރިއަކަމުގައިވާ
ފަރަޒްދަޤު އެ ޝާމުކަރައިގެ މީހާއަށް ބުނެލިއެވެ. އަހަރެން އެބޭކަލަކު
ދަންނަމެވެ. ދެން ޝާމުކަރައިގެ އެމީހާ ސުވާލުކުރުމުން ފަރަޒްދަޤު
ކިޔުއްވި ގެންބައިތެކެވެ. އަގާފުގެ މާނައަކީ، އެއީ، އާނާ ހިނގާ ކޮންތާކަށް
އާނގާއަޔި ކާކުކަން ދަންނަމީހުކެވެ. ގެދުރުގެވެސް އާނގާއަޔި ކާކުކަން ދަނެއެވެ.
ބަރަކާއި އަދި އެންތޫން ތަންތަންވެސް އެއީ ކާކުކަން ދަނެއެވެ. މި ބާދިޝާއަޔި
ވަރަން އާދަރައިގެ ބާދިޝާއުން ކަމުގައިވިޔަސް މި ބާދިޝާއިން ތާރަވަނީ
އެދުވަސްވަރު އައްމުދުންގެ ޙާދުޤައި، އިތަރުދުވަހިންނަށް ތަގަތާކޮޅަކާވެ.
އެހިނދުންނަށް ކާދިރިކަން ހުރި ދިންވަރުވެ. އަހަންކަމުން އަސްބާބު
ބައިކަލުންނާއި ޖާބިރުއްދަ ބާކަލުންނަށް ހިތްގައި ވަރަށްވަސް
ތަތްފަރި ގަދަރުއް ދަރިފުޅައިފެއްވެ. ބަނަކާލީހުންގެ ތަގާގައި ނާދަފު

ސިފަތަކެއް ހުރިނަމަވެސް ދީނީ ޢުލޫމު ޢާއްމުންގެ ތެރެއިން ގެއްލިގެނެއް ނުދެއެވެ. އެހެންކަމުން އެކަން ވެގެންދިޔައީ ޙާލުގައި މުސްތަޤްބަލަށް ކުރުމާއި ޢާއްމުންގެ ދިރުން ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަޔާންކޮށް ދޭން ފަށައިގަތުމުން މަނާކުރުމަށް އެއްބަސްވެވުނެވެ.

ވެރިކަމަށް އިސްލާހުތަކެއް ގެންނަން ބޭނުންވެފައި ވީނަމަވެސް އެކަމުގައި ހުރި ބައެއް ދަތިތަށް:

ބާރުވެރިޔަކަށް އުމަތު ވެރިކަން ދިނުއެވެ. މިސްރުގެ ދިރިއުޅުން ބަދަލުވެގެން އަންނަތަނުގައި ތަރައްޤީވެގެން ދިޔައެވެ. އަދި ދުވަސްވީހިން ދިރި ސަރުކާރުގެ ނުފޫޒު ކުޑަވެގެން އަދި އެތަނުން މިހެން މަދުވެގެން ދިޔައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގާ ހަލާކުވެގެން ދިޔައެވެ. އެއީ މުސްލިމުންގެ ޚާއްޞަ ބަލިގަނޑު ކުރުމަށްޓަކައި ދީނީ ތަޢުލީމާއި އެކި ދާއިރާ ކަމުގެ ބިރުވެރިކަން ފެތުރިގެންނެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެކި ތަޢުލީމާއި ފޯރުވާ ދިރުން އަޅުއަޅާ ވަރަށް ދުރު ކަމުގެ ތެރެއިން ސަރުކާރު ކަމުގެ ކަމެއްވެ. އެހީ އަޅުވަޅު ބިނާވެފައިވާ ބާރުގަދަ އަސާސީ ބިނާވެފައިގެ މަތިވެއްޖެވެ. އަދި އެދުވަސްވަރަކީ އެ ތައުލީމުގެ އެންމެ ޖާގަ ދުވަސްވަރު ކަމަށްވާތީއެވެ. އެތައުލީމާއި މުޤާބިލު ކުރިއަށް ބާރުއް އެދުވަސްވަރު އިސްލާމީ ދަޢުވަތުގެ ފެންނަން ނެތީއެވެ. އެދުވަސްވަރު އެތައުލީމާ އިލްމުވެރީން ނުކުތް ބާރުތައް ކަމުގައިވާ ޚުލަފާއުއް ރާޝިދީނާއި ޢަލީ رضي الله عنه ޖެހުނު ފަދަ އިސްލާމީ ހިލާފަތް ޚިލާފަށް ޢަމަލް ކުރި ޢަބްދުލްމަލިކު ވިޔާނާ ވެރިކަން ނަގައިފިން ކުރިއަކު ފަދަ އުއްމަހާތުގެ ޝަރީޢަތާއި ބައިގަނޑު

ދައުލަތް ޙުސައިނުގެފާނާއި، ޢަބްދުﷲ ބުނު ޒުބައިރުގެ ދަސްތަކަތްތަށް ނުބިކޮނުލިއެވެ.

އެހެންކަމުން އާދައިގެ ކަންތައްތަކަށް އުމަވީ އެވެރިކަން އިސްލާހީގެ މަގަށް އެއްވުމުގެ ބާރެއް ލިބިފައި ނުވާކަން ދޭހަވެއެވެ. އެގޮތުން އެވެރިކަން އިސްލާހީގެ މަގަށް ގެންނަން މުޖުތަމަޢަކަށް (އާދައާއިޚިލާފު ކަންތައްތަކަކަށް) ވަނީ ބޭނުންވެފައެވެ. މިސްކީނުން އެފަދަ ވަނިކޮށް އާދައާއިޚިލާފު ކަންތައްތަކެއް ފެނުނު އެވެރިކަން އިސްލާހީގެ މަގަށް އެކުވެރުމަށް ވާނީ ވަރަށްބޮޑަށް ބޭނުންވެފައެވެ. އެކަން ކުރެއްވުމަށް ބޭކަލަކީ ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުއެވެ.

ނަމާއި ނަސަބު އަދި އުފަންވެވަޑައިގަތުން

އެއީ އަބޫ ޙަފްޞު ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ބުނި މަރްވާނުބުނި ޙަކަމްބުނި އަބިލްޢާޞްބުނި އުމައްޔާ ބުނި ޢަބްދުއްޝަމްސް އުމަވީއެވެ. ޤުރަޝީ އަލްޤުރަޝިއްޔުއެވެ. އަލްއުމަވީ ބަނީ އުމައްޔާގެ ނަމުންވެސް އެކަލޭގެފާނު ބޮޑުބޮޑުކަމައި މަޝްހޫރުވެފައިވެއެވެ. މަންމާފުޅަކީ ލައިލާ އުއްމު އާޞިމްއެވެ. އެއީ ޢުމަރު ބުނު އަލްޚައްޠާބުގެ އާޞިމްގެ ދަރިކަލެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ މަންމަފުޅު ފަޤާރުމުގެ މާމާފުޅަކީ އެކަލޭގެފާނުންގެ މަންމަ އުކާޝަތަކަށް ހިތު، ފުނާ އެކަމަނާ އެންގެވުމުން އަމީރުލް މުއުމިނީން ޢުމަރު ބުނު ޚައްޠާބު އެކަން މަނާކުރެއްވުމާ މަންމައަށް އަންހެން ކުއްޖާއެވެ. ހިތު، ފުނާ އެއްކުރެއްވީއެވެ. އެއީ އަމީރުލް މިހުންނެވުން ހަދާގަތް، އަމީރުލް މުއުމިނީން ޢުމަރު ބުނު ޚައްޠާބުކަން ފުރިތަކެއް ނިކަންނަވާން މަންމާ ވިދާޅުވުމުން

އަމީރުލް މުއުމިނީން ޢުމަރު ބުނުލް ޚައްޠާބަށް ފޮނިވަޖެއި ނުގެންނެވިނަމަވެސް އަމީރުލް މުއުމިނީންގެ ކަލާނގެއަށް ފޫރުވިގެންނެއް ނުވާނެއާ މަސްމައަށް ދަންނަވާ އެކަންކުރުމަށް މަސާވެގަތް އަނބުރާން ކުރެއްވިއެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލް ޢަޒީޒަށް، ޢުމަރު ބުނުލް ޚައްޠާބު ފޮނިވަޖެއިގެންނެވި ހަވަރުގެންނޮޅުގެ ޝަހީދުކުރަވަހުށެވެ. އެ ހަވަރުގެންނޮޅުގައި ފޮނިވަޖެއިގެންނަވާނީ، އަދުލު އިންސާފުން ބިން ފުރާލާން ބޭފުޅަކު ޢުމަރު ބުނުލް ޚައްޠާބުގެ ދަރިފުސްކޮޅުން އުފަންވެވަޑައިގެން އެކަލޭގެފާނުގެ މާތް ސިފަތާ އެއްގޮތަށް އެކުއްޖަކު ދަރަޖާ ކުރައްވާތޯނެވެ. އެބޭފުޅަކު ފާގަތްކުރައްވާނީ ބޮޑުގަދަވާ ޖަހަމުކުރައްވާނެވެ. އަބްދު الله ބުނު ޢުމަރު ވިދާޅުވާ ކަމުގައިވެއެވެ. އަނިޔާވެރިކަމުން ބިން ފުރާލާފައިވާ ފަދައިކަމުން އަދުލުވެރިކަމުން އެބިން ފުރާލާނެ ޢުމަރު ބުނުލް ޚައްޠާބުގެ ދަރިފުސްކޮޅުން އެންނާނެ ބޭކަލަކީ ހާކާކަން އަހުރުންނަށް އެނގެނީ ނަމައެވެ.

އުކާޑުގެފާނު އުފަންވީ ވަޅައިގެންނެވީ ހިޖުރައިން 61 ނުވަތަ 63 ގައި އަތުމަދީނަތުލް މުނައްވަރާގައެވެ. އައްސުޔޫޠީ ވިދާޅުވެފައިވަނީ އުފަންވެވަޑައިގެންނެވީ މިޞުރުގެ "ޙުލްވާން" ގައިކަމަށެވެ.

ޝަހީދުވާއި ޝަރުބިއްދަތް:

މަދީނާގައި އުފަންވެވަޑައިގެންނެވިނަމަވެސް ފަހާ ޝަހީދުވީ ހާސިލުކުރެއްވީ މިޞުރުގައި ބައްޕާފުޅު އަރިހުގައި ހުންނަވައިގެންނެވެ. އެކަ

ބައްޕަ އަބްދުލް އަޒީޒް ބުން މަރުވާނަކީ މިސްރުގެ ގަވަރުނަރެވެ. ބައްޕާފުޅު
އަރިހުގައި ހުންނެވިއިރު އުއްމަރުވަރަކު ބައްޕަ ގެންގުޅުއްވާ އަސްވަރުތަކުގެ
ތެރެއަށް ބައްޕަ އަރިހުގައި ފެތުރުވަޑައިގެން އުޅުއްވަނިކޮށް އެއިގެތެރެއިން
އަހެއް އެއީ މޮއްގަނޑެން އެކަށީގެންވާ އިސްތަރިކުޅުގައި ތިބިއެވެ.
އިސްތަރިކުޅުގެ ޗަހަލޮބު ޖެހިހެރަނބުރަދުން އެތެޖެހި ކުއްސަވަރުން ބައްޕާފުޅު
ވިދާޅުވިއެވެ. ދަރިފުޅަކީ ބަނޑު އުމައްރާގެ އަށޯއްޖީގެ ތަޖަބު ލިބިފައިވާ
ކުއްޖަކަށް ހުމަކަރަކުރުން ދަރިފުޅަކީ ބާއްޖަވެރިއެކެވެ. ނަޞީޙަތްވެރިއެކެވެ.

މަޤް ތަޢުލީމު ޙާޞިލް ކުރެއްވުމަށްޓަކައި އާރު އިލްމީގެތެރޭން
އެނގޭ ކުރިއަށްދެވިއާ ދަރުކަށްގަނޑާއި އަލްމަދީނާތުލް މުނައްވަރާއަށް ބައްޕަ
އެކަށީގެން ފޮނުއްވެވިއެވެ. މަދީނާގައި އެކަށީގެން އުސްތާޒުންނަށް
ފޮނުއްވެވީ އެއްބޭފުޅަކު ގެނެސްދެއްވުމާ ބެހެއްދިއުމަކާއި ޝާލިޙު ބިން
ކައިރިއެވެ. އިލްމު އުގަނޑުއެއް ކިޔަވައިދިނުމަށް ޝާލިޙު ބިން ކައިސާނެވެ. ވަރަށް
ކުޅު މުއްދަތެއްގައި ޤުރުއާން ހިތުދަސްކުރެއްވިއެވެ. ދަރިވަރުކަމުގައި ހުންނެވި
އެތަކެއް ޢިލްމުވެރިން ތަކުން ތަޢުލީމު ދެއްވައެވެ. އެކަށީގެން
ބޭފުޅުވަމުން އަހަ އެ އިލްމުގެ އެހެން ކުދިންނާ އަޚްލާޤާއި ވަރަށް
ވިސްނުންތޫނު ބޭފުޅެއް އަދި މާތް الله އަށް ބިރުވެތިވާ ތަޤްވާވެރިއެއްގެ
ގޮތުގައެވެ. އެއްދުވަހަކު ކޯޗެއްކުރު ބެރުގައި ހުންނަވައިގެން ޢިލްމީ
ކުރައްވަނިކޮށް މަންމައަށް ފެނިވަޑައިގެން ސޯވާލުކުރެއްވުމުން،
ދަރުސްވީއެވެ. "މަންމާއެވެ. އެއްވެސް ކަމެއް ނުވެއެވެ. ހުމަކަރަކުރުން
އަހުރެންނަށް މަރުވުމަށް ހިނދުކޮށްވިއެވެ." ބާއްޖަ ބުނު ކައިސާން
އެކަށީގެން ބޭރުގެތެރެއިން ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "މިކަމާ ޖެހިލުންވާ ބޭނު

އުމީދުކުރެވޭ ހިތްވަރާއި الله ގެ ރަޙްމަތްތެރިކަމާއި މާތްކަންނާ އެއްވެސް ވީހާ ޢަހުދުނާމާ ނުދަންނަވާށެވެ.“ ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ދަރުވަރުކަމަކީ ގެއްލުންހުރި ކަމެއްކަން ޢަހުދުނާމާ އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ފަހުން ޢަހުދުނަން އެއްގޮތަކަށްވެސް ދަރުވާ ނުކުރައްވާށެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޚަލީފާކަމަށް ވަޑައިގެންނެވީ ހިޖުރީގެ ތިން ސަތޭކަ ނުވަވަނަ އަހަރު ބޮޑު ޚުތުބާއެއް ކުރެއްވުމަށް ފަހު ޚިލާފަތުގެ ވެރިކަމަށް ވަޑައިގެންނެވީ ބޮޑު ސީދާ ސާދާކަމާއެކު ހުސްކޮށެވެ. ޚުތުބާގެ ތެރޭގައި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވީ ރަސްމީ ކާރަށް ދާނެ ޢިއްޒަތާ ޢިހުތިރާމާއި ދީނުގެ ކަންކަމާއި ދުނިޔޭގެ ދަށުގައި ވެރިކަމަކަށް ބައިވެރިވާ ގޮތްތަކާ ދުރުވެ ހަމައެކަނި ޢަދުލުވެރިކަމުގެ މަތީން ސަލާމަތުގައި ރައްޔިތުން ވެރިކަމުގައި ރަސްވެރިކަން ކުރާނެ ގޮތް ކިޔައިދެއްވިއެވެ. ޢިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ މަތީން ބޮޑު ސިފަތަކާއެކު ސިޔާސަތު ހިންގުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވަނީ އިސްލާމީ ދީނުގެ ޢިލްމުވެރިއެއް ކަމުގައި ޝަރީޢަތުގެ ދާއިރާގެ ކުރެހުމެއްކަމުގައި ބޮޑެތި ޚިދުމަތްތަކެއް ކޮށްދެއްވާފައިވާ ބަޔަކު ކަމުގައި ފާހަގަވެފައިވެއެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަކީ ކުރީގެ ޚަލީފާއިން ޚިލާފަށް ދިރުނިކެވީ އެއް ޚަލީފާއެއްކަމަށް ބަލަނީ ޢިލްމީ ހުނަރުގެ ބޮޑުކަމާއި ދީނީ ރޫހުގެ ބޮޑުކަމުންނެވެ.

އެހެން ބަސްބަހުން ބުނާނަމަ ދީނީ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްތައް ހިންގުމުގައި ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް ގެނައިއެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ބިން ...

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވަނީ ދިވެހިރާއްޖެއާ ހުރި ކަމުގައި އެއްބަސްވެ ކުރެވިފައިވާ ކަމަކަށް ވެއެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ދުވަސް ފާހަގަކޮށް އަހަރެމެން ދިވެހީން ބޮޑު ހިތްހެޔޮކަމާއެކު (އަސްލާމް ....

ދެންވަޑައިގެންނެވުމުގެ ކުރިން) އަލްޚަލީފާ ބާރާގޮތުން އަކާތާގެ ޚިޔާލުތަކުން ހުރުނުވި އުމަވީންގެ ގޮތުމަތީގައެވެ. އެގޮތުން އަލްޚަލީފާ ބާރާގޮތުން ބަޔާނާ ހިޔާލާ ވާހަކަފުޅެއް އުމަރު ދައްކަވާފައެވެ، އަކާތާގެ ޚިޔާލުތަކުން އުސޫލުތަކެއް ހަމަޖެހިފައި ވާ اللّٰه ބިން އުމައްޔާއަށް އެނިގެން ވަޑައިގެން ފަސްކޮށް އެއްދުވަހު އުމަރު އަބްދުލްޢަޒީޒުގެ އުސޫލުތައް އުބައިދުاللّٰه ބިން އުތުބާގެ އަރިހަށް ޖާމިއަތުކުރެއްވުމަށް ވަޑައިގެންނެވިއިރު އުސޫލު ނުކުރިވަޑައިގެން ހުންނެވިކަމަށް އެނިގެވަޑައިގެންނެވުމުން، ސަބަބު ޢުލަމާއުން ދެކޮޅުވެ ކުރެއްވީއެވެ. އޭނދު އުސޫލު ވިދާޅުވިއެވެ. "ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ބައިވެރިންނަށް މާތްރަސްކަލާނގެ ދުއްސަތްދެއްވި ގޮތް ނުރުހެވިވަޑައިގެންނެވިކަން އެނގުނީ ކޮންއިރަކުތޯ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟!" އޭނދު އުމަރު ބިން އަބްދުލްޢަޒީޒު އުޅުރު ހުރަހެއްވާ ދެން އެވަރަކަ ކަލޭއް ނުކުރެއްވުމަށް މާތް ރަސްކަލާނގެ ހުވާކުރެއްވިއެވެ. ދެން އެއިގެ ފަހުން އަލްޚަލީފާގެ ދިރާސާއެއް ކުރެއްވި އެކަލޭގެފާނުގެ މާތްކަން ވަޒަން ކުރެއްވި ބާރުގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ.

ކައިވެނި ބައްލަވައިގަތުން:

ކައިވެނިބައްލަވައިގެންނެވީ ބައްޕާފުޅު އަބްދުލްމަލިކު ބުނު މަރުވާން ނިޔާވުމަށްފަހުގައެވެ. ބޮޑުބޭބެ އަބްދުލްމަލިކު، އުމަރުގެ ކައިވެނިކޮށްދެއްވީ އަލްޚަލީފާގެ ދަރިކަނބަލުން ފާޠިމާ ބިންތު އަބްދުލްމަލިކާއެވެ. އަކަމަނާގެ ތަޢުރީފުގައި ބުނެވިފައިވެއެވެ.

بنت الخليفة والخليفة جدها – اخت الخلائف والخليفة زوجها

މާނަ: ޚަލީފާގެ ދަރިކަނބަލުކެވެ. އަދި ކާފަފުޅަކީ ޚަލީފާއެކެވެ. ޚަލީފާއިންތަކެއްގެ އުޚްތުކަލެކެވެ. އަދި ފިރިކަލުންނަކީވެސް ޚަލީފާއެކެވެ.

މަދީނާގެ ގަވަރުނަރުކަން

އަލްމަދީނަތުލް މުނައްވަރާގެ ގަވަރުނަރުކަން ކުރެއްވުމުގެ ކުރިން މިހާރު ސީރިޔާގެ ރަށެއްކަމުގައިވާ "ޚުނާޞިރާ" ކިޔުނު ރަށެއްގައިވެސް ވެރިކަން ކުރެއްވިކަމަށް ބަޔެއް ލިޔުންތެރިން އިޝާރާތް ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

ޚަލީފާ ވަލީދު ބުނު އަބްދުލް މަލިކުގެ ވެރިކަމުގައި ހިޖުރައިން 86 ވަނަ އަހަރު އަލްމަދީނަތުލް މުނައްވަރާ އަދި މައްކާއާއި ޠާއިފުގެ ގަވަރުނަރުކަން، އުމަރު ބުނު އަބްދުލް އަޒީޒަށް ދެއްވިއެވެ. ވެރިކަމުގެ ކަންތަކާ [illegible] މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން [illegible] ފުޤަހާއުން، [illegible] [illegible]، ވަލީދު، އުމަރާ، [illegible] ދެންނެވިއެވެ. [illegible]

މަދީނާގެ ވެރިކަމުގައި ކުރެއްވި ބައެއް މުހިއްމު ކަންތައްތައް

މަޝްވަރާ މަޖިލިސް:

މަދީނަތުލް މުނައްވަރާއަށް ވަޑައިގެން، މަދީނާގެ ވެރިކަމާ ރަސޫލާ ﷺ ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އެންމެ މުހިއްމުކަމެއް ކަމުގައި ދެކެވަޑައިގެންނެވި އެއްކަމަކީ މަޝްވަރާ މަޖިލިހެއް އުފެއްދެވުމެވެ. ފާހަގަކޮށްލެވޭ ރަނގަޅު ޢިލްމުވެރިންކަރު 10 ބޭފުޅަކު އެމަޖިލީހަށް ޢައްޔަން ކުރެއްވިއެވެ. މިވާހަކަ އަބުލްޢަނާދު ނައްސާގެ ބައްޔާ އަރިހުން ރިވާކުރައްވާފައިވެސް މިދަންނަވާލެވޭތެވެ. "އުމަރު ބުން އަބްދުލްޢަޒީޒު ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި މަދީނާއަށް ވަޑައިގެން ދަންނަވާލާ ގެންދަވަނީ ކުރެއްވުމަށްފަހު 10 ބޭކަލަކަށް ގޮވާލެއްވިއެވެ. އެއީ 1- އުރްވާ ބުން ޒުބައިރު 2- އުބައިދުﷲ ބުން އަބްދުﷲ ބުނި އުތްބާ 3- އަބޫބަކުރު ބުން އަބްދުއްރަޙްމާނި ބުނި ޙާރިޘް ބުނި ހިޝާމް 4- އަބޫބަކުރު ބުން ސުލައިމާނި ބުނި ޚައްޘަމާ 5- ސުލައިމާން ބުން ޔަސާރު 6- އަލްޤާސިމް ބުން މުޙައްމަދު 7- ސާލިމް ބުން އަބްދުﷲ ބުނި އުމަރު 8- އުބައިދުﷲ ބުން އަބްދިﷲ ބުނި އުމަރު 9- އަބްދު ﷲ ބުން އާމިރު ބުނި ރަބީޢާ 10- ޚާރިޖާ ބުން ޒައިދު ބުނި ޘާބިތު މި 10 ބޭކަލުންނެވެ. މިބޭކަލުންނާ ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބޭކަލުންނަކީ، އަޖުރުން ދަޢުވަތު މިދައްވަސް، އެކަމުގައި ތިޔަބޭކަލުންނަކީ ޘަވާބު ލިބޭނެކަމަކަށެވެ. ފަހެ އަޅުގަނޑު އެދެންނަކީ މިކަމުގައި ޙައްޤު އެހީތެރިވާ ބައެއް ކަމުގައިވުމާ ހިނގައިދާނެތެވެ. ފަހެ އަޅުގަނޑު، ވެރިކަމުގައި

ނިންމަވާ ކަންތައްތައް، ނިންމަވަން ޤަބޫލުކުރައްވަނީ ތިޔަބޭކަލުންގެ މަޝްވަރާގެ މަތިންނެވެ. ނުވަތަ ތިޔަބޭކަލުންކުރެ އެވަގުތެއްގައި މަދީނާގައި ހާޒިރުވާ ތިއްބެވި ބައެއްގެ މަޝްވަރާގެ މަތިންނެވެ. ފަހެ މިހާރު އަނިޔާވެރިވަނިކޮށް ފެނިވަޑައިގެންފިނަމަ ނުވަތަ އަހުރެންގެ ބާތިލުއްގެ ފަރާތުން އަނިޔާވެރިވުމެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގިވަޑައިގެންފިނަމަ، އަހުރެންނާ ހަމައަށް އެ ހަބަރެއް ގެންގޮސްދެއްވުމަށް، މާތް الله ގަންދެއްވާ ވިދާޅުވެވެ. ފަހެ އުމަރުކަލޯ މާތް الله ރުޟާ ދެއްވާށިއެވެ!

މިވާހަކަކޮޅު އަޅުއްސެވުމަށްފަހު އެ ހިނގުމުވެރިންކޮޅު އުނބިރިވަޅައިގެންނެވި އެކަލޭގެފާނަށްބަލައި ހުޒޫރާ ދަންނަވަމުންނެވެ.

ދަޢުލަތުގެ ޚަޒާނާ ބެލެހެއްޓުން ހަރުދަނާކުރެއްވުން:

އިސްލާމްދުނިޔާ މުހުންނާއި، އަދި ޚުލަފާއުއްރާޝިދީނުންގެ އަތުމަތީކަން، ދަޢުލަތުގެ ޚަޒާނާ ފަސޭހައިން ނުދާނެކަމަށް، ބެލެހެއްޓުމުގެ ކަންތައް ތަރުތީބު ކުރެއްވެވިއެވެ. އެހެނީ އުމަރުގެ ވެރިކަމުގައި ފަތުޙުކުރެން ފަތުޙުކުރެވުނު ގިނަތައް އެ ދަޢުލަތުގެ ޚަޒާނާގެ ފަތުޙުކަމުގައިކަން ނުލެވޭ. އަދި ޒަކާތާ ބެލެހެއްޓުން ހަރުދަނާކުރުމަށް ތަކެއް. ދަކާމި ހުރިކުރީގެއް ދަނީގެ ތަރުތީބުކުރެވުނެވެ.

ކީރިތި ރަސޫލާގެ މިސްކިތް ބޮޑުކުރެއްވުމާއި އަދި އިތުރު މިސްކިތްތަކެއް އިމާރާތްކުރެއްވުން:

ހިޖުރައިން 88 ވަނަ އަހަރު ޚަލީފާ ވަލީދު ބުން އަބްދުލްމަލިކުގެ މަޝްވަރާގެ މަތިން ކީރިތި ރަސޫލާގެ މިސްކިތް އިމާރާތް ކުރެއްވުމުގެ ކަންތައް ފެށުނީއެވެ. މި އިމާރާތް ކުރެއްވުމުގައި ރަސޫލާގެ މިސްކިތް ބޮޑުކުރެއްވިއެވެ. ކައިރި ހިސާބުގެ ގެތަކާ ފިހާރަތައް ބަދަލުދެއްވާފައި ނަގަންނެވިއެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންގެ ކޮޓަރިކޮޅުތައްވެސް މިބޮޑުކުރެއްވުމުގައި، މިސްކިތް ތެރެއަށް ވެއްދުނީއެވެ. ރޫމީންގެ ވެރި ޤައިޞަރަށް ޚަބަރުލާ އިމާރާތް ކުރުމަށް ބޭނުންވާ ބަޔަކާ އެދުމުން ގެންނެވިއެވެ. މަދީނާގެ ފިޔޯރުވިރަންގެ ބާނިސްޓަރުގައި މިސްކިތުގެ ބާއިމާރާތް ޙަވާލުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ފިޔޯރުވިރަންގެ އިންޖިނިއަރުން އާ އިމާރާތުގެ ބިނާ އެޅުއްވިއެވެ. ރަނގަޅު ބޭނުންކުރެއްވި އަގުބޮޑު މުޅިހަލާއެވެ. ފާރުފާރުގަޔާއި އަދި ދަރުތަނބުތަކުގައި ތަފާތު ކުރަހުންތައް ކަނޑުއްވާ ނަގަހަނުގެން އެތަނެއްތަން ޖަހައްޓާ ކުރެއްވިއެވެ. އެއިން ޚަރަދުކުރެއްވީ 30 ދިރުހަމް އިސާލަތުގެ ގޮތުން ދައްކާފައިވެއެވެ. މިސްކިތް އަތުން ބިނާކޮށް ފުރިހަމަކޮށް ނިމުނީ 3 އަހަރުގެ ތެރޭގައެވެ. އެގޮތުން ހިޖުރައިން 91 ވަނަ އަހަރު މަދީނާއަށް ވަޑައިގެން ޙައްޖަށް ކުރައްވައި ތިން ބައްދަލުވުމެއް ހިމެނޭ ހަމަކުރައްވާ އުފާކުރެއްވިއެވެ.

އަލްމަސްޖިދުއް ނަބަވީގެ އިތުރުން އެކިއެކި ހިސާބުތަކުގައި ތަފާތު މިސްކިތްތައް ބިނާކުރެއްވިއެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާ ނަމާދުކުރު

ކުރެއްވިކަމަށް އެނގިވަޑައިގެންނެވި ކޮންމެ ތަނެއްގައި މިސާލަކީ ބިނާކުރެއްވުމެވެ. މިއިން ކޮންމެ ބިނާއެއް، ބިނާކުރެއްވުމަށް ބޭނުންފުޅުކުރެއްވީ އަގުބޮޑު މޮޅުހިޔާލެވެ.

މަގުތައް ރަނގަޅުކުރެއްވުމާއި ބޯފެން ލިބޭނެ އިތުރު މަގުތައް ފަހިކޮށްދެއްވުން:

ދަތުރުވެރިންނަށް ފަސޭހަތަކަށްބަލައި ދަތުރުކުރާ މަގުތައް ރަނގަޅު ކޮށްދެއްވުމެވެ. އެގޮތުން ފަރުބަދަތައް ގިނަހިސާބުތަކުން ފަރުބަދަތައް ކަނޑާ ދަތުރުވެރިންނަށް ފަސޭހަވާނެހެން މަގުތައް ރަނގަޅުކޮށްދެއްވިއެވެ.

އެދުވަސްވަރު ފެނުގެ މައްސަލައަކީ ބޮޑުމައްސަލައެކެވެ. ފެންލިބުނީ ވަރަށްބޮޑުން އަޑިއަށް ކޮނެގެން ނަގައިންނެވެ. އެތަންތާނގައި ވަޅި ހާއްސަކޮށް އެދުވަސްވަރު، ކޮންމެކޮންމެ މީހަކަށް ވަޅެއް ކޮންމެހީ ވަރަށް އުދަނގޫކަމުގައެވެ. ސަވާބަކީ ފެން ހުންނަ ހިސާބު ފެންކަމުންނެވެ. އެހެންވެ ޢާއްމުންނަށް ފެނުގެ މައްސަލަ ހައްލުކުރެއްވުމަށްޓަކައި އެކިއެކި ހިސާބުތަކުގައި ފެންވަޅުތައް ކޮންނެވިއެވެ.

އިތުރުބަޔާނެއް

އެކަލޭގެފާނު ކަންތައް ކުރެއްވިއެއް ރަނގަޅުކަމުން އެދުވަސްވަރު އުމަވީ ސަރުކާރުގެ އެހެން އެއްވެސް ޕްރޮވިންސެއް

މުއްސަނދި ނުވާނެ ވަރަށް އެކަށީގެންވާ ފުރިހަމުގެ ދަރުމައި ބިޔާޖުކަރަ މުއްސަނދި ފުދެންދިޔައީއެވެ.

އެއްދުވަހަކު އުމަރު އަޞްޙާބު ހުދުންކޮޅަށް

ބައްލަވައިގަންނަވަނިކޮށް މިހެން ދެންނެވިއެވެ. ސިއްރާރިކަލާ ފަޤީރުންގެ ޢިބާރަތް ޚުއްވިންނަމަ ކިޔާ ދަރުގެވާނުއްތެވެ. ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. ފަހަ އަހުރެން ފަޤީރުންގެ ކަންބޮއް އިހުމާލުކަމްވާޓީ ކަލާގެ ދުނިޔެހުއްޓެވެ. އެހެން ކިރިންފަސް ދުންނަވިފަދައިން އެދުވަސްވަރަކީ އެކަލާގެ ފާނުންގެ ރަޝްދުވުން މުއްސަނދިވެފައިވާ ދުވަސްކޮޅެއްކަން ކަރަވަރުވެ.

އުމަރު ބުނު އަބޫދުލްއަޒީޒުގެ މިފުރިހަމަކަމަށް، އެއަހުވަރު މާބޫ މަސްއޫލިއްޔަތަކާ ދިޔަވަގެއިގެންނަމި ތަޤްރީބާއެކެވެ. އެގެފުރިހަމަ އަބްދުލްފުރިހަމަކަމަށް އެކަލާގެފާނު މިފުރިހަމަކުގައިފަސް ޚާއްސުވަފައިވި އެއްޗެކެވެ. އެހެންހަމުން އެއިގެ ކުރިން ތިއްބެވި ފުރިންނާ ޚިލާފަށް އެކަލާގެފާނާ ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް ފަސްބިޔާވަތެއެއް ނުގަންނަވައެވެ. އެގޮތުން ސަޢީދުބުނު މުސައްޔިބު ފާހަގަކޮށްލައްވައެވެ.

ސަޢީދަށް، ފުރިންނާ ބައްދަލުކުރެއްވުމަށް، އެދުވަސްވަރު، ވަރަށް ދުރިވަޒީރުންނާ އަދި އެއްގޮތަކަށްވެސް ފުރިންނާ ބައްދަލުކުރައްވާ ބޭފުޅަކަށްވެވަޒީރުންނަށް ނަމަވެސް، އުމަރުބުނު އަބްދުލްއަޒީޒުގެ ފުރިހަމަކަމުގައި އެއްބާރަކުން ވަޒީރުން ދިނަދިނައިން ބައްދަލުކުރައްވާ އުޅުއްވި ބާކަލާކެވެ. ސަޢީދަށް އިލްމީގޮތުން އަދާހުންނަވި ބާކަލާކެވެ.

ޢުމަރުބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އުމަވީ ވެރިކަމުގެ ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނެވި ނަމަވެސް އެވެރިކަމުގައި ކުރިއަށް ވަޑައިގެންނެވި އުމަވީ ވެރީންގެ އަނިޔާވެރިގޮތްތަކުން އެއްކިބާވެވަޑައިގެން ހުންނަވައިގެންނެވެ. ކުރިން ދެންނެވިފަދައިވާ ފަދައިން މަދީނާގެ ވެރިކަމާ ބަވާފުވެވަޑައިގެންނެވީވެސް، އުމަވީންގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ތެރެއަށް ނުވެއްދުމަށް ޚަލީފާ ވަލީދުގެ ފަރާތުން ޢަހްދު ހިއްޕެވުމަށްފަހުގައެވެ.

މަދީނާގެ ވެރިކަމުން ވަކިވެވަޑައިގެންނެވުން

އުމަވީ ވެރިކަމުގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ސަބަބުން އެއަނިޔާވެރިކަމުގެ ދަތުރުގައިވާ އެތައްބަޔަކު ގެންދަވަނީ، ސިޔާސީއާރޮގައި އެވެރިކަމާ ދުރުވެހުރުމުންނެވެ. އެފަދަމީހުން އަތުލައްވާ ހައްލުކުރުން ބައެއްމީހުން އަދަބު އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވުމުގައި ބަދަލީގޮތުން އެކަމުގައި ހުންނެވި ހައްޖާޖުބުނު ޔޫސުފު އައްޗަށްހިފިއެވެ. އެމީހަކަށްބަހާނާކަން މަރުގެ އަދަބު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެއީ ވެރިކަން ދެމެހެއްޓެވުމަށްޓަކައެވެ. މިކަމަކީ ޢުމަރުބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ރަސްގެފާނު ދެކޮޅުވެވަޑައިގެން ހުންނެވި ކަމުގައެވެ. އެހެންވެ އުމަވީ ވެރިކަމުގެ އަނިޔާވެރިކަމުން ސަލާމަތްވެގެން އަންނަ އެތައް ބަޔަކަށް މަދީނާއަށް މުނައްވަރާއިން، ޢުމަރުބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ރައްކާތެރިކަމާއި ހިމާޔަތްދެއްވައެވެ. މިފަދަ ކަންކަމާހެދި ހައްޖާޖު ބުނު ޔޫސުފާ، ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވަރަށްބޮޑަށް ރުޅިވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅެކެވެ. އެއީ އޭނާގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ހައްޖު މުސްލިމާ ގުޅިގެން، ހައްޖާޖު މަދީނާއަށް އެރުން

މަނާކުރެއްވުމަށް އުމަރު، ވަޒީރަށް ލިޔުއްވިއެވެ. އެލިޔުއްވުމާއި ގުޅިގެން މަދީނާއަށް އެރުން ހައްޖާޖަށް މަނާ ކުރެއްވިއެވެ.

އިސްވެ ދެންނެވުނު ކަންތައްތައް ހައްޖާޖު ވަރަށްބޮޑަށް ފާހަގަކުރައްވާ އުމަރުބުން އަބްދުލްއަޒީޒާ ހައްޖާޖުގެ ޢަދާވާތްތެރިއެއްކަމުގައި ބައްލަވަމުން ކުރިއަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

އުމަވީ ވެރިކަމާ އިދިކޮޅުހަދާ ގިނަބަޔަކަށް މަދީނާއިން ހިމާޔަތް ދެއްވާފައި ހަޖާޖު ވަޒީރުގެ އަރިހަށް އުމަރުގެ ޝަކުވާ ހައްޖާޖު ހުށަހެޅުއްވިއެވެ.

މި ޝަކުވާއާއި ގުޅިގެން ވަޒީރުގެ ދަރުބާރަށް އުމަރު ޤާސިދުކުރުވި ވަޒީރު އުމަރާ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ.

ވަޒީރު: ޚަލީފާއިންނާ ދިމާއަށް ހަޑިހުތުރު އެއްކޮޅިޔާއާ ދިފާޢުކުރީ ވިދާޅުވަނީ ކީކޭތޯއެވެ؟ އެމީހަކު ޤައުމު ކުރެވިދާނެހެއްޔެވެ.
އުމަރު އެއްކޮޅަށް ވިދާޅުނުވެ ހަރު ހުންނަވިއެވެ. ވަޒީރު، އެސުވާލު ދެވަނަފަހަރަކަށް ތަކުރާރު ކުރެއްވުމުންވެސް އުމަރު ބަސްފުޅެއް ވިދާޅުނުވެ ހަރުހުރުއްވިއެވެ. ތިންވަނަފަހަރަށް ވަޒީރު އެސުވާލު ތަކުރާރު ކުރެއްވުމުން ވިދާޅުވިއެވެ.

އުމަރު: އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރުއެވެ. އޭނާ މިހާރު ވެރިޔަކުތޯއެވެ؟
ވަޒީރު: ނޫން، ހަޑިހުތުރު އެއްކޮޅި ގޮވާނީއެވެ.
އުމަރު: އެހެންވިއްޔާ އަދަބުދޭނީއެވެ. އެމީހަކު ޤައުމެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ.
މިބަސްފުޅު އައްސަވާފައި ވަޒީރު ކޯފާވެގެން އުޅުއްވައިން

ވަޅައިގެންފިއެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ހަރުބުންވެސް ނުކުމެގެން ގެއަށް ހަރީއެވެ.

ގާތްގަނޑަކަށް ހަތަރަކުރު ދުވަހު ފެޑެރަލް ކުރެއްވުމަށްފަހު މަދީނާގެ ފެޑެރަލުން އެކަށައާލުން ވަކިކުރައްވީ ބަހްޖާޖު ބޮސް ދޫސްތޮގެ ތަޖާތު ޝަރުކާތަކާ ގުޅިގެންކަމުން ބައެއް ޖިހާންތިރީން ލިޔުއްވާލައިވެއެވެ.

އަސްއްބައްކު ދެކިދައްވާގޮތަކީ އެކަށައާލުން، ވަޒީދާގެ ފެކާތަށްދުގެން ހިއްޖިތި ޖަހުދަކީ ޙާއިމުވާ ނުސްނާވެގަތް ނުވެގެން އަމިއްލަފުގަނޑް ވަކިވެވަޅައިގެންނިޔައެވެ. އެހެން ޢުމަރު ސަރުކާރުން ކުރެއްވި މަޖްބޫރުއެގެ ސަބަބުން، ޢުމަރީ ސަރުކާރައި އިދިކޮޅު ބާފުޅެއްކަމުގައިވާ ޙަބީބު الله ބިން ޖުބައިރުގެ ދަރިކަލުން ޒުބައިބަރ ނުރަހްމާ ސަޖާދެއްވިއިރު އެކަމުގެ ހިތާމައިގައި އަމިއްލަފުގަނޑު ވަކިވެވަޅައިގެންނިޔައެވެ. އެއީ ގަހުންވެސް އެވާހަކަ ވިދާޅުވެ އެކަމާ ހިތާމަފުޅުކުރައްވާކަމުގައި ވިއެވެ. އެސަޖާގެ ސަބަބުން ޒުބައިރު ޝަހީދުވެ ދިޔައީއެވެ. މަދީނާގެ ފެޑެރަލުން ވަކިވެވަޅައިގެންނިޔަ ހިޖުރައިން 93 ވަނަ އަހަރުއެވެ.

މަދީނާގެ ފެޑެރަލުން ވަކިވެވަޅައިގެން، ވަޅައިގެންނިޔަ ޝާމުކަރައަށެވެ. މަދީނާއާއި ވަކިވެވަޅައިގެންނަވަން ޖެހިވަޅައިގެންނިޔަ ވަރަށްބޮޑަށް ހިތާމަފުޅުކުރައްވިއެވެ. މަދީނާއިން ނުކުމެވަޅައިގެން ތަނާކުރަހުން ވަޅައިގެންނިޔުމަށްފަހު މަދީނާއާ ދިމާލަށް އެނބުރިވަޅައިގެން ކިރިޔާ ކުރައްވަމުން، އެކަށައާލުން މަނިވަންކުރެއްވި އަޅުއްކަމުގައިވާ މުޖާހިދަން ވިދާޅުވިއެވެ. "މަދީނާ، މަދީނާއިން ބޭރުކޮށްލާން މިހުންގެ

ތެރޭގައި، ތިމަންމެން ހިމެނިދާނެތީ ކަލޭގެފާނު ބިރުފުޅުގަންނަވާހެއްޔެވެ؟
އޭ މުޖާހިދުވެ.“

ބައެއް މުއައްރިޚުން ލިޔުއްވާފައިވާ ގޮތުގައި، މަދީނާގެ ވެރިކަން ދޫކުރައްވާ އެކަލޭގެފާނު ޝާމުކަރައަށް ވަޑައިގެން، ރޫމީންނާ ހަނގުރާމައަށް ނުކުތުމަށް ތައްޔާރުވެފައިވާ ލަޝްކަރުގައި ޖިހާދު ކުރެއްވުމުގެ ނިޔަތުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ފަދައިން، މަދީނާގެ ވެރިކަން އުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒާއި ހަވާލުކުރެއްވި، ވަލީދުގެ ޚިލާފަތުގައެވެ. މަދީނާގެ ވެރިކަން، ވަރަށް އިންސާފުވެރިގޮތުގައި ހިންގެވިއެވެ. އެތަނުގެ އަހުލުވެރިންނަށް ތަނަވަސްކަން ހޯއްދަވައިދެއްވިއެވެ. ފަސޭހަތައް ޤާއިމުކޮށްދެއްވިއެވެ. އުމަރު ސަރުކާރުގެ އެންމެހާ އަނިޔާވެރިކަން ދުރުވެވަޑައިގެން ހުއްޓުވުމަށް ނުހަނު ގަދައަށާ މަސައްކަތްކޮށްދުދު ކުރެއްވިއެވެ. މަދީނާއަށް ވެރިކަމާ ބަލާދުވެވަޑައިގެންނުވުމަށް ވަޑައިގެންނެވުމުގެ ކުރިން ވަލީދާއިކު ހިއްޖުވި ބަރުދުން ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެކަން ދޫރަވައެވެ. ނަމަވެސް ވަލީދު އެންގެވި އެންގެވުމަށް ޢަބްދު الله ބުންޒުބައިރުގެ ދަރިކަލުން ޚުބައިބުގެ ގައިކޮޅުގައި 100 އިދުރަހަ ޖެއްސެވުމަށްފަހު ހައްދަރުކުރެއްވިއެވެ. ޚުބައިބު އެބާރުތަޅުގައި ވެވަޑައިގެންވަނިކޮށް ފާރަވެރިން އެކަލޭގެފާނުންގެ ގައިކޮޅަށް ފިނިފެންފޫރުއްގެ ހެނދުން ފިނިފެން، އެޅުމުގެ ސަބަބުން ޚުބައިބު އަވަހާރަވިއެވެ. މިހިތާމަވެރި ޙާދިޘާއަކީ އުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް، އެކަން ހިތްފުޅުން ފިލުއްވައި ނުލެއްވުނު ޙާދިޘާއެކެވެ.

ބައްޓަން ވަސީލަތްތަކާ ނަސީބަށް ތެދުވެވޭ އިރެއްވެސް
އުކާކާގެ ފާނުންގެ އާދަމުގެކަލޭ. އެގޮތުން މަރުނާގައި ކިޔަވާ ވިދާޅުވާން
ހުންނަވި ދުވަސްވަރު ބޭބޭބޭބޭފުޅު ބައްދަލުވުމުގެ މަސްވާނަން ނަސީބަށްގެ
ސިއްޙަތު ޓޭންޓްވެއްޖެ. އާގައިވެއްޖެ. ވަރަ ހަމަކަންކަމަށް ކާރޫގެ ފާނަކީ
ރާއްޖެއެވެ. ބޮޑުނޮޅިއެކެވެ. އަދި ކޮންމެ ބޮޑުނޮޅިއަކީ އެވިޔަތްގެ
ރައްޔިތުންނާބަރު ގޮތުން ސުވާލުކުރެއްވޫނު މިހެކެވެ. الله ސުބުޙާނަހޫ
ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. " ٱللَّهُ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ
ٱلْقِيَـٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۗ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ ٱللَّهِ حَدِيثًا (النساء: ٨٧) " الله މީ
އެކަލާނގެ ޙައްގުގައި ބައްޓަރުވެގެން އަމުކަލެއްވެވާ އިލާހަކުންވާ
ރަސްކަލާނގެކަން ކަނޑައަޅާ. ހަމަކަނޑައަޅުން އެކަލާނގެ ޙިއްޔާއިމުރުން
ޤާހިރުވެތިރުވަރުން އެއްމަސް ކުރައްވާނެކަން ހަމެޝެވެ. މިކަމުގައި އެއްވެސް
ޝައްކެއްނެތް ނޫނެވެއެވެ. އަދި ބަސް ވަޙީކުރެއްވުމުގައި މާތް الله އަށްވުރެ
ތެދުވެރިކަން ބޮޑު ވަރަ ކާކުހެއްތޯ؟" މިގޮތަށް ކިޔުމީ ރަސޫލާގެ އަރިހުން
އަޅުއްސެވިކަމަށް އަނަސްބުނު މާލިކު ވިދާޅުވިއަޅު ޙިމަންކަލޭގެ ފާނު
އެއްސެވިމެވެ.

ވަލީދުގެ ދުވަސްވަރުގައިވެސް އުކާކާގެ ފާނު ބައްޓުބަސް
ވިދާޅުވެވަޑައިގަންނަވަމުން އެއްކިބާވެ ވަޑައިގަންނަވައެވެ. އެގޮތުން
އެއްދުވަހަކު ވަލީދާ ދެމެދު ހިނގާދިޔަ ވާހަކައެއްގައި ވަލީދު ޢުމަރަށް
ކާލާގެ ފާނު ޙިކަމަތުދޫ އިބްރާހީމްގެ ވިދާޅުވުމުން ޢުމަރު ދަންނަވައެވެ.
ދޮގުހަދުމަށް ގެއްލުންހޯދި ކަޅުއްކަން އަހުރެންނަށް އެނގެނީއްސުރެން
އަހުރެން ދޮގެއް ނުހަދަމެވެ.

ވަޒީރުގެ ވެރިކަމުގައި ޙައްޖާޖު ބުނު ޔޫސުފުގެ
އަނިޔާވެރިކަމުގެ ޝަކުވާ ވަޒީރުގެ އަރިހަށް ގިނަގިނައިން
ފޮނުއްވާކަމުގައިވެއެވެ. އެހެނީ ޙައްޖާޖު ބުނު ޔޫސުފަކީ އޭނާގެ ކުރިން
ތާރީޚު ދުނިޔޭގައި ނުވާފަދަ އަނިޔާވެރިއެކެވެ. ޙައްޖާޖު އަވަހާރަވިއިރު
ޖަލުތަކުގައި ހައްޔަރު ކުރެވިފައިވާ މީހުންގެ އަދަދު 33 ހާހަށްވުރެ އިތުރު
ކަމުގައިވިއެވެ. އަދި ޤަތުލު ބައްދުނުވާ 50 ހާހަށްވުރެ ގިނަމީހުން ޤަތުލު
ކުރެވިފައިވެއެވެ. މިގޮތަށް އަދަބުދެވިފައިވަނީ އަންހެނުންނާ ފިރިހެނުންނާ ތަފާތު
ކުރުމަކާ ނުލައެވެ.

ސުލައިމާނު ބުނު ޢަބްދުލްމަލިކާ އަދި ޢުމަރު

ސުލައިމާނު ވެރިކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެންނެވީ ހިޖުރައިން 96
ވަނަ އަހަރު އުމަވީ ޚަލީފާއިންގެ އަހް ވަޒީރު އަވަހާރަވުމަށްފަހުގައެވެ.
ވެރިކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމުން ކުށްވެރިންނަށް ޢަފޫކުރައްވައި
ދޫކުރެއްވިއެވެ. އުމަވީ ޚަލީފާއިންގެ ޚަޒާނާ ކުރުންތަކަށް ފޮނުވިކަމުގައި ރަސްކަލުންނަށް.
އުމަވީގެ ޚަލީފާއިން ފުރުސަތުދިނީއާ (މިސާލުގެ އިސްތިޢުމާލު)
ޚަޒާނާ ކުރުމުގެ ބާކީ އުމަވީ ޚަލީފާއިންގެ އަށް މަސްއޫލުގެ ވެރިކަމުގައި
ބޭނުންކުރެއް ޚަރަދުކޮށްލިއެވެ.

ދެއަހަރާ 8 މަސްދުވަހު ވެރިކަން ކުރެއްވުމަށްފަހު ހިޖުރައިން
99 ވަނަ އަހަރު ސީރިޔާގެ ދާބިޤު ކައިރި ހަރަދުކަމުގައިވާ "ދާބިޤު" ގައި
އަވަހާރަވިއެވެ. އުމަވީ ޚަލީފާއިން ޚަޒާނާ ކުރުމުގެ ބޭނުންކޮށްލަނީ
ހަސްކަމުގައި ދިވެހިއްދަކުން ހުރަ ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން މާލީ
ޚަޒާނާކުރުމަކީ ނުހިފުރުކުރުމުގެ ނުފެއްވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު މަދީނާގެ ވެރިކަމުން ވަކިކުރެއްވުމަށްފަހުވެސް ސުލައިމާނާއެކު ވަރަށް ގާތްގުޅުމެއް އޮތެވެ. އޭގެ 3 އަހަރުފަހުން ވަލީދު އަވަހާރަވުމަށްފަހު އުމަވީ ދައުލަތުގެ ވެރިކަމަށް އިސްކުރެއްވީ ސުލައިމާނެވެ. ވެރިކަމާ ހަވާލު ވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު ސުލައިމާނުގެ އެންމެ އަރިހު ބޭފުޅެއްގެ ގޮތުގައި ޢުމަރު ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. ޢުމަރު ސުލައިމާނުގެ އަރިހުގައި މަސްއޫލިއްޔަތުތަކެއް ކުރެއްވީ ސުލައިމާނުގެ ވަޒީރެއްގެ ގޮތުންނާއި އަދި މުސްތަޝާރެއްގެ ގޮތުންނެވެ. ސުލައިމާނަށް ޚައިރުޚާހި މަޝްވަރާތައް ދެއްވުމުގެ އިތުރުން ސުލައިމާނު ކުރައްވާ އެކިއެކި ކަންކަމުން ބިނާކުރަނިވި ފާޑުވިދާޅުވެ ހައްދަވައެވެ. އަދި ހެޔޮ ނަޞީހަތް ދެއްވުމަކީ އެކަލޭގެފާނުގެ މާކުރިއްސުރެވެސް ގެންގުޅުއްވާ ރިވެތި އާދަކާދައެކެވެ. އެގޮތުން ޢުމަރު ދެއްވާ ގިނަ މަޝްވަރާތަކަށް ސުލައިމާނު ޢަމަލު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޢުމަރުގެ ނަސޭހަތްތެރިކަމާ ސުލައިމާނަށް ވަރަށްބޮޑަށް އަސަރުކުރުވި ނަސޭހަތްތެރިކަމެކެވެ.

ކުރީގެ 6 އަހަރު ދުވަހުގެ ތަޖްރިބާގެ އިތުރުން ސުލައިމާނުގެ ވެރިކަންވެސް ވެގެން ދިޔައީ ފައިދާހުރި ތަޖްރިބާތަކެއް ޢުމަރަށް ހާސިލުވެ ދުވަސްތަކަކަށެވެ. ސަރުކާރުގެ ކަންތައްތައް ގެންދެވި ވަރަށް ކައިރިން ބައްލަވަމުންނެވެ. މިކަން ބޮޑަށް ފާޅުވަނީ އެކަލޭގެފާނު ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެން ވެރިކަމުގެ ކުރީކޮޅުގައި ގެންނެވި އިސްލާހީބަދަލުތަކުންނެވެ. އެހެނީ ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އެންމެ ފުރަތަމަ ކުރެއްވި ކަންތަކުގެ ތެރޭގައި ގޯސްވެރިން އެބޭފުޅުންގެ މަޤާމުން ވަކިކުރައްވައި ފަތްކޮޅުން ފޮނުއްވުން ހިމެނެއެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުއްރަޙީމު ސުލައިމާނާމެދު ނުރުހުންވެ ވަޑައިގަންނަވާ ދެކަމަކީ ސުލައިމާނުގެ ފަހިއްކުރުއްވުމުގެ ކަންތަކާއި، ހެދުންކޮޅުމަށް ހޯއްދެވުމުގައި އިސްލާމު ކުރެއްވުންތައް ގިނަކަމެވެ. އަދި ޢާންމު ރަށްޔިތުންނާ ދުރުވެވަޑައިގެން ހުންނަވާ ހުންނެވުމެވެ. ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުއްރަޙީމުގެ ވެރިކަމުގައި ނިޢުމަތްތަކާއި ދުރުވެގަތް ސަބަބަކީ ސުލައިމާނުގެ އިސްލާޙުކުރުންތައް ފެނިވަޑައިގެންފައިވުންކަމުގައި ވެދާނެކަމަށް ބައެއް މުއައްރިޚުން ދެކިވަޑައިގަންނަވައެވެ.

ސުލައިމާނާއެކު ޢުމަރު އެންމެ ފުރަތަމަ ޒިޔާރަތްކުރެއްވި ބަޞަރީ ޢަސްކަރުގެ ޖަމާޢަތަކެވެ. ހަމީދާރުމަކާ މީހުންނަށް ބައްލަވާލައްވުމަށްފަހު ސުލައިމާން ޢުމަރާ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. ފެނިވަޑައިގެންނެވި ކަންތައްތައްބަލާފުޅު ވިދާޅުވަނީ ޔާކޫބްއެވެ. ޢުމަރު ދެންނެވިއެވެ. ދުނިޔަވީ މަޖާކުރުންތަކުގެ ބުރެއަން އެބައިމީހުން ގެއްލިފައިވާކަމެވެ. ކަލޭގެފާނަކީ އުކަންނަކާމެދު މަސްއޫލުވެވަޑައިގަންނަވާނެކަމަށް ބޭކަލަކެވެ. އަދި އެއިގެ ހިތިނަތީޖާ ކަލޭގެފާނު ދެކިވަޑައިގަންނަވާނެކަން ކަށަވަރެވެ. މިޖަވާބަކީ ޢުމަރުގެ ފަޚާއްބުރުން އުއްމީދު ކުއްލި ޖަވާބެއްނުދެއްކަމުން ވަރަން ހައިރާންވެވަޑައިގެން ހުންނަވާފައި ޢުމަރަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ތަޢައްޖުބުވެވަޑައިގެންނެވި ކޮންކަމަކާ ގެއްތޯއެވެ. ޢުމަރު ދެންނެވިއެވެ. އަދި ހިއްކަމަ މާތް الله މަޢްރިފާކަން ދެނެވަޑައިގެން ހުންނަވާ އެކަކާނެއަށް އުރެދިއްޖެ މީހަކު ބަޔާނެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި ޝަރީޢަތާ ޚިލާފަށް ދެންނެގަން އެ ޝަރީޢަތަށް ތަބާވެއްޖެ މީހަކުވެސް ބަޔާނެއް ނުވާނެއެވެ.

އަދި ދުނިޔެ ރަނގަޅަށް ދުނިޔޭގެ މަޢާޝާ އަބާދުގެ ތެރެއަށް ވަދެގެންނެވި މިހާރުވެސް ބައިރާނާއި ނުވާނެއެވެ.

އެއްފަހަރު ސުލައިމާނާ ބުރަހާ ދުނިޔެއިން ބައްޖަރު ވަޑައިގެން ބަރަކާތުގައި ތިއްބެވިކަން ވިދާޅުވެދުން ވާރުވެރުން ބޯކަން ހުރިހިނދު ސުލައިމާނު ބެރުފުޅުގެން ހުންނަވާ ބުރަހަށް ބައްލަވާލެއްވީމާ ބުރަހަށް ހިނިވަރުނަ ކުރައްވާފައިން ފެނިވަޑައިގެން ސުވާލު ކުރައްވައިފިއެވެ. މިއީ އިވޭއެވެ އިވިވަޑައިގަންނަވާއިރުވެސް ކަލޭގެފާނު ހިނިވަރުނަ ކުރައްވަނީ ކީއްތޯ! ބުރަހު ދެންނެވިއެވެ. އީ މުއުމިނުންތަކުންގެ އަމީރެވެ. މާތް ﷲ ގެ ރަޙްމަތުގެ އަސަރުތަކެކެވެ. ހުރިހާ ކަންތައްތަކާއި ކަލޭގެފާނުގެ ހިތްފުޅު ނުތަނަވަސް ކުރައްވައިފިއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު ކިޔާއި ނުރުހުންވާ ވޭގެންނެވުމުގެ އަސަރުތަކެއް ވިސްނެވީމަ ކަންތައްތަކުން ވެވަޑައިގެންނެވީބަރުގެ! އަދި ބަލާށް ރާވާޑައިވާށެވެ. މިއަދު ގޮތުގައި އެއަދި މާތް ﷲ ގެ ރަޙްމަތުބާއްވަގައެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ ކާމިޔާބުއްވާ އަތްފުއްޖެހަކާ ކަންތައްތަކުންނަވާފާ ބާރަށެވެ! އަދި ބަލާށް ރާވާޑައި ފާއްވެ. މާ މުއުމިނުންތަކުގެ އަމީރެވެ. މިއަދު ބަލާއް ވާކަން ކަރަވައި ނިބުމަތުގެ އަދުބަލާކަމުގައެވެ. ދެން ކަލޭގެފާނަށް އެކާލާނގެ ބަރުބެގެ އަދު އިވިވަޑައިގެންފާނަށް ކަންތައްތަކުން ނާރާވާބާއެވެ! ބަރަކާތްބަރަށް އެއްވާއިބި މިސްބަތުންނަން ބަރުކަރާތަށް ވާވައި ސުލައިމާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އަރަމާ ގިނަބަހަކު މިބަރަން އެއްވާ އެބައިބިބުއްވެ. އެއަދު އައްސަވާވައި ބުރަހު ދެންނެވިއެވެ. އީ މުއުމިނުންތަކުގެ އަމީރެވެ. އެބައިމީހުންނަކީ ކަލޭގެފާނުންގެ ރައްޔިތުންނެވެ. މާތް ﷲ ގެ ބަސްފުޅުގައި މާނަމާ އެބައިމީހުން ވާހަކަ ކަލޭގެފާނުންގެ ރަސްމުންނަށްވެ. އެވާހަކަ

ހަޖުހައްސަވާފައި ސުލައިމާން ސިރީ ކަރަމްވަން ފަތުޖިވިއެވެ. ސުލައިމާން ބުން ޢަބްދުލްމަލިކުގެ މުސްތަޝާރެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނަވައިގެން އުމަރު ގެންދިޔީ ތަޤުވާ ގޮތްގޮތަށް އެކަށީގެންވާ އިރުޝާދު ދެއްވަމުންނެވެ. އެހެން ސުލައިމާނަށް ވެރިކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވުމާއިއެކު އުމަރަށް މުޤާރަބާވެ ވިޒާރުވިކަމަށްވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެހެރުން މިވަސީ ވެރިކަމަށް އިސްކުރެއްވީފަހެވެ. ވެރިކަމުގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމުގެ ހުނަރު ފަދަ އަހުރެންނަން ލިބިގެންނެއް ނުވެއެވެ. އޭރު މަސްތަކަރާ ގުޅުންހުރި ކަށޫގެންނަން ފުރިހަމައިގެންނިވި ކާބިލް ރަނގަޅުކަމާއި ކުރުމަން ފަދަ އަހުރެންނަން އަމުރުކުރައްވާށެވެ. އަދި އެކަމުގެ ވާހަކަ ލިޔުއްވާނެވެ.

މިފުރުސަތުގެ ބޭނުން ހިފާ ރަޖާއު ބުން ޙައިވާގެ ވަޒީރުންނާ އަދި އާންމުގެ އަޤީދާތަކުން ވެރިކަމުން ބަޔަކާ ކުރެއްވުމަން އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި ބަޔްޢަތާއި ނުވައި ޖަމާޢަތުގައި ބައްދަލުކުރައްވާ ދިޔާދަރީ ޖަމާޢަތް ދުޢާދޫމަނުކުރަނީސް އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އިލާޒާގެ އަހުރުވެރިންނަން އިލްމު އެހިޔަށް ދެއްވުމަނުކުރަނީސް އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. (އިލާޒާ އެއިރު ހަވާޖާގެ އަނިޔާވެރިކަން އެންމެބޮޑަށް ފޮނުފައިވާ އެއް ޒުލުމިންސްވެވެ.) އަދި ނަގާދުޒަޢް އެނގާދުޒަކާގެ އެންމެފަދު ވަގުތުގައި އަދާކުރުމުން ދަނިކަން ޢުމަރުގެ ހުނަރާއްދުމަލަން އެނގާދުޒަޢް އެއިގެ ފުރަޒަމަ ވަގުތުގައި އަދާކުރުމުން ގެންދަވަންފަށައިވެވެ.

ސުލައިމާނުގެ ވެރިކަމުގައި، އުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ކުރެއްވި އެންމެފަދު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަ ކުރެވިފައިވާކަމަކީ، ޙައްޖާޖުންގެ ޒާފިދިބިރަކާއްކަމުގައިވާ ޝަރީދު ބުން ޢަސަރުގެ ގައިކޮޅުގައި

ޝުޢޫރަށް، ސުލްޠާނުމާނަށް މަދަނާގެ ގަވާއިދަކަށް ފޮނުއްވަން ލިޔުއްވި ސިޖިއްލު
ނުފޮނުއްވާ ހުއްޖެވާލެއްވުމެވެ. އެސިޖިލް ލިޔުއްވަން ސުލްޠާނުމާނަން
ޢެހިވަގެއިގެންނެވި ސަވަބަކީ، ސުލްޠާނުމާނުގެ ކަރިން ވެރިކަމުގައި ހުންނެވި
ވަޒީރު ބޮޑު ޢަބްދުލްމަޖީދު، ވަޒީރުއަބްދުރަހުމާން ސުލްޠާނުމާނުގެ ކިބައިން
ނެންގެވުމަށްފަހު ވަޒީރުގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒް ބައިޢަތު ހިއްފެވުމަން
ވަޒީރު މަޖިބޫރު ކުރެއްވުމުން އެގޮތަށް ބައިޢަތު ހިއްފަވާ ޖައިދު ބޮޑު
ރަސްގެ ފޮނުއްވި ސިޖިއްލު ސުލްޠާނުމާނަށް ފޮނުވިގެއިގެން ގެނެވުނު އެކަމާ
ކަމާވީގެއިގެންނެވެ. އެހެންވީ މަދަނާގެއި ހުންނަވާ ސުލްޠާނުމާނުގެ
ގަވާޢިދަކީ ޢާއްމުކުރު ބޮޑު ހަޖަމުގެ ޢަރިހަށް ލިޔުއްވިއެވެ. މިއާއެކު މިވާ
ޖައިދުގެ ސިޖިލް ޖައިދަށް ދައުކުރާނެވެ. ޢަދި ކިޔާދެއްވުމަށްފަހު ޖައިދު
ލިޔުއްވި އެއްޗެއްކަމަށް، އެއްބަސްވުވެހިގެންނެވި ފިޔަވައި ޢަހުދުނާމާ
ލިޔުއްވާނެވެ. އިންކާރު ކުރެއްވިފަހަރު ހޫސްދީގެ މިންބަރު
ކައިރިގައި ބަޔާން ކުރެވިގެން މަސްޖިދުލް ޢާދޭ ލިޔުއްވި އެއްޗެއް
ނުފެންކަމަށް ޢަދި އެސިޖިލް ލިޔުމަށް އެއްވެސް މީހަކު ޢަމަލު
ނުކުރެއްވާކަމަށް ޖައިދުލެއްވާ ހެވާކުރާނެވެ. ޖައިދަށް އެވާހަކަ
ހަމަހުރެއްވުމުން، އެކަމާ ވިސްނުމަށް ވަގުތު ދެއްވުމަށް ޖައިދު
އެދިވަޑައިގެންނެވުމުން ޖައިދަށް ވަގުތު ދެއްވިއެވެ. ޖައިދު އެކަމާ
ޢިސްތިޝާރާ ކުރައްވާ ޢަދި އެހާއިރު ޤާޟީކަމުގާ މަޝްވަރާ ކުރެއްވުމަށްފަހު
ޖަވާބުގައި މަދަނާގެ ޢަލީރަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ވަޒީރު ބޮޑު ޢަބްދުލް މަޖީދު
އެދިވަޑައިގެންނެވި އެހެނިހެން އެދުވަހު އިޖާބަ
ނުދެއްވިމަކަ ދިރިހުރިޔާނަކުގެ އެއްމިދުއް އެހެނިހެނެއް އެދުވަހަކު
ނުލެވެ. ޤިޔާމާ އެހެނިހެން ލިޔުން ސިޖިއްލެވެ. ފަހެ އެހެނިހެން
ހަމަކުރަނިހެއްޓެވެ. ޢާއްމުކުރު ބޮޑު ބަޔަކު ދެންނެވިއެވެ. ނުވެއެވެ.

ހުވާކުރައްވާނެކަމުގެ ނަމަވެ. ފަހެ ކަލާނގެފާނު ތެދު ވިދާޅުވީ، މާތް الله ކަލާނގެފާނު ސަލާމަތްކޮށްދެއްވާނެކަމަށް އަހުރެން އުއްމީދު ކުރައްވަމެވެ.

ދެންފަހެ މަދީނާގެ ގަވުރުނަރު އަބޫބަކުރު ބުން ހަޒަމް މިވާހަކަ ސުލްޠާނަށް ލިޔުއްވިއިރު އެއީގެ ޖަވާބުގައި ސުލްޠާނު ލިޔުއްވީ ޖަހައިދުގެ ގަހިކޮޅުގައި 100 އޮޅުފަހަރުން ޖައްސަވާ ގަހިކޮޅަކަށް ޖުއްބާއެއް ޖެއްސަވައިގެން ފައިމަދުގައި މަދީނާގައި އެކަލާނގެފާނު ގަސްހިންގުމަށެވެ.

ނަމަވެސް އުސޫލީ ފިރިހަނުން ބޭރުކުރުމުގެ ކުރިން ސުލްޠާނަށް ބަދިމަޖެހުނު ކަމުގެ ޝަކުވާ އާދޭސްކަނޑުވާ އެދުއްވަން ފޮނުވައިފިއެވެ. އެ ފުރުޞަތުގެ ބޭނުން ހިއްފާ، އުސޫލީ ހަވާލުކުރުމުން މީހާއަށް ބުރަދު ދެނެނިވިއެވެ. ސީދާ ހިއްފާފައިގެން އަދި ވަޒީރުގެ ފަޒީލަތްގަނަފާކަމެވެ. ސުލްޠާނު ބައްދަލުކުރެއްވެ ލިޔަ ސީދާއާބައި ގޮތުން ވާހަކަދެއްކެވީގައި އެބައަރުނަމެވެ. ފަހަރެއްގައި ސުލްޠާނު ލިޔަކަން ދުކަންތަލްވަފާނެއެވެ. އެބަލި، ފެގެންދިޔައީ ސުލްޠާނު އަވަހަށްވުމުގެ އާދޭސްކަން ފުދެނެވެ. ބަލި މާބޭނުން މައްސަލަ ދިޔަހިނދު ޢުމަރު އުސޫލީ ހިފެހެއްޓިއެވެ. ސުލްޠާނުގެ ކަރުކަފާކިލީގެ ކަސްތޫރި ނިސްބަތްވެފައިވާ ޢުމަރު އުސޫލީ ހޯދައިފާ އަތުރުއްވިފައެވެ. އަދި އުސޫލީ ނަގައިގޭފައިވިއެވެ.

ޚަލީފާކަމަށް އިސްކުރައްވުން

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ކުރިން، ޢުމަވީ ސަލްޠަނަތުގެ ވެރިއަކަށް ހުންނެވީ ސުލައިމާނު ބިން ޢަބްދުލްމަލިކެވެ. ޢުމަވީ ވެރިކަމުގެ

ވިޔާތީ ފެނިކަމެކެވެ. ހެދުންކަމުން ހުރިހާއެއްގައި ހަމަޖެހިގެން ހުންނަވާ ކޮންމެ ބޭކަލަކު ވަޒީރުކަމަކު ހޮއްވަވައެވެ. ހަމަޖެހިލައްވައި، ހަމަހަމަ އަވަހަށްވުމުން، ހަމަޖެހިކަމަށް އިސްކުރުވާ ބޭކަލުކެވެ. އެކޮޅުން ސުލައިމާން، އެކަލޭގެފާނުންގެ ވަޒީރުންގެ ގޮތުގައި އެކަލޭގެފާނުންގެ ދަރިކަލުން ހުދުހުދު ހަމަޖެއްސެވިއަމަލާފަސް، ސުލައިމާނުގެ ކުރިން އެދަރިކަލުން އަވަހަށް ފެއްޖެއެވެ. ކަންމިހުން ފެލައިވަނީޓެން، ސުލައިމާން އަވަހަށްވި އާލަސްކަންފުޅުގައި އުޅުއްވަމުން، އެހެން ބާރުގަދަ ވަޒީރުންކަން ހަމަޖެއްސަވަން އުޅުއްވާފުޅައި ސުލައިމާނުގެ އެއް ޖީއްބެ ބާރުފުން މުސްތަޤުބަލުގައި ބާރުގަދަ ވަޒީރުކަމުގައިވާ ބައްޔާވާ ސުލައިމާނުން ހިތްފުޅު ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނުންގެ ވަޒީރުކަމުގައިވާ ރަޖާއުބުން ބަރުހާ ގެންނަވާ މަޝްވަރާއަށް އެދިވަޑައިގަންނަވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް ހަދަ މިކަމަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ކޮންބޭފުޅެއް ހުރީތޯ؟ ފަހެ އަހަރެން، އަހަރެންގެ ދަރިއަކު ހަމަޖެއްސެވިފައެވެ. ޖަވާބު ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ އެއްބޭފުޅަކުވަނީ ދުސްޖެހިއްސާއަށް ހަނދާނަށް ހަމައިގެ ވަޖައިގެންނެވެ. އެބޭފުޅާ ދިރިހުންނެވިކަމެއް ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގަތީ މިއެވެ. އަހަރެންބޭފުޅާއަށް ފެނިކަމުގެ ކުރެއްވި ވަޒީރުންގެ ބާ މުސްތަޤުބަލު ބޭފުޅުކުވެ. ފަހެ އަހަރެން ދެކޭނީ ކަލޭގެފާނުގެ ތިޔަ މަގުމަތީ އެއްބޭކަލެއްވެސް އެޅުމަށް ބޮޑު ބާރުދޮރުބަޔަކު ކުރަމުގެ. ސުލައިމާން ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ ސަލަބުން ޢާއިލާގެ ބޭކަލުގައި ހަމަޖެހިގެންބުކާ އާދިޔާކަމަން އަހަރެން ބިރުފުޅުގެ ދަރަނިމަވެ. ބަޖާއި ދެންނެވިއެވެ. ބުމަރު އިސްކުރައްވާށެވެ. ދެން އެއީގެ ފުރުގައި ކަލޭގެފާނުގެ އަނގަ ޖަޔާދު އިސްކުރައްވުމަން ފިޔަވާ ވަސީލަތް ކުރައްވާށެވެ. އަދި އެފިޔަވައްވާގައި

ކަލޭގެފާނުންގެ ސިއްކަ ޖެއްސެވުމަށްފަހު އެލިޔުން ބަންދުކުރައްވާ
އެލިޔުމުގައިވާ ބޭކަލަކަށް އެމީހުން ލައްވާ ބައިޢަތު ހިއްޕަވާފައެވެ. އެހިނދު
ސުލައިމާނު ދެންނެވިއެވެ. ތިޔަދެއްވި މަޝްވަރާއަކީ ރަނގަޅު
މަޝްވަރާއެއްކަމަށް އަހުރެން ދެކެވަޑައިގަންނަވަމެވެ. ފަހު ކަރުދާހެއް
ގެނެސްދިނީއެވެ. އެކަރުދާސް ގެނައުމުން އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނުފަދައިން،
ސުލައިމާނު އެކަލޭގެފާނުންގެ ޢަހުދު ލިޔުއްވިއެވެ. އެހެނދު
ކުރެއްވުމަށްފަހު ރަޖާއުއަށް އެރުއްވަވާ ވިދާޅުވިއެވެ. އެމީހުން ރައްވާ
މިޢަހުދުގައިވާ މީހަކަށް ބައިޢަތު ހިއްޕަވާފައެވެ. ރަޖާއު ވަޑައިގެން
އެމީހުންނަށް (ތިމާގެ މީހުންނަށް) ޢަހުދު ކަށަވަރު ހިއްޕުވުމަށް
ދެންނެވިހިނދު އާގައިވަނީ ކޮންބޭފުޅެއްގެ ނަމެއްތޯ އެމީހުން ސުވާލުކުރަން
ފަށައިފިއެވެ. ރަޖާއު ދެންނެވިއެވެ. އެވަނީ ބަންދުކުރައްވާފައެވެ.
ސުލައިމާނު އަވަހާރަވުމުގެ ކުރިއަކުން އާގައިވަނީ ކޮންބޭފުޅެއްގެ
ނަމެއްކަމާމެދު އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއް ނުދެއްވާނެއެވެ. އެމީހުން
ދެންނެވިއެވެ. އެހެންވިއްޔާ އަހުރެމެންނަކީ ބައިޢަތު ދިނުމަށް ދެކޮޅު
ނުވަމެވެ. ރަޖާއު މި ޚަބަރު ސުލައިމާނަށް އެރުއްވިހިނދު ވިދާޅުވިއެވެ.
ގާޒީންނާއި އަދި ސިފައިންގެ ވެރިން ހާޒިރުކުރައްވާ އެމީހުން
އެއްކުރުއްވުމަށްފަހު އެމީހުން ލައްވާ ބައިޢަތު ހިއްޕަވާފައެވެ. ބައިޢަތު
ހިފުމަން މަނާވެގެންނަ ކާނާގެ ބޯ އަރިގަނޑުން ވަރިކަމަށްއަޅުއްވާފައެވެ.
އެހާތަނުން އެމީހުން އާގައިވާ މީހަކަށް ބައިޢަތު ހިފައިފިއެވެ. ރަޖާއު
ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އޭގެފަހުން އަހުރެން އެނބުރި ގެއަށް ވަޑައިގަތީ
މަގުމަތިން ހިޝާމު ބިން ޢަބްދުލްމަލިކު އަހުރެންނާ ބައްދަލުކުރައްވާ
އެމީހުން ބައިޢަތު ދިނީ ކާކަށްތޯ ސުވާލުކުރައްވަމުން އަހުރެން
ދެންނެވީމެވެ. ސުބުޙާނަ الله އެވެ! މުއުމިނުތަކުންގެ އަމީރު އަހުރެންގެ

ފަރާތުން، ސިއްރުކޮށްދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެންނެވީކަމުގައި، ކަލޭގެއަށް
އަހުރެން ފާޅުކޮށްދެއްވުމަށް ދީފަ އެދިލައްވަނީއެވެ. އެއްގޮތަކަށްވެސް
އެކަމުގައި ނުވާނެއެވެ. ހަމައެފަދައިން ޢުމަރުވެސް އަހުރެންނާ
ބައްދަލުކުރައްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! ”ވެރިކަން އަހުރެންނާ
ސުލައިމާނު ބަދަލުކުރައްވިކަމާމެދު ޝައްކުތަކެއް އަހަރެންގެ ނަފްސުގައި
އުފެދުނީއެވެ. ފަހެ އަހުރެންނާ ސުލައިމާނު ބަދަލުކުރައްވާފައިވާނަމަ
އަހުރެން ވަރަށް ބިރުގަންނަމުއެވެ. އަހުރެންނަކަށް އެކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތަށް
ނުއުފުލޭނެއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! އެކަމުން އެކަހެރިވުމަށް އަހުރެން
މަސައްކަތް ކުރައްވާދެއްވުމެވެ.“ އެހިނދު އަހުރެން ދެންނެވީމެވެ. ސުބުޙާނަ
اللّٰه ! މުއުމިނުންތަކުންގެ އަމީރު ސިއްރުކޮށްދެއްވުމަށް އަހުރެންގެ ކިބައިން
އެދިވަޑައިގެންނެވީކަމުގައި، ކަލޭގެފާނު ދީފަ ބޭނުންފުޅުވެވަޑައިގެންނެވީ
ކަލޭގެފާނަށް އަހުރެން އެކަން ފާޅުކޮށްދިނުމަށް ހެއްޔެވެ! ރަސޫލާ
ވިދާޅުވިއެވެ. ސުލައިމާނުގެ ބަލިބޮޑުވެ މަރުގެ ސަކަރާތްތަކަށް
ފެންނަންފެށިހިނދު އަހުރެން ސުލައިމާނު ޒިޔާރަތްކުރަން ބާއްވަވައިފީމެވެ.
އެވަގުތު ސުލައިމާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ. އަ ބަރުދުގައިވާ މިހާރުގެ
ނަން ފާޅުކުރުމުގެ ވަގުތު އަދިވެސް ނާދެއެވެ. ދެން އެއިގެ
ކުޑައިރުކޮށްފަރުން ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ. އާނއެކެވެ. މިހާރު
އެވަގުތު އަތުވެއްޖެއެވެ. ދެން މިވަން ޝަފާޢަތް ލިބިދެއްވުމުން ސުލައިމާނު
އަވަހާރަވެއްޖެއެވެ. ދެން އަށްއާކާވެސް މިދާގެ ބާރުގުން އެއްކުރައްވައި
ދުވަސަ ފަހަރަކަށް އުމުރުންދައްވާ ބައިޖަމު ހިއްޖުވުމަށްފަހު ސުލައިމާނު
އަވާރަކަވި ޚަބަރު، ރަސޫލާ އިޝާރާތް ކުރައްވައިފިއެވެ. ދެންއަވަސް އަވަހަށް
ސުލައިމާނުގެ ބަރުދުނާ ހުދުއްވަވާ ބޭއްލެވިއެވެ. އާގައިވެސް އުމަރު ބޮޑު
ބަޤީޢުލްޣަރްޤަދުގެ ނަސްތުރުވެވެ. އެހިނދު ބަޤީޢުލްޣަރްޤަދުގެ ބާރުގުންގެ

ދޫނުކުރުމަށް އެހެންގޮތަކަށް ބަދަލުވެފައި ވަނިކޮށް ފެނިގެންދިޔައެވެ.
ތިމަންނެން ޢުމަރަން ބައިއަތުން ނުދެނިކަމާ ހިސާބު ބޮޑު ބަލާދުރުމަށްދިއުމާ
ވިދާޅުވުމުން، ބައިއަތުން ނުދެއްވައިފިނަމަ އިސްތިޢުފާ ކަނޑުއްވައިން
ވަކިކޮށްލާފާނެކަމުގެ އިންޒާރު ދެއްވަމުން ބައިއަތު ދެއްވުމަށް ރަޖާއު
ދެންނެވުމުން އެކަން ކުރައްވައިފިއެވެ. އެހެން އުމަރަށްފަހު ޢަލީ ބޮޑު
ބަދަލުވުމަކީކަން ފެނިކަން ހަމައެކަށޭނެވާފައިވާ ވާހަކަ އިއްވުމުން
އޭބުލުންނަން ކަންމުވާސާފުރައިގެ ހިތްހަމަޖެހުމާއި ދިރިވަޑައިގެންނެވިއެވެ.
ދެން އަވަސް އަވަހަށް އޭބުލުން އުމަރުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން، އުމަރާ
ސަލާމް ކުރައްވައިފިއެވެ. އެހިނދު އުމަރު އުފުއްލާވާލައްވައިގެން
މިންބަރުމައްޗަށް ގެންދެވިއެވެ. ދެން އެއްބޭކަލަކަށްވުރެ އަނެއްބޭކަލަކު
އުމަރަށް ބައިއަތު ހިއްޖަވަން ފެއްސެވިއެވެ. އުމަރު ބޮޑު އަބުދުލްއަޒީޒާ
ވިރާސަތް ޢަލާލާކުރައްވުމުގައި ރަޖާއުގެ މަސައްކަތްތެރިކަމާ ވަރަށް
ފާހަގަކޮށްލައްވާ މަސައްކަތްތެރިކަމެއްކަން ކަނަވަރެވެ. އެގޮތުން ސުލައިމާނު
އަވަހަރަވުމަކަށްފަހުގައިވެސް، ސުލައިމާނު އަވަހާރަވިކަން އިޢުލާން ކުރެއްވުމަށް
ސިފައިންގެ ވެރިޔާ ކައުބު ބޮޑު ބާދިދު އަލްއަބްބާސް ގުދުވެރިކޮށް ދެއިލާގެ
ބައިތުން އެއްކުރަށްވާ ސުލައިމާނުގެ ބަޔަކުގައިވާ މީހުންގެ މައްކަން
އެމީހުންގެ ފުރަތަމުން އިތުރަށް ބައިއަތު ހިއްފުމަށްފަހުގައެވެ.

ވިރާސާ ބަލާލުމަށްފަހު ދިގެންނެވުން

ސުލައިމާނު ފަސްދާނު ދެއްވުމަށްފަހު މިސްކިތަށް ވަޑައިގެން
މިންބަރަށް އަރުއްވާ މާތް اللّٰه އަށް ބަރުދާއި ޙަމްދާ ދެންނެވުމަށްފަހު
އެއްވެސް މީސްތަކުންނާ މުޚާޠަބުވެވަޑައިގަންނަވަން ފެއްޓެވިއެވެ.

އޭ އެންމެހާ މުސްލިމުންނޭވެ. މިކަލަނީ ތިމަންކަލޭގެފާނު އެއްވެސް ހިނދެއްގައި މާތް الله ގެ ބަސްބުނަމުން ސިއްރުގައިވެސް އަދި ފާޅުގައިވެސް އޮޅުވައިގެންނެއް ކަމެއްނުކުރާނެކަން ކަށަވަރުވެ. އޭ އެންމެހާ މުސްލިމުންނޭވެ! މިކަލަނީ އަޅުގަނޑުގެ ޒާތުގައި ހެއްދެވުމަކާ ނުލައި އަދި ތިޔަބައިމީހުންނާވެސް މަޝްވަރާއެއް ކުރެއްވުމަކާއި ނުލާ އަޅުގަނޑުނާއި ހަވާލުކުރެއްވުން ކަމެއްކަން ޔަޤީންވެ. ފަހެ އަޅުގަނޑުނާއިމެދު މިއުއްމަތް ބައިޢަތް ހިފުމުން ތިޔަބައިމީހުން މުނިވަންކޮށްލީމެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ހިތްއެދޭ ރަނގަޅުމީހަކު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވެރިޔަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ހޮއްވަވާށެވެ. އެހިނދު އެންމެން އެއްއަޖެހުން ގޮވާލެއްވި އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރެވެ. އަޅުގަނޑުން ކަލޭގެފާނު ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި އިޚްތިޔާރުކުރީ ކަލޭގެފާނާއިމެދު ރުހިއްޖެއީމެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު ވެރިޔަކަށް ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އެހިނދު އަންސާރީއްޔަ ބަނީކަޒުންކުރި ބަނީކަޒު ގޮތުރުވަޑައިގެން ޢުމަރަށް ބައިޢަތު ދެއްވުމުން، މުސްލިމުން ގޮތުވެ އެކަކަށްފަހު އަނެކަކު އެކަލޭގެފާނަށް ބައިޢަތު ދެއްވަން ފަށައިގަތެވެ. އެއީ ޢުމަރު ގެންދަވަނީ ހިތުލި ކުރެއްވުމުންނެވެ.

ވެރިކަމާ ބަލައްޓަވައިގެންނެވުމަށްފަހު ދެއްވި

ރިޔާސީ ތަޤްރީރު

އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަބީއްޔާއަށްފަހު އަހަރެން ނަބީއްޔާ ނުފެނުނުއްވާހާކަން ކަށަވަރުވެ. އަދި ހަމަ އެކަލޭގެފާނުންގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވުނު ޤުރުއާން ވަހީ ފުރިހަމަވުމާއި އަހަރެން ފޮތެއްވެސް

ބާވައެއް ނުލެއްވޭނެއެވެ. ރަސޫލާ ގެދުވެރިކޮށް މާތް الله ޙަޟްރަތުގައިވި އިންސާނާ ތަޢައްލުޤުވީ ޢެއީ ޒިކުރުކުރެއްވި ދާންދީން ޙަޟްރަތުތަޢައްލުޤުވެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ގެދުވެރިކޮށް މާތް الله ޙަޟްރަތުގައިވި އިންސާނާ ތަޢައްލުޤުވީ ޢެއީ ޒިކުރުމާ ހަމައަކު ދާންދީން ޙަޟްރަތު ތަޢައްލުޤުވެއެވެ.

އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ދަންނަވާށެވެ. އަހުރެންނަކީ ޙުކުމްކުރާ މީހަކީއެއްނޫނެވެ. އަދި ކިޔެއްމަ އަހުރެން ވާކަން ކަނޑައެޅި މާތް الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ އަމުރުފުޅުތަކެއް މަސްޙޫދު ކުރާ މީހަކު ކަމުގައެވެ. އަދި ހަމަ ކަނޑައަޅުން ވެރިކަމާ މިޔަވާލުގެ އާކަސްއަށްމަކާއި ގެންނެއް ނޫނެވެ. އެހެންއެކަމަކު އަހުރެންނަކީ ކުރިން އިލްހާމު ދެވިފައިވާ ކަސްއަށްމަކަން ތަބައަވެ ޔަޤީނުކުރަން އަޤާކުރުންގަތީ ދުވިހުނުމާން މީހަކީވެ. ފަހެ އަހުރެން ސިޒާކަންދަތީ ތަސްވެގޮތަމީވަ ދުވިހުރިޔާ ހިނދުކު އަހުރެންނަށް ތަބައަވާށެވެ. އަދި ޝުކުރުވެރިކަން އަހުރެންނަށް އެފެއްދެނުމަ ފަހެ އަހުރެން ސިޒާކަމްދުގެ ކުރާށެވެ.

އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ނިކަން ރަނގަޅަށް ދަންނަވާށެވެ. މާތް الله އަށް އުޅުދާކަލެއްގައި އެއްވެސް މަޢްލޫމަކަށް ތަބައަވުލެއް ނުވެއެވެ. އަދި ރައްކާތެރިކަން ގެދުވަސްޖަހައި އަނިޔާވެރި ވެރިއެއްގެ ޚިޔާން ޖެހަމްދާ މުޚުންނަށް އަނިޔާވެރިން ނައްޓުއްވާނެއެވެ. އަނިޔާވެރިއަށް މާތް الله އަށް އުޅުދާގެން ޖެހިއަވާ ވެރިމީހާއެވެ.

އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ދަންނަވާށެވެ. އަހުރެންނަށް ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންކުރު ވަޔަން މާތްކަން ބޮޑު މިހެއްޓެވެ. އަހުރެންނަށްވެސް ވާކަންކަން ހަމަ ތިޔަބައިމީހުންފަދަ މިހާރުވެއެވެ.

ނަމަވެސް ޖިހާދަބައިމީހުންނަށްވުރެ މާބޮޑު ބުރައެއް އުފުއްލަވައިގެން ހުރި މީހަކީމުން.

އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! އަހުރެމެންނާ އެކުވެ ހުއްޓެން ބޭނުންވާ މީހުންނަށް އަހުރެމެންނާ އެކުގައި ހުއްޓެވޭނީ ޝަރުތުތަކަކަށް ބަޔާންކޮށް ކުރާނަމަށެވެ. އެއީ:-

1- އުމުރުގެ ބޮޑުންނަށް އަހުރެމެންނާ ހަމައަށް ގެންގޮސް ނުދެވޭ މީހުންގެ ބޮޑުންނަށް އަހުރެމެންނާ ހަމައަށް ގެންގޮސްދިނުމެވެ.

2- ހުރިހާކަމަކުގައި އަހުރެމެންނަށް އެހީތެރިވެދިނުމެވެ.

3- އަހުރެމެންނަށް އެނގިފައިނުވާ ތަނަކަށްދާނަމަ އަހުރެމެންނަށް މަގުދައްކާ ދެއްވާ ތަނަކަށް މަގު ދައްކައިދެއްވުމެވެ.

4- އަހުރެންގެ ގޮތުގައި އެއްވެސް މީހަކަށް ނުކިޔައިދިނުމެވެ.

5- އުމުރަށް ނުބައި ކަމެއްގެތެރެއަށް އެއްވެސްމީހަކު ނުވަދުމެވެ.

އާސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ހަމަކުރެއްވުން

އާންމުކޮށް ހިނގަމުން އައިސް އުޞޫލަން ބަލާއިރު ވެރިޔަކު ވެރިކަމަށް އިސްވެވަޑައިގެންނެވީމަ އެންމެ ފުރަތަމަ ދެއްވާ ޖަވާބުދާރީ އަ ޖަވާބުދާރީން ވެރިކަމުގެ ސިޔާސަތު ހަމަވެގެންދާ ޖަވާބުދާރީކަން ވެއެވެ. އެގޮތުން އުމަރު ވެރިކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމުން އެންމެ ފުރަތަމަ

ދެއްވި ތަޢުލީމުން ސަރުކާރު ހިންގުމުގައި އުމަރު ގެންގުޅުއްވާން ސިޔާސަތު ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހާމަކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. އެކަށީގެންވާނުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތާއި ސަރުކާރު ހިންގަވާން އުސޫލު ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ހާމަކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. އާދައިވެއެވެ:

އިސްލާމްދީނުވަނީ ފުރިހަމަ ކުރެއްވިފައެވެ. އެދީނުގައި ހިފަހައްޓައިގެން ތިބުމަކީ އެދީން ގެންނެވި ކަންތައްތަކަށް ޢަމަލުކުރުމެވެ. އެހެންކަމުން އެކަށީގެން ވެވަޑައިގެންނަވާނީ މާތް الله ގެ އިރާދަފުޅާއެކު އެކަލާނގެ ޙުކުމްތަކާއި އަމުރުފުޅުތަކަށް ތަންފީޒުކުރުމަށްވާ ބާކީކަމަކަށެވެ. އަދި ޚިޔާލު އެކަށީގެންވާ ކަންތައްތަކެއް ނިންމަވާ ބޭފުޅެއް ނުވެ ނޫންމެއެވެ. ކަންކަމުގައި އެކަމެއް އަހުލުވެރިންނާ ޝޫރާކޮށް ނިމިފައެވެ. އެބަހީ އަޙްލުވެރިންނާ ގޮތުގައި އަސްލުވާ ފައިދާކުރާ ވެވަޑައިގެންނެވިކަމުން ކަމުނުކުރާނެ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ކަންތައްތަކުގެ ޝޫރާއާއި ޝުޢޫރާ ބާކީކަމަކަށެވެ. އެހެންނަމަ ކަމުގެ މީހުންނަށް އެފަދަ ބޭފުޅެއް ސަރުކާރުން ހިންގަވާއިރު ވެރިކަން ހިންގަވާނެ ބާކީ ސަރުކާރާ ވެވަޑައިގެން ވެރިކަމުގައި ސިޔާސަތު އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން އަނގަވައިން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ ޚިލާފުނުވާނެ ގޮތަކަށް ވެރިކަމުގައިވެސް ކަމެއްވެސް ނިންމަވާނެ އުސޫލުން ކަމުގައިވެއެވެ. ހަމައެއާއެކު ރައްޔިތުންނާ ޚިލާފަށް ވެރިޔާއަށް ހުކުމް ޝަރުޢީ ދީބާޢަތް ކަމަކާއި ރައްޔިތުންނާއި ވެރިޔާއި ދެމެދުގައިވާ ހަމައެކަނި ތަޢުލީމު ވެރިޔާގެ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ބޭކަންކުރުމުގައިވެސް އެކަށީގެންވާ ތަޢުލީމުން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހާމަވެގެން ދެއެވެ.

ދައުލަތުގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސުމާއި ގެންނެވި ސިޔާސީ އިސްލާހުތައް

ދައުލަތުގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސުމާއިގުޅޭ މަގާމްތަކާއި ކުރެވޭނެކަން އަސާސީޤާނޫނަށް ޖުމްހޫރިއްޔަތަށް ނުވިނަމަ ހަމައެކަނި އަސާސީޤާނޫނުގެ ބަދަލުތަކުގެ ވަޒީފާތަކާއި ބަދަލުތަކުން އެއްމެ ރަނގަޅު ގައިދާއެއް ނުކުރެވުނުކަން ކަނޑައަޅާފައެވެ. އަދި މަސްއޫލިއްޔަތު އެދުއްވުމުގެ ކުރެވޭނެކަން އަސާސީޤާނޫނަށް ޖުމްހޫރިއްޔާނުވީސްކަން ދަނީއެވެ.

އަސާސީޤާނޫނު ބަދަލުކުރަން ބާރުލުވުމައިގެންނެވިޔާ ސަރުކާރުގައި ހިމެނޭ ބަދަލުކުރަން ނުޖެހޭ ހަމަ އެއްގޮތް ކަމެއްވެސް ނުކުތްކަމަށް ނުވިކަމުގައި އިންސާފުވެސް އެއްވެސްބަދަލުކުރުމުގައި އެތެރެއިން ނުކުތުމުގެ މަގެވެ. މިކަން ވިސްނުނު އަސާސީޤާނޫނު ގެންނެވި އިސްލާހު ބަދަލުތަކުންނެވެ. ފުރިހަމަ ފުރިހަމަ ބާރުތަކުގެ އެއްވެސްކަމެއް ގެންނަވާ ބަދަލުތަކުގެ ކުރިއެރުމާ ކުރަން ވާނީސްހެއްވެ. އެބަދަލުތަކުގެ ފުރިހަމަވެސް ހަރުދަނާ ބާރުތަކުން ފެނުނު އެއްގަނޑެއްވެއްޖެއެވެ. އެހެން އެ އިސްލާހު ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ތަރައްގީ ކުރިއެރުމުގައި އެއްގޮތްވުމާއިގެންގޮސް ފުރިހަމަ ފުރިހަމަކުރުން ދެނެވޭ ކުރުމުގެ ސަރަޙައްދުތަކުން އެ އިސްލާހު ޖުމްހޫރިއްޔާ ފެށުނެވެ.

އުމަރު ބިން އަބްދުލްއަޒީޒު އެކުއެވި އިސްލާހު ޖުމްހޫރިއްޔާތަކުގެ ބަލައިލުމުންނެވެ. ތަފާތު ކަރުދާސްތައް އެޖުމްހޫރިއްޔަތުގެ އަސާސީޤާނޫނު އެއާއިބެހޭ ކުރިއަށް ބައެއްކަންތައްކަން ފަހަރު ދަށީ އުނދަގޫ

ޖިހާޒުތަކަކަށް ވާނުކަމަށްވެ. ނަމަވެސް އެކަށީގެންވާ އެކަށްކަމާ ކުރިމަތިލެއްވުމުގެ ދަތިތަކާ ހަރުދަނާކަމާއެކުގައެވެ. ކުރިމަތިލެއްވި ހިތްވަރާއިއެކު، ކުރިއަރައިގެން ހުންނަވައިގެންނެވެ. އެގޮތުން އުމަތީ ސަރުކާރުގެ އިންތިޚާބުކުރި ވަޒީރުން ކުޑުގަޑިއާ އަދި އެކަށީގެންނަވަލުމުން ހުރިހާދުވަހަކުގެންނަވާ ބޭފުޅުން ކުޑުގަޑިއާ ރަޢިއްޔަތު ބޭނުން ބައްލަވާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ އުފަލު ބޭނުން ބަހުބަރުލިބިޖޭގެ ވެރިކަމުގެ ކަންތައް ނުބައިފުޅުއްޓަވައިދިނީ ކަމަށްވެ. ނަމަވެސް އެކަށީގެން ވެރިކަމާ ބަދަލުވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އެކަމަށްތައް ހިސާބަށް ވެރިންނަށް ޖެހިއްޖެ ސަރުކާރު ފެނިފައި، ވެރިކަމުގެ ކަންތައްތައް އެކަށީގެން ބޭނުއްތެރިކަމަށް ކުރުންތަކުން ހަޤީޤަތުގައެވެ.

އަންގާ ފުރަތަމަ ވަގުތުން ފެށިގެންވެސް ވެރިކަމުގެ ޒިންމާދާރުކަން ބަލައިގަތުމަށްވެ. ރާއްޖޭގައި ނިޒާމުތަކަށް މިސްކިތުން ނުކުތުމަށް އިސްލާމީ "މުޅިރާއްޖޭގެ" ވަނީ ތަރައްޤީކުރުމަށްވެ. ސިޔާސީ ތަރައްޤީކުރުވެ. އަސާސީ ޖަމާޢަތް ވާނީ ކުރިޔަށްވެ. ނުކުތުމަށް ވިދާޅުވި އަހުރެން ކުރީގެ ސަރުކާރު ފުދުއްވެ. މިއަދު ތަނުގައި ވަނަ ފަށައިގެން ސަރުކާރުގެ ޚިދުމަތް ދޭތެރޭ ތަރައްޤީއަށްވެ. އެމީހުން 30 ސަރުކާރަކާ އަދި 300 މީހުން ތަރައްޤީވެއެވެ. އެހެނީ 300 މީހުންގެ މުސާރަ ވިދާޅުވިއެވެ. ތަރައްޤީކުރުމުގެ ސަރުކާރު އަހުރެންގެ ތަރުޖަމާކުރި ބަދަލު އަމުރު ނުވެއެވެ. އަދި އަހުރެންނަކީ ކަނޑައެޅިފައިވާ އަޅުގަ ފަހަރެއްގެ ތަރައްޤީކުރުމަކީ އަހުރެންނެވެ ނުކުތުމަށްވެވެ. ފަހު ތަރައްޤީކުރުން އަހުރެން ގެއްލުމަކީ ކުރުމަކީ ބޭނުންވާ މިހާރު

(ދުވާލަކު) 10 ދިނާރު ދެއްވާހުރިމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންކުރެ އެމީހެއްގެ އަހުލުބައިތުންގެ ގާތަށް ދާން ބޭނުންވާ މީހަކު އެބައިމީހުންނާ ގުޅެން ދިޔުމަކަށް ހުރަހެއްނެތެވެ. އެހެންކަމުން އެންމެފުރަތަމަ އެއްކަމަކަށް ކުރެއްވިކަމަކީ ހަދީޔާއިންނަށް ޚާއްޞަ ކުރެއްވިފައިވާ އަސްތަކާ އަދި ހުދުންކޮޅަށް ވިއްކާފައެވާ އެއީގެ ފަހުސާ ހަޖަނާއަށް ލެއްވުމެވެ.

ގެއަށް ވަޑައިގަންނަވާފައި އެކަލޭގެފާނުން މިނިވަންކުރެއްވި އަޅުއްކަމުގައިވާ ޘައުބާނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ޘައުބާނެވެ. ގަޔާ ދަވާދު އަދި ތިޔާނީ ކަރުދާސް ގެންސޮށްދެއްވާށެވެ. އެކުއްޓަ ހަދިޔާ އެކަލޭގެފާނާ ކައިރިވާވަޑައިގަން އެކަލޭގެފާނަށް ބައްލަވައިލައްވިހިނދު އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ޘައުބާނެވެ. ކަލޭގެފާނު މިކަން އަޅުގަނޑާ ބަޔާންކުރެއްވިއްޔާ. އެކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުން އަޅުގަނޑާ ފުރިވަޑައިގަން ޘައުބާ އެކަލޭގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. އޭ އުމަރެވެ. ކަލޭގެފާނު ތިޔައިސްނަވި ވަރުބަލިކުރެވޭފައެވެ. މާދަމާހަމަކުން ބަޔާއްޖެވާނެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ބޭނުވެގެންވާ ދުވަހުގެ ޙާލުބުން އަހުރެން ގެއްލިގެ ނަފުސު ސަލާމަތްކުރައްވަދެއްވާނެވެ.

ނުރަނގަޅު ވެރިން އެބޭފުޅުންގެ މަޤާމުން ވަކިކުރައްވާ ހުސްމަޤާމުތަކަށް ވެރިން ހަމަޖެއްސެވުމަކީ އެންމެ ފުރަތަމަ ގެންނެވި އިސްލާހުކަމުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެކެވެ. އެގޮތުން ވަކިކުރެއްވި ވެރިންގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ބައެއް ބޭކަލުން ހިމެނެއެވެ.

1- ޚަޒީދު ބުނު އަބްދުލްމަލިކު ބުނު ބަޖާ: މުދަލަށް ޒިޔާރަތްތެރިވުމުގެ މައްސަލައިގައި ވެރިކަމުން ވަކިކުރެއްވިއެވެ. ޒިޔާރަތްތެރި

ފެށެއްވީ ބިލާދުގެ ފެށިއަކަން ހުންނަވައިގެންނެވެ. ވަކިކުރެއްވި ވާހަކަ ލިޔުއްވުމަށްފަހު ހަޖީދަން ފޮނުއްވި ސިޓީގައި ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. ކަލާމުގެ ކަންތަކާ ވިސްނުމުދަންތަރު އަރުވެންނަން ފުރިހަމަވެއިގެންނެވީ ކަލާ ބަންދުކުރެއްވުމަށެވެ. ފަހެ މާތް اللّه އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ. ކަލާގެ އަތްޕުޅުގައިވާ މުދަލަށް ސަރުކާރުގެ ހާޖަތާއަށް ރައްދުކުރައްވާނެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެއީ މުސްލިމުންގެ ބަޔެއްކަމެވެ. އެއްވެސް ހާލެއްގައި އެއަކަށް މަޖާލެއް ނުދެއްވާނެއެވެ.

މިސިޓީ ލިބުމުން ހަޖީދާއި ޢާއިލާގެ ދަރިކަލުން މަނުލަދު ވަރަށްބޮޑަށް އިކުރާމު ބޮޑު ޢަބްދުލްޢަޒީޒާ ދުލާގެ ހަވާލުކުރިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެމުދާތަކެއް އަނބުރާ ދަރިކަލުންނަށް ހަޖީދު ބާރުއްޖެވީ ހަދިޔާކުރައްވާފައެވެ.

2- އަލްޖަޒާރު ބުނު ޢަބްދު اللّه ، ޚުރާސާނުގެ ވެރިކަމުން ބަޔަކު ކުރެއްވުނެވެ. އުޖޫރަ ނުދެއްކާ އަލުންލައްވާ ހަނގުރާމަޔަށް ކުރެއްވުމާއި ދިންމީނުއަހުން ނުބައްޔެން ޖިހީ އަހުލެއްވުމާއި އަދި ބަސަވާ ނަސަބަން ބައްލަވާކަން އެއީ އެކަލޭގެފާނުންގެ ކަމެވެ.

3- މިސްރުގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނެވި މުޤައުޤިސް ބުނު ޖައިދު އަށްޓަންނޫފިޔަސް ވެރިކަމުން ބަޔަކު ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ހިޖުރަތްކުރެއްވުމަށްފަހު ބަންދުކުރެއްވިއެވެ. މިސްރުވަރުންގެ މައްސަރަ އަނިޔާވެރިވުން އެއީ އެކަލޭގެފާނުންގެ ކަމެވެ. ނުބައްޔެން މިސްރުވަރުންގެ އަތްކަނޑުމާއި އަދިބޮޑުވުމުގެ ގޮތުން ޖަނަވާރުތަކުގެ ބަނޑުޖެހުމަށް މިސްރުވަރުން ވެއްދުމާއި ކިންބޫކަމުގެ ތަކުރަން މިސްރުވަރުން ވައްދާ އުޅުން

އެކަށީގެންވާނެ ކުންފުނީގެ ތެރޭގައި ހިމެނެއެވެ. އެކަށީގެންވާ ބަންދުގައި ވަނިކޮށް ހުމަރު އަވަހާރަވެއްޖެއެވެ. ދެން އެއިގެ ފަހުން ތަޙްޤީޤުގެ ހިޔާރުމަތިގައި އަސްއެކާވެސް އުސޫލާއަށް މިޞުރުގެ ވެރިކަން ދެއްވުނުވެ.

4- ތަޖުރިބާ ބެލުން އަބޫމޫސާ، އެޒީރާގެ ވެރިކަމުން ވަކިކުރެއްވުން. ހަޒްރަތު ޢުމަރު ރިޟާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރެވޭ. ހަމައެކަނި އަޅުގަނޑުމެން ކުރާނަމަ ދެކުންތެރި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރެވޭ.

ވެރިން އިސްކުރެއްވުމުގައި، ވަރަށްބޮޑަށް ބައްލަވާފައިވަނީ ވެރިޔަކު ޝަރްޢަށް ނުކުރައްވައެވެ. އެމީހުންގެ ޝަރުޢީޙައްޤުތަކާ އަދި ދީނަށް ޙުރުމަތްތެރިކޮށް ހިތްހަވާ މިންވަރަށް ބައްލަވައެވެ. އެގޮތުން ވެރިން ޙައްޤަށްކުރެއްވުމަށްފަހު އަންނަނިވި ޢިބާރާތުން އެރަށެއްގެ ޙާއްސުންނަށް އަންގަވާ ހައްދަވާކަމުގައިވެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވެރިޔަކު ޙައްޤުން ކުރައްވައިދިނުމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހަކު، ތިޔަބައިމީހުން ކުރު އެންމެ ރަނގަޅު މީހާކަމުގައި އަމުރުން ނުބުނުއްވަމެވެ. އެހެނެއްކަމަކު އެއީ ތިޔަބައިމީހުންކުރު ގޮސްމީހުންނަށްވުރެ ރަނގަޅު މީހެއްކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެވޭއިގަންނަވާ މިހެކެވެ.

ވެރިޔަކު އެމީހެއްގެ މަޤާމާ ބަލާފުޅުވަޑައިގަންނަވަން ފޮނުއްވުމަށްފަހު އެބޭކަލުން ހިތްހުރިގޮތަށް އުޅުއްވާކަން ދޫކޮށް ނުކޮށްލައްވައެވެ. އެކަށީގެންވާނެ އެންގެވުންތަކަށް ވެރިން ބަޔަކާހަވާލުކުރައްވާގޮތް ބައްލަވައެވެ. އެގޮތުން އެކަމެއްގައި ހިނގާ ކޮންމެކަމެއްގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ވެރިން އުފުއްލަވަން ޖެހިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި އެއީގެ އިތުރުން، ތަފާތު ޝުޢޫބޮޑަށް ތަނުފީދު ކުރެއްވުމުގެ ކުރިން ހަޔާތުގެ އަރިހުން މަޝްވަރާ

ހެއްދުވުމަށްވެސް ވެރިންނަށް އަންގަވާފައިވެއެވެ. ހާއްސަކޮށް މަރުގެ އަދަބުތަކާއި ޤިޔާމަތާއި ވައްކަމުގައި ޖަހަންނަމުގެ އަދަބުތަކެވެ.

އިސްލާމް ބަޔާންވެރިޔާ އަޙްކާމުތަކުން ވެރިންގެ ތެރެއިން، މިސްރުގެ ގަވަރުނަރު އުސާމާއި އެފްރިކާގެ ގަވަރުނަރު ޙައްޖާޖު މިދެބޭކަލުންނަށާއި އެކަކުގެ ފަރާތުން ހުކުމަކަށް އަދި ވަރަށް އަވަހަށް ބައްލަ ކުރައްވައި ދެވަނަ ފަހަރަށް ބައްލަވާ ކުރައްވައިދޭ ފުރަމަކަށް ސިޔާ ފޮނުއްވައި މިސްރުގެ ގަވަރުނަރަށް ދެން ހަމަ އެފްރިކާގެ ގަވަރުނަރަށް.

ނުރަނގަޅު ވެރިން އުމުރުގެ މަސްވެރިކަން ދުރުކުރައްވާފަން ފަހަރު ނުރަނ އަވަސްވެ ވެވަޖެހެނީއެވެ. ވަކިން ދޫކަމާ ޚިޔާނާތްތެރިކަން ފަށައިގަނެ ޝިރްކުގެ ބަލާއެއް ވަނީ ނުކުމެވެ.

އަމީރުލްމުއުމިނީން ވެރިރަސްކަލޭގެ ކަނބަލުން ބަލާ ފާހަގަ ކުރެއްވި ޙަދީޘް ފޮތްތަކުން ނޫނެވެ.

ހަމައެކަނި ޒާތީ ވަރުގަދަ މަސައްކަތާއި ރަމަލާން މަހުގެ ދުވަސްވަރުގެ ކަމާއި ހިނދުކޮޅަކު ފާއިތުވި ކޮނޑެއް ވެސް ނުފެނުނެވެ. އަދި އިސްލާމީ ދަޢުވަތުގެ އިތުރުން ކުރިއަށް ދިޔައެވެ. އެއީ ވަރަށް ބޮޑު އަހުލުވެރިކަމެކެވެ.

"ފަރުދާ" ގައިވާ ވާހަކައިން ކުރެވުނު ރަނގަޅު ބަދަލުތައް ތަޢުލީމާއި މުޢާމަލާތުގައިވާ ކަމުގެ ބޭނުމަށް ދިނުމަށް.

ބިންތައް ސަރުކާރަށް ނެންގެވިއެވެ. އަދި ވިޤާފުވިއެވެ. މި މުއްސަނދި ބިންތަކާއި ފަޚުރު މުދަލުގެ ގޮތުގައި މާތް الله އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ދެއްވި ބިންތަކެވެ. ހާޝިމީ ދަރިކޮޅުގެ ބޭފުޅުންނަށް ހަދިޔާކުރެއްވުމަށް، އެއްވެސް މީހަކަށް ރަސޫލާ މިލްކުކޮށް ނުދެއްވާފައިވާ ބިންތަކެވެ. ރަސޫލާގެ ދަރިކަނބަލުން ފާޠިމަތުގެފާނު، އެކަމަނާއަށް ދެއްވުން އެދި ދެންނެވުމުންނެވެ، ކިރިޔާ ރަސޫލާ އެކަމަނާއަށްވެސް ނުދެއްވާފައިވާ ބިންތަކެވެ. ފުރަތަމަ ޚަލީފާ އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ވެރިކަމުގައިވެސް އަދި ޢުމަރުގެފާނުގެ ވެރިކަމުގައިވެސް އެބިންތަން އޮތީ ކިރިޔާ ރަސޫލާ ދޫކުރައްވާ ވަޤަފުގެންނުވި ގޮތަށެވެ. އެބިންތަން އުމަވި ދަރިކޮޅަށް ބައްސަވާފައިވާ މަރުވާނެވެ. އެހެންކަމުން ކިރިޔާ ރަސޫލާ އެކަލޭގެފާނުގެ ފާޠިމާގެ ދަރިކަނބަލުންނަށް ދެއްވުން މަނާވެވަޑައިގަތީ ކަލޭއްގައި އެއެއްޗެއްގެ މިލްކުވެރިކަމުގެ ޙައްޤު އަހަރެމެންނަށް ލިބިގެންވާނެކަމަށް ފަދަ އަހަރެން ދެކެވަޑައި ނުގެންނަވަމެވެ. އެހެންވީ ރަސޫލާގެ ޒަމާނުގައި އެބިންތައް ބާއްވަވާފައިވާ ފަދައިން އަހަރެންވެސް އެބިންތައް އެބާވަތަކަށް އަނބުރާ ގެންދަވައިދިނުމަށް ތިޔަބައިމީހުން ހުކުމްކުރައްވާށެވެ. އަދި އެއީ އިތުރުން، ބައްޔެގެ ތަރިކައިން ހިބަތުންނާއި އަދި “އައްސުވައްދާއު” ކިޔުން ރަށްގައިވާ ބިންތައްވެސް އެބިންތަކުގެ މިލްކުވެރިކަމުގެ ދަފުތަރުތައް ވިއްކާލައްވުމަށްފަހު ސަރުކާރަށް ނެންގެވިއެވެ. އެގޮތުން އަމިއްލަފުޅު އަހްލުގައިވާ ސަރުކާރުގެ ތަކެތިކަމަށް ޤަބޫލު ކުރައްވާ އެންމެހާ ތަކެތި ޚަޒާނާއަށް ލެއްވެވުމަށްޓަކައި އަނބިކަނބަލުންނާ އަދި ދަރިކަލުންނާ ކުރިމަތިލައްވިއެވެ. އެބޭބޭފުޅުންގެ އަތުފުޅުގައިވާ އެބޭބޭފުޅުންގެ ޙައްދުނުވާ ދިޔަވަޑައިގެންނާ އެންމެހާ ތަކެތި ސަރުކާރަށް ނަންގަވަން އެންމެ ފުރަތަމަ ފެއްޓެވީ އަނބިކަނބަލުން ފާޠިމާގެ އަތުފުޅުގައިވާ

ތަކެތިންނެވެ. ބައްޖާރުގެ ބަސްދުރުމަތީގެ އެކަމަނާއަށް ކައިވެނީގެ ދުވަހު ދެއްވާފައިވާ ޖަވާހިރުތައް ސަރުކާރުގެ ޒަކާތައް ދެއްވުމަށް ވިދާޅުވަމުން، ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަ އަންގުރަކީ ތަކެތި ޒަކާތައް ދެއްވާށެވެ. ނޫންނަމަ އަހުރެންގެ ގާތުން ވަކިވެވަޑައިގަންނަވުން ހިތާރު ކުރައްވާށެވެ. އެކަމަނާ ހިތާރު ކުރައްވާލީ އެކަމަނާގެ ފުޅުބާވާ ފިރިކަލުންނެވެ. އުމަރު އަވާހަރުމަތުން ފަހު، ބޭނުންކުރެއްވި އެތަކެތި ގެންދެވުމަށް ދަރުބާރަށް ނަބިއްޔު ދެންނެވިހިނދު ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ. އަހަރެންގެ ފިރިކަލުންގެ ބަރާބަރުގައި އެކަކުގެ ކަންތައްތަކެއް ނުވެގެން ކަނޑައެޅޭނެ އެކަމަނާ އަވަހާރަވެފައިވާ އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. ބޭނުންކުރައްވާން ވިލާކުރުމުގައި އަހުރެން ނުވާނެއެވެ. ބުނާ ގެތަމުގައި ނަބިއްޔު ފަރާތުގެ އެނބުރި ކަމާއި ބަލާގެ ފުރިހަމަކުރުމުގެ އިސްލާމްދީނުގެ ދުގައި އެހެންކަމުގެ ބައްސަވާފައެވެ.

ފުރަތަމަ މަރުބަދާއީ ހުރި އެކަމަކުގެ ދުވަސް މަރުބަދާއީ އެއްބަސްވެފައިވާ ތިން ވަރަކަށް ހަމަ ފިރިކަލުންގެ އެހިނދުން ބޭރުކުރަނީ ކިރިމަތިވެފައިވާ ވަރަށް ހިތްޕަސްކޮށްގެންނެވެ. ބޭނުން ފަހިވެރިކަން ފަހި ވެއްސުވާޒިވެސްވާ. މުޅިސަލާ ބަރުތަކަށެވެ. ބޭނި ގަނޑުވަރުތަކަށެވެ. ޖަވާހިރުތަކަށެވެ. ބައްޕުނުން މުސާރަކަތްތަކަށެވެ. ބައެއްމީހުން ބޭނުމެއްގައި އެއިރު އެއްމަތުގެ ދުވަސް ދުރަށްގެ 1/2 ބައި ނުވަތަ 1/3 ބައި އުމައްޔާގެ ބޭނުންކުރުމުގެ އަލިއަށް ދުރަށްދަން ހޯދަވާފައެވެ. އުމަރު ދުވަސްވަރުގައި ކަރުދާހަ އެއްކަމުގެ ގޮތް މުދާތަކަކީ އެބޭނުންކުރަން ކަރަހިސްޓަރު ތަކެއްކުރެވެ. ކަށިހިފުމުގެ ބަހުރުތަކެވެ. އުތަކީ އަނބުރާ ޒަކާތާއަށް ދެއްވުމަށްޓަކަ އުފެއްދުމުގެ ބަހުރު

އަސްބާބުތަކުވިފަދައިވާ ކޮންމެ މީހަކު އެކަލާނގެފުޅުންގެ އަރިހަށް އައިސް
އެބައްޖެހޭ ދީނީގޮތުގައި އިޖުތިހާދުން ކުރެއްވުމަށް މީސްމީހުންގެ ތެރެއަށް އެކި
ދަރަޖަދާއަން މީހުން ފުރުޞަތުދީފައެވެ. ހަނދާނުވެރިކަމުން ފާރިވެރިކަމާއި ބާރުމު
ތަޤުވާވެރިންގެ ބައްޔަތް އެދުނުއިރު ހުންނަން ތިބީދުވަހުގެ މަސައްކަތްކޮށްލާ
އެންމެ ފުރަތަމަ ވަގުތުން ފަރުބަދައިލާފައި ފުރިގަނޑުވެސް ހަޖޫފާއަކަށް
އިސްލާމްވުން ދުވަހުގެ އަށްއަދުވަހު، އެކަލާނގެފުޅު ވަރުބަލިވުމުގެ ފައިވާޚައް
ބޮޑުކަމުން ގެންދުރު ކައިރިވެފައިވަނިކޮށް އަވަހާރަވުމުގެ ޚައްޤުވުމުގެ
ބޮންނަވުމުގައި އެޤުއްވަނިކޮށް އެކަލާނގެފުޅުންގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުﷲގެކަން
ފުނިވަޖައިގެން ބައްޔައްގެ ދެންނެވިއެވެ. އަވަހާރަވުމުގެ ޚައްޤުވަނީމެއެވެ!
ވިދާޅުވިއެވެ. އާނއެކެވެ. ދަރިފުޅުގެ ބޮޑުބޮޑު ސުލްޠާނުންގެ ކަންތައްތައްގެން
ބައްޕަ ރޭގައި އުޅުނީ ނުނިދައެވެ. ބައްޕައަށް ދެންނެވިއެވެ. ބައްޕާއެވެ.
މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ފެވިފައިވާ އަނިޔާތައްކަން ބަދަލު ނުދެއްވަވަންތޯއެވެ!
ވިދާޅުވިއެވެ. ގެންދުރުނަވާދަންފަށް އަހުރެން އެކަމަށް
އިހިނދުވަޖައިގެންނަވާހިމެވެ. ދަރިފުޅު ދެންނެވިއެވެ. ގެންދުރުވަންދަން
ދަރިހުންނާކަންކަމުގެ ހަޤީގަތަކަށް ޓީވަޖައިގެންފައިވާތޯއެވެ. އެއަޖެ
ޢައްސަވާފައި އަވަހާރަވުމުގެ ނުޚައްޤުވާ ބައްޔަތަށް އެއިގެ ވެރިންނަށް
ޚައްޤުކަށްދައްވުމަށް އިހިނދުވަޖައިގެންނެވިއެވެ. ދެން މީސްތަކުންނަށް
އެބައިމީހުންގެ ބައްޔަތަށް ދެއްވަވުން ވަޖައިގެންނަވަނިކޮށް ހިލްޔާގެ
އަހުލުވެރިންގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ދެއްކެވިއަކު އެކަލާނގެފުޅުންގެ އަރިހަށް
އައިސް ދެންނެވިއެވެ. އާ މުއުމިނުންގެ އަމީރެވެ. މާތް ﷲ ފާނާ އެއްގޮތަށް
ޚަވާރިޖުކަށްދައްވުމަށް އެދިދަންނަވަމެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ.
ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟ ދެއްކި ދެންނެވިއެވެ. އަލްޙައްޖާޖު ބުނުއްވަޖާދު ބުނު
ޚައްދުވަލީދުގެ އަޚުގަނޑުގެ ބޭފުޅެއް ފާރިގެން ފާއެވެ. އެ މައްޗަށް ސަބަބީ

އަލްޢައްބާސްވެސް ހިންސެވިއެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ޢައްބާސްއެވެ! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެފައްވަނީ ކީކޭތޯއެވެ! ޢައްބާސް ދެންނެވިއެވެ. އެއީ ވަޙީދު އަހުގަނޑެން ދެއްވާ ރަޙިމްބާރި ކޮންދެއްވާފަދައިވާ ބިލުކުވެ. ދެއްމި ކަލޭގެއަށް ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެ ބަހަކީ ކޮބައިތޯއެވެ! ދެންނެވިއެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރެވެ! މާތް ﷲ ގެ ޤަސަމް އެއްގޮތަން ބަދަލުކޮށްދެއްވާނަވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ވަރިދުގެ ޚިޔާލުފުޅުމަތުވެސް ތަބަރުވުން ބަޔައްދުކަން ބޭނީ މާތް ﷲ ގެ ޤަސަމެވެ. އޭ ޢައްބާސްއެވެ! އެނގޭއަން އެނގޭ ބިން އަސްބާބު ދެއްވާނެވެ.

ބަނޫ އުމައްޔާގެ ބޫދުލުންގެ އަތުޖުލުން މަޖާލިސްތައް

އަތުލައްވަމުގެކުރިން ބަޔާއް އިލްމުވެރި ބޫކަލުންނާ އެކަލޭގެފާނު މަޝްވަރާ ކުރައްވަވިއެވެ. މައިމޫނު ބުނު މަހަރުން ވިދާޅުވެދައިވިއެވެ. އެއްދުވަހަކު އަހުރެންނާއި އަދި މަޝްހޫރު އަދި އަބޫޒަރާބާއި ޢިމްރާނު ހަޖީރާގެ އަރިހަށް ގެންދަވާފައި ވިދާޅުވިއެވެ. އަހިސާވިރި ގޮތުގައި މުސްތަޤުބަލުގެ އަމުން އަތުލުވިފައިވާ މުދުދަތަކާބޭގެތެރެން ޢިލްބާކަލުންގެ ޚިޔާލުފުޅުތަކަށް ފަހަ އަހުރެން އެދިވަޑައިގަންނަވަމެވެ. އެއީ ޖަވާބުގައި މަސްބޫލު ދެންނެވިއެވެ. އަހުރެން ދޭހަވަޑައިގަންނަވާ ގޮތުގައި ފުދިހަކަންތައް ފުދިހައިއެވެ. އާދެމަކުން ކަލޭގެފާނު ފަތުޙުވާނެވެ. އެމަޝްވަރާ ނިމުނުހިސާބުން ވަޑައިގެން ހުންނެވި އެހެނިހެން ކަމަކަށް އެދިވަޑައިގަންނަވަމުން މައިމޫނަށް އެކަލޭގެފާނު ބަލްހަވާލުކޮށްވިއެވެ. އެހެނދު މައިމޫނު ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުލްމަލިކު ގެންނަވާށެވެ. މިހެން ވިދާޅުވުމުން ޢަބްދުލްމަލިކު ގެންނަވާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަރިހަށްވަރިގޮވައި މުސްތަޤުބަލުގެ އަމުން އަތުލުވިފައިވާ ގުދުރަތާ ބޭރުގެތެރެން

ކަރާގެ ރަށްތަކީ ކޮބައިހެއްތޯ. އެމީހުން އެތިބީ ދިބެހިރިންމަތް އެކި ރަށްތަކުންގެ ގޮތަށް ބޮސްނިޔުވެއެވެ. އެކަންތަށްތަށް ރަށްތަކުންގެ ގޮތުގައި ވަނީ ތާރީހުވެފައެވެ. އެހިނދު ރަށްދުވަހުމަތީގައި ދަންނަވާލެވެ. މިސްރަކުންނަށް އެބައިމީހުންގެ ރައްޔިތަށް ދިރިއުޅުއްވާށެވެ. ކަރާގެ ފެށުނު އެގޮތަށް ކަންތަށް ނުކުތައްވައިދިނަމަ އަނިޔާވެރިންގެ ބައިވެރިއަކަށް ކަރާގެ ފެށުމެވެސް ވެވަޖެހިގެންނަވާނުކަން ކަނަވަރެވެ.

ހަދިޔާކަމުގެ ކުރިޔާތުގައި ދުވަސްތަށް ފެނިފައިވަނީ އުމަވީންގެ މިލިޔެއްޔާތުތަށް ފޮގާދާއިރާއެއްގައި އެބައިމީހުންގެ މިލިޔެއްޔާތުން ވަޔާކުރެއްވާ ސަރުކާރަށް ވައްދަވަދުން ގެންދެވިތަނެވެ. އެބައިމީހުންގެ މިލްކުކަން އަންގައިދީ މިލްކުވެރިކަމުގެ ފަތްތަށް ނައްތަވާލެއްވެވިއެވެ. އެހެންގޮސް އެބައިމީހުންގެ ރައްޔިތުން އެންމެހާ ތަކެތި އެބައިމީހުންގެ މިލިޔެއްޔާތުން ވަޔާކުރެއްވެވިއެވެ. އެއީ ރަދުފުވެރިކަން ޔައްޔުކުރެއްވުމަކަށެވެ. މިސްރަކުންނަށް އެބައިމީހުންގެ ދުއާތަށް ދިރިދުއްވުމުގެ ބާރުނަގުދަކުއެވެ. އެކަރާގެ ފެށުން ހިސާބު ބެއްޔުވުމުން އެކަރާގެ ފެނަށް އެނިމުވަޔަޔިގެންނަމު ހަރަނގެ 1/2 ބައި ދުރަހަށްވެރި ގިނަދާރަތީ އުމަވީންގެ ތަޔާތު މިލިޔެއްޔާތުތަކުގެ ތެރޭގައި ކަހެވެ. އެހެންވެ އެ އެންމެހާތަކެތި އަނބުރާ ހަރަނގައިން ގެންނެވިއެވެ.

ކުރީން އުމަވީންނަށް ދިޔުދުންދިޔަ ހާއްބަ ދުސްތުރަކާފުތަށް ކަނޑުއްވާލެއްވާ އަދި އެބައިމީހުންނަށްޓަކައި ހާއްބަ ކުރުވިޔައިވާ ގަރުދުންގެ ދުސްތުރުވެސް ކަނޑުއްވާލެއްވިއެވެ.

އުމަވީންގެ ރައްދު ޢަމަލު

ކަންތައްތައް މިހިސާބަށް ދިޔުމުން އުމަވީން އެއްވެ، މަޝްވަރާ ކުރެއްވުމަށްފަހު އުމަރުގެ އަރިހަށް ހިޝާމު ބުން އަބްދުލް މަލިކު ފޮނުއްވިއެވެ. ހިޝާމު ވަޑައިގެން ދެންނެވިއެވެ. އޭ މުއުމިނުންތަކުންގެ އަމީރެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް އަތުގަނޑެ މިއައީ ކަލޭގެފާނުންގެ ބިލާގެ ބޭފުޅުން ފޮނުއްވިމައެވެ. ކަލޭގެފާނު ބިލާ ކަންތައް ކުރައްވަމުން ގެންދަވާގޮތާއިމެދު އެބޭފުޅުން ހިތްހަމަޖެހިވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ. އެބޭފުޅުން އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ ކަލޭގެފާނުންގެ ކުރީގެ ޚަލީފާއިން ކުރެއްވި ކަންތައްތަކާ ކަލޭގެފާނު ބަދަލުވަޑައިގަތުމުން އާރާމުކުރުން ފޮއްޓަވާލުމެވެ. އެބޭފުޅުން ނުބައިކަމެއް ކުރައްވާފައިވާނަމަ އެއީ ބަދަލާ ޖަޒާ އެބޭފުޅުންނަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެބޭފުޅުން ކުރައްވާފައިވާ ހެޔޮކަންތައްތަކުގެ ބަދަލު ޖަޒާވެސް އެބޭފުޅުންނަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އެހިނދު އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެއްކަލަކާ ބޭރުގަދުން ތަގާހު ދުރުގެތަކަށް ދެ ޢަމަލުކުރާނަމަ ކަލޭގެފާނަށް ލިބިވަޑައިގެންފައިވާ އެއީ ތުރުކާނު ކަޤުތަޝް ޢަމަލު ލިބިވަޑައިގެންފައިވާއިރު އެއީ އެއްޔާދުނާމަ ލިބިވަޑައިގަންފައިވާ ދެއްވާލާހީގެ ހަރުކަމުގެ ބޭނުން އަކަހަލަކަ ޢަބްދުލް މަލިކުގެ ޢަބްދުއްރަޙްމާނާއެކެވެ ކަލޭގެފާނުން ދުރާލާ ހުއްޓެވެ؟ ހިޝާމު ދެންނެވިއެވެ. އެއީގެ ކުރީގެ އެއްޗަކަށެވެ. އުމަރު ހަމަޖެހިލައްވާނުލެއްވުމެވެ. ދެން އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ފަހެ އަހުރެންނަށް ފެނިވަޑައިގެންނެވި މާތް الله ގެ ޙައްޤު އެއީ މާލިކުގެ އެއްޗެއް ގޮތުގައެވެ.

އެހެންކަމުން އަޅުގަނޑުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިވާ މުދާތަކާބެހޭ އަޅުގަނޑު ކަންތައް މިކުރައްވަނީ އެފޮތުގައިވާގޮތާ އެއްގޮތަކަށެވެ.

ޢުމަރުގެ ޖަވާބު ހިޝާމަށް ދެންނެވުމުން ސަޢީދު ބިން ޚާލިދު ބިން ޢަބްދި ބިން ޢުބާދާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރުއެވެ. ކަލޭގެފާނު ތިޔަ އިސްކަންދެއްވުން ކަމާއިގެން ހައްޤުތަކުގައި ކުރިއަށް ވަޑައިގަންނަވާނެތެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ކުރީގެ ޚަލީފާއިން ކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތައް ދޫކޮށްލައްވާނެތެވެ. އެމީހުން ކުރައްވާފައިވާ ކަންކަމާ ކަލޭގެފާނު ބަލައިގަންނަވާނެތެވެ. ޢުމަރު ދެންނެވިއެވެ. އެފަރާތަކަށް ކަލޭ އެނބުރިވަޑައިގެންނެވިޔަސް މާތް الله ގަސްދުއްވައި ވިދާޅުވިއެވެ. އެމީހުންގެ ގަދަރިންތަކާއި ބޭރި ދަރިންތަކަށް ދުރުން އަވަހާރަވެދިޔަ މިހާރުއެވެ. އެއީ ތެރެއިން ގަދަރިންތައް ގަބޫލުކުރަމުގައި ވަނިކޮށް ބައްޔަ ދޫކޮށް ދިނަ މުދާތަކެއް ބޭކި ކުދިން ކައި ހުސްކޮށްލިއެވެ. އެއީގެ ކުޑަކުދިން މަސައްކަތު ފުދުމުން އެކުދިންގެ ބައްޕަގެ މުދަލުން އެކުދިންގެ ހައްޤު ފުދޭވަރަށް އަތުވެއްޖެނަމަ ކަލޭގެފާނު ހައްދަވާނީ ކިހިނަކުންތޯއެވެ؟ ސަޢީދު ދެންނެވިއެވެ. އެއީގެތެރެއިން، އެކުދިންގެ ބައްޕަ އެކުދިންނަށް ފުރިހަމައަށް ހައްދަވާދެއްވާހުށިމެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ފަހެ އަޅުގަނޑުގެ ކުރިން އިސްވެދިޔަ ގިނަވެރިން އެބައިމީހުންގެ ބާރުގެ ބޭނުންކުރައްވައިގެން މިސްކީނުންގެ މުދާތައް އަނިޔާވެރިކޮށްގައި އެބައިމީހުންނަށް އަތުލައްވާފައެވެ. ފަހެ އަޅުގަނޑު ފިޔަކަމާ ބަލާލުމުން އަޅުގަނޑުގެ ގޮތަށް ހައިސް މިސްކީނުން ޝަކުވާ ކުރަންފަށައިފިއެވެ. އެހެންކަމުން ބާރުވެރިންގެ އަތުން ނިކަމެތިންގެ މުދާތައް އަތުލައިގަތުމުން ނޫން ގޮތް އޮތްކަމަކަށް

އަހުރެންނަށްވެސް ނުދެނެކެމެވެ. ދެން ޢުމަރަށް ތައުފީޤު ދެއްވުން އެދި މާތް اللّٰه އަށް ސައީދު ދުޢާ ކުރައްވިއެވެ.

އަނބަސާ ބުނު ސަޢީދު ބުނުމަށް އާސް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އަހުރެން ޢުމަރުގެ އަރިހަށް އައިސް ދެންނެވީމެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގެ ޚަލީފާކަމުގައިވާ ސުލްޠާނުން، އަހުރެންނަށް 20 ހާސް ދީނާރު ދެއްވުމަށްވަނީ ޙުކުމްކުރައްވާ ނިންމަވާފައެވެ. މިކަމާދޭތެ ގޮތުން ޙުކުމްކުރެއްވި އެންމެފަހު ޙުކުމްދެއްވީ ޙުކުމް ނިމިފައެވެ. ޙުކުމްދެއްވުމަށްވީ ސިޔާސަތު ނިމިފައެވެ. މިހާރު ފައިސާ ޙަވާލުކުރެވުން ނުވެ އިތުރުވެއެވެ. ދެންވެސް އެފައިސާ އަހުރެންނަށް ދޫކުރުމަށް ދެއްވުން އެދެމެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެފައިސާއަކީ މުއުމިނުންގެ 4 ހާސް ގައުމު ހުރިވަރަކެވެ. ހަމަ ހައިސާގެ އެއަރިއަށް މުސްލިމުންގެ އެންމެ މިޙާލު އަހުރެން ދެއްވަން ވިސްނައީއެވެ. މާތް اللّٰه ގަންދެއްވައި ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެންގެ ފަރާތުގައި އެފައިސާ ކަލެއަށް ޙަވާލުގެ އެއްވެސް މަގެއް ނުވެއެވެ. ކަލޭގެ ޙިއް ޙުކުން ރައްދުކުރައްވާ ބާއްވަވާށެވެ. އަހުރެންގެ ފައިން، އަހުރެންނަށްވުރެ ކުރު ބައިތުލް ފަހަރުއްގައި މިފަރާތުގާ ބަލާލާފައި ތިބޭނީއެވެ. އެރިތުން އެބައިތުލް ކަލެއަށް ޙިއްސާ ބަލާލާކުރެއްވުމުގެ އަމުރު ނުކުރައްވާނެއެވެ.

އެއްދުވަހަކު އުމަރުގެ އަރިހަށް މުސްލިމުބައިތު ބާސިރުފު ވަޒީރު ބުނު އަބޫދުލްމަލިކުގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުއްﷲ ބަރަޤޫތާން ސަބަކާ ހިތަދުއްވިއެވެ. (ޢަބްދުއްﷲ ވަޒީރުގެ ބައިތުލްމާލު ޢަބްދުއްލަޙިމު ބޭފުޅު ބައިތުލްމާލެވެ. އެހެންވެ އެކަމާގެ ސާދަރުކުރަށްވެސް ހުންނަނީ ބަދަލުވުމުގެ ޚަދީޖާ ފަދަ އިންސާފު. ބަދަލުން ޚަދަރާތަކުގައި ކަންކަމުގައި ހަރުކަށިވެމަށް

ޗާރަގަކޮންޑުވޫ ސިފައެކެވެ.) އެއީ ބިރުސީގައިވާ އުބައިދުރުންގެ ޖިބްރާއީލް
ޙަވްރު ޤަސްދުކޮށް އަޑުއަހައްވާފައިވާތީ އެފިރާޤަތައް ޢަސްދުޙާ ކަންތަވާ
ދެއްވުން އެދި ހުރަހެއް ޝަރުޢުވާއެކެވެ. އެހިނދު ޢުމަރު، ރައްބަނާ
ވިދާޅުވިއެވެ. އެމީހުންނަށް ޖިބްރާއީލް ރައްދުކޮށް ދެއްވާށެވެ.
ރައުބު ދެންނެވިއެވެ. އެއީ ވަޒީރު އަހުރެންނަށް ދެއްވާ އަދި
ރަޙިސްމީރިވެސް ހަމަދަވާ ދެއްވާވުޒައިވާ ޖިބްރާއީލަކެވެ. އުމަރު
ދެންނެވިއެވެ. އެޖިބްރާއީލަކީ އެމީހުންގެ ބެންބެންކަމަން ޤާބިލު ހުރި
ޖިބުޒައިވާއިރު ވަޒީރުގެ ރަޙިސްމީރި ކޮންދައްވުމަކުން ކުރާނީ ކޮން
ޒައިދާއައްސަލާމް! އެމީހުންނަން ޖިބްރާއީލް އަސްދުޙާ ދެއްވާނެވެ.
ދެން ދައްވާކުރާ މީހުންނާއި ރަވުބާ ދެހެސްވުމަން އެސްދުރިދަވުން،
އެމީހުންނަން ރަވުބު ބިރުދައްކަވާ އިންދޫރުގެ ބަސްމަކުން ބަސްމައް
ވިދާޅުވެއްވުމަން އެވާހަކަ އުބައިދުލްމީހުން އުމަރަން ދެންނެވިއެވެ. އެހިނދު
އުމަރު އެކަލާގެ ޒުވާނުންގެ ސިފައިންގެ ވެރިޔާ ކަރުބަން ގޮވާލައްވާފައި
ވިދާޅުވިއެވެ. ރަވުބާއިއްކު ވަޖައިގަންނަވާނެވެ. އެޖިބްރާއީލް އަސްދުޙާ
ރައްދުކުރުމުގައި ވެރިޔާއި ޖިނިޔަލަ އެކަން ނިމުނީއެވެ. ރަވާޅުކުރައްވާފައި އިންކާރު
ކުރައްވާނަމަ ރަވުބުގެ އިސްމަޔިޒުޖެ ކަނޑުރާއި ވަލިން އަހުރެންގެ ގޮމަން
ގެނެސްދެއްވާނެވެ. ރަވުބުގެ ގޮވަސަރަދަރުކަ އެއަށް އައްސަވާފައި، ރަވުބުގެ
އަރިހުގައި އެވާހަކަ ދެންނެވުމުން އެކަލާ ބިރުފުޅުގެން، ޖިބްރާއީލް އެއިގެ
ވެރިންނާ ރަވާލުކުރައްވައިފިއެވެ. ޒިޔާފާގެ އެ އަދުރުފުޅު ސިފައިންގެ
ވެރިޔާއަން ޖިބުވަދަވައިގަތުމުން ސިފައިންގެ ވެރިޔާ ވަޖައިގެންނެވި ކަމަށްވެސް
ކަސްޖިންބައެއް އުރަހިން ދަންމަވައިލައްވައިގެންކަމަން ވެއެވެ.

ބަނޑު އުމައްހާގެ ބޭފުޅުން އުމަރަށް އިސްތާރު ދެއްވުން

ބަނޑު ހުރަހަޖުއްވައިގެންވެސް ވާހަކަތައް ގޮތްގޮތަށް ތަޢާމު
އުމައްހާތަކަށް އެބައިމީހުންގެ އެދުންތަކަށް ފުރިހަމަވާން މަގެއް ފުރުޞަތެއި
ނުގެންނަވުމުން އެމީހުންގެ ބޭއްކަކުގައިވާ ޢުމުރުބޮޑުވާ ވަލީދުގެ އަރިހަށް
ވަޑައިގެން ހަލީމާގެ އަރިހަށް ޖުމްލަމަށްބަކާރި ހަދިކަރިކާއި ސިއްޙަތް
ތިއްބެވިއެވެ. ދެއްވުމަށް އެކަޑާގެ ފުރުންގެ އަރިހުން އެދިވަޑައިގެންނެވެ. އެ
އެދިވަޑައިގެންނެވުމަށް އިޖާބަދެއްވާ އަންނަނިވި އިބާރާތުން އުމަރު ބޮޑު
އަބްދުލްއަޒީޒަށް ތިއްބެވިއެވެ.

ހަމަކަނަވަރުން، ކަބާގެ ފާރުގެ ކުރިގެ ހަޖަރުލްއަސްވަދު،
ކަބާގެ ފާރު އަހިބު ބަސްމަލް ވިދާޅުވެއްޖައިގޮވެ. އަދި ކަބާގެ ފާރު
ކަންމަތްމަތް މިތުރުކަރަށްވަނި އެބޭފުޅުންގެ ސިރާތާ ހިފާފައެވެ. އެބޭފުޅުން
ކަންމަތްމަތް ކުރައްވި ގޮތްކަނޑުއްވެވެ. އެއީ މިތުރުކުރުން އެބޭފުޅުންނަށް
ހުރުނަށްދެއް ތިބިވެވަޑައިގެންނެވުމުގެ އިސްރުން އެބޭފުޅުންގެ
ބޭބޭފުޅުންނަށްވެސް ތިބިވެވަޑައިގެންނާ ހުރުރު ނަމާކަވެ. އެކަން އެހެން
އެވަނީ އެބޭފުޅުންނާއިމެދު ކަބާގެ ފާރުންގެ ހިސްޖެހުމާ ރުޅިވެރިކަމާ
ބަސަދަވެރިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ޤުރައިޝުންގެ ފަރާތުން އަހުރުމެންނަށް
ތިބިފައިވާ ވަރުބާރުގަދަކަމާ އަހުރުމެންގެ އަތުން އަނިޔާވެރިކޮށްގައި
އަތުފައްވާ އެމުދަލުމާއް ސަރުކާރުގެ ހަޖާނާއަށް ފައްޓަވާ އެބަރާކާއްކު
އެކަޑާނުގެ ގުދުން ބޮއްޖެވުމަށް އަންގަވާފައިވާ މިއާގެ ކަލުގެ ގުދުން
ކަނޑައްވާފައްވަފައިޖެހުވެ. އޭ އަބްދުލްއަޒީޒުގެ ދަރިކަލުންނޫ! މާތް الله
އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ. އަދި އެކަޑާނުގެ ބައްފާ ވާޖިދުވާކަން ހަނދުމަފުޅު

ބަހައްޓަވާށެވެ. ތިޔަގޮތުގައި ހައްދުފަހަނައަޅާ ވަޑައިގަންނަވާނަމަ މިންބަރުމަތީގައި ހުންނަވާއިރު ކަލޭގެފާނަށް އަމާންކަމެއް ނުވެއެވެ. ތިމާގޭބޭފުޅުން ތިޔަ ހުއްސަވާލުއްވީ އެބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވެ ވަޑައިގަންނަވުމުގައެވެ. މާތް الله ގަސްދުއްވައި ދަންނަވަމެވެ. ފެނިކަމަކީ ކަލޭގެފާނާ ކުރިމަތިވި މުސީބާތެއްކަމަށް ހިފުދުކުރައްވައި ކަލޭގެފާނަށް ފެނިކަމުގައި ތިޔަވަޑައިގަންނަވަނީ މާތް الله އާ ވަރަށް ދުރަށެވެ. ސީދާމަގަން އެނބުރި ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު ތިޔަވެވަޑައިގަންނަވަނީ ޖައްބާރުވަންތަ ރަސްކަލާނގެ ބެއްލެވުމުގެ ދަށުގައި އުކާލާނގެ ހިއްޖުވުމަން ހުރަހެރިވަޑައިގަންނެވެ. އެކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ތިޔަހުންނެވި ގޮތުގެމަތީގައި ދޫކޮށް ނުލައްވާނެކަން ކަށަވަރެވެ.

ސޫފީ ހިބިވަޑައިގަތުމުން އެ ވިދާޅުވުމަށްފަހު ތިރީގައި އެވާ ޖަވާބު ދިނުއްވިއެވެ.

ކަލޭގެ ސޫފީ ހިބިއްޖެއެވެ. ދިރުއްވާފައިވާ ފަދައަކުން އެއިގެ ޖަވާބު ދިދެއްވިނީއެވެ. ދަންނައެވެ. އެނގެ ފުރަތަމަ ކަލޭގެ ކަންތަކެވެ. އޭ ވަޒީރުގެ ދަރިއެވެ. ކަލޭގެ މަންމައަކީ ބަސްވަރަރަމަފްދުގެ އުމުރުގައި ދިރިއުޅުމުންދިޔަ އައްސަރުކުން ޚަބަރުގެ ބުނާނާއެވެ. ހިފްސުގެ ބާޒާރު މަތީގައި އަވިއްސެރެން ފިޔާރަމަކަން ވަންނަމުން ދިޔައެވެ. އެފިޔާރަމަކުގެ ތެރޭގައި އޭނާ ކުރަމުންދިޔަކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންނެވީ މާތް الله އެވެ. ދެން މުސްލިމުންގެ ޚަލީފާގެ ތެރޭގައި ހިމެނިފައިވީކަން ބައްލަވައިގަތް ދީނާރު ކިޔާ ބާކަލެކެވެ. ދެން ދީނާރު ކަލޭގެ ބައްޖު ވަޅިދުން ސަދިޔާއެއްގެ ގޮތުގައި ދެއްވިއެވެ. ދެން އެއަންޖަރު ކަލައިން ބަލިވެއިނދު ކަލޭގެ ވިނިއީއެވެ. އެއްޓަނުވި ކާއްޖެއިގެ ނިރި ނުބައިކާއެވެ! ދެން ކަލޭ ބޭޖަވެރުންއަށެވެ.

ކަލޭ ބޭނުފުޅުން އަޅު ނުލަފާ ޖަބައްބާރުއްގެ ގޮތުގައެވެ. ހުވަފެންފުޅުގައިވިޔަ އަންހެނުންނާއި މިސްކިތުންނާއި އަދި ރަސޫލާގެ ޢާއިލާގެ ބޭފުޅުންކަލޭ ޒަކާތުގެ މުދާ ހަރާމް ކުރެއްވިފައިވާ ބޭފުޅުންފަދަ މިސްކީނުންނަށް ޚާއްޞަ ކުރެވިފައިވާ ފައިސާ މުދަލުން އަހުރުން ކަލޭއަށް ނުދޭނީ ކަލޭ ތިޔަބޭނުން އަހުރުންނަކީ އަނިޔާވެރިއްކަމަށް ހުއްޓެވެ. ފަހު އަހުރުންނަށްވުރެ އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑު އަދި މާތް الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކާ ޚިލާފުވާކަން ދެކެވޭ އަމުރުފުޅުތަކާއި ބޭނުން ދުރުގައިވާކަން ކަނޑައަޅާ ހުރިކަމާއި ކުރެވިދާނެ ގޮތުގައި ކަލޭ ވަނީކަން މުސްލިމުންގެ ހަމަޖެހިލުމާ ދުރުކުރާ ކަންތައް ފެނިކަން ކަލޭއަށް ދެއްވި ހިތްވެ. މުސްލިމުންގެ އަނިޔާ މުދާތަކާމެދު ހިތުހުރި ގޮތަކަށް ކަންތައް ކުރަމުން ގެންދިޔައީ ކޮން ހެއްކެއްގެ މަތިންތޯއެވެ؟ ކަލޭއަށް ފެނިކަން ދެއްވުމުގައި ބަޔަކަށް ދަނޑުވަރުގެ ފޮނުވާން ދެހަށް ދެއްވޭ ފޮނުވަދުއްލަތް ދިރިކަށް ކަލޭއަށް ލިބިގެން ނުވާކަން ރަނގަޅެވެ. ފަހު ކަލޭއަށް އަދި ކަލޭގެ ބައްޕައަށް ހަލާކުހުއްޖެވެ. ޖިހާދަށްދުވަހުން ކަލޭމެން ދުނިޔެހުންގެ ހެޔޮމުން ހާދަހާ ގިނަވާނުއެވެ. ހެޔޮމުންގެ ކިބައިން ކަލޭގެ ބައްޕައަށް ރައްކާއުޅެމުގަނޑުވާ ކަންފަދައަކުން ހުރުއްޖެވެ؟ ފަހު އަހުރުންނަކީ އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑު އަދި މާތް الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ޚިލާފުވާކަން އުފާވާނެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ބޭނުން، ދުރުގައިވާކަން ކަނޑައަޅާ ޙަރަބިންގެ 1/5 ބައިމީހުންގެ މަސްލަހަތު ފެނިކަރުއްވައި ޙައްޖުހުން ޔަތީމް އަހުރުވުމާއި ޙަރާމް މުދާތަކާ ކާނގެތަކަށް ޙައްޤާޖު ކަމުދަން ބޮޑު ރަސޫލަން މަގުޅިކަންދިން މިހުރިވެ. ފަހު އަހުރުންނަށްވުރެ އަނިޔާވެރިކަންބޮޑު އަދި މާތް الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ޚިލާފުވާކަން އުފާވާނެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ބޭނުން ދުރުގައިވާކަން ހަރުކަށި ބަދަލުއެއް ކަމުގައިވާ ޚުއްރަމަ ބޮޑު ޝަރީޢަތް މިބުނުގެ ފެނިކަން ދެއްވައި، މިބުނުގައި ޙައްޖުހުން

މަޖާކުރުންތަކާއި ބަނދުގާ ބެއިންތަކަށް މަގުފަހިކޮށްދިނުން މިހެންވެ.......... އާ ބޭނުންގެ ދަރިފުޅާއެވެ. ނިކަން މަޖުބޫރީވާނެވެ. ނުބައިކަންތައް ތަކުގައި ތިރަވަނި ހައްދުފަހަނައަޅައިގެންނެވެ. ފަހުން މުދަތަށް އެއީ ބައްޕަފިރިންނަށް ހައްދުކަށް ތިފިއްޖެއެވެ. ކަމާއި އަދި ކަނޑޭ އަހުދުބައިމީންނަންޖަކާއި އަހުރެން މިހާރު މިހިރީ ހުސްފެތޭންކަން ކަނަފައެވެ. ހައްޓެޅި ޤާދިރު އަޖުރުތަކަށް މަލްތަކުން ހިނގުމަށް ކަލާމްން ޒިކުރު ކުރައްވާފައިވާ ނަމަވެސް އަހުރެން މަސައްކަތް މިކުރަނީ ފެސާހަ އަދި ސިއްޗާވެގެންވާ މަގަން ގެނދެވުނެވެ. މިހަނަގެ ގޮތްވެރިވެސް ކަވާއިދު ތެރެއިން ދޫކޮށް ނުދޭ ހަނދަލުޖެހެނީ ކަފާ ފިޔަވާލެއެވެ. އަދި ޙިމާޔަތްތެރި މިސްކީނުންނާއި ހުވަފެނުގެ އަސްރާރުތަކުގެ ގޮތުގައި ކަފާގެ އަގު ބާރުވުމަކެވެ. އުޅުނީ އެ އުންމަތާރުތެރިވެސް ކަފާ އަދާކުރަންޖެހޭ ބައްޕަމަކީ ފަރީން ޙަޤީގަތެވެ. އަޅުގަނޑު މައްޗަށް ސަބަބު ހުއްޖެވެ. އަނިޔާވެރިންނަށް ސަބަބުތަކާއި ތިޔަގެނެސް ދޫކުރެވެ.

ޝާއިރާގެ އަސާސީ ބޭނުން ގޮތުގައިކަމުގައި

މިކަމުގައި އުމަރުގެ އަނބިކަނބަލުން ފާތިމާތު ބިންތު އަބްދުލް މަލިކާއި ބައިވެރިއެއް ނުކުރައްވައެވެ. އުޅުނީ އުކަމަނާއަކީ ފިރިކަލުން ކުރައްވާ ކަންތައްތަކަށް އެހީތެރިވެ އަދި އެއްވެސް ކަމަކަށް ދުކޮށެއްދެވަ ބޭކަނބަލެއްނުނެވެ.

އެއްފަހަރަކު، ޝާއިރާގެ ފަރާތުން، އުކަމަނާގެ ފާނުގެ ބޮޑުދަރިކަލަކު އުކަމަނާ ބައްދަލުކުރެއް ޝާއިރާގެ ކަންތައްތަކުގެ މަސްއޫލު ވެރިކަ ދައްކަވާ ދުނިޔެއާގެ ގޮތުގައި އުކަމަނާގެ އަރިއަހަރެ

ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ބޮޑުދައިތަ ވަޑައިގެންނެވިއިރު އެކަލޭގެފާނު އިންނެވީ ފަދިއްކުޅުއްވާނެވެ. ކުރިފުޅުމަތީގައި ހުރީ ހިރިކޮށްޗާ ފޮނުކޮޅަކާ އަދި ތެދެވެ. އެތަން ފެނިފައި ބޮޑުދައިތަ ދެންނެވިއެވެ. އާ މުއްމިނުންގެ އަމީރެވެ. އަހުރެން އައިސް މިހުރީ ބޭނުމަކުއެވެ. އެކަމަކު މިފެނުނު ކަމުކުން އަހުރެންގެ ބޭނުމަށްވުރެ އިސްވުކަރަން މިޅުރަނީ ކާކުރެގެންގެ ބޭނުންފުޅެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އާ ބޮޑުދައިތާއެވެ. ތިޔަ އައީ ކޮން ކަމެއްހެއްޔެވެ؟ ދެންނެވިއެވެ. ތިޔަރަށްވުރެ ތަންކޮޅެއް ހަނދަގު އެއްކޮޅި ކިއިންބައްލަވާނަމަތެވެ. ޢުމަރު ދެންނެވިއެވެ. އާ ބޮޑުދައިތަފާޅާއެވެ. އަހުރެންގެ އަތުގައި ހަމަނުފީއެވެ. ހުރިހަ ބޭނުން ނުކުރާނެ ފަހަ ވިދާޅުވެއްޖެހެއްޔެވެ؟ ދެން ބޮޑުދައިތާފުޅުގެ ދެންނެވިއެވެ. އާ މުއްމިނުންގެ އަމީރެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅު އަބްދުއްރަޙްމާނު އަހުރެންނަން އުފާކުރަމުން އުޅުއްވައެވެ. ދެން އުޅުއްވާއިރު ކަލޭގެ ހަދަން ވަނީއެވެ. އަހުރެން ހަދަނީ ވަޑައިގެން ދެއްވައެވެ. އެކަމަކު އަހުރެންނާ ހިރަފުޅު ސަލާމް ކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެން ދެމެ އަހުރެންގެ ބޭނުންކުރާއިން ވިދާޅުވިއެވެ. އާ ބޮޑުދައިތާއެވެ. އަހުރެންގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅު އަބްދުއްރަޙްމާނު އަދި ސަލާމާން ބޮޑުދައިތާއަން ދެއްވާމުން ގެންދެވި މުސްލިމުންގެ މުދަލުންނެވެ. އަދި އެމުދަލީ އަހުރެންގެ ފިސްކުރުމުން ބޮޑުދައިތާއަން އޭރުން ދެއްވާކަން އަހުރެންނަކަން ހަދިޔާވައި ނުވަތަ ނުވަނީއެވެ. އެކަމަކު ބޭނުންފުޅުވިކަމަ އަހުރެންގެ މުދަލުން ގެނބުވާނެއެވެ. ބޮޑުދައިތަ ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ މުދަލީ ކަބަޅެއްދެވެ. އާ މުއްމިނުންގެ އަމީރެވެ! އަހުރެން ވިދާޅުވިއެވެ. 200 ދީނާރެވެ. ބޮޑުދައިތަ ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ތިޔަ ފައިސާކޮޅުން އަހުރެންނަން ހަރުވާން ކޮންކަމެއްހެއްޔެވެ؟ އުމަރު

ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ބޯޓުދަތުރުކުރާއެވެ. އެއްޗެހި އެއްކޮށް އަހުރެންނަށް
މިތުރާވެގެންނުވެއެވެ.

ބަނދު އުމައްޔާގެ ބޯޓުވެރިންނަށް އެބޯޓުވެރިންގެ މަސްބާރުދަތުރެއް
ކާމިޔާބުވާން އެއްވެސް ގޮތެއް ނުވެނުމުން އެންމެފަހު ފިޔަވަޅެއްގެ ގޮތުގައި
ކުރެއްވީ ކަމަކީ އެކަށީގެންވާ ޢަދަދު ދޫކޮށްލުމެވެ. އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން
ފުދިއިން އެކަށީގެންވާ ގާތްގަނޑު ބޯނުންތެރިވާ ނުކުރައްވާ އަދި މީހުންގެ
އުނދަގޫތަކުން ނަގާލުމަށް ރައްކާތެރި ކުރެއްވުމަށް މާބޮޑު ފަރުވާތެރިކަމެއް
ބޭއްވުމީ ބޯޓުވެރިންނެވެ. ކަންމިހެން ހުރުމާއިއެކު އަދަކަށް،
އިސާރާތްގެ ގޮތުން އެއްޗެހި ދިރާސާކުރި އަދި މިނިވަންވުން ސަރުކާރުން
އެއަތުކަތްގެ ތަރިކާ އެކަށީގެންވާ ޢަދަދު ބޭނުންކުރިއެވެ. އެއީ
ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން އެކަށީގެން އަވަހަށްވިއެވެ.

މަޝްވަރާ ކުރެއްވުން

މަދަނީގެ ފުރިހަމަކަމުގައި ހުންނަވި ދުވަސްތަކުގައިވެސް
އިދާރީވެރިން ގޮތުގައްވާ ތަފާތު ކަންކަމުގައި އެބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން ބޭފުޅުން
މަޝްވަރާ ހޯއްދަވާ އުސޫލު ފަރާތުން ހަރުދަނާކަމާއި ދުވަސްތަކުގައިވެސް
އިދާރީވެރިންގެ މަޝްވަރާ ހޯއްދަވައިވެ. މަޝްވަރާ ހޯއްދަވާ ގައި
ކުރެއްވުމީ ތަފާތު ނުކުރައްވައެވެ. ކަންތައްތައް ނިންމާ އުސޫލުވި
އިދާރީވެރިންގެ މަޝްވަރާގެ މަތިންނެވެ. އެގޮތުން އެންމެ އަހަރެއްގެ
އުސޫލު ތާރީޚެއް އިދާރީގައި އަދި ތިލަބަ ބޭފުޅުން ތާރީޚެވެ. ފުރިހަމަ
މުސްތަޝާރުން ތިލަބަ ފުރިހަމަކަން ނުބައިގެ ހަމަކަން ގިނަފަހަރަ
އުސޫލުގެ ފަރާތުން އެޤަވާޢިދުން ދެއްވާ ނުބައި މަޝްވަރާގެ

ސަބަބުންނެވެ. ނުވަތަ އެބައިމީހުން، ފިރުޢައުނަށް ބައްދުފުން ތަޢުރީފުގެ
ބަސްތައް ރައްދު ކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުން ހަޤީޤަތް ފިރުޢައުނަށް
އޮޅުވާލައިގެންނަވާގޮތް ވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. މަޝްވަރާ ދިނުމަކީ
އަމާނަތެކެވެ. މުސްތަޝާރު ނުވަތަ އެޑްވައިޒަރަކީ އަމާނާތްތެރިއެކެވެ.
އެޒާތުން މަޝްވަރާ ދެއްވުމުގައި އޮޅުވާލެއްވުމަކީ ޚިޔާނާތްތެރިވުމެކެވެ. އެއީ
ބޮޑު ގުނާއެކެވެ. އަބަދުވެސް މަޝްވަރާ ދޭންޖެހޭނީ ތެދާ ދޭންޖެހި އެންމެ
ރަނގަޅު ގޮތަށެވެ. ފަހަރެއްގައިވެސް ތެދާ ވަޅި ގެއްލިދާނެކަމަށް
ބައްދުފުން ބަސްތަކަކުން ތަޢުރީފުކުރާ ހުދުމަތި މުސްތިޝާރަކު
ކޮށްގެންވާނަކަމުއްދުންނެވެ. އެހެނީ އެބައިމީހުގެ ސަބަބުން ބައްދުތަކައް
ގެއްލިދާނަކަން ކަނޑަވަރުވެ. ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުގައި އިންސާފުތެރި
މަސައްކަތްތެރިންގެ ފެއްސިދީ ގެއްލިދެއެވެ. ރަނގަޅު ބައްދުތަކަން
ހުރަސްއެޅޭގޮތް ވެދެއެވެ.

އިބްނުލް ޖައުޒީ ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޢުމަރު ފެރިކާމާ
ބަލާފުވަޢެއިގެން ކިބައި ކުރައްވަމުން އިހުމުފެރިއަކަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ
މީވެރި ބިޔާއެވެ. އަހުރެންގެ މަތުތަން ބިރެއް އެބައުޅޭހެއްތެވެ. އެމީހަކު
ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ޚަލީފާއަށް ފެބިކުރުން ހުރި
ކޮންފަދަކަންތަކެއްހެއްތޯވެ. ޚަލީފާއަށް ދުދަދަން އަހުރެން
ފޮނުބައި ނުކުރަމެވެ. އެހީދު ދެއްވިނަ ދެންނެވިއެވެ. ބިރުފުޅު
ނުގަންނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މާތް الله ކަލާގެފާނަން
އެހީތެރިވުމުގެ ދެންނެވިއެވެ.

ދެން މިދަންނަވާލަނީ އަކަލާގެފާނުން މަޝްވަރާ ކުރައްވާ
ބޫޅުދެކެވުމެއް ވާހަކައެވެ.

މުޙައްމަދު ބިން ކަޢުބު އަލްޤުރަޡީ:

ޢަދުލުވެރިކަން އަހަރެންނަށް ސިފަކޮށްދެއްވާށެވެ. ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވިދާޅުވުމުން މުޙައްމަދު އަލްޤުރަޡީ ވިދާޅުވި ވާހަކަފުޅުގެ ޚުލާޞާއަކީ މިއެވެ. ކުޑަކުދިންނަށް، ކަލޭގެފާނު މިހެއްގެ ބައްޕައަކަށް ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނަށްވުރެ ބޮޑު ކޮންމެ މީހެއްގެ ދަރިފުޅަކަށް ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އެއްއުމުރުގެ މީހުންގެ އަޚަކަށް ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ދަރިންނަށް އޯގާތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ބޮޑެތިންނަށް ހުރުމަތް ހިއްމަތްވާށެވެ. އަދަބުނާ ގުދުން ބަރާބަރުކުރައްވާށެވެ. މީސްތަކުން ކުރާ ކުށްތަކަށް އެބައިމީހުންނަށް ޢުޤޫބާތް ދެއްވަންވާނީ އެމީހަކު ކުރާ ކުށުގެ މިނާ އެއްވަރަކަށެވެ. އެމީހެއްގެ ޖިސްމަކަށް ކުށުގެ މިންވަރަށްވުރެ ކޯޑާ ހުރަސްވެއިގެން އެއްވެސް މީހަކަށް އަދަބެއް ނުދެއްވާށެވެ.

އަދިވެސް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އެމީހާގެ ޢިލްމާއި ޢަމަލު ގެނެސްދޭ މިނިވަން ނުކުރި ވަޒީރަކު ހުރަސް ނުލައްވާށެވެ. ރަސްގެފުޅުން ބެއްލެވުން ޖަހާފައި ތިބި މިނިވަން މީހުން ސިޔާސީ ބާރަކަށް (އަމިއްލަ) ނުހައްދަވާށެވެ. އެހެން އުޅޭނީ ކަލޭގެފާނުގެ އަމާނާތްތެރި ކަމުގައި ބައިވެރިވާނެ މީހުންނެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ދުނިޔަވީ ވާނުވާން ހުށަހަޅާ މީހުންނެވެ. ފަހު ދުވަހުން ރަސްގެފުޅުގެ އިސްލާމީ ވަސީލަތަކުގައި އުޅޭ މީހުން ކަލޭގެފާނާ އިނދިރީގައި ވުޒާރާގެ ކަންތައް ކުރާނެ ހުރިހާ ކަމެއް ދިރާސާކުރާށެވެ. ވަސީލަތެއް ކުރިއަށް ގެންދާނީ ރައްޔިތުން ހަމަހަމަ ކުރެއްވުމުންނެވެ.

އަލްޙަސަނުލް ބަޞަރީ:

އެކަލޭގެފާނަކީ ވެރިންގެ ހަރިހަށް ވަޑައިގެން ވެރިންނަށް ނަޞީޙަތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅެކެވެ. ހައްޤުބަސް ވިދާޅުވުމަކީ އެއްވެސް ހިނދެއްގައި އެކަލޭގެފާނު ޖެހިލުންވެވަޑައިގަންނަވާ ކަމެއްނޫނެވެ. އެގޮތުން ޢުމަރަށް ދެއްވި ނަޞޭޙަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ވެއެވެ. ދުނިޔޭގެ ޒީނަތްތެރިކަމަށް ހެއްލިފައި ތިބިމީހުން ކަލޭގެފާނު ބޭނުން ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި އާޚިރަތަށް އެދިއުޅޭ މީހުން ކަލޭގެފާނަށް އެހީތެރިވާކަން ނުދޭނެއެވެ. ފަހެ މާތް ﷲ ގެ އެހީތެރިކަން ހޯއްދަވާށެވެ.

ޠާވޫސް ބުން ކައިސާން:

އެކަލޭގެފާނަކީވެސް ޙަސަނުލް ބަޞަރީ ފަދައިން ރަސްރަސްކަލުންނާއި ވަޒީރުންނަށް ނަޞޭޙަތް ދެއްވުމުގައި ޖެހިލުންނުވާ ބޭފުޅެކެވެ. ދީނުގައި ވިރީއްގެ ކަމާމެދު ބައްލަވާ ބޭފުޅެއްނޫނެވެ.

އުމަރު ބުން އަބްދުލްޢަޒީޒު ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގަންނަވާއިރު އުމަރަށް ފޮނުއްވި ސިޓީއެއްގައި ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. "ކަލޭގެފާނުގެ މަސައްކަތްތަކަކީ ރަނގަޅު މަސައްކަތްތަކަކަށް ވުމަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާނަމަ ވެރިންނަށް ރަނގަޅުމީހުން ޚާއްޞަކުރައްވާށެވެ. އެހީ ތިބެވަޑައިގަތުމުން އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ނަޞޭޙަތެއްގެ ގޮތުން އެހީ ފުދެއެވެ.

ސާލިމް ބިން ޢަބްދުالله ބިނި ޢުމަރު:

އެކަލޭގެފާނަކީ މަދީނާގެ މަޝްހޫރު ހަތްފުޤަހު ޢިލްމުވެރިންކުރެ އެއްބޭފުޅެކެވެ. މަދީނާގައި އޭރު ހުންނަވި ޤާސިމު، އެ ހަތްފުޤަހުވެރިންނާ މަޝްހޫރު ކުރައްވާފައިވާ ބޭފުޅުން އެއްވެސް މައްސަލައެއް ނުނިންމަވާ ކަމުގައި ރިވާވެގެން އައިސްފައިވެއެވެ. ސުލައިމާނު ބިން ޢަބްދުލްމަލިކު އެކަލޭގެފާނުންގެ ޚަލީފާކަމުގައި ސާލިމަށް ވަރަށް ޢިއްޒަތް ކުރައްވާ ކަމުގައިވެއެވެ.

ވެރިކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެން، ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ސާލިމަށް ލިޔުއްވި ސިޓީއެއްގައިވެއެވެ. އެކަމަކާމެދު ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ މަޝްވަރާއެއް ހޯއްދަވާލާ ނުލައި އަދި އަހަރެންގެ އެދުމެއްވެސްނެތި ތިޔަބޭކަލުންގެ ކަންކަމުގައި އަހަރެން މިވަނީ އިލްތިމާސްއެއްގެތެރޭގައެވެ. ނަމަވެސް މިއީ ޙަޤީޤަތުވަންތަ ހަސްކާނާގެ މިންވަރުކުރެވެއެވެ. އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ކަންކަމުގައި އަހަރެން އިލްތިމާސްގެތެރެއަށް ވައްދުވި ކަލާނގެ އަހަރެންނަށް މިކަމުގައި އެހީތެރިވެދެއްވުމަށާއި އަހަރެންގެ ނަފްސު ރަނގަޅު ނިޔަތެއްގެ ގޮތުގައި ލައްވާސްއާދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގައި ދުޢާ ދަންނަވަމެވެ. އަހަރެން ތަބާވުމަށްޓަކައިވަނީ މާތް الله ގެ މިންވަރުކުރެއްވުމާއި މިސްކީނުކަމާއިގެން ޢުމަރު ބިނުލް ޚައްޠާބުގެ ސީރަތާއި އެއްގޮތަށް، އަހަރެންނަށް ކުރެވޭނެގޮތެއް ކިޔައިދޭށެވެ. އެހެންކަމުން ޢުމަރުގެފާނުން ލިޔުއްވި ސިޓީތަކާއި އަދި މުސްލިމުންނާއި، ދީނުމިންނާއިމެދު ނިންމަވާފައިވާ ނިސްބަތްވުމެއް އަހަރެންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވާ ދެއްވާށެވެ. މާތް الله ގެ އިރާދަފުޅުން އަހަރެންނަކީ

އެކަލޭގެފާނުންގެ ގޮތްތަކަށް ތަބަޢަވެ އެކަލޭގެފާނުންގެ މާތް ސީރަތާއި އެއްގޮތަށް ހިނގާށް މިހާރުވެ. އެއީ ޢަވާމުގައި ސާދިލް ތިރުއްވާ ފޮނުއްވި ސިފައިގައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު މިހާ އިސްވެވަޑައިގެން ހުންނެވި މަޤާމުގައި ކަލޭގެފާނުންގެ ކުރިން އުޅުނު ބަޔަކު އުޅުއްވިމުން ކުރަ ބަދަލުކޮށްފައި އިސްވެގޮސްފައެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ބަޔެއްގެތެރެއިން ނަރްމާދި ކަންތައްތަކެއް ނަމޫނާދީއްވެ. އަދި ބާރިފާގެ ތަރުބިޔަތުން އިލްމީޙާރުކަށް ކަންތައްތަކެއް އިލްމީޙާރުކަށްދެއްވެ. އެހެންގޮސް ބާރިފާގެތަރުބިޔަތުގައި އުފަންވެ އެހެންތަރުބިޔަތުގައި ތަރުބިޔަތުދެއްވި ބައިވެ ބަރަކާތްވެސް އެކަލޭގެފާނުންގެ ތަރުބިޔަތުގައި ވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން އުޅުނީ އަޞްޙާބު ގޮތްތަކާ އެއީ ތަރުބިޔަތުގެ ގޮތްތަކުގައި ހިކްމަތްތަކެވެ. ދުނިޔަ މުސްލިމުންގެ މައްކަރަށް ތަނަވަސްކުރުމުގެ ދޮރު ތަސައްވުރުކުރުމެވެ. ތަނަވަސްކުރުމުގެ ދޮރު ބަނދަރުކަށް ކުރުމުގެ ފަރާތަކު ކުރިއްބަވާގެ ދޮރު މުސްލިމުންގެ ވަށްކަން ހުޅުވިއްޖެވެ. ފަހު ކަލޭގެފާނަން ކުރިއަށްދާނެކަމަށް ތަނަވަސްކުރުމުގެ މުސްލިމުންގެ ފުރުޞަތު ބައްދަލުވެއްޖެކަމަށް. ޝާހިދުން މާތް الله ފުރުޞަތުދެއްވި ހިތްއަރުވާއިރުވެ. އަދި ހަމަ މަސައްކަތްތެރިން ބަލާލުއްވާފައިވާން ތަނަވަސްކުރު ވިދިން ދިރިވެއިނދަގޫނުވާކަމަކު ދިރުމުގެ ޞަޙާބީން އެކަލޭގެފާނުންގެ މަސައްކަތް ދުނިޔެއާދުމަކު އެއްގޮތަކަށްވީބަ ޢިލްމުވެ ފަހިނގަނޑުވާކަމަށެވެ. އެހެން ވިދިން އިސްދޮރުއްވާ އަދި ވިދިން ފަހިނދުއްވި މާތް الله އަރުޖަކައި ނަމަ ކަލޭގެފާނާ ހުރަކުގައި އިހުސާނުވާ އަޅުވާދޭ ކަލޭގެފާނަން ދެއްވަވާނެއެވެ. އަދިވެސް ހިތްއަރުވައިވެއެވެ.

އޭ އިމަރުއެވެ! ވަރުގެ ދުވަހާއި އެކަލޭގެފާނުންގެ ފާރަތުގަކަށް ރަހާކުއްޔިވާއެވެ. ކަލޭގެފާނު ބައްޗަނުކުރައްވާފައިވާ ވިއަދު

މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވެ އުޅޫކަމުގެ ޚަބަރު ލިބިވަޑައިގެން އެކަން ބަދަލު ނުކުރައްވައިދިނަމަ ދަންނަވާށެވެ. ނަރަކައިގެ ބިރުވެރިކަމުން ސަލާމަތްކުރެއް ކަލޭގެފާނަށް ލިބިވަޑައިގެން ނުވާނެކަން ކަށަވަރެވެ.

އުމަރު ބުނުލް ޚައްޠާބުގެ ސިޔާސަތާ އެކަލޭގެފާނުންގެ މާތް ސީރަތާ އަދި މުސްލިމުންނާއި، ޛިންމީންނާއިމެދު އެކަލޭގެފާނު ނިސްބަތުވި ނިސްބަތުން ބާރުގަދަކަމުން އުދިވަޑައިގަތުމާ ގުޅިގެން ދަންނަވަމެވެ. މިއަދުވަނީ ޢަމާން ބަދަލުވެފައެވެ. އުމަރު ބުނުލްޚައްޠާބު ވެރިކަން ކުރައްވަވާފައިވީ ކަލޭގެފާނުންގެ ދުވަސްވަރު ކަންތައް ހުރިގޮތް ޒިޔާދަން ކަންތައްތަކުރި ދުވަސްވަރަށްއެއްގެ. އެހެންކަމުން އުމަރު ބުނުލް ޚައްޠާބު އަމަލުކުރެއްވިފަދައިން ކަލޭގެފާނު އަމަލު ކުރައްވައިދިނަމަ އަންހެނުންގެ އުއްމިދީޔާ މާތް اللّه ގެ ބަހުރުމަތީގައި ކަލޭގެފާނުންގެ ދަރަޖަ އުމަރު ބުނުލް ޚައްޠާބު ރަޙްމަތްފުޅުގަ މަތިވެރި ދަރަޖައަކަށް ވާސިލްވާކަމެވެ.

ޢަބްދު اللّه ބުނު މަސްޢޫދު:

ވެރިކަމާ އުމަރު ބަލާލުވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އެކަލޭގެފާނު އުމަރުން ދެއްވި ނަސީހަތުގެ ބަސްފުޅެއްގައިވެއެވެ. މާތް اللّه ކަލޭގެފާނަށް ރަޙްމަތްލެއްވިއެވެ. ބަލާލުވެވަޑައިގެންނެވިކަމާއިގެން ކުރިއަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ތަރުމަތަރުމަން ނުބަލައްވާށެވެ. ކަލޭގެފާނު ގުދުރުވެރިކޮށް އަރުވެސްގެ މުޝްރިކުންނާއި ހިތްމަތި ދުރުކޮށްދިނުމަށް މާތް اللّه އަށް ބަހުދުރުއްޖެވެ. ފަހު ހަމަކަށަވަރުން ގަވަނުދަ ދުރާލާހިކުވެސް ބަހާދު އަތުވެއްޖެނަމަ ނިކަމެތިވެ ދުރުވެގެން ނުވާނެއެވެ.

ޔާމީނު ބުނު ޙަވާލާން:

ޢުމަރު ބުނު އަބްދުލްޢަޒީޒަށް ޔާމީނު ދެއްވި ނަޞޭޙަތުގެ ބަސްފުޅުތަކުގެ ތެރޭގައި ވެއެވެ. ކަލޭގެފާނަށްވުރެ މަތީ ދަރަޖައެއްގައި އެއްވެސް އިންސާނަކު ވުމަކަށް އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެން ނުވެއެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނަށްވުރެ ވަކިންބޮޑުކަން އެކަލާނގެއަށް ޝުކުރުވެރިވާ އެއުރެން މީހުންވުމަށް ރުހިވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައި ކަލޭގެފާނުވެވަޑައި ނުގަންނަވާނެވެ.

ޒިޔާދުލްއަބްދު:

ޢުމަރު ބުނު އަބްދުލްޢަޒީޒަށް ޒިޔާދުދެއްވި ނަޞޭޙަތްފުޅުތަކުގެތެރޭގައި ވެއެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރުވެ. މާތް الله ގަސްދުއްވައި ދަންނަވަމެވެ. މުޙައްމަދުގެފާނުންގެ އުއްމަތުގެ ކޮންމެމީހަކަށް ކަލޭގެފާނުންގެ ހަސްބުއްލަކަން ކަރަވަރުވެ. އެކަން ހަނދުމަފުޅުގައި ބަހައްޓަވާށެވެ.

ސާލިމުއްސުއްދީ:

އެއްދުވަހަކު ސާލިމް ގެންނަވާ ޢުމަރު ސާލިމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެންނަށް ވެރިކަން ޙަވާލުކުރެއްވުނީ އެކަމާ ކަލޭގެފާނު ތިޔުންނީ އުފަލުންހުއްޓެވެ. ނުވަތަ ހިތާމައިގައި ހުއްޓެވެ. ސާލިމު ދެންނެވިއެވެ. މިސްކީނުންނަށްޓަކައި އަހުރެން އުފާކުރަމެވެ. އެކަމަކު ކަލޭގެފާނަށްޓަކައި އަހުރެން ދެރަވަމެވެ. ޢުމަރު ދެންނެވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެންގެ

ނަފްސު ހަލާކުކޮށްލެވިދާނެތީ ކުރިން ބިރުވެރިވަމުއެވެ. ސާލިމު ދެންނެވިއެވެ. ތިޔަގޮތަށް ކަލޭގެފާނު ބިރުވެރިވާނަމަ ކަލޭގެފާނުގެ ޙާލު އަޙްވާލު ރަނގަޅުވާނެއެވެ. ކުރިން ބިރުގަތް ދެރަވީ ކަލޭގެފާނު ބިރުފުޅު ނުގަންނަވާތީއެވެ.

ސާލިމް މަތްލާ މުޙައްމަދު ބުނު ކަޢުބު:

އުމަރު އެއްދުވަހަކު ސާލިމަށް ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނަށްވުރެ އެހެރިވަޑައިގެންނަވާށެ ފިޔައިން އަހުރެން މިވަނީ އިލްމީބާރެއްގެ ދަރަޖައެވެ. މާތް الله ގެންދެއްވައި ބޮޑަމެވެ. އެއިން ކާމިޔާބު ލިބި ސަލާމަތް ނުވެވިދާނެކަމަށް ކުރިޔަށް ބިރުގަންނަމެވެ. ސާލިމް ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ހުރެނީ ދިރި ވިދާޅުވާފަދައިންނަމަ އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ސަލާމަތެވެ. އެބަހީ: ބިރުވެރިވުމަކީ ސަލާމަތްވުމެވެ.

އެކަލޭގެފާނުގެ ވަޒީރުންނާއި އަދި ޖަލީސުން

ރަސްރަސްކަލުންނާއި އަދި ރައީސުންނާއި އަދި އުޅުންވެސް މަސްއޫލު ވެރިންނަށާ އެންމެބޮޑު އެންސުރައްކަޔި އެއްބާރުލުން އެންމެ އަރިސްކޮރު ގެންގުޅުއްވާ ބާރުލުމާ އަރިސްބާރުލުންނެވެ. އަރިސްބާރުލުންގެ ސަބަބުން ކިބައްކިބައް ވެރިން ހަމަކުރަ ގޮސްފަހިވެދާނެއެއްތޯ؟ މުސްތަޤްބަލުންގެ ނުބައި މަޝްވަރާގެ ސަބަބުން ކިބައްކިބައި ވެރިން ބަރުޒުން އެއްކިބާވެވަޑައިގެންފަވާނެހެއްޔެވެ؟ އަދި ރައްޔިތުންގެ ޙާކިމުން އުފުލުމުންދާ އަނިޔާވެރިކަމުގެ އަޑުއަހާ ވެރިމީހާއި ހަމައަށް ދިޔައަސް އަރިސްބާރުލުން ހުއްޓާލައިފިއްޔާ ކިބައިކިބައިން ހުއްޓޭތޯ؟ އަދި ކިބައިކަމުގެ އެއަށް އެކަން

ވެރިމީހާގެ ތާއީދުގައި އުފުލޭ އަދުލުވެރިކަމުގެ ޚަބަރު ވެރިމީހާގެ އަރިހަށް، އަރިސްބޭކަލުން ގެންދަވާފައިވަނީ ހިތައްހިތަ ޚަބަރު ހައްދެވެ؟

ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އެކަލޭގެފާނުންގެ ވަޒީރުންނާއި އަދި ގާތް ބޭފުޅުންގެ ގޮތުގައި ގެންގުޅުއްވާފައި ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި އެކަލޭގެފާނުންގެ އަޚް ސަހުލްއާއި އެކަލޭގެފާނުންގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުލްމަލިކާއި އެކަލޭގެފާނުން މިނިވަންކުރެއްވި އަޅަކު ކަމުގައިވާ މުޒާހިމްއާއި އަދި އެކަލޭގެފާނާ ސުލައިމާނުގެވެސް ވަޒީރެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނެވި ރަޖާއުބުން ޙައިވާ ފަދަ ބޭބޭފުޅުން ފާހަގަކޮށްދެވެއެވެ. އަދި އެއިގެ އިތުރުން ކުރިން ބަޔާންވެދިޔަ މުސްތަޝާރުންގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވުނު ބޭބޭފުޅުންވެސް މިގޮތުގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ.

އެކަލޭގެފާނުންގެ ވެރިކަމުގައި ސިފައިންގެ އިސްބޭފުޅަކަށް ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ ޔަޒީދު ބުން ބަޝީރު އަލްކިނާނީއެވެ. އަދި ގާޒީންގެ އިސްބޭފުޅެއްގެ ގޮތުގައި ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ ޢުމަރު ބުން އަލްމުހާޖިރެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ ސިޓީފުޅުތައް ލިޔުއްވާ ކާތިބަކީ އިބްނު އަބީރުޤައްޔާއެވެ. ދެވަނަ ކާތިބަކީ އިސްމާޢީލު ބުން އަބީޙަކީމެވެ. ވެރިކަމުގެ ސިއްކަ ޖެއްސުމަށް އިސްކުރައްވާފައިވަނީ ނުޢައިމް ބުން އަބީ ސަލާމާއެވެ. ސަރުކާރުގެ އާމްދަނީގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމަށް ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ ޞާލިޙް ބުން ޢުބައިދާއެވެ. އަދި އާސާގެ ނާއިބެއްގެ ގޮތުގައި ހަމަޖައްސަވާފައިވަނީ އަބޫ ބުރައިދު އަލްއަސްލަމީއެވެ. އެއީ އާސޭ މިނިވަން ކުރައްވާފައިވާ އަޅެކެވެ.

އަރިސްޓޯކްރަޓުންނާއި އަދި ޖަމީސުންނަކީ ރަނގަޅު ބަޔަކަށް ހުއްޓުވުމަށްޓަކައި އެންމެ ފުރަތަމަ ވަގުތުވެސް އެކަށޭގެންވާ ބާރު އަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އެކަށޭގެންވާ ދެއްވި އެންމެ ފުރަތަމަ ތަޢާރުފުކޮށްދިނީ (އިސްލާމް ބާރުންނަކުރުން ފަރާތައިން) ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އާ މިސްރަކުންނޫ! ތިމަންނަމެންނާއި އެކުވ އުޅުއްވަން ބާރުނުވާ ބާރުވެރިން، ތިމަންމެންނާއި އެކުވ އުޅުއްވާނީ އެބާރުވަކު ފަސްކަމަކަށް ރިޔާސަތު ކުރައްވާނަމައެވެ. އެއީ:

1- އެމީހުގެ ބާރުންތައް އަހުރުންނާއި ހަމައަށް ގެންސްދެއްވުމަށް ނުކުޅެދިގެންވާ މީހުންގެ ބާރުންތައް އަހުރުންނާއި ހަމައަށް ގެންސްދެއްވުމެވެ.

2- ހުރި ކަންކަމުގައި އަހުރުންނަށް އިތުރުވެދެއްވުމެވެ.

3- އަހުރުންނަށް އެނގިފައިނުވާ، ރަނގަޅު ކަންކަމަށް އަހުރުންނަށް މަސްވަރާދެއްވާ އެކަންކަމުގެ ރަނގަޅުކަމާ ދެއްކަވައިދެއްވުމެވެ.

4- އަހުރުންގެ ގޯތިގައި އެއްވެސް މީހެއްގެ ނުތިބުމަށް ނުހިފުމެވެ.

5- އެމީހާ ބުރުޖެއްނާ ކަމެއްގެތެރެއަށް އެއްވެސް މީހަކު ނުވަނުމެވެ. އެހެންކަމުން މިސާފަތަކުން ސިފަފިބެގެން ނުވާ ކަންތަކު މީހަކު އެކަށޭގެންގެ ޖަމީސަކަންވާން މީހުންނުންކަން އެންމެ ފުރަތަމަ ތަޢާރުފުކޮށްދިނީ އެކަށޭގެން އެވަނީ ހަމަކަރުއްވާފައެވެ.

އެކަށޭގެންގެ ހަރިގާ ކަމުގައި އެކަށޭގެނަން ކުރިމަތިވި އެންމެބޮޑު އެއްމުހިއްބުތަކީ އިހުގާބްތިރި އެކަށޭގެންގެ އިތިރާފުކުރުންކަމު އަވާރަކުމެވެ. އެއްރަބީ ބުނު ސަބަބު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ޝަމަރުގެ

ދަރިކަލުން ޢަބްދުލްމަލިކާ އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ އަނބު ފާޠިމާއާއި އަދި މިނިވަންކުރެއްވި އަޅު މުޒާހިމްއާއި މިބޭބޭފުޅުން، ކައިރިކައިރީގައި އަވަހާރަވުމާއި ގުޅިގެން ޢަބްދިލާ ދެންނެވުމަށް ޢުމަރުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ދެންނެވީމެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރުލް! މާތް الله ކަލޭގެފާނުންގެ ހަޔާތް އެތައްގުނަހަކަން އިތުރުކުރައްވާށިއެވެ. މިދުވަސްވަރު ކަލޭގެފާނަށް ކައިރިކައިރީގައި ތިއްބެވި މުސްތަޙިއްޤުކަމަށްވުރެ ވަކިން ބޮޑު މުސްތަޙިއްޤުކަން މިހަކަން ކުރިމަތިވެފައިވާކަމަކަން އަހުރެންނަށް ނުދެކެމެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ދަރިކަލުންފަދަ ދަރިކަލަކު އަހުރެންނަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ އަނބުފަދަ އަނބަކު އަހުރެންނަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުން މިނިވަންކުރެއްވި އަޅު މުޒާހިމްފަދަ މިނިވަން ކުރެއްވިފައިވާ އަޅެއްވެސް އަހުރެންނަށް ނުދެކެމެވެ. އަހުރެން މިވާހަކަތައް ދަންނަވާލީ އެހެނީ ވިދާޅުވުން ބައްލަވާލައްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ދަންނަވާ ވިދާޅުވީ ޔާކީއެވެ. ދަން އަހުރެން ދެއްކި ވާހަކަތައް ބަލަޅުއްވާކަން ދަންނަވާފައިވާން، އާދަނުވާ ވިދާޅުވެފައި ވިދާޅުވިއެވެ. އެމީހުންގެ މައްސަލަ އެކަމަށް މަޑު، މިންވަރު ކުރައްވާފައިވާ އެމީހުންނާއިމެދު އުނދަގޫ އެހެންގޮތުގައި ފުރަތަމަ އަހުރެންނަށް އެދިވަޑައިގެން ނުގަންނަވަމެވެ.

މުސްލިމުންގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ހަސްވާ ތިޔަބަޔަކަށް

މުޙައްމަދުންގެ މުސްލިމުންގެ ޚިދުމަތް ދެއްވިއެވެ. އަދި ހަމަ ޔަޤީނައިދުއްވާނެ ހަސްވާ ތިއްބަވާ ބަރުމަތިންނަށްވެސް މުސްލިމަ ކަންތައްތަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އިތުރުވެރިންނަށް މުސްލިމަ ކަންތައްތައްވާ ގުޅިގެން ތަޖުރިބާ ޔާރާ އިތުރުވެރި ބޭކަލުނަ މުސްލިމަ ޤަބޫލު ކުރައްވާވިއެވެ. އުކަމަނާ އަލްޖަރީރާ ޔާރާ އިތުރުވެރި ބޭކަލުނަ މުސްލިމަ ޤަބޫލު ނުކުރައްވާ ވިދާޅުވިކަމަށް ވެއެވެ. މާތް

ރަސޫލާގެންގެ ހަދީޘްތަކަށް އުސޫލުތަކެއްދީފައިވި އެއްޗެއް އުސޫލުތަކެއްދީފައިވާތީ އުޖުރައެއް ހިއްޖަވާށެ މިހާރު ކަލޭގައި ހަދީޘް ނުވެއެވެ. އުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒް މިވާހަކަ ދެންނެވުމުން ވިދާޅުވިއެވެ. އުސޫލުތަކެއްދީފައިވާތީ ޙަދީޘް އުޖުރަ ހިއްޖުވި ހިއްޖުވުމަކީ ގެއްލުމަކަށް ހަދީޘް ދީފައިވާއެއް ނުކުތަވާލެވެ. އަދި އަލްބާރީއުވެރަ އިލްމުވެރި ބޭފުޅުން މާތް الله ހަދުރަތުގެ ތެދުކަމި އިތުރުކުރައްވާށިއެވެ! ހެދި އުމަރަށް އިލްމުވެރިއާކަވެ. ސިފައިސަތުގެ ތެރޭގައި ދިރިއުޅޭ ބޭފުޅުން ފެނިފައި ނުވިނަމަ ދިރިއުޅޭ ބޭފުޅުންގެ އިލްމީ މަސައްކަތުގެ ބޭނުން އަދި ގެދޮށެއްގެ ބޭފުޅުނަށް ފުރިހަމަކަން ކާރަވަރެވެ. ނަމަވެސް ދިރިއުޅޭ ބޭފުޅުން ބައިތުލްމާލުން މުސާރަވެސް އަދި އެހެންވެސް އެއްޗެއް ބޭނުންފުޅުވެއް ނުކުރައްވައެވެ. އުމަރު ބުން ހަޖުބެ ބައިތުލްމާލުން ދުވާލަކު 2 ދިރްހަމް ނަންގަވާ ވަރަކަ ދިރިއުޅޭ ބޭފުޅުންނަށް ދެންނެވުމުން ވިދާޅުވިއެވެ. ހަދުރަތުގެ އަތުގައި ހަދުރަތުންނާ ވަރަށް އެބަހުއްޓެވެ. އުމަރުބުނު ހަޖުބެގެ އަތުކުރުގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް އޮތަކަށްނުވެ.

ވިރިކާލާ ބަލާލުވުވަޒިގެންނެވުނުމުގެ ކުރިން އުމަރު ބުން ބައްދަލުއްޖެ އާމްދަނީއަކީ ހަހަތަށް 40 ހާސް ދީނާރެވެ. އެއިގެތެރެއިން ވިރިކަމުގައި ދިރިއުޅޭ ބޭފުޅުންނަށް ބިޔަވަޒިގެންނެވީ ހަހަތަށް 400 ދީނާރެވެ. އެކަމަކު ހަދިއްޖާބުގެ ހަރަދަކީ ދުވާލަކު 2 ދިރްހަމެވެ.

ބައްޓަމުގައި ނުވުމުންކަމުގައި ޚާލިޞް ކަމަށް ވަޒިގެންނެވުމާ އެއްވާގޮތުގައި ޚާލިޞްކޮށް ދިރިއުޅޭ ބޭފުޅުން އުމާރާއްވިއެވެ. އެކަމަކު އެއިގެ ބަދަލުގައި (ކުރިންވެސް ދެންނެވިފަދައިން) ދިޔުމުއްސާދީ ހާ މަސްދަރުތަކުން ފަހިކުރައްވިއެވެ. އެއީ ހަމަރުންގެ އޮތުދަރުގައިވާ

ސަރުކާރުގެ މުއްސަނދި ބިންތަކާއި އަދި އެއިގެ އިތުރުންވެސް އެބައިމީހުންގެ އަތުގައި ހުރި ސަރުކާރުގެ އެންމެހާ މިލްކިއްޔާތުތައް ސަރުކާރަށް ނަންގަވިއެވެ. އަދި ހަމަ ސަރުކާރުގެ ހަރަދުތައް ކުރެކުރުއްވުމަކާއި ކަންކަމުގައި އިސްރާފުނުކުރައްވުމަށް ގަދަފަދައިން ބަލަހައްޓަވާނެއެވެ. އަދި މުދާތަކަށް ވާނުވާ ބެލެހެއްޓުމުގައި ދިރިހުންނެވިއެވެ. އެގޮތުން ދިހާ ކަރުދާސް ބޭނުންވެގެން މަދިރާގެ ގަވަރުނަރު ތިޔުއްމި ސިޓީއެއްގެ ޖަވާބުދޭއި އުރަތު ދިޔުއްވާފަހިވެއެވެ. ކަމޭގޮތުން ފުރުސަތު ދިޔުއްމާ ސީދާ އަހަރަކުން ކިޔައިދިނުމެވެ. ފަހެ އަހަރެންގެ މިސާލު ކަލޭގެފާނަށް ދިޔަވަދެއިގެންނެވުމުން ދިޔުއްވަން ގެންގުޅުއްވާ ގަޔަށުގެ ތުނގެ ހުމުކުރަށްވާ އަދި އަކުރުތައް ދުރުދުރުގައި ދިޔުއްވުމުގެ ބަދަލުގައި ކައިރިކައިރީގައި އަކުރުތައް ދިޔުއްވާށެވެ. ތަފާތުގިނަ ފޮޅުތައް ބޭނުންފުޅުކުރައްވުމުގެ ބަދަލުގައި ދިނަބޭނުންތައް އެއްފޮޅުއްގައި ދިޔުއްވަވާށެވެ. އަހަރީ މުސްކުޅުންގެ ބައިތުލްމާލަން ގެއްލުން ފާޑުފާޑުން އެއްވެސް ކަމަކީ ބޭނުންތެރި ކަމަކަށް ނުވާނެކަން ކަށަވަރެވެ.

އެއްފަހަރަކު ސަރުކާރަށް ޖާނުމުންގެ އަތުން ނަގަސްތަރާ ޒަކާތުފަދަ ތަކެއްޗިގެ ނަންގަވުމުގައި ހަމަޖެހެއްވިއަކަން ފުރުސަތު ވެރިޔާ، ސަރުކާރުގެ ދުވަހުން ދުވަހަކަށް ގެއްލިގެން އެވާހަކަ ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް ދިޔުއްވިހިނދު ޢާދެ ޖަވާބުގައި ޢުމަރު ދިޔުއްވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެ ނިޔަލުވެރިކަމާއި އަދި އަމާނާތްތެރިކަމާދުރު އަހަރެން ޝަކުވާކުރާ ތެދުވަތީ ނުކުރައްވަމުވެ އެހެނަޖަހާލާ މަސައްކަތްތަކުގައި ފަރުވާކުޅެކުރެއްވިކަމާ އަދި އެދުރުނާރު ގެއްލުވާފައިވީ އެއީގެ ބަދަލު

ދެއްވުން ކަލޭގެމައްޗަށް އެބައޮތެވެ. ފަހެ ހަރުގެން ވާކަން ކަނަވަރީ މުސްލިމުންގެ މުދާތައް ބެލެހެއްޓުމުގެ ވަކީލަކަށެވެ.

ފަޤީރުންނާއި މިސްކީނުންނާއި އަދި އުޅޫންވެސް ހާޖަތްތެރިންގެ ބޭނުންތައް ފުއްދަވާ ދެއްވުމާއި ޢާއްމު ރައްޔިތުންގެ ގެދޮރުގައި ދިރިއުޅުމުގެ އެންމުހާ ފަސޭހަތަކާއި ޢާއްމުކޮށްދެއްވުމަށް ގަދައަޅުއްވާ މަސައްކަތްޕުޅު ކުރެއްވެވިއެވެ.

ޒަކާތްފަދަ ސަރުކާރަށް ލިބެންޖެހޭ މުދާތައް ވުޖޫދުކުރެއްވުމަށް ޒަރޫރަތަށް ޢުމަރު ފޮނުއްވުވި ވެރިޔާ އެބްދާ ބުން ޖުރުމާނާ ޢުމަރު ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. މިހަ ނަންގަވާ ޒަކާތިން ހާޖަތްތެރިންގެ ބޭނުން ފުދިއްޖެނަމަ މަޤްޞޫދު ފުރިހަމަވީއެވެ. އަދި ޔައުމަލް އެއިން އުމުރުންނަށް ނުފުދޭ ކަމަށްވާނަމަ ހަރުގެންނަށް ލިބުއްވާނެއެވެ. އެއިރުން އަހަރުން ޒަކާތި ފުރުއްވުމުން އުމުރުންނަށް ގެދޮރުގައި ބައްސަވާދެއްވާނެއެވެ. އެއިގެ ޘަވާބުގައި އުދުވާ ފުރިހަމަކަމުގައިވާނީ ހަމަޖެހިގައި ހުރި ޒަކާތިން ހާޖަތްތެރިންގެ ބޭނުންތައް ފުދިފައި އިތުރުވެފައިވާކަމަށެވެ. އެއިގެ ޘަވާބުގައި އުދުވާ ފުރުއްވެ ބޭނުންތެރިންނަށް އެއިން އަދިވެސް އިތުރަށް ދެއްވުމަށެވެ.

ޢުމަރު ވެރިކަމާ ބަލާފުޅުވެވަޑައިގެންނެވުމަށް ފަހު ރައްޔިތުންނަށް އެބައިމީހުންގެ ބައްޓަމަށް ބައިތުލްމާލުން ނަންގަވާ ދެއްވުމުން އިރާޤުގެ ޚަޒާނާއަށް ވަރަށްބޮޑު ގެއްލުމެއް ކުރިމަތިވިއެވެ. އެހިނދު އިރާޤުގެ ޚަޒާނާގެ އެގެއްލުން ފުއްދުއްވުމަށްޓަކައި މައިސަރުކާރުން ޝާމުކަރައިން މުދާ ފޮނުއްވިއެވެ.

ވަޒީރުކުދިންނާއި މިސްކީނުންނަށާއި އަދި ދަރުބާރުވެރިންނަށް ރިޢާޔަތުގެ ވަގުތަށް ސަރުކާރުން ތަނަވަސްކޮށްދެއްވަވައެވެ. އެގޮތުން އެފަދަވެރިކަމުގެ ކަށްކޮޅުތަކަކަށް ދަރުބާރު ސިޔާސީގޮތުން ޤާއިމް ކޮށްދެއްވިއެވެ. ކުރުން ލިބޭނެގޮތުގެ ހަމަޖެހުމެއް ދެއްވުމަށްޓަކައި މުސްލިމުންގެ ޚިލާފު ހަރުގެތަކާއި ކާގެއަށްވެސް ދަރުމަވަންތަ އެކިއެކި ކަށްކޮޅުތަކަކަށް ޤާއިމްކޮށްދެއްވިއެވެ.

ދަރަނިވެރިންގެ ދަރަނިތައް އަދާކޮށް ދިނުމަށް ދަރަނިވެރިންނާ އެހީތެރިވުމަށް ގަވާއިދުތައް އެކަށައަޅުއްވައިގެން އަންގަވައެވެ. މުއްސަނދިވުމާއި ގުޅިގެން މަޝްވަރާއަކަށް އެދި ދަރަނިވެރިއަކު ޢުމަރު ބިންޢަބްދުލްޢަޒީޒް ފޮނުއްވާފައިވެއެވެ. ދަރަނި އަދާކުރުމަށް އެހީތެރިވެދިނުމަށް އަސަރުކުރެ ގެބަސް އަންނަ މުސްލިމުންގެ ބޭނުންތަކާ އެކުހަމަކުރަން ގެއެއް ހުރުމަކީ ހުރިމަކުވެސް ހުރުމަކީ އަދި އަޅުއްވެސް ޚާއްޞަކުރެވޭ ގޭގެ ވަރުސްހަލަތު ފުރިހަމައަށް ދިރިއުޅުމަށް މުސްލިމުންނަށް ޙައްޤު ދެއްވީއެވެ. މުސްލިމުންގެ ޚާއްޞަ މުރަކަ ބައިތުލްމާލުން ގެއެއް ހުރުމަކީ ޙައްޤެކެވެ. އިސްލާމީ ދައުލަތް ހުރުމަކީ ޙައްޤެކެވެ. ބައިތުލްމާލުންނާއި ހަރުގެ ދަނޑުވެރިކަމަށް ސަވާރީއެއްވެސް އަޅުން ބޭނުންވެއެވެ. ގެގެ ފަރުސްޓޮކުވެސް ޙައްޤެކެވެ. މުއްސަނދީ ތަކެތި ހުރި ދަރަނިވެރިއެއްނަމަވެސް ދަރަނި އަދާކުރުމަށް އެހީތެރިވެދޭނެއެވެ.

އުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒް އެކަށީގެންވާ ރަމަޟާނަށް ޢަމަލުކުރެވޭ ފަސްކުރުމާ ގަވާއިދުތަކެއް ޤާއިމްކޮށްދެއްވިއެވެ. ބައްޓަން ދަރުމަ ސާމާނުގެ އެކިއެކި ސަލާމަތީ އެއްބައިގައި ދިރުމަށް އެކަށީގެން ބަޔާން އަދި

އަމާނާތްތެރިކަމާމެދު ހިތްޕުޅު ހަމަޖެހިވަޑައިގަންނަވާ ބަހަށް ބައިތިއްބަވާށެވެ. އެއީ ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން ނިކަމެތިންނަށާއި ފުދުންތެރިކަން ކުޑަމީހުންނަށް އެހީތެރިވާ ދިނުމަށެވެ.

ވިޔަފާރިކުރުން މިނިވަން ވިޔަފާރީގެ އުސޫލަށް ދުކާންތަކެއްހުޅުވިއެވެ. މިކަމާ ގުޅޭގޮތުން ވިޔަފާރިފަހިވިއެވެ. އެއްގަމާއި ކަނޑަށް މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލާނގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށްޓަކައި ރިޒުޤުދެއްވުން ދެއްވާފައިވާ ދެމެހެއްޓެވެ. އެއީ އެބައިމީހުން އެކަލާނގެ ޚަލްޤުކުރެއްވި ތަކެތީގެ ފައިދާ ހޯދަމުންދާށެވެ. ފަހު އެކަލާނގެއާ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާ ދެމެދު އަޅުތަކުންގެ މަޤާމުތަކާ ގުޅުންހުރި ގާތްކަމަށް ހުރަހެއް އެޅުމުގެމަތިން އަސްލުން ޚާއްޞަކޮށް ނުކުރައްވަމެވެ. އެހެންކަމުން ވިޔަފާރިކޮށް އެމީހުންގެ މަޞްލަޙަތު ރައްކާތެރިކޮށް، އަދި ކުރެވޭ ކަންތައް މިހާރު ކަނޑާއި އެއްގަމުގައި މަސައްކަތްކުރުމަށް އަހުރެން ހުއްދަދިނީމެވެ.

ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ވިޔަފާރިކުރައްވައިން މަނާކުރައްވައިފިއެވެ. ވިޔަފާރިކުރަމުން ފަރާތުން ވިޔަފާރިކުރައްވާނަމަ އަޅުއްލަ އެބުރާއި ދިމާލަށް ދުވަ މަޤުމުގެ ނުފޫޒު ނުހަމަޖެހުމަށް ބޭނުންކުރާނެ ތަން އަންނާނެއެވެ. އެއީގެ އަދި ޚަރުދުފަހަރުން ވަޒީފާއިގަނޑު މަސްއޫލު އިޤްތިޞާދީ އިޖުތިމާޢީ ކަމުގައި އިތުރުވި ހަރުދަނާ ހަރުދަނާކުރުމާ އިޖްތިމާޢީ ކުރެއްވޭ ޢަދުލުގެ މަސްއޫލު ފޮނުވާ "މުދައްރިސާ" ގައި ތިއްބެވިއެވެ. ފަރާތުން ވިޔަފާރި ކުރެއްވުމަކީ ޚަރަދު ސިޔާސީކަމުން ނަށްގަވާ ޝަރުޢީގޮތުން އަދި ޝެއްކު ރައްޔިތުންގެ މަސްލަހަތު ގެއްލުން ހުރިކަމެވެ. މިބައިން ލިބޭ

ދިރިހުރި މިސާލުތަކީ ޔޫރަޕުގެ ޤައުމުތަކެވެ. އެބައިމީހުންގެ ވެރިންނަކީ ބޮޑެތި ބޮޑެތި ވިޔަފާރިތަކެއް ހިންގާ ވިޔަފާރިވެރިންނެވެ.

ރައްޔިތުންތަކާ ހިތްސާބަހަކަށް މަސައްކަތު ކުރެއްވުން މަނާކުރެއްވިއެވެ. އެއީ އެފަދައިން މަސައްކަތް ކުރުވުމަކީ އާދޭސްކުރަން އަނިޔާވެރިކަން ވަރަށްގަދަކޮށްކަން އެކަށީގެންވާނަން އުނިވަޔެއްގެންފައި ފާޅުއެވެ. މިގޮ މިޤަވާއިދު ގޮތުން މިސްކިތަކީ ހަދަކުރެވޭ އަސްކަރީމަކާ ކުރުގައި ހަދަކުރެވޭ ބިނާކަން ފުދެއެވެ. މިކަމާމެދު މަޢުޟޫ ތިރީއްވެ ސަޤާފުޔާއްގައިވެއެވެ. މިސްކިތަކުން އަޅުވެރިކަމުން ނުގުންގުޅާލާތްތަކެވެ. ކާނުމެ ކަމެއްގައިވެސް އޮޖަރައެއް ކަނޑައަޅާލާތެވެ.

ޢުމަރު ކަންކަމުގައި ދެކެވަޔިގެން، ހަދިޔާއަކު އަޅުއްވާހައްވާފަރުހުން ހިފޭސްތާފަދަ ކުދިކުދި ކަންތައްތަކަށްފެސް މުޙައްމަދުކަން ދެއްވަވައިއެވެ. ނުބައި ކަންކަމާއި ހުރާސްތަކުރިތުންގެ މަދުތަކެއް، ފިޔަވަޅުއަޅުއްވާ ބަނދުކުރައްވައިއެވެ. އެދުތަން ވެރިންނަށް އެރުވާ ހަދިޔާބަދަލާ ހިފުނެވެ. ޢުމަރު ވެރިކަމާ ހަމަޔަށް ވަޒީފާތަކުގައިވެސް އެފަދަ ހަދިޔާ ގަބޫލުކުރުން ވެރިންނެއްގެ ދާއިރާގައިވާނީ ހާދައަކަށް ވެފައިއެވެ. އެހެންކަމުން ވެރިން ހަދިޔާ ގަބޫލުކުރުމުން އެކަށޭގެންނޭ މަނާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ހުދު އެކަށޭގެން ވެރިކަން އެކުވެސް ހަދިޔާއެއް ގަބޫލު ނުކުރައްވާ ރަދުކުރުއްވާފައިވެއެވެ. އެހެން އެކަށޭގެންނަން ދެންނެވުނެވެ. މާލިކަސްޤާ ހަދިޔާ ގަބޫލުކުރައްވާ އުޅުއްވާފައިވެއެވެ. އެއީ ޞަލާތްގައި ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ މާލިކަސްޤާއަށް ހަދިޔާއެކެވެ. އެކަމަކު އަހަރުމެންނަށް އެއީ ރިޝްވަތެވެ. ފަހު އަހަރެން ހަދިޔާއެއް ބަލައިނުގަންނަނީވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ކުރިން އުޅުއްވި
އުމަވީވެރިންނަކީ މުސްލިމުންނާ ޒުލުމްވިގެން ތިއްބެވި ބައެކުވެ. ޢާއްމު
ރައްޔިތުންނަށް، ވެރިންނާ ހަމައަށް ދެވޭނެ އެއްވެސްމަގެއް ނުވެއެވެ.
ވެރިންގެ ޢަދުލުގައި ތިއްބަވާ އެކިއެކި ބާބަކަރުންނަކީ ޢާއްމު
ރައްޔިތުންނަށްވާ ދަގަނޑު ފާރެއްފަދަ ބައެކުވެ. ރައްޔިތުންގެ
ސަލާމަތުގެމަގުއިން އެބޭކަލުން ފަހަނައަޅާ ވެރިމީހާ ހަމައަށް ދަނީ
އެބޭބޭކަލުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތާ އަރައިރުންނާ އަދި އެބޭބޭކަލުން ވެރިމީހާގެ
އަރިހަށް ގެންގޮސްދެއްވުން އެދި ވާހަކައެކުވެ. އެކަމަކު ޢުމަރު ވަޒީރުގެން
އެދުރިންބޭނުންބަކާ ނުލާ ރައްޔިތުންނަށް ވެރިމީހާ (ޢުމަރާ)
ބައްދަލުކުރައްވާނެގޮތް ހަމަޖެއްސަވާ ދެއްވަވާ ކަންކަމުގެ ބަޔާނެއް ޚަލީފާއާ
ހަމައަށް ގެނެސްދެއްވާ ފަރާތްތަކާއި އަދި އެކަމެއްގައި ޢާއްމު
ރައްޔިތުންނާއި، އަދި ދައުލަތަށް މަސްލަހަތު ހުރި ރަނގަޅު
ކަންކަމުގެ މަޝްވަރާދެއްވާ ފަރާތްތަކަށް ސަރުކާރުން އިނާމުދެއްވާނެކަމަށް
ބައިތުލްމާލުގައި އެކަލޭގެފާނުންގެ ފަޤީރުން އިޙްސާން ކުރެއްވިއެވެ.
އެގޮތުން އެމީހުންގެ ހަރަދާ ދަރުމަތުގެ ހަރަދަކުން ބައިތުލްމާލުން ދުރުސަލާމަތާ
މިސްކީނުން ދިރިނާ ދެވުނުގެ ބަދަލުތަކަށް އުމަވީރަކަން އިނާމު ކަސޭއެގެން
ވާހަކަ އައިސްފައިވެއެވެ. ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން މާތް
الله ގެ ބަރަކާތް އިރުޝާދުދެއްވައި، ބާޠިލުކަމެއް ނެތި ކުރައްވަވާފައިވެއެވެ.
ނުވަތަ މިކަމުގެ ސަބަބުން ހުރިހާމީހަކާގެ މަގުފަހިކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ.

ކުޅަދާނަކަން ގާތުން ހިތްދިނުމަށް އެކަލޭގެފާނުންގެ
ސަރުކާރުން ވަރަށްބޮޑަށް ބާރުއެޅުއްވިއެވެ. އެގޮތުން އުމީރުންގެ
ދަރިންނަށް ގާތުން ކުރިންދުވަހުގެ މުއްދަތު ހަމަޖެހުން ކުރިންދުވަހުން

ހުއްޖާތާފާނަކަމުގެ ބިރަން އުފަންވާ ކުދިންކުރު ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ހިރިދިނުމުގެ މުއްދަތު ފުރިހަމަވަންދެން 10 ދީނާރު ސަރުކާރުން ދެއްވާގޮތަށް ހަމަޖެއްސުމެވެ. އަދި ހަމަކުރިންވެސް އިޝްތިހާރުކޮށްފައިވާފަދައިން ބަލިމީހުންކުރު އެބައެއްގެ ބައްޔަރު އަވަސް ޝިފާއެއް ލިބުމަށް އުއްމީދުކުރާ މީހުންނަށް ހާއްޖަ މުސާރަ ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. މިކަމަށް ހުރަސްއަޅަން މަސައްކަތްކުރިދީހަކަން ޢުމަރު ނުރުހުންފާޅުކުރައްވައިފައެވެ. އަދި ހަމަ ފަޤީރުންނާއި، މިސްކީނުންނާއި، ދަރުމަވެރިންނަށް ކާން ލިބުމުގެ ދާއިމީ އިންތިޒާމުކުރައްވާ ނުދެއްވުމަށްޓަކައި ޢާއްމު ބަދިގެތަކެއް ޤާއިމުކުރައްވައިފައެވެ. އަދި އެކަށާގޮތްތަކުގެ އަހުލުބައިތުން، އެއިން އެއްވެސް އެއްޗެއް ބޭނުން ކުރެއްވުން މަނާކުރައްވާ އެބާރުގެ ރިޢާޔަތްކުރައްވާ އިންޒާރު ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

ޢާއްމު ރައްޔިތުންގެ އަސްލާފުން ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ދެއްވާ އަހައްމިއްޔަތު

މިކަމަކީ ޚަލީފާގެ ކިބައިގެ ވެރިން، ސަރުކާރުގެ ކަމުއަކަމުގައި ދެކެވޭގޮތަށްފައިވާ ކަމުއަކަމުގައިމިޔަސް ހެޔޮވާގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއްކަމަށް ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ދެކެވަޑައިގެންނެވި ކަމެއްކަން ކަނޑައެޅެވެ. އުއްމަތުންގެ ފަގީރުންނަށްވެސްކަމުގައި އެބަދުގެން ފުއްދައިދިނުމަކީ ރައްޔިތުންގެ އަމާން ސަރުކާރަށް ލިބުނުތާ ޒަކާތުދޭ މަކާއި ނުވާއިރުން ސަރުކާރުން ނަގާލެވުނު މިސްކީނުންނަށް އެބައިމީހުންގެ ފުރިހަމަ ބިރާދަރުކަމުގައި އޭ އެބައިމީހުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ކުރައްވާނެއެވެ. މިސަޢީކުން އެބައިމީހުންގެ ގޮތުގެ

ތެރޭގައިކުރާ ކަންކަމާއި އެބައިމީހުން އުޅޭ ނޫޅޭގޮތް ބެއްލެވުމަކީ (ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތާ އެބައިމީހުން ނުބެލޭހާ ހިނދަކު) ސަރުކާރުން އަޅުއްވާލައްވަންޖެހޭ ކަންކަމުގައި ޢުމަރުގެ ކުރިން ތިއްބެވި އުމަވީވެރިން ދެކެވަޑައިގެންނެވި ކަމެއް ނޫނެވެ. ހަޤީޤަތުގައި ވެރިކަމުގައި ނަންގެންނުވެސް ހުރިހާ ބައެއްވެސް ހިމެނުން ޖެހެއެވެ. ޚިލާފަތުއްރާޝިދީގެ ނަމުން ނަންދެވުނު ވެރިކަންތަކަށް އެގޮތަށް ނަންދެވިފައިވަނީ އެހުރިހާ ބައެއްވެސް އެވެރިކަންތަކުގައި ހިމެނިފައިވާތީކަން ޔަޤީނެވެ.

ވެރިކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ދެބަޔަކަށް ބަހާލެވިފައިވެއެވެ. އެއްބަޔަކީ ދައުލަތުގެ އިދާރީ މަސްއޫލިއްޔަތެވެ. އެއާއިއެކު ސަރުކާރަށް ލިބެންޖެހޭ އާމްދަނީގެ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމެވެ. ޚަރަދުތައް ހަމަޖެއްސުމެވެ. އަނެއްބަޔަކީ ޤަޟާގެ ބައެވެ. މީސްތަކުންނަށް ހައްޤުތަކަށް އަދުލުން ނުބައިކަންތައްތަކުން އެބައިމީހުން ދުރުކުރަން އިރުޝާދު ދިނުމެވެ.

ޢުމަރުގެ ކުރީގެ އުމަވީވެރިކަންތަކުގައި އިސްވެ ދެންނެވުނު ދެބައިވަނީ މުޅިން ވަކިވެފައެވެ. ޢާއްމުންނަށް އިރުޝާދު ދިނުމަކީ ސަރުކާރު އެކަމާ ބެހެއްޓުމާ ގޮތުން އިސްލާމްދީނުގެ އަޚުލާޤީ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ގޮތުގައި އެސަރުކާރުތަކުން ދެކެވަޑައިގެންނެވި ކަމެއްކަމުގައިވިއަސް، ޢުމަރު ވަޑައިގެން އެއީވެސް ސަރުކާރުގެ ކަމެއްކަމުގައި ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. އެގޮތުން އެކަލޭގެފާނު ވެރިކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެން ޢަސްކަރުގެ ގަވަރުނަރުންނާއި ލަޝްކަރުތަކުގެ ވެރިންނަށް ދިގު ސިޓީފުޅުތަކެއް ފޮނުއްވިއެވެ. އެސިޓީފުޅުތަކުގައި އެބޭފުޅުންނަށް އިރުޝާދު ދެއްވުމުގައި ބޮޑަށް ބައްލަވާފައިވަނީ މުރުޝިދުންގެ ބައިޠިއްހަމުންނެވެ. ޢާއްމުންނަށް

ދުރުކުރުމަށް އެބައިމީހުން ނުބައިކަންތައްތަކުން އަމުރުކޮށް ހެޔޮކަންތައްތަކަށް މަސައްކަތްކުރައްވަން ޖެއްސެވި ހެޔޮ ނަސޭހަތްތަކުގެ ގޮތުގައެވެ.

އުމަރު ބުނު އަބްދުލް އަޒީޒު އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރިކަމުގައި ދިރުއްވެވި ސިޓީފުޅުތަކަށް ބަލާއިރު އެއީގެ ބަދަލު ވަރަށްގިނަކަމުގައި ބައެއް ބޭފުޅުން ދިރުއްވާފައިވާކަން ފެނެއެވެ. އެގޮތުން އެކަލޭގެފާނުގެ ގަވަރުނަރުކަން ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނަށް ހުރި ނަސޭހަތްދެއްވި ފަރާތްތަކަށް ނުވަތަ ތިމާގެ ބޭފުޅަކަށް ސިޓީފުޅެއް ނުލިޔުއްވާ ދުވަހެއް ނުދާކަމުގައިވެއެވެ. އެގޮތުން ގޮތްގަނޑަކަން އެކަލޭގެފާނު ވެރިކަން ކުރެއްވި 900 ދުވަހަށް ބަލާއިރު އެކަލޭގެފާނުގެ ސިޓީފުޅުތައް އެއަދަދު ކައިރިކޮށް ކަމުގައިވެއެވެ.

އެކަލޭގެފާނުގެ ސިޓީފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން ލަޝްކަރުތަކުގެ ވެރިންނަށް ފޮނުއްވި ސިޓީފުޅުތަކުގައި ނަސާއިޙުތަކަށް ރައްކާތެރިވުމަށް ބާރުއަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އެކަމު އަސްކަރީން އުނގެނުމަށާއި އުނގަންނައިދިނުމަށް ބާރުއަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އަދި ގަވަރުނަރުންނަށް ފޮނުއްވި ސިޓީފުޅުތަކުގައި ދީނުގެ ކަންކަމަށް ބުރުމަތްތެރިކަން ހިތްވަރާއި، ހެޔޮކަންތައްތަކަށް އަމުރުކޮށް ނުބައިކަންތައްތަކުން މަނާކުރައްވާ ބަޔަކަށްވުމަށް ދިރުއްވާފައިވެއެވެ. އަދިވެސް ބައެއް ވެރިންނަށް ދިރުއްވާފައިވެއެވެ. ”ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ޒުލްމުކަންތައްތައް ހިނގާ ފަސާދުކަމުގެ ނިޝާނުތަކަށް ތިޔަބޭފުޅުން އަމާންކަން ދިފާޢުކަމުގައި ޒުލްމުކަންތައްތައް ފާޅުގައި މީސްތަކުން ކުރަމުންދާކަމުގެ ޚަބަރު ފަހެ އަޅުގަނޑަށްވަނީ ދިމާވެއެވެ. ދަންނައެވެ! މިކަމަކީ އެއާމެދު ފަރުވާކުޑަވެރިޔަކުނާ ކަމެއްނޫނެވެ. މާތް الله ގެ ހަޟްރަތުން

ހެޔޮގޮތްތަކަން އުއްމީދުކުރާ ބައެއްގެތެރޭގައި ފާޅުގައި ނުބައިކަންކަން ކުރެވެމުންދާތަން ފެނުމަކީ އެފަދަ ބަލާ އެކަށީގެންވާ ކަމެއްނޫނެވެ. އަދި އެބައިމީހުން މާތް الله ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތްތަކަށް ބިރުވެރިވެ، ފާޙިޝްކަމާއި ޝަރުގެ ބިދްޢަތްތެރިކަމުގެއިތުރުން ދޫކޮށްލެވިފައިވާތީވެސް އެފަދަ ބަލާ އެކަށީގެންވާ ކަމެއްނޫން ކަށަވަރުވެ. މިއީ މިއުއްމަތުގެ ސާލިޙު ސަލަފުންގެ ތެރޭގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތެއްވެސް ނޫނެވެ. އަދި މިއީ މާތް الله ގެ ނިޢުމަތް މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ފުރިހަމަވެގެންދާން ގޮތެއްވެސް ނޫނެމެއެވެ.

ބަނގުރާ ބޭނުންކުރުމުގެ ސަބަބުން ގޯސްކަންތައް ގިނަވެފައިވާ ބައެއްހިސާބުތަކުން ފިތުނަ ސިޔާސީ ފުރުޞަތުގައިވެއެވެ. “އަހަރުމެންގެ ޖުމުހޫރީ ފުރިހަމަސިޔާސަތުގެ ގަނޑުއްވައި ވިސްނަވާލާށެވެ. މަސްތުވާތަކައި ދިރާގަތަން މިހާ ގެންގޮސްދޭ ކޮންމެ ކަމަކާއި ކާނާ ބިމުކަން ރައްކާތެރިވެވޭތޯއެވެ.” އަދިވެސް ކިޔުއްވާފައިވެއެވެ. “ބަނގުރާ ބޭނުންކުރުމުގެ އެހާ ދިޔަކަންތަކަށް ކަނޑަވަޅު އިސްލާމްދީނުގެ ކަންތައްތަކަށް ހުރުމަތްތެރިކަން ނުބަހައްޓާ ނަސީހަތާއިންގެ އަތްމަތިންނެވެ.”

އެކަލޭގެފާނުންގެ ބައެއް ސިޔާސީފިކުރުތައް

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ސިޔާސީފިކުރުތަކުން ދަލީލުކޮށްދޭނީ އެކަލޭގެފާނުންގެ ގަދަފަދަ އީމާންތެރިކަމެވެ. ސިޔާސަތުތަކުން މުތަބާރަކަމެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ ވިސްނުންފުޅު ފުޅާކަމެވެ. ބަލިބަލިގައިވެސް އެކަލޭގެފާނަކީ ޢިލްމުވެރިއެއްކަމުގައެވެ. އެސިޔާސީފިކުރުތަކުގައި ފުއްދާފައިވާ ބައެއް ކަންކަން ތިރީގައި ދެއްކިލަމެވެ.

1- މާތް الله ޙަލާލުކުރެއްވި ކަންތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަބަޢަވާށެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ޙަރާމްކުރެއްވި ކަންތައްތަކީ އެއީ ޙަރާމްކަންތައް ކަމުގައި ޤަބޫލުކޮށް އެކަންކަމުން ދުރުހެލިވާށެވެ. މާތް الله އަށް އަދާކުރަންޖެހޭ ހައްޤުތައް ދެނެގަންނާށެވެ. އަދި މާތް الله އެންގެވިގޮތަށް ޙުކުމް ކުރައްވާށެވެ.

2- އަމީރުންނަށް ވަކި ޚާއްޞަގޮތެއް ނުބަލަހައްޓަވާށެވެ. އަމީރުންގެ ޙައްޤުތަކާއި ޢާއްމުންގެ ޙައްޤުތަކުގައި އެއްވެސް ތަފާތެއް ނުވެއެވެ.

3- ވެރިން ވިޔަފާރީގެ މަސައްކަތުގައި ނުވަދެއްވާށެވެ. އެހެނީ ވެރިން ވިޔަފާރި ކުރެއްވުމުގައި އުޅުއްވަން ފަށްޓަވައިފިނަމަ ގޮސްކަމެއް ނުކުރައްވަން ކިތަންމެވަރުން މަސައްކަތްކުރެއްވި ނަމަވެސް ކަންކަމުގައި އަމިއްލަ ނަފްސަށް އިސްކަން ދެކޭތަން އަންނާނެއެވެ. އަދި އެގޮތުން އަނިޔާވެރިކަމުން ފާސިދުވެވޭން މަދުފަހިވެ އެމަކަން ފާސިދުވެވޭތަން އަންނާނެއެވެ.

4- މީސްތަކުން އަދުވެރިކުރުން ނުގެންގުޅުއްވާށެވެ. ކޮންމެ ކަމެއްގައިވެސް އުޖޫރަ ކަނޑައަޅުއްވާށެވެ.

5- ބޭނުންޖެހިގެން އަންނަ މީހުންގެ ކުރިމަތީގައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޭގެ ދޮރުތައް ބަންދު ނުކުރައްވާށެވެ.

6- ނަމާދުވަގުތުތަކުގައި މަސައްކަތް ހުއްޓުވާ ލައްވާށެވެ. އެހެނީ ނަމާދަކީ ފަރުވާތެރިނުވާ މުހިންނަށް އެހެނިހެން ކަންތައްތަކަށް ފަރުވާކުޑަކުރުން ބޫވާން ބައެކެވެ.

7- ބަނޑުދަޅަވީ އެންމެހާ ނުބައިކަންތަކުގެ އަސްލެވެ. އެހެންކަމުން ބަމަލުވާ ކޮންމެ އެއްޗަކުން ދުރުހެލިވެގަންނާނެވެ. އަދި ދަންނައެވެ. އެފަދަތަކެތި ބޭނުންކުރާ މީހުންނަކީ ޝައިޠާނާގެ ބައިވެރިންނެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަކީ މާތް اللّٰهގެ ބައިވެރިންކަމުގައިވާނަމަ. ހަމަކަށަވަރުން އެނބުރި ރޫޙުބަދުންވަނީ އެކަލާނގެ ބަސްތަކަށެވެ.

8- މީސްތަކުންގެ މުދާ ނުހައްޤުން އަތުނުލައްވާށެވެ.

9- ބައްޔާއި ހިލާފު ގޮތަކަށް އަމުރެއް، އަހުރެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފޮނުއްވައިދިނަމަ އެއަށް ޢަމަލު ނުކުރައްވާށެވެ. ހައްދުގައި ހިފަހައްޓަވާށެވެ.

ނުބައްޔުން އެކިލިސްލުން ކުރީގެ ވެރިކަންތަކުގައި އަޑުފާޅަފައިވާ މުދާތަކެއް އެއިގެ ބައްޔުވެރިންނަން އަސްލުތާ ދިރުސްމަންތާކަށި އުދުރާމައް ހުދޯން އަންނަނީ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަދަބުދީގެންކަމަން ގަވަރުނަރު އަދިއްޔު ބުނު އަރުޖާޖަން ފެނިވަޑައިގެން އެކަމުގެ ހުއްދަރައްނައްދި ޢުމަރަށް ލިޔުއްވިހިނދު އެއިގެ ޖަވާބުގައި ޢުމަރު ލިޔުއްވާފައިވައެވެ. އަހުރެން ވަރަށް ބޮޑަށް ޙައިރާންވަމުތެވެ. އެއީ އިންސާނަކަން އަދަބު ދެއްވުމަން އަހުރެންގެ ކިބައިން ހުއްދައަކަން އެދިލެއްވުމީއެވެ.

އަހުރެންނަކީ ކަލޭގެއަށްވާ ރައްކާތެރިކަމުން ކަލޭގެއަށް ހިކުރެއްވިފައިވާ
ކަހަލައެވެ. އަދި އަހުރެންގެ ރުހުމަތީ މާތް الله ގެ
ނުރުހުންވެވޮޑިގެންނެވުމުން ކަލޭގެއަށް ސަލާމަތްކަން ދީފާން އެއްޗެއްކަން
ކަލޭގެއަށް ރިޒުގުކުރެއްވިފައިވާ ކަހަލައެވެ. ދަންނައެވެ. އެކަމަކު
އެއްބަސްވެއްޖެހިނދާއި އަދި އެމީހާއްގެ މައްޗަށް ހުރި ދާއިމުވެއްޖެހިނދުގެ
އަތުން އެތަކެތި އަތުލައްވާފައެވެ. އިންކާރު ކުރާ ކޮންމެ މީހަކުލައްވާ ހުވާ
ކުރުވާނެވެ. ހުވާ ކުރުވުމަށްފަހު ޝަރީޢަތާ ގެއްލިދުމަށް ކަންތައް
ކުރައްވާނެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި ހުވާކުރައްވާ ވިދާޅުވަމުވެ.
އެބައިމީހުންގެ ކަލޭގެ ދިއްމާ އެދުވާމީހުންގެ ގޮތުގައި އަހުރެން މާތް الله އާ
ބައްދަލުވުމަށްވުރެ އެމީހުން، އެމީހުންގެ ކުށްތަކާއެކު މާތް الله އާ
ބައްދަލުވުން އެމީހުންގެ ގާތުގައި ޖުބޫތިކަން ބޮޑެވެ.

10- ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ގަވަރުނަރުއް ކަމުގައިވާ މައިމޫން ބުން
މަހްރާން މަޒުމޫން އިސްތިއުފާ ހުށަހަޅުއްވަމުން ޢުމަރަށް
ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. ކަލޭގެފާނު އަހުރެންނާ މިޔަ ޙަވާލުކުރުއްވި
އަހުރެންނަށް އެކަމެއް ކުރުމަށް ކުރަދުންވަވެންނާ ކަމެއް
ކުރުމުނެވެ. އެއީ މުސްކުޅިވެ ގައިބާރު ދެރަވެ އެންމެންގެ
މައްޗަށްވެސް އަލްޖަޒީރާ ހިމޮއްގެ ވެރިއަކު މީސްތަކުންގެ މުދުގައި
ކަންތައްތައް ނިންމަވާ އެމީހުންގެ އަރައިރުންތަކުގައި އެފަދަ
މީހަކަށް ފައިޞަލާ ކުރުވާނީ ކޮންފަދައަކުންހެއްޔެވެ! މިގެ ޖަވާބުގައި
ޢުމަރު ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. "މީސްތަކުންގެ އަތުން ނަންގަވަންޖެހޭ
ޒަކާތްފަދަ ދަރުއަލަމަން ވިކަންޖެހޭ ތަކާއި ޙުކުމުގައި ނަންގަވާނެވެ.
ކަލޭގެއަށް ބައްޔުގޭކޮ ވާއުވައްޖެ ކޮންމެ މައްސަލައެއްގައި ފައިޞަލާ

ކުރައްވާ ނިންމަވާނެވެ. ކަލޭގެއަށް ބައްލަވަން އުނދަގޫވެއްޖެ ކޮންމެ މައްސަލައެއްގައި އަހުރެންނަށް ލިޔުއްވާނެވެ. އެހެނީ ތިބާ ހަމަކަށަވަރުން މިސްކީނުން އެބައިމީހުންނަށް ނިންމަވަން އުނދަގޫވާ ކޮންމެކަމެއް ދޫކޮށްލުން އާދައަކަށް ހަދައިލިނަމަ އެބައިމީހުންގެ ދީނާއި ދުނިޔެވެސް ނެތިހިނގައިދާނެއެވެ.

11- އެހެން ގަވަރުނަރަކަށް އުމަރު ލިޔުއްވި ސިޓީފުޅެއްގައިވެއެވެ. މިސްކީނުންގެ ތެރެއިން ގޯސްކަންތައް ކަމުގައި ކަލޭ ދެކިވަޑައިގަންނަވާ ކަންތައްތަކާމެދު އެބައިމީހުންނަށް ނަސޭހަތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާނެވެ. އެބައިމީހުންގެ ކަންތަކުގެ ތެރެއިން އެކަމެއް މާތް الله ފުޅުކުރައްވާފައިވާ ކަމެއް ސިއްރު ކުރެއްވުމުގައި މަސްތޫރުކޮށްނުވާ ކަންތައްތައް ފިޔަވައި ސިއްރުކުރުމުގައި މަސްތޫރުކޮށް ހިފެހެއްޓެވުން ކަންކަން ފުޅުކުރައްވަން ތަސައްކަތްޖުގު ނުކުރައްވާނެވެ. އެބައިމީހުންނާމެދު ކަލޭ ކޯފާވެވަޑައިގަންނަވާ ވަގުތުގައްޔާއި ރުހިވަޑައިގެން ހުންނަވާ ވަގުތުގައި އަމިއްލަ ނަފްސު ކޮންޓްރޯލް ކުރައްވާނެވެ. އެއީ ކަލޭގެއާ އެބައިމީހުންނާ ދެމެދު ރިޙީ ހަމަހަމަކަމެއް އޮތުމަށެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ކޮށްދެއްވި ކަމަކާއި ނުވަތަ ދެއްވި އެއްޗަކާމެދު އެބައިމީހުންގެ ފަރާތުން ތަޢުރީފުގެ ބަހައްޓިއަސް ހޯއްދަވަން އެއްގޮތަކަށްވެސް ތަސައްކަތްޖުގު ނުކުރައްވާނެވެ. ހެޔޮކަންތަކަށް އެދިވަޑައިގަންނަވަން ޖެހޭ ހެޔޮކަންތަކަށް އެންމެ ހެޔޮޖަހާ ދެއްވާ ފާރަލުންނެވެ. އަދި ހަޤީގަތުގައި ނުބައި ކަންތައްތައް ދުރުކޮށްދެއްވާ

ފާޅުކޮށްދެއެވެ. އަދި ކަލޭ ސަލާމަތުން ހުންނަވަނިކަން ކަލޭގެފާނާއި
ކުރިމަތިވި ކާފިރު ރުޅިވެރިކަން ފަހަރު ދިޔަގެންނާނެވެ.

12- ރިވާކުރެ ގަވާއިދަކަށް ފާޅުކޮށް ސާބިތުވެއްޖެއި ވެއެވެ.
މިސްކިތުގެ ވަކިކުރުން ޒިކުރާ މިސްކިތުން ބައްލަވާނެވެ.
އެކަމުގައި އެމީހުންނަށް އެހީތެރިވުމުގެ ގޮތުން ސަލާމާތުގެ
ހަޖްނާއިން އެފަދަ ކާމިލު މީހަކަށް 100 ދީނާރު ދެއްވާގޮތަށް
ހަމަޖެއްސެވިއެވެ.

13- އަލްޖަރާހު ބުނު ޢަބްދި الله އަށް ރަސޫލާވި ސާބިތުވެއްޖެއިވެއެވެ.
ސަލާމަތި ބަޔަކާއިލާއިވި ކަމުއިރުދު ރަސޫލާ ކުޅިވެއަސް ނުވަތަ
ބޭރުވެއަސް ލަޝްކަރުގެ ހަނގުރާމައަށް ފާނުއްވާނަމަ
އެބައިމީހުންނަށް ބަދުރުފުރުޢާކަށްވާ ކަމުގައިވެއެވެ. މާތް الله ގެ
މަގުގައި މާތް الله ގެ އިސްލާމުދީން ހަނގުރާމަ ފަށްޓަވާނެވެ. އެއީ
އެކަލާނގެއަށް ކާފަރުވެގެން ދީބި މީހުންނާއެވެ. އަދި ހަނގުރާމައިގެ
ތެރޭގައި ޒިޔާނާތްތެރިވެ މަކަރު ނުހަދާނެވެ. އަދި މަރުވެފައިވާ
މީހުންނަށް އަނިޔާ ނުކުރާނެވެ. އަދި އަންހެނުންނާއި ކުޑަކުދިން
ނުމަރާނެވެ. މިފަދައިން ރަސޫލާ ބަދުރުތް ކުރައްވާކަމަށް ފަހު
އަހުލުންނަށް ވަނީ ހަބަރު ދީފައެވެ. އެހެންކަމުން ލަޝްކަރު
ހަނގުރާމައަށް ފާނުއްވައިރު އެމީހުންނަށް މިގޮތަށް ނަސޭހަތްތެރިވެ
ވަޢުޒުކުރައްވާނެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އެކަލޭގެފާނުންގެ އެކުވެރިންނަށް ފޫނުއްވެވި ސިޓީފުޅުތަކުގެ

ބައެއް ނަމޫނާ:

އެކަލޭގެފާނުންގެ މިބާވަތުގެ ސިޓީފުޅުތައް ލިބެން ވަރަށްގަދަކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ. އެއީ 1- ނަސޭޙަތްތެރިވުން 2- ތަރުޣީބާ ނުވަތަ ތަރުހީބާ ވިދާޅުވުން 3- އަމިއްލަ ބޭފުޅުންނަށް ފޫނުއްވެވި ސިޓީފުޅުތަކެވެ.

ނަސޭޙަތްތެރިވުމުގެ ގޮތުން މީހަކަށް ފޫނުއްވެވި ސިޓީފުޅެއްގައިވެއެވެ. "މާތް الله އަށް ތަޤުވާވެރިވުމަށް ވަޞިއްޔަތް ކުރަމެވެ. އަދި މާތް الله ކަލޭމެން ދެއްވަވާފައިވާ ތަކެތީން، ކުޅަދާނަވީ މިންވަރަކުން އާޚިރަތަށްޓަކައި ޒާދުރައްކާކުރުމަށް ވަޞިއްޔަތްކުރަމެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން މަރުގެ ކަލޭގެ ލިބިފައިވާ މިހާރުފަދައިން އުޅުއްވާށެވެ. އަދި ޙާޟިރުވާ ތަކުލީފުތަކުން ދަރުމަވަންތަކަން ތިބޭ ކަލޭމެންގެއަތް ތަޤުވާވެރިވެ ތިބޭށެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ޢުމުރު ކުރުވުމުގައި ތަޤުވާ އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ވަރަށް އަވަހެވެ. ދުނިޔޭގައި ތިބޭނީ މުސާފިރުންނަށް ގޮވާލެވުނު ވަގުތެއްގައި ދާނޭ މީހުންނެވެ. އިސްތިޢުފާރަށް ޖަވާބުދީ ގަތުމަށް ތައްޔާރުވާށެވެ. ދޭދަނީ އަހަރުމެންގެ ނަފްސު ޢަމަލުތަކުން މާތް الله ގެ ޙަޟްރަތުގައި ޙިސާބުދޭން ދަނީއެވެ...."

ޢުމަރު އެކަލޭގެފާނުންގެ އަޚަކަށް ލިޔުއްވި ސިޓީފުޅެއްގައިވެއެވެ. "އޭ އަޚާއެވެ! ދަރުމަގެ ބޫދުބައި ކަޑެއްތަކުރީމުއެވެ. ދަތުރުން ފުރިހަމަ ނުކުރުވާ ބަލާބޭ ކުޑަބައެކެވެ. އޭ

އަހާއެވެ. ދުނިޔެއަށް އައިސްފައި އަދި ވާންޖެހޭނެތަށް ހަނދުމަށްޓި ނުކުރައްވާށެވެ. ކަލޭއަކީވެސް ނަރަކައަށް ވަންނާނެ މީހުންގެ ތެރެއިން މީހެއްކަމަށް ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން މާތް ﷲ ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާއަށް ވަޙީބެސްފުރު އަންގަވާފައިވާއިރު ކަލޭއަކީ އެބަޔުން ނުކުމެވޭން މީހެއްކަމުގައި އަންގަވާފައި ނުވެއެވެ. ފަހެ ދުނިޔެ ކަލޭ ހެއްލުންތެރި ކުރުވާފަހަރުކަމަށް ބިރުވެރިވެ ހުށްނަވާށެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ދުނިޔެއަކީ އާޚިރަތުގެ ނަޞީބު ލިބޭމީހުންނާ މީހުންގެ ތަނެކެވެ. އޭ އަހާއެވެ! ކަލޭގެ އަޖަލުވަނީ ކައިރިވެފައެވެ. ފަހެ އެހެންމިހާރު ކަލޭއަށް ވަޞިއްޔަތްތަކެއް ކުރުމުގެ ކުރިން އަވަހަށް ނަފްސަށް ވަޞިއްޔަތްކޮށްދެއްވާ މިހާކަށް ވެދެއްވާނެވެ.

ބައެއް އަހްލުބައިތުންނަކީ ލިޙާޒު ސަބަބުތަކެއްގައިވެއެވެ. ދަންނައެވެ! ޙަރާމުވާތު މަޤުދަރީން ހަނދާންވާނަމަ ފަނާވުދަނިވި ޙައްޤު އެއްޗަކީ ނުދޮހޭ އެއްޗަކަށްވެސް ފަނާވުމެވެ ދުވަހުން ނުދެއްވިސް އެއްޗަކީ އެއްޗެއް ދެރަ ރަޙްމަތްގެ އެއްޗަކަށް ވާނެއެވެ.

ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުﷲ ބުނި ޢުތުބާއަށް، ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ފޮނުއްވި ރަސޫލާގެ ސުލޫކުގެއަށްވެއެވެ. ފަހެ އަޙްމަދުނަކަ އާޔަތުގެ އަޙްމަދުވިއްނުވެ. ދުނިޔޭގައި މަސްއޫލުން މީބޭ މަތިވެރިކަމުގެ ބާރުގެ ކޮޅުގައި މަތިވީ މީހުންގެ ދަރިކަލާގެ ކޮޅުގައެވެ. ޤަބީލާގެ ޖުމުލި މަސްޖިދުގެ މަސްޖިދުކަން ފަރާތުން ޝަހީދު ކުރެއްވިއެވެ.

ރަޖާއު ބުނު ހައްވާއަށް ލިޔުއްވި ސިޓީފުޅެއްގައިވެއެވެ.
ދަންނައެވެ! މަރު ހަނދާންކުރުން ގިނަކޮށްފި މީހަކީ މަރު އުމުރުގައި ދެކޮޅު
ލައްޒަތުތަކުގެ މިހާރުވޭ. ވަހަކައިގެ ހަޔާތްތަ ހިތުގެ ކުރިއަށް ދެމިހުންނާނެ،
ލައްޒަތުގެ ލޯބިން ކަލޭގެ ދުނިޔެ ފާގަ ވަހަކަ މަތިކޮށްލި ދުނިޔެކަން
ކަނޑަވަރެވެ.

އުމަރަށް ފެރިކަން ލިބުމަށް އެދެންތިބުމަށްޓަކައި ދަރިފުޅު
އަބްދުލްމަލިކަށް ލިޔުއްވާ ފޮނުއްވި ސިޓީފުޅުގައިވެއެވެ. އާދެ ދަރިފުޅު
ހުނަރު މަޖިލިސްތަކު މުހައްމަދުގެއެވެ. ބައްޕާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށްވުރެ
ހެޔޮނަފްސަކީ ދީނުން އެނގުނު ހައްޤުކަން ބޭނީ ދަރިފުޅުގެނަކަމަށް
ހެޔޮކަމަށްވުން ބައްޕަ ދެކެމެވެ. އަދި ދުއްވާ ހެޔޮ ނަފްސަކީ އެނގުނު
ރަނގަޅަށް ހެދުމަށް ބަރަކާތްތެރި އެއަށް އަމަލުކުރުން އެނގުމަށް ތަންކޮށްބޭނީ
ހެޔޮކަމަށްވުން ދަރިފުޅު ކަމުގައި ބައްޕަ ދެކެމެވެ. ހެޔޮކަމަށްވުން އެނގުމާ
ހެދުމަށް ޝަރާ މިޔަކުވެލާގެންވަނީ މާތް اللّٰه އަށެވެ. އަދި އަރުވާލެވޭ
ބޭނުން ކަންކަމާއި އަދި އެނގުމާ ކުރިކުރި ކަންތަކަށް ދާނދީނަށްވެސް
މިއެނގުމަ ކަމުގައިވެސް އަރުވާލެވޭ މައްސަލަތަ އެކަށީގެ
އިހުސާނުތެރިކަން ވަޅުބެޔްކަން ކަނޑަވަރެވެ. ނިޔުމަތްތަކް
ފުރިހަމަކަންދެއްވުމަށް އެކަށީގެއަށް ހާއްޞަވެގެންވާ ކަމެކެވެ. ވާއިރު އެ
ނިޔުމަތްތަކް ޝުކުރުވެރިވުމަށް އެހީތެރިވެދެއްވުމަށް ހަމަޔަކަށް މާތް
اللّٰه ގެ ހަޟްރަތުގައި ދުޢާ ދަންނަވަމެވެ. ފަހެ ދަރިފުޅު ދަރިފުޅުގެ ބައްޕަގެ
މައްސަލާ އެކަށީގެ ފަޝްލުވަންތަވެރިކަން ހަނދާންކުރު ކަމުގެ ފައިދާގެން
ދިޔަންޏުވެ. އަދި ބައްޕައަށް އެކަލާ ކުރުމަށް ކުޑަދާނަކަށް ލިބިގެންވާ

ކަންކަމުގައްޔާއި އަދި ބައްޕަ އެކަމަށް ކުރައްވަން އާޚިރުވެގެންވާކަމަށް ޚިލާފުވާ ކޮންމެ ކަމެއްގައި ބައްޕައަށް އެހީތެރިވާނެއެވެ.

ދަރިފުޅާއެވެ! ސިއްޙަތަށް ބަލައިގެން އުޅޭނެވެ. މާތް الله އަށް ޚިޔާރު ކުރުމުގައި ދޫ ހަރަކާތްތެރިކުރުން ގިނަކުރައްވަމުން ދަރިފުޅުމެން ކުރަމުންދާކަން ލިބިގެންވާނަމަ ތިޔަ އެކަލާނގެއަށް ހަމްދުކޮށް ތަސްބީޙާއި ތަޙްމީދު ކިޔުން ގިނަކުރާށެވެ. ތިޔަ ހަމަކަށަވަރުން އެންމެ ފުރިހަމަ އަދި އެންމެ ރިވެތި ވާހަކައިގެ މާތް الله އަށް ހަމްދުކޮށް އަދި އެކަލާނގެ ދުޢާތި ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރު ދަންނަވާށެވެ. ވާހަކަކަން ކަނޑައަޅާށެވެ. އަދި ހަމަ އެކަމަށް ނުބައިކަމެއް ހުއްޓުވާލުމަށް ދައްކާނެ އެންމެ ރަނގަޅު ވާހަކައިގެ މާތް الله ގެ ޒިކުރެވެ. އެކަލާނގެއަށް ހަމްދު ދަންނަވާށެވެ.

ދަރިފުޅާއެވެ. މާތް الله ތަޢާލާ ނިޢުމަތްތަކުގެ ސަބަބުން ދުނިޔޭގައި ލިބިފައިވާކަމެއްގެ ތެޔޮއަށް ވަރުވިގެން ދުވަސްތަކާ ވިއްސަނދިކަމެވެ. އަދި ބައްޕަގެ ކިބައިން ފެންނަން ނަމޫ ކަމުކަން ބައްޕައަށް ތައުފީގުގެ ބަސްތައް ދަރުނަހިވާނެވެ. ބައްޕައަކީ ބައްޕަގެ އަޚުންގެތަކައި އުފާވެއްޖާ މިކަމަށްވެ. އެއީ ކުރުކުރިން ބޭނުމިހުނުނަން އަހުރުގެ ހައްޓި ޒަދުއާ އިހުސާނުގެއިއެވެ. ބޭނުމި މިހުން ކުރުކުރިނުނަން އާގެތެރިވެއެވެ. އެކުރިނުގެ މަސައްކަތް ތަހުމު ކުރެއްވެ. ހުރި ހަމްދުއެގެ މިހާލުވެރިޔަކުގެއެވި މާތް الله އެވެ. އެކަލާނގެއީ ބައްޕަގެ ޚިޔާލުން ބައްޕައަށް ބައްޕަ ހިމަނަމުޑުއަކުދަ ޒަމީނުގެން ގެދުވަހި ކުރެއްވި ތަސްކާނުގެއެވެ. އެހެންކަމުން ބައްޕައަށް ހުޅުކުރު ހިމައި އިހުސާނުމީރުވެ އުފުމަޔާ ބައްޕަގެ މަސައްކަތް ވާ ހައްޗެއްކަމުގައި ބައްޕަ ތަކަފެވެ. ބައްޕައަށްވަނީ ދަރިފުޅާ ދަރިފުޅުގެ އަޚުންނާއި އުޅުމުންމީއް ލިބިފައެވެ.

ތިޔަކުދިންނާއިގެން ބަސްބަހައި މިގެއިން ނުކުމެގެން ރިހާސީގެކޮޅަކަށް
ބަސްބަހައް ނުދާނަމެވެ.

ބުމަތުގެ ވަޒީ ބަސްދު ކަމުގައިވާ ހަޖީދު ބުނު ބަބްދުލް
މަޖިކަސްފަސް ސީޖުމުގެއް ޖިހުއްފުވިއްވެ. އުސީޖުމުގަދި ބިސްމިއަންޖަނު
ޖިހުއްވާޖައިވެއްވެ. މާތް الله ގެ އަގުއްކަމުގައްހާއި މުއުމިނުންގެކަންގެ އަމިރު
ކަމުގައިވާ ބުމަތުގެ ޖަރާމިން، ހަޖީދު ބުނު ބަބްދުލް މަޖިކުގެ އަރިހަށް،
ކަށާގެމައްޗަށް ސަރާމުހުއްޗެވެ. ޖަހަ ހަމަކަހަވަރުން އުކަރާނގެ ޖިހަވާ
ބައްދުވެގެން އަގުކަމުއްވެވާ އުހުން އުއްވެސް އިރާހަކު ނުވާ މާތް الله އަށް
ބަދުރު ދަންނަވަމުވެ. އުއަށްޖަހު ދަންނައްވެ! ޖަހަ އަހުރެން މިސީޖު
މިފޮނުވައި އަހުރެންނަށް ކަރިމަތިވެޖައިވާ މިބަތްގެ ސަތަބުން މަރު
އަހުރެންނާ ކައިރިވެޖައި ވަނިކޮށްވެ. ޖަހަ އުކަށްކަމުގެ މައްޗަށް އަހުރެން
ވެރިކަރުއްވުން ކަށްކާއިމުދު އަހުރެންނާއި ސީވާޖު ކަރުއްވާނކަށް
އަހުރެން ހަދިންކަރިމުވެ. ދުނިޔާއާއި އާޚިރަތުގެ ވެރި ރަސޫލާނގެ
އަހުރެންގެ ހިސާބުވެސް ބައްޖާވާނތުވެ. ޖަހަ އަހުރެން ކަޢަ ބުމަތުތުކަގެ
ތެރެއިން އުއްވެސް މިންވަރުއް ސީއްރު ކަރުމަން
ކަޢަދުނަކަމް ޖިބިގެންވާ މިހަކަމުގައި އަހުރެންނުއް ނުވަމުވެ. މާތް
الله ގެ ވަހީ ބަސްޖުގެވެ. "ދުނުވޮޖީގެނުވާ ބާޖު އުބައިމިހުން ކަޢަ
ކަންތައްތައް އުބައިމިހުންނަން ޔާހައިދުއްވާ ހުރިކަން ކަހަވަރުވެ. އަދި
ތިމަން الله އި އުބައިމިހުންނާ ދުރުގައިވާ ކަޖަކު ކަމުގައި ވޮޖީގެން
ނުވަތުއްވެ." (އަލްހުޖުރާތު 7) ޖަހަ ރަބިމުވަންތަ ރަސޫލާނގެ
އަހުރެންނާއިމަދު ރުޖިވޮޖީގެންޖިނަމަ ކަހަވަރުންވެސް އަހުރެންނަރި ހާމިހާބު
ޖިބިގެންވާ މިހަރިމަވެ. އަދި އުކަލާނގެ ރުޖިވޮޖީ ނުގެންޖިނަމަ، ހާ

އަހުރެންނަށް ހުރި ހިތާމައެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ! އެހެންވެއްޖެނަމަ ކެތްކުރެވުނީ ކޮންގޮތަކުންހެއްޔެވެ! އެކަލާނގެ ރަޙްމަތްފުޅުން މިއަދާ ނަރަކައިގެ އަޒާބުން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވައި އަދި އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގަތުމުގެ ނިޢުމަތް މިއަދާއަށް ދަރުމަކޮށްދެއްވައި ސުވަރުގެ ވެއްދެވުންއެދި އެކަލާނގެ ޖިއަވާ ބައްދުވެގެން އަޅުކަމެއްވާ އެހެން އެއްވެސް އިލާހަކު ނުވާ މާތް الله އަށް ދަންނަވަމެވެ.

އޭ ޙަބީބުވެ! މާތް الله އަށް ޝުކުރުވެރިވުމަށް އަހުރެން ކަލޭއަށް ވަޞިއްޔަތްކުރަމެވެ. އަދި ރައްޔިތުންގެ ކަންތައްތަކަށެވެ! އަދި ރައްޔިތުންގެ ކަންތައްތަކެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭއަކީ މާދިގު ދުއްތަރެއްގައި ދެރިހުރެވިގާންކަދަން ދެކޮޅު މިހަރު ކަމުގައި ހަމަހިޔާ ކަލޭ ނުވާނެވެ. އަދި ޔިއާއްމަ ކަލޭއަކީވެސް އެންމެ ކުދިކުދި ކަންތައްތަކަށް ގާނޫނުން މޮޔަން ދެންވެފެދެންވާ ހަޤީޤަތަކީ ރަސްކަލާނގެއާ ބައްދަލުވާން މީހެއްކަމުގައި ދުނިޔެން ކަންތައްތަކުގެ މީހަކުކަމުގައި ވާނެވެ. ވައްސަލާމް.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޢައްޔަންކުރެއްވި ވެރިން

1- ޢުމަރު އަވާރަވަންދުން ބަޞްރާގެ ގަވަރުނަރަކަށް ހުންނެވީ ޢަދިއްބުނު އަރްޠާތު އަލް ފިޒާރީއެވެ.

2- ކޫފާގެ ގަވަރުނަރަކީ ޢަބްދުލްޙަމީދު ބުނު ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބުނި ޒައިދު ބުނި އަލްޚައްޠާބެވެ. މިބޭފުޅާވެސް ޢުމަރު އަވާރަވަންދުން އޭނާގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނެވިއެވެ.

3- ދުރާސާތުގެ ވެރިކަމަށް ފުރަތަމަވަރަށް އިސްކުރެއްވުނީ އަލްޖަރާހު ބިން
ޢަބްދިﷲ އަލްޒަހަރާވީއެވެ. އޭނާއަށްފަހު ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިން ނުޞައިރު
އަލްއާމިރީއެވެ.

4- ސަޖިސްތާނުގެ ވެރިކަމުގައިވެސް ކުރިން ހުންނެވި އަލްޖަރާހު އެވެ.
އޭނާއަށްފަހު މިސަރަޙައްދުވެސް ޢަބްދުއްރަޙްމާން ބިން ނުޢައިމާ ބަލާލު
ކުރެއްވުނެވެ. އެއީ ހިޖުރައިން 100 ވަނަ އަހަރެވެ.

5- އަލްބަޙްރައިނުގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނެވި ބަޙްރުމީ ބިން ހުރައިމީ އެވެ.
ދެން މިބާފުގާ އާއިލާގެ ވެރިކަމުން ވަކިކުރެއްވުމަށްފަހު،
ޢަބްދުލްކަރީމް ބިން އަލްމުޣީރާއި އާއިލާގެ ވެރިކަން ބަލާލު
ކުރެއްވުނެވެ.

6- ޢުމާނުގެ ވެރިކަމުގައި ފުރަތަމަ ހުންނެވީ ސަޢީދު ބިން މަސްޢޫދު
އަލްމާޒިނީއެވެ. ދެން އޭނާއަށްފަހު ޢަމްރު ބިން ޢަބްދިﷲ ބިން އަބީ
ޖަލްބާ އަލް އަންބާރީއެވެ.

7- ޤަމާމާގެ ވެރިއަކަށް ހުންނެވީ ޖުރާރާ ބިން ޢަބްދުއްރަޙްމާނެވެ.

8- މައްކަތުލް މުކައްރަމާގެ ވެރިއަކަށް ހުންނެވީ ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ބިން
ޢަބްދިﷲ ބިން ޚާލިދު ބިން އުސައިދުއެވެ. ޢުމަރު އަމާރާވަނަދެން
ވެރިކަމުގައި ހުންނެވިއެވެ.

9- މަދީނާގެ ވެރިކަމުގައި ބެލެއްޖީވީ ކުރީންވެސް ހިޝާމުގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނެވި އަބޫބަކުރު ބުނު މުޙައްމަދު ބުނި ޢަމްރު ބުނި ޙަޒްމްއެވެ. ޢުމަރު އަވަހާރަވަންދެން ވެރިކަމުގައި ހުންނެވިއެވެ.

10- ޔަމަނުގެ ވެރިއަކަށް ބެލެއްޖީވިވެސް ކުރިން ހިޝާމުގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނެވި ޢުރްވާ ބުނު މުޙައްމަދުއެވެ. މިބޭފުޅާވެސް ޢުމަރު އަވަހާރަވަންދެން ހިޝާމުގެ ވެރިކަމުގައި ދެމިހުންނެވިއެވެ.

11- ދެއްވި ވެރިކަން މިހިސާބުގަނޭގެ އަލްޢަބާއިޖާން އަކީ އަލްމަންޞޫރާ ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ބުނު ހާޖިދު ބުނި ސުލައިމާނެވެ. އަކީ އަލްޖަޒީރާގެ ވެރިކަންދެއްވީ ސަވާދު ޢަބްދުއްރަޙްމާނަށެވެ. އޭނާ ސަވާދުގެ ދަރި އަލްޙިސްނީ ހަންތާނުގެ ބޭފުޅެކެވެ.

12- ދިމިޝްޤުގެ ވެރިއަކީ ޢަބްދު ބުނު އަލްޙަސަނުބުނު އަލީ އުމަވީއެވެ.

13- ޤާޟީގެ ވެރިކަން ދެއްވީ ޔޫސުފު އަލްޙިމްޔަރީއަށެވެ.

14- ޚުރާސާނުގެ ވެރިއަކަށް ބައްޔަނުކުރެއްވީ އައްސަރަވާ ބުން ޙަރްބަމް ބުނި ޢަބްދުއްލާ ބުނި އައްސަވާބެއެވެ.

15- ޙިމްޞުގެ ވެރިއަކަށް ހުންނެވީ ޙަޖާޖު ބުން ބަޝީރު އައްސުކޫނީއެވެ.

16- ޖިންނަސްރީންގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނެވީ އަލްވަލީދު ބުން ހިޝާމު ބުން ވަލީދު ބުނި އުޤްބާއެވެ.

17- މިޞްރުގެ ވެރިކަންދެއްވީ އައްޔޫބު ބުން ޝުރަޙްބީލްއެވެ.

18- އެފްރިކާގެ ވެރިކަމުން މުޙައްމަދު ބުން ޔަޒީދު ވަކި ކުރެއްވުމަށްފަހު، ޢަބްދު الله ބުން މުހާޖިރު އަލްއަންޞާރީއަށް އެތަނުގެ ވެރިކަން ދެއްވިއެވެ. އަދި އެއީގެ ފަހުގައި އެތަނުގެ ވެރިކަން އިސްމާޢީލް ބުން ޢުބައިދި الله އާއި ޙަވާލުކުރެއްވިއެވެ.

19- އަންދަލުސްގެ ވެރިކަމުގައި ހުންނެވީ އައްސަމްޙު ބުން މާލިކު އަލް ޚަވްލާނީއެވެ.

20- ސަމަރުޤަންދުގެ ވެރިކަން ދެއްވީ ސުލައިމާނު ބުން އުބައްދު އައްސުއްރީއަށެވެ.

ވެރިންނާއި ޤާޟީން އައްޔަން ކުރެއްވުން

މިދަރަޖައަށްވެސް ޚަލީފާގެ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކަށްވުރެ ވަކިން މަސްއޫލިއްޔަތު ކުޑަ ދަރަޖައެއް ނުހުރެވެ. ދުނިޔާއާއި އާޚިރަތުގައިވެސް އެދަރަކަމުގެ ނުރައްކާތެރިކަން ވަކިން ކުޑަދަރަޖައެއްނޫނެވެ. ޤާޟީކަމުގައި ރަން އަކުރުން ލިޔެފައިވާ އެމައް ޤާޟީންނެއް އިސްވެދެއްކެވިފައިވާއިރު މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ބިރަންބަކައި ޤާޟީކަން ކުރެއްވުމަށް އުފުރިވެރިވެވަޖެއިގަމް

އެތައް ބަޔަކުވެސް ވާކަން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަންޖެހެއެވެ. އެހެންކަމުން ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އެކަލޭގެފާނުންގެ ވެރިންނާއި ޤާޟީން އިސްކުރައްވާއިރު އެމަޤާމުތަކަށް ވެރިން ޢައްޔަންކުރައްވަނީ ވަރަށްބޮޑަށް ބައްލަވާފައެވެ. އަދި ވެރިން ޢައްޔަން ކުރެއްވުމަށްފަހުވެސް ވެރިންގެ ޢަމަލުފުޅުތައް ބެއްލެވުންމަތީ ދުރުހުންނަވާ ކަމުގައިވެއެވެ.

ޢުމަރު ވިދާޅުވާ ކަމުގައިވެއެވެ. ވެރިކަން ބިނާވެފައިވަނީ ހަތަރު ރުކުނެއްގެ މައްޗަށެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ދީނާއި މީސްތަކުންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރި ކުރުމަށްޓަކައި އެހަތަރު ރުކުން ޢަދްލުވެރިގޮތުގައި ވުމަކީ ކޮންމެހެން ޤާއިމް ކަމެކެވެ. އެރުކުންތަކަކީ 1- ވެރިމީހާ 2- ވެރިމީހާ ޢައްޔަންކުރައްވާ ވެރިން 3- ގާޟީން 4- އަދި ދައުލަތުގެ ޚަޒާނާއެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވެރިން ޢައްޔަންކުރެއްވުމަށްފަހު އަންނަނިވި ގޮތަށް އެބައިމީހުންނަށް ނަސޭހަތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ކަމުގައިވެއެވެ. އަނިޔާވެރިކަމާއި ޢަދާވާތްތެރިކަމުގައި ތިބައިމީހުންގެ ކުރިން ތިއްބެވި ވެރިން ވީނަމަވެސް، ޢަދުލުވެރިވުމާއި އިހްސާންތެރިވުމާއި އިސްލާހު ކުރެއްވުމުގައި ދުރުމިއްބަވާ ބަޔަކު ކަމުގައި ތިބައިމީހުން ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.

އަދި ޢާއްމު ރައްޔިތުންނާއި މުޤާބަލުކުރެއްވުމަށް އަންނަނިވިގޮތަށް ޚިޠާބު ކަމުގައިވެއްސެވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ބަޔަކު ވެރިކުރައްވާ ކޮށްއުވައިލީމެވެ. އެމީހުންނަކީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްވުރެ ރަނގަޅު ބައެއްކަމަކަން ހަމަ

އެފަދަ އުޅުނުނަމަވެސް ނުބައިކަމެވެ. ބައިބައިވެވޭ ކިބައިން އަރާރިއި ނުބައިކަމެވެ. ހެލަރުގެވޭތާ ކިރިޔާނަމަ ނުވާކަން މަރަސަރާ ނިޔަނަޔާ ކަހަވާހެވެ."

ޚާޞްކޮން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުއްބަޔާނުގައި ބަޔާނުގައި ބައްޕާފުޅު ޢުމަރު އަބޫޖަޢުފަރު މިޤުއްތިޢާލެވެ. ކުއްޔަށްދެކޭތަކުވެގެން ސިޔާސީ ބޭނުންތަކަށް ސިނދުއްހަރަކާތްތަކެއް ކުރައްވަމުން އައީ ބަނީއުމައްޔާ ޢާއިލާއަށް ނިސްބަތްވާ ބައެއް ބޮޑުބޮޑުން ޚާޞްކޮށް ބައްޕާފުޅުގެ އަރިހުގައި ޢުމަރު މިއަށް ކުރިއަރާ އަމީރުކަމަށް ޢަބްދުލްމަލިކު ކިބައިން ހަރުކަށި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރައްވާފައެވެ. އެހެން ބައިވެރިން ބައްޕާ ކަމުދާ މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދެވުމަށް އިޙްސާނާ ޚާޞްކޮށް ދެއްވައިލެއްވި.

އިސްލާމް ދީނުގެ ފަތުރުއްވާ ވެރިކަމާ ބާއްޖެވެރިވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އެކަމަށް ފެނިއެރި ކުރިއެރުން ކަހަލަ މާޙައުލެއް ޤާއިމުވާ އެހިތްޕާވަރު ވެރިންނާއި އަދި ޚާޞްކޮށް ވަރުގަދަ ބަނޫއުމައްޔާގެ އެކިއެކި ބޮޑުބޮޑުން ހިތްހަމަޖެހުމެއް ނުލިބުނެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އަދި ބަނޫ އުމައްޔާ

ޢުމަރުބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ވެރިކަމާމެދު އުމަވީން

ދެކިވަޑައިގެންނެވިގޮތް:

އުމައްޔާގެ ދަރިކޮޅުގެ ބޮޑުބޮޑުން ޚިލާފަތް ޢުމަރުގެ ވެރިކަމާމެދު ނުރުހުންވެ ވަޑައިގެންނެވެ. ޢުމަރަށް ވެރިކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވިކަމާމެދު، އަދި ވެރިކަމުގައި އެކަކުޅުދޭތި ބަދަލުވެރިކަން

ކަންތައް ކުރައްވާނެކަން އެބޭފުޅުން ރަނގަޅަށް ދެނެވަޑައިގެން ތިއްބެވި ހާލުގައިވެސް މެއެވެ. އެއީ އުމަރުގެ ވެރިކަމާމެދު ކުރިއްސުރުން އެބައިމީހުންނާއި ހަމައަށް ތިބުމުންއައި ހަބަރުތަކެއްގެ ސަބަބުންނެވެ. އެއިގެތެރޭގައި އުމަރު ބުނުލްޚައްޠާބުގެ ޚަރާތްބުޖުގުން ސަދޫޤުވަމުން އައިސްފައިވާ ކުރިން ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ހަބަރު ހިމެނެއެވެ. "އަހުރެންގެ ދަރިންގެ ތެރެއިން އެކުއްޖަކައްގެ ބޮޑުގައި ޢަޤުލްވާ ދަރިއަކު ޢަދުލުވެރިކަމުން ހިންގުއްވާނެއެވެ." އެއީ އުމަރު ބުނުލް ޚައްޠާބަން ފުނިވަޖެއިގަތް ހުވަފެންފެނުނުއިގެ ހަބަރެވެ. އެޢަހުދުގެ ފުރިއަޔާ ނުވަތަ އަޝައްޖުގެ ތަޒަބް ކުޅުވަޑައިގަތް ބާބުގަޔާ އަދުގަނޑުގެ މަޤްޝޫރުގެ ބަޖެހެވެ. އަބްދުލްމަލިކު ބުނު މަކުރާނަންވެސް މިފަދަ ހަބަރުތަކާ ބޮޑު ހަބަރުތަކެއްކަން ފޫޅުދުރު ކުރައްވާފީ އަބްދުލްމަލިކުގެ ބޭފުޅުންނަށްވުރެވެސް ބޮޑަށް އުމަރާއިމެދު ހުރިބަލަ އިޙްތިރާމުކަމެއް ދެއްވަމުން ގެންދަވާކަމަށް މުއައްރިޚުން ލިޔުއްވައެވެ. އަދި އަމިއްލަ ބޭފުޅުންނަށްވުރެވެސް ބޮޑަށް އުމަރާއިމެދު އަބްދުލްމަލިކު ގޮތަކަށް ގެންގުޅުއްވައެވެ. މިކަމާމެދު އަބްދުލްމަލިކުގެ ބައެއް ބޭފުޅުން ބަހައްޓާފުދު އަރިހުގައި ސަލާމް ދެންނެވުމުން ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. މިނާއަކީ ކޮންމެވެސް ދުވަހަކުން ވެރިކަމާ ޙަވާލުވާން ކުއްޖެކެވެ. އަލްއަޝައްޖުގެ ތަޒާދު ތިބެފައިވަނީ މުކައްޖާއަކެވެ. އަސިއްޓާވެރިކަމުން ބިން ކުރިފަހައިވަރިކޮށް އަބްދުލްމަލިކުން އެބިން ފުރާތްޖީ މިކަމާއެވެ. ފަހު އެކަންތަކާ މިކަމާދުކަ އަހުރެން ފެބިންވާތްތަ ކިއްވަރަކަށްތޯ؟ މިކަމާ އަހުރެންނާއި ގޮތަކަށް ނުގެނުގެންނެވި ފަހެ ކިއްވެފެ؟" މިކަމާފަދި ކުރިންސުރުވެސް އުމަރައްގެ ދަރިކޮޅުގެ ބޭފުޅުން ތިއްބަވަނީ އުމަރާއިމެދު ނުރުހުންވެވަޑައިގެންނެވެ.

ޢުމަރު ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމާއިއެކު
ދޮރުވެރިކަމުގައި އެބޭބޭފުޅުންގެ އިސްވެރިފުޅުގައި އެބޭބޭފުޅުން އުފުއްލަވަން
ފުއްޓަވައިފި. އެބޭބޭފުޅުންގެ ތަކެތިން ގޮތުގެ ދިމާލަކުންވެސް ފުނަނަށް
އަލުން ނަގައިފި.

ޢުމަރު ބުނު މުހާޖިރު ކިޔާ ބޭފުޅަކު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.
ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު މަސްޖިދުނަބަވީގައި ކަތީބަކާ ނިސްބަތްވުމަށްފަހު
އަވާރަތަކީ ހަމަފާ ސުލައިމާނު ބުނު ޢަބްދުލް މަލިކުގެ ކަރުނަމާދު
ކުރައްވައިފި. އަރަހުގައި އަތުގެ ނަމެއް ބޭފުޅުން ކަމުގައިވާ ޢަބްދުލްޢަޒީޒު
ބުނުވެ މަލިކަން މި ހަބަރު ލިބިވަޑައިގެންނެވުމާއިއެކު އަދި ޢުމަރު ބުނު
ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް ބައިއަތު ހިއްފެވުނުކަން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް އެނގިވަޑައިގެން
ހުރިހާ އަމިއްލަފުދަތް ފެނިކަމަށް އިސްވެވަޑައިގެން މިސްކިތުނަފުއްދާ
ބައިއަތު ހިއްފުން ފުއްޓަވައިފި. ދުން އެއިގެފުރުން ދަޅިއްސަވަން
ވަޑައިގެން، ސުލައިމާނު އަވާރަތިއިރު ސުލައިމާނުވެސް އުމަރަށް ފެނިކަމުގެ
ޢަހުދުނާމާ ލިޔުއްވާފައިކަން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް އެނގިވަޑައިގެންފުމުން،
އުމަރުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން އުޖުރު ހުރަހަކާއިމެދުން ދުރުހުރިއްވެ.
އަހުރެން މިކަރުވިކަމުގައި މިކަރުއްވި، ސުލައިމާނު އެއްވެސް ބާރުވަކަށް
ފެނިކާއިވުދު އަބަދު ކަރަމާފުއިހާފުކަމަށް ހިތްޕެވެ. އެހެންވެއްޖެނަމަ
މިދުނިޔަން ތުޖުވެ ހިނގައިދާނުކަމަށް އަހުރެން ބަރުގަދިވުވެ. އެވާހަކަ
އަޖައްސަވާފައި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ މިކަމައިގެން ގޮތުވުމަށް އިގެން
ހުސްކުރިނަމަ އަހުރެން މިކަން ތޮކޮށްލައްވާ ގެތައި ހިހިނދުއްޖަސްވަކަން
ކަތަވަރުވެ. އަހުރެން ކަލައްކާ އެއްގޮތަކަށްވެސް ދޫކޮށް ނުހުއްޓުވިދާނެވެ.
އެހިނދު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ދެންނެވިއެވެ. ފަހެ އަހުރެން މިކަރުއްވިކަމާ

މިހެރެއްވީ ފިރިކަލުގެ ތޮއްބެއްގައި ނޫނުކަން ގާތު الله ގެންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ.

ފިރިކަލުން އަށްކަކަން އުކަކަށްވުރު އުބުތުން ވާރުތަވާ ވިބެމުން އައްމަލި އުމަތްތަތުގެ ބާރުގުން އާދަމްއެގެ ގޮތުގައި ދަރިވަޔަޢިގެންގެއިވާ ކަމުއް ކަމުގެއިވާއިރު އުބާރުގުނުގެ ހިކުރުއްމުދާއި ޒިޔާދަތުން އިމަރުން ފިރިކަލުން ކިބިވަޔަޢިގެންގެންވުން ވެގެންދިޔައީ ސިއްރާއި ގޮތުގައި އުބާރުގުން އުވިރިކަމާ ގެދަރަށް ދަރަކޮޅުގަދަފަސްވުން އަދިކަމެކެވެ.

އުމަތްތަކުގެ ދަރިކޮޅުތަކު، އުމަތު ދަރިފަސައިގެންނުވީގޮތް:

ފިރިކަލުގެ އުނދުގެ ތުރުތޮދަ ހިސާބުކޮށްތިރިގެންފެށި، އަޖުމް ކަނޑެއަށުއްވައިގެން ހުންނަ ބެރުމުގެ މަގުން ހިންގުވުމަށެވެ. އިމާމު މާލިކު ވިދާޅުވުއިވާ ޓަރައިން ޒިޔާތުޒޯގެ ކިރިން އުކަކާގެތަކަށް ބަރުދުފިރި ބާވިޔާ ބޭނުންކަމެވެ. އުކަމުކު ފިރިކަލަށް އިސްތިފާޢިގެންނުވުމަށްހުރި އުކަކާގެ ތަނުގެ ބަރުދުފިރިކަން ކަންގު ދިމާދިމުކަން ފެންނަކަން ހުނަ އުއްމަކަތް ފޯގެން ހިސާއްޖެއާވެ. ބަރުދުފިރިކަމަށް ހަމަ އުކަނި އުކަކާގެ ތަނުގެ ވަރަވަރައިގެންވާ ޝަންތަނުގެނާއި ކިރިމަގުން ފެންނަކަން ހުންނަ އުއްމަކަތްފުގެ އިތުރަށް އުކަކާގެތަނުގެ ކިރިން އިސްތިޢާސްފެއިވާ މިހުންނާއިގުތުފެސް ފެނިގެންތިރާއި އުކަކާގެތަން ބަރުދުފިރިކަމެވެ.

ފިރިކަމާއި ހަފާތުފަޔާއިގެންނުވުމަށްފަށް ވަރައިގެން ބަލަފާފައްވައިވެ. އުނދުގެ ފިރިމަކަމަށް ފެނިވަޔާއިގެންނުވި ހަމައްތަ

ނަފްސާއި އަމިއްލަ ގޭތެރެއެވެ. ދެން އުމަމްއަތުގެ ދަރިކޮޅުގެ ބޭފުޅުންނެވެ. އަބްސޫޓް ކުރުވިފައިވާ ރައްޔިތުންގެ މުދާތަކުން އެ އެންމެންނަވީ މުއްސަނދިވެފައެވެ. ދެން ބައްޓު އެއީ މަގާމަށް އަނބުރައިގެން ގެންދެވުނުމަގާއި އޮރިބިރިކޮށް އޮތުމަކީ ސިޔާސީކުރުއްވުމަށް ވިސްނަވާ ފިކުރުކުރައްވަން ފެއްޓެވިއެވެ. އެކަމާގުޅޭ ރޭއްވެވުންތައް ރާއްވަވަން ފެއްޓެވިއެވެ. މިކަންކަން ކުރެއްވުމަށް އަވަސްވެވަޑައިގެންނެވުމަށް ބައްޕާފުޅަށް ދަންނަވަމުން ގެންދެވި ދަރިކަލުން ޢަބްދުލްރަޖިކަން ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ޗުޓިވާ ދަރިފުޅާއެވެ. އަވަސްވެގަނެގެން ނުދެކެއެވެ. މާތް اللّٰه ބަސްފުޅަކުގެ ނުބައިކަން ޤުރުއާނުގައި ދެފަހަރު ބަޔާންކުރެއްވުމަށްފަހު ބަސްފުޅާ ހަރާމްކުރެއްވި ތިންވަނަ ފަހަރުންނެވެ. މުސްލިމުން (ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް) ބައްޓުގެ ގޮތަށްކަން ކުއްލިއަކަށް ގެނައުމުން އެމީހުންގެ މެދުގައި އުފެދިދާނެ ފިތުނަފަސާދަކުން ބައްޔަ ބިރުވެރިވަމެވެ. އެހެންކަމުން އެމަސައްކަތްތަކުގެ ތިންމަރުޙަލާއަކަށް ބަހާލައްވާފައިވެއެވެ.

1- ފުރަތަމަ މަރްޙަލާ:

އެއީ އިޖްތިމާޢީ އިސްލާޙުތައް ފެއްޓުމުގައި އަމިއްލަ ނަފްސު އިސްލާޙު ކުރެއްވުން އިސްލާޙުކުރެއްވުމެވެ. އެގޮތުން ފިރިހަލާ ބާލާފުވެވަޑައިގެންނެވުމާއިކު ފިރިއެއްގެ ބައިޤިއްޔަތުން ކުރީގެ ފިރިން ގެންގުޅުއްވާ ޖިނަސްޓޮރިކަމާއި އިސްރާފުކުރުންތައް ދުރުކުރެއްވިފައެވެ. އަމިއްލަ ނަފްސުގެ މައްޗަށް އުފެއްދުން ބުރަވައްގެ ސަބަބުން އެކަލޭގެފާނު ފެނިވި ހިތްމަތުފުޅުކުރައްވާތެވެ. ޔަރިދީ ކުރައްވާތެވެ. ބުމަރާ އަދި ބުމަރުގެ އަހުންނަށްވެސް އެބައިމީހުންގެ ބައްޕާފުޅުގެ ފަރާތްފުޅުން ދުވަހަކުވެސް

މީހަކަށް ނުލިބޭހާ ގިނަގުނަ ވާހަކަތަކާއި ލިބިވަޑައިގެންނެވުމުގެ ސަލާމަތުން މުއްސަނދިވެ ދިއްބަވި ބާރުގެންނެވެ.

ސާލިމުން އަރުވަސްކުރާ ބާކަހަލަ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ހަލީމާކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވުމުގެ ކުރިން އުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ގެދޮންކަލޭ ތިރިކަށްއުވާލައި އަދި މިރުވަސްދުވާ ތަކައި ބޭނުންކުރުކަށްއުވާލުމަކަށް މިސްތަކުންކަށް އެނގޭ އަރާރުންނަވި އެއްބަސްވެކަވެ. އެކަމަކު ވެރިކަމާއި ޙަލީމާކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އިސްދަރަނި ޖަމާކަމާއިގެން އިންސާފާ ރަޙްމަތް ކުރައްވާން ފެށީވިއެވެ. އެހެނދު މިސްކަތުން ބަދަލުކުރިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެރަޙްމަތް ކަރައްވަނި ލިބިވަޑައިގެންނެވުމާ ގުޅިގެންނެވެ. ދެން އިސްއުޅުއްވާ ދުނިޔޭ ފުއްސަވާލުއްވުމަށް ފަހު އައްސުން ދުޢާ ދަންނަވަނި. "އޭ اللّٰه ! ތަޤްދީރުކަރަމުގެ ވިސްނުން މިޢާލަމް ދެއްވާނޫނަތޯ! ޖާއިޒުވެ ނުލިބިނުދައިދުނުވ ކަންތައްތަކަތް ވެރިވުކެ މިޢާލާ އުނދަގޫ ތިކުޖެހޭ ދެންޖަހާ ތިއްޔާ ކަންތައްތަކަށް ފުރިހަމަކަންތަށް އަރިހަކަމުދައި މިޢާލާ ގައްވާނޫނަތޯ!" ދެން ގެކޮޅަށް ވަޑައިގެން ތިކުރަކަށްވައިގެން ހަރުންތަށް ބަދަރުވަކަށްވާ ބާރުންތަކެ ކަރައްވައިގެން ހުންނަވި އަޅުގަނޑު ސަލާމަތްވެ ފުރުމާވުޅުމަވަރުތަކެ އިރިނދުވެވަޑައިގެން އަލްޙަސަނުލް ބަސަރީއައްހައި އަދި މުޙައްމަދުބިނު ކަޢުބު ދެބަޔަކާހާ ދެބޭފުޅުންނަށް ސިޓީ ފޮނުއްވިއެވެ. އެގައިވާގޮތް ތިޔަ ދެބޭފުޅުންނަށްވެސް މާތް اللّٰه އަރު ވަލީކާވަރުވެރިކަން ވަސީލަތުތަކާ ކަށްދާރުވާކަމެވެ. ބަސްބަހުން ގާހަކަ ދައްކާނުކޯށް މިހުން ގިނަގުނަ ހެޔޮފަސޭހަ ވާހަކަތަކަން ބަދަލުކުރާ ބަރަޔާ ކަރަބަދަރުކަށް. ތަނު އަސްކަރުގެ މިސްޓީ ލިބިވަޑައިގެންނެވުން އަސްކަރުންނަށް

ނަސީހަތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ތަޢުލީމުގެ ބަސްތަކުން އަހުރެންނަށް ބަސްވިދާޅުވެވަޑައި ނުގަންނަވާނެވެ. އަދި އެހެން ރިވާޔަތެއްގައިވެއެވެ. ސުލައިމާނުގެ ކަރުނަވާކަލީގެ ކަންތައްތައް ނިންމުމަށްފަހު ދުވަހަކު ބުނަހާއި ކައިރި ކުރައްވާނެވެ. އުމަރު، މިއީ ކޯންކަމަށް ވިދާޅުވުން، މިއީ ނަޞީޙަތް އިސްލާމްދީނާ ގޮވިގެން ނަޞީޙަތުގެ ބާރުއަޅުއްވާ ސަލާމަތްކަމެވެ. ބުނެދިނުމަށް ކުރައްވާ ވިޔަފާރި ބޭނުންކުރައްވާ ސަވާރީތަކެވެ. މިއީ ބޭނުންކުރު ކުރައްވާ އިސްލާމު ކުރައްވާ އަދިއްލަހުގެ ސަވާރި ގެންސްދުއްވާ އާދަވެރިކަމެވެ. އަދި އެކަހާގެ ހާސިރުވާން މިނިވަން ކުރައްވާހިތާ އަޅުއްކަމުގަޔާ މުޖުތަމަޢުގެ ވިދާޅުވެއްވެ. ހޭ މުޖުތަމަޢުވެ! މިއީ މުސްލިމުންގެ ބައިވެރިވާ ލައްވާނެވެ. އަދި އެކަހާގެ ހާސިރުބާކަމު ޖަމާޢަތް ކުރިކަލާ ހުރިގެދަކާއް ހުރިވަޑައިގެން މިއީ ކޯންކަމަށް ވިދާޅުވުން އާއިވެސް ހަރަހާއިރުއްބާކަމު އަބާރުގެން ވިރިކަމެން އިސްލާމްދީނުގެ ބާއްވާ ބަސްމައްސާކާ ޖަވާބު އެދުވުން މުޖުތަމަޢުން ވިދާޅުވެއްވެ. މިއީ މުސްލިމުންގެ ބައިވެރިކަމުގެ ކަމުގެ ލައްވާނެވެ. ހާލަތު އަދިއްލަހުގެ ސަވާރިއަށް އަޅުއްވައިގެން ގެކޮޅަށް ވަޅައިގެންވިޔަށް އަލަމަދަށް ޖަރީމާތަކުން ޖަނަތަކުރަށްލިބިލައްވެ. މިއީ ހެދުމުގެ ބައިވެރިކަމުގެ ލިއްވުމަކުން މުޖުތަމަޢުން އެނގިގެންވެ.

ސުލައިމާނުގެ ބާރުގެން އެބޭބުރުގެ ބައްދަލުގެ ބަރަކާތުން ޖަބަރުޖާނު ބަކާއީ ވަޅުކުރައްވުމުގެ މަސައްކަތްޖެހި ލައްވައިލައްވެ. އަނގަބަރު ސުލައިމާނު ބާރުގެކުރައްވާ ލަސްކަވާލައްވާ ކަމުގެ އެއްކަލާ އަހަރު ސަރަދަބަރު އެކާދިނުގެ އެއްކަލަވެ. އަދި ބާރުގެވު ނުކުރައްވާ ހަދި ކަމުގެ އެއްކަލާ ވަރުކަލަން އިސްލާމްވާ ހަލަވާގެ އެއްކަލަވެ. އަނގަބަރު

ވަކިކުރެއްވުމަށްޓަކައި ބައްޕާފުޅު ބޭނުންފުޅު ނުކުރައްވާ ހުރި ތަކެތި ޢުމަރަށް ދެއްވަމުން ދަންނަވިއެވެ. މިއީ ކަލޭގޭފާނުގެ ތަކެއްޗެވެ. އަދި އެއީ އަހަރެމެންގެ ތަކެއްޗެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. މިއީ އަހުރެންގެ ތަކެއްޗެއްވެސްނޫނެވެ. އަދި ސުލައިމާނުގެ ތަކެއްޗެއްވެސްނޫނެވެ. އަދި މިތަކުދިންގެ އެއްޗެއްސެއްވެސްނޫނެވެ. އޭ މުޢާބިދެވެ. މިއަންނަމާތަކެއްވެސް ބައިތުލްމާލަށް ލައްވާށެވެ. އެހިސާބުން ސުލައިމާނުގެ ވަޒީރުން އެއްބަޔަކު އަނބިބޭފުޅަކަށް މަޝްވަރާތަކާ ކުރައްވާ އެއްބޭފުޅަކު އަނބިބޭފުޅަކަށް ވިދާޅުވުން ފެށްޓެވިއެވެ. ސަވީރާތަކާ، ޒީނަތްތެރި ކުރުވިފައިވާ ފޮތިގެތަކާ އަސްފައިވާ މުޅިއާރުޖެހޭތަކާ އަދި ސުލައިމާން ދުރުކުރައްވި އެ އަންނަމާ ތަކެތި އެކަށީގެންވާ ބޭނުންފުޅު ނުވިތާއެވެ. އެއަށްފަހުގައި އެކަށީގެންވާ ހަރަދުކުރައްވަން އަދި އެއްކަލަމް އެބައްޗެވެ. އޭގެ ގަނޑުވަރު ތޮރަގައި އޮތިކަ ރީތި އަނގުން ކުރިނދަކާ. އެކުދިންގެ ބޭނުން އެކަށީގެންވުން ނުކުރައްވައިފިނަމަ އެކަށީގެންވުމުގެ އަރިހަށް އަހުރެމެންގެ އެއްވެސް އެއްޗެއް ފޯރިހަމަވާނެކަމަށް ހިފުވި ނުކުރައްވާނެވެ. ދެން އޮރިތި އަންހެން ކުދިންތަކެއް އެކަށީގެންވާ އަރިހަށް ގެނބުނިސުރު ވަކިވަކިން އޮކިއަކި ކުދިންނާ ސުވާލު ކުރައްވަން ފެއްޓެވިއެވެ. ތިޔައީ ކާކުކުއްޖެއް؟ މިގަނޑުވަރުގައި ތިޔަހުރިހެ ލިބެވެ! މިގަނޑުވަރަށް ގެނބުނީ ކާކުގެތަކުން މިގޮތަށް ހުރިހާ ކުދިންނާއި ބައްދަލުކުރެއްވުމަށްފަހު ކާކުގެ އަންހެން ކުއްޖާގެ ބާރުވެރިޔާއަށް ކުރަން ވާންބޭ ޢުމަރު އަމުރު ނުކުރެއްވިއެވެ. މިގޮތުން އެބައިމީހުންނަށް ފޯރުކޮށް، ޢުމަރުބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު، ނިކަނދަރު މިސްކީނުން ޒައިދުގެ މަގަން ގެންނަވާނެކަން އެބައިމީހުން ތަޅުނިކުން ފުރިފައިވެ. އެކަށީގެންވުން ދެކުދިހަގައިގެންނަވާ ގޮތަގައި ވެރިކަމާއި ދެގެން އެޖުދިދާން ލިބުރުވެރިކަމާއި ބޯޖެހުން

އެއްކިބާވެވަޑައިގެން ހުންނެވުމުގެ ގޮތުން ޢާއިޝާގެފާނަށްޓަކައި މީސްމީހުން ތެދުވުން ވަނާކުރެއްވިއެވެ. އަދި ޢާއިޝާގެފާނާއިއެކު އުޅުއްވަން ބޭނުންފުޅުވާ ކޮންމެ މީހަކުވެސް ފަސް ޝަރުޠެއް ފުރިހަމަވާންޖެހޭ މިހެންކަމުގައި ތެދުވެވަޑައިގެން އެންމެ ފުރަތަމަ ދުވަހުގެ ހުޖުރާގައި އެ ޝަރުޠުތައް ހާމަކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޖުމުލަ ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ފިރުކަމާ ބަލާފުޅުވެވަޑައިގެންނެވުމާއިއެކު މީސްމީހުން ޢާއިޝާގެފާނުންގެ އަރިހަށް އައުމުން މީސްމީހުންނާއި ދުރުހެލިވެ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ މީސްމީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން އަހަރެންނަށްޓަކައި ތެދުވަންނަވާނަމަ އަހަރެންނަށްވެސް ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ތެދުވެވަޑައިގެންނަވާ ހިތްވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އިހުސާނު ތިއްބަވާނަމަ އަހަރެންނަށްވެސް އިހުސާނުކުރާނަމެވެ. ފަހެ މީސްމީހުން ތަދުރުވެ ތިބެންޖެހޭކަން ކަނޑަވަރީ ބާރަމްތައް ހައްދަވާބެޑުކުރައްވި ރަސޫލާގެފާނުގެއަރިހުގައި އެކަލާނގެ ބަސްބުރުދުގެއެވެ. ހަމަކަނަވަރުން މާތް ﷲ ފަރުޟުތަކާއި ފަރުޟުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި ސުންނަތްތަކެއްވެސް ކަނޑައެޅުއްވާފައިވެއެވެ. ފަހެ އެކަންކަމުގައި ދިމަހުރުއްޖެމިހާ ކާމިޔާބު ވެއްޖެ މިހާކުވެ. އަދި އެކަންކަން ދުރުކަންކުރެއްވީ މިޔަކު ގެއްލިއްޖެ ހަމަކުރެއްޖެ މިހާކުވެ......“ އެގޮތުން ޢާއިޝާގެފާނު، ނުކުމެވަޑައިގެންނަވާއިރު ކޯޅަން ނުތެދުވުމުނާއި އިސްވެ ސަލާމް ނުކުރައްވަން އެންގެވިއެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް އިސްވެ ސަލާމްކުރައްވަނީ އަހަރެންގެ ވާޖިބެއްކަން ކަނޑަވަރުވެ.

ޢާއިޝާގެފާނުންގެ ކުރީގެ ފިރިކަލުންދަކައި އަނިޔާވެރިކަމުގެ ދަށުވެފައިވާ މީސްމީހުންގެ ބައްދުވެއް އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވަން ފެއްޓުވުމަށްޓަކައި ދަރުވާނުގެ ދަރިކަލުގެ ބޭފުޅުން އެއްކުރައްވާ

ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "ތަދަބްރ" އެވެ ކިޔުން ރަދަކީ ރަސޫލާއަށް ހާއްސަ ކުރުވިފައިވާ މަސްކަތެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ހަރަދުތަކާއި އަދި ހާޝިމްވަންހައިގެ ދަރިވު ކުޅަދުނުގެ ހަރަދުތަކެއް ބެލެހެއްޓުމަށާއި އެމީހުންގެ ތެރެއިން ކައިވެނިކުރުމާ ކުރުމުގެ ތަނަވަސްކަން ނެތްމީހުންގެ ކައިވެނި ކޮށްދިނުމަށް އެކަލޭގެފާނު ހަރަދު ކުރައްވަނީ އެމީހުން ދިރިއުޅެއުމަށް ފުދޭވަރަކަށެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށްވެސް ހުރިހާ ތަކެތި ދެއްވީ، އެމީހުން އެކަމަނާއަށް ބަރަކާތްލެއްވުމަށް ބަދަލުގައި ދުލުން އެކަމަނާ ދުންޔަވީ ޖަހާ، އެކަމަން ހަދިޔާ ރަސޫލާ ޢިނާޔަތް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ދުރު އެއަށްވުރެ އިއްތިބާރުލިބޭ އަދި ޢުމަރުގެފާނުގެ ވެރިކަމުގެ ދައުރުގައި އެމީހުން އަދި ރަސޫލާގެ ޢާއިލާގައި އެމީހުން ޢައްޔަނުކުރެވިފައިވެއެވެ. އެއަށްފަހު އެމީހުން ބައިބައިކޮށް ބެހުމަށް ވަކިވާނެއެވެ. (ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އެމީހުން ދިރިއުޅުއްވިތަނުގެ އެގޮތުގެމަތިންނެވެ.) ފަހު އަހުރުން އެކަލާ ވިސްނާ ފިކުރު ކުރައްވަންފަށް އަހުރުންނަށް ދިރިއުޅޭގޮތް ހަރަދު ރަސޫލާ އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންނަށް ވަކިކުރުމަށް ކަނޑައެޅުއްވި އަހުރުންނަށް އެއްގޮތަށް ބެހުމަށް ނުވާނެކަމެވެ. އެހެންކަމުން ދިރާސާކުރާ ކިޔާފައި "ތަދަބްރ" އެވެ ކިޔުން ރަދަ ރަސޫލާގެ ޢާއިލާގައި އެކަމަނާ މުދަލަކީ ބޭނުން ކުރެވުނު އައިސްކަން ބޭނުންކުރުމަށް އަހުރުން އެހެން ހާއްސަކުރައްވައިދިނެވެ.

ދިރިއުޅުއްވި ޒިޔާރަތްކުރައްވާ ގޮތަށް އެކަލޭގެ ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވެރިކަމުގައި ހަވާލުކުރެއްވުން އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅުގެ ފައިސާތަކުން ބަޔަކަށް އެކަލޭގެފާނަށް ދިރިއުޅެއްވުމާ ދަރަޖަ ބިންތަކުގެ ތެރެއިން ހިއްސާކުރުން ބިންތައް ހަދައިދެއްވީ އެކަލޭގެފާނު ދުނިޔޭގެ ބިންތަކަށް ފަހަރެއް ވެރިފަރާތްތަކަށް ހަމަޖެހިގެން ހުރިކަމެވެ.

2- ދުވަސް މަޝްރަބާ:

މިއީ މުޖުތަމަޢުގެ ކަންތައްތައް އިސްލާހު ކުރެއްވުމަށް ފެއްޓެވުމުގެ މަޝްރަބާއެވެ. އެއީ އަހުލުބައިތުންގެ ތެރޭގައި، އަނބިއަނބިކަނބަލުންނާއި ދަރިދަރިކަލުންގެ ތެރޭގައި އެބައިމީހުންގެ އަޚްލުޤުގައިވާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން އެބައިމީހުންނަކީ ޙައްޤުނޫން ތަކެތިކަމަށް އެކަލޭގެފާނު ދިރިވަޑައިގެންނެވި ތަކައި އެމީހުންގެ އަޚްލުޤުން ނެންގެވުމުގެ މަޝްރަބާއެވެ.

ތާރީޚުން ނުކަތާއުގައި، ފާޠިމާބިންތުއްރަސޫލުގެ ސިފައިން ވާރިދުވެފައިވެއެވެ. އުމަރު އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ފާޠިމާ ބިންތު ޢަބްދުލްމަލިކަން އެކަމަނާގެ ބައްޕާފުޅު ޢަބްދުލްމަލިކު އެކަމަނާގެ ކައިވެނީގެ ދުވަހު ދެއްކި އަގުބޮޑު ޖަވާހިރާ ބޮލުގެތީން ފުރިހަމަކޮށް ވިދުވިއެވެ. ކަމަނާގެ ބޮލަ ޖަވާހިރު ބައިމިލިޔަން ފެއްދުމާއި އަހުރެން ކަމަނާއާއި ވަކިވުމަށް ހިނގައިދިނުމާއި ދެއްދު ކަމަނާ ބޭނުންފުޅުވެއްޖެއް ޒިޔާރު ކުރެއްވީއެވެ. ކަމަނާ އެޖަވާހިރު މުސްލިމުންގެ ޚަޒާނާއަށް ނުދައްވާނަމަ އަހުރެން ދިމިހުން އެއްގެއެއްގައި އުޅުމަކީ އަހުރެން ވަރަށްބޮޑު ހިތާމަޔަކަށްވާ ކަމެކެވެ. އެހިނދު ފާޠިމާ ދެންނެވިއެވެ. އެއީ އެތައްބައިވަރު ޖަވާހިރުތަކަކަށްވުރެ އަހުރެން އިސްކަންދެއްވާނީ ކަލޭގެފާނަށެވެ.

އުމަރު އަވަހާރަވުމަށްފަހު ޔަޒީދު ބިން ޢަބްދުލްމަލިކު ވެރިކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެން އެކަމަނާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ތަޢާލާ ބޭނުންފުޅުނަމަ ޚަޒާނާއިން ދެއްވުން ބަހައްޓަން ކަމާ ދައްކަވަން

ދެއްވައިފީމުއެވެ. ޖަވާބުގައި ފާޅުގާ ވިދާޅުވިއެވެ. އުމަރުގެ ބަރާބަރުކުރުމުގައި އަހުރެންނަށް ރަނގަޅުނުވި އެއްޗެއް އެކަލޭގެފާނުން އަވާހަރަވުމަށްފަހު އެތަކެތި އަނބުރާ އަތުންނެރުއްވާހުރިމެވެ.

އުމަރު، ބިރުފުޅުގެން ހުރެންނެވިޔުއްބާވެހަކުން ވާތީ الله ގެ ބަސްބަހުގައި އެކަލޭގެފާނު ހުރެންނަވަނީޗޭ ހުރެންނެވުމާއި އަދި އެންމެމާ ކަންކަމާމެދު އެކަލޭގެފާނާ ސުވާލު ކުރައްވަންކަމާއި މިސާލު އެންމެމާ ކަންތައްތަކެއް އެކަލޭގެފާނުވަނީ ހަނދުމަނާތީ ކުރައްވާފައެވެ. ނަމަކަށައި އެކަލޭގެފާނަށް ހާއްސަ ކުރިވިފައިވާ ތަނެއްކަކަފައެވެ. ބަނޑުހައިރާނުކަން ބޮޑުވުމާއި ފިހިން ރައްކައުތިރިވެފާން ގޮތެއްނެތުމާއި މިސަލަބަބަށްޓަކައި ފާޅުގާ ވިދާޅުވާ ކަމުގައިވިއެވެ. އަހުރެމެންނާއި މިވެރިކަމާއި، މަސްތިދާއި މަތިރިބާހާ ދުރުވިނަމަ ކިހާ ރަނގަޅުވިސްބާވައެވެ. މިވެރިކަން އަހުރެމެންގެ ތެރެއަށް އައިފަހުން އުފާވެރިކަމެއް އަހުރެމެންނެއް ނުދެކެމެވެ.

3- ތިންވަނަ މަރުޙަލާ:

އިސްލާމީ މި މަރުޙަލާތަކުގެ ތެރެއިން ތިންވަނަ މަރުޙަލާއަކީ އުމަރު ދަރިކަލުގެ ޚިލާފަތުގެ އަހުރުފުގައިވާ ނުބައިކޮށަތަކީ ނުންގެވުމުގެ މަރުޙަލާއެވެ. ރައްދިތުންގެ މުދާތަކުގެ ސަބަބުން އެއްޗެހިތައް ވަރަށްބޮޑަށް މުއްސަނދިވެފައެވެ. އެއީ ދަނޑުބިންތަކުން ކަމުގައިވިޔަސް ބޯޗަށް ބިނާތަކާއި ގަނޑުވަރުތަކުން ކަމުގައިވިޔަސް، ތަޖުރިބާ އަދިބޮޑު ޖަވާހިރުތަކުން ކަމުގައިވިޔަސް އަދި އެހެނިހެން ބޭނުންތަކުން ކަމުގައިވިޔަސް މުސާރަކުރުތަކުގެ ސަބަބުން ކަމުގައިވިޔަސް ވެއެވެ.

ޢުމަރީ ދަރިކޮޅުގެ ބަޔެއް ބޮޑުވެރިންނާއިއެކު
ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމުގައި ޢުމަރު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. މިއުއްމަތުގެ މުދަލުގެ
ދެބައިކުޅަ އެއްބައި ނުވަތަ ތިންބައިކުޅަ އެއްބައިވަނީ ތިޔަބޭފުޅުންގެ
އަތްޕުޅުމަތީގައެވެ. އެހެންކަމުން ވެރިކަމާއި ބަހާލުވެވަޑައިގެން
އެންމެފުރަތަމަ ވަގުތުންފުރިގެން އުމައްޔާގެ ދަރިކޮޅުގެ މީހުންގެ އަތްޕުޅުގައި
ހުރި މީސްތަކުންގެ އަނިޔާތައް އެއިގެ ޢަދްލުވެރިންނަށް ރައްދުކުރައްވަން
ފެންޖެވިއެވެ. ވެރިކަމާ ބަހާލުވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އުދުވަރު ޖުސްދުރު
އަވަހާރަކުރުއްވިވަން ޢުމަރު އުޅުއްވަން ފެންޖުވުމުން ދަރިކަލުން
ޢަބްދުލްމަލިކު ބައްޕާފުޅުގަން ދުރުންނަވިއެވެ. އޭ ބައްޕާފުޅާއެވެ. އަނިޔާވެރި
ގޫމަތި އަތުލައިގަތާ ތަކެތި އެއިގެ ޢަދްލުވެރިންނަށް އަދާކުރަން
ދެއްވުމަކާއި ނުލައްވާ އަވަހާރަކުރު ލައްބިވަސިޔާއެވެ؟ ވިދާޅުވިއެވެ.
ދަރިފުޅުގެ ބޫޒުބެބެ ސުލައިމާން ވަގުފުޅުއްވުމުގެ ކަންތަކާއި އުޅުން
ހަދައިގެން ރޫގައި ބައްޖަ ހުސްނިވި ހޫލުޅުއްވައިލެއްވި. ވެސްރިހީތަކީ
ކުރެއްވުމަށް އެކަން ކަނޑައެޅުއްވައިލެއްވި. ދަރިފުޅު ދުރުންނަވިއެވެ.
ވެސްރިހީ ހަމައެކު ދަރިފުޅުންނަށް ބައްޕާފުޅުގެން
އެނގިވަޑައިނުގަންނަވާކަމަށްވެ؟ އޭރުންދެ އަވަހާރަކުރު ޖައްޕާވެސް
ދުވަސްޖެހިގެން ނުކުމެވަޑައިގެން އަނިޔާއިއްގެ ދަރުވެފައިވާ ހިނގަފާ ހުރިނަމަ
އެކަމެއް ވެރިޔާއަށް ހިމަނައިގެންވަން އަޅުމަން އިޢުލާން ކުރެއްވުމަން ހިނގަފާ
ޖުއްސެވިއެވެ. އެޖުމްލަ އަދާކުރެއްވި ބަހެއް ޢަދްލުވީހާ ބޯޑުޒަމާން
"ޢުމަރުގެ ދަރިކޮ ޢުމަރު" މިސްރުކުރަގައި ރިވެތިވެވަޑައިގަތެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒާއި، ޙައްޖާޖު ބުނު ޔޫސުފު ޢައްޝަޤަފީ:

ޙައްޖާޖަކީ އެބޭފުޅެއްގެ ސަބަބުން ބަނޫ އުމައްޔާގެ ތާރީޚް ހުތުރުވެގެންދިޔަ ބޭފުޅެކެވެ. އެކަމަކު އެވެރިކަން ވަރުގަދަ ވެރިކަމެއްގެ ގޮތުގައި އޮތުމަށް ޙައްޖާޖުގެ އެހީތެރި އެބޭފުޅުންނަށް ވަރަށްބޮޑަށް ޚިދުމަތެއްކުރައްވައިފައެވެ. އެބޭފުޅުންގެ ދުވަސް ކުރިއަށްގެންދިޔުމުގައި ބޭފުޅާ ކުރިޔަށްދެއްވާ ޙައްޖާޖެވެ.

ޙައްޖާޖު ބުނު ޔޫސުފަކީ ވަރަށްބޮޑު ޢަނިޔާވެރި ބޭފުޅެއްގެ ގޮތުގައި ތާރީޚް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ބޭފުޅެކެވެ. މަރުގެ އަދަބު ބައްޔު ނޫން އުތަމަބަޔަކު، މަރުގެ ޤާނޫނުމައްޗަކުން ޙައްޖާޖު ޚިލާފުވެރިކަމުން ތަރިން ހުރިހާ ކަމެއްގައި، މަރުގެ ޤާނޫނުގެ ސިފަތަކާ ތަކުރާރުކޮށް ދިވެހިންނާއި ނުބައި ސަރުކާރުތަކުގެ ރިވެތި ސިފައިން ނުދެކެ ޖަހައިރު ހިތްނިޔާވެރިކަންނަގައެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒާ ޙައްޖާޖު ބުނު ޔޫސުފާ ދެމެދު ތަފާތު ވަރަށްބޮޑެވެ. ހުދާ ކަޅުގެ ތަފާތުތަކަށްވެ. ހެވާއި ނުބައިގެ ތަފާތުތަކަށްވެ. އެއްކަމަކާއި އެއާ އިދިކޮޅާ ދެމެދުގެ ތަފާތުތަކަށްވެ.

ޙައްޖާޖަކީ ނުލަފާ ޖައްބާރެއްގެ ޝަރީޢަތުއިސްލާމީގެ ވެރިއެކެވެ. މުސްލިމުންގެ ބޮޑަކާއިމުން ދަޢުވާއިވެރިވެރިން އަދި ފޮއްޓާވެ ކަނޑަނޑުވާފައިވާ ރޮމަކަށް ފުރަނިންނެވެ. ޝިޔާރުގެ ގޮތުގައި ކަނޑަނޑުވާފައިވާ ޤޮމުފުކަރުމެވެ.

ބޫޅުބަޔަކުން މާތްވެގެންވާ ގުދުރު ހަރާކާތްތަކާއި އަދި
ޢަބްދު الله ބުން ޖުބައިރު ތަޢުލީމު އެކަށީގެ ތަފާތުގެ ރަސޫލާގެ
އެތައްދުވަސްތަކެއްވަންދެން އުޅުމާއި ބަހައްޓައި މިހާރު، ތޯރިޔަން
ބަރީއަކުރިޔަސް ކޮންފަދައެއްކަމެއްތޯ؟ އެތައްބަރިވަރު ބަރަކާ ތަޤުދީރު
ކުރައްވާފައިވާ މިހާރު، ތޯރިޔަން ބަރީއަކުރިޔަސް ފަދަ ކޮންފަދައެއްކަން
ހެއްދީ؟ އަދި އެއީ އިތުރުން އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންކުރި ކުރެއްވުނު
އެތައްބަރިވަރު ބަރަކާ ޖެހިތަކުގައި އެބައިމީހުންނަށް ތަފާތު އަސަރާތައް
ދެންމީހަކު ތޯރިޔަން ބަރީއަކުރިޔަސް ފަދަ ކޮންފަދައެއްކަމެއްތޯ؟
ގޮސްމީހުންގެ ބަދަލުގައި ޔަތީމްޔަތީމް ކުރިހަމަ މީހުންނަށް އަސަރާތައް
ލިބުމުންދިޔަބާވައެވެ!

ޙައްޖާޖުގެ ޙަރަކާތްތަކާ އެ ޙަރަކާތްތަކާއިލުދު ޙުމަރު
ކުރިވަޑައިގެން ހުންނަވި ޙަރަކާތްތަކާއި ކަމުގައި އެއްވެސްއިރަކުގައި ވެފައެއް
ނުވެވެ. ފައިދާއެއް ނުކުރިއަމަވެސް ޙުމަރު ގެންދަވި އުމަރީ ދަރިކަލުގެ
ބޭފުޅުންނަށް އެކަމާދު ނަސޭހަތްތެރިވެވަޑައިގެންނެވުމުންނެވެ.
ޝަރުކުއްނަތް ގޮތުގައި ޙިޖާޖްކުރައްވައި ޙިރާޤު ކުރިއަކުގައި އުމަރީންގެ
ވެރިކަން ތަނބީލެވި އެ ވެރިކަމުގެ ބާރު ފެތުރިގެންދިޔައި ހައްޖާޖުގެ
ސަބަބުންނެވެ. އެހެންކަމުން ޙުމަރު އެބާރުގެ ނުނަވަން
ނަސީޙަތްތެރިވެވަޑައިގެންނެވުމަކީ ޙުމަރުގެ މަސްލަހަތާ ގެޔާތު
ހުރިކަމަކަށް ނުވީއެވެ. އަދި ހަމަ މަދީނާގެ ވެރިކަމުން ޙުމަރު
ވަކިކުރެއްވި ޙައްޖާޖުގެ ސަބަބުންކަމަށް ދިނަބަހަރު
ދެކިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެއިރުވެސް ޙުމަރު ވިދާޅުވާކަމުގައިވެއެވެ.
ޝާމުގައި ހަޖޫޖުވިއެވެ. ޙިރާޤުގައި ޙައްޖާޖެވެ. އަދި މިޞްރުގައި ވަލީދު

ބޮޑު ޝުޢޫރެކެވެ. ހިތާޖޯގައި އުޅުމާނު ބޮޑު ހައްޔާރުކެވެ. ތަމަންނާގައި މުހައްމަދު ބޮޑު ޠާލިބުވެވެ. މައްޗިބުގައި ތަޖިލީ ބޮޑު އަޝާ މުޝްތާޤުވެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި ބުނެމުވެ. ބިންވަލި އަހިއާވިރިކުމުން ފުރިހަމައެވެ.

ޙައްޖު އަދާކުރަމަ ހަބަރު ކިބަވައިގަހުމުން ޢާލަމުގެ އުމަތު، މާތް الله އަށް ޝުކުރުގެ ސަޖިދައެއް ކުރައްވި ވައްޓެވެ.

ހިޖާބަހުގެ ކުރިން ޙައްޖު ބޮޑު ޠާލިބުމާޢު އުމަތު ދުރިވަޢައިގަންނަވާނެއް:

އިސްލާމިއަ ފިރައިން، އުމަތު ބޮޑު ޙައްދުލްއަޖިޔަ ޙައްޖުގެ ޙަމަލުތަކާއިލުދު ވަރަށްބޮޑަށް ނުކުމުންވެ ވަޢައިގެން ހުންނަވި ބޭފުޅުކެވެ. ޙައްޖަކީ އިސްލާމީ އުއްމަތަށް ހުރި ނުރައްކަލުއްކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ދުރުވަޢައިގަންނަވައެވެ. ޙައްޖުގެ ނުބައިކަން ތޫލިންނާއި ޖަދި ކިސްރާފަދަ ކާފަރު އުއްމަތުތަކަށްވުރެވެ ބޮޑުވެގެންވާ ކަމުގައި އުމަތު ދުރިވަޢައިގަންނަވައެވެ. "މާތް الله ގެ ޙަދުއްމު" ލިބަސްފުލަޔަ ޙައްޖުގެ ޖަސްފުލާއިއެކު އުމަތު ބޭނުންފުޅު ކުރައްވާ އުޅުއްވި ބަސްފުޅުކެވެ.

އެއްފަހަރު ޙައްޖުވެރިންގެ ވެރިކަން ޙައްޖަތް ވަޒީރު ދުއްވިކަން އުމަރަށް އެނިގިވަޢައިގެންވުމުން (އެބަ އުމަރަޔަ މަރިނާގެ ގަވަރނަރު) ޙައްޖު މަރިނާއަށް އެރުއްވުން މަނާކޮށްދެއްވުން އެދިވަޢައިގެން ޒަލީފާ ވަޒީރުގެ އަރިހަށް އުމަރު ލިޔުއްވުމުން ޙައްޖު މަރިނާއަށް އެރުއްވުމަށް އުމަރު ރުހިވަޢައި ނުގަންނަވާ ފަހަކަ ޙައްޖަށް ވަޒީރު ލިޔުއްވާ ބިލާދުކަ ނުރުހޭ މިހާކައި ދުރުގައި ހުންނުވުން ރަށިގެވާނުކަމަށް

ފެނިވަޑައިގެން އެބައްޖު ދަތުރުފުޅުގައި މަދީނާއަށް ފޮނުއްވުމަށް ޙައްޖާޖަށް ވަލީދު އެންގެވިއެވެ.

ޢުމަރުގެ މިމަޤާމަށް ޙައްޖާޖުގެ ބާރުކަމަށް ވަރަށްބޮޑަށް އަސްކަރު ކުރުވި ކަމުކަމެވެ. މަދީނާއާއި ކައިރިއަށް ވަޑައިގެން ޢުމަރު މަދީނާގައި ހުންނެވީ ވަލީދުގެ އަމުރުފުޅަށް މަދީނާއާ ދުރުވެވަޑައިގެންނަވަން ޖެހުނީއެވެ.

މަދީނާގެ ވެރިކަމުން ޢުމަރު ވަކިކުރެއްވުމުން ޙައްޖާޖުގެ ސަލަފުންކަން ދާހަވާ ރިވާއަތްކަމެއް ވާރިދުވެއިއްޖެއެވެ. އެގޮތުން ޙައްޖާޖު ވަލީދުގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވި އަންނަނިވި ސިޓީ ލިޔުނުއެވެ. އޭގައިވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން އަހުލުނުގެ ކުރިން އިރާޤުގައި ތިބި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތާ ދެކޮޅުވެރި ބާޣީން، އިރާޤު ދޫކޮށްގޮސް އެބައިމީހުންވަނީ މަދީނާއަށް މައްކާއިން ހިމާޔަތް ހޯދަމުނެވެ. މިއީ ސަރުކާރުގެ ބަލިކަށިކަން ހާމަވެގެންދާ ކަމެކެވެ." މިސިޓީއާއި ގުޅިގެން، ވަލީދު ޙައްޖާޖަށް ލިޔުއްވި ކަމުގައިވިއެވެ. "ވެރިކަމުން އިސްތިޢުފާދެއްވުމަށް ރަނގަޅު ދުވަހަކާ ބޭއްވުމުން އަހުލުވެރިން މަޝްވަރާ ދެއްވާނެއެވެ." ޙައްޖާޖު ދެއްވި މަޝްވަރާގެ މަތިން ޢުސްމާނު ބިން ޙައްޔާނު މަދީނާގެ ވެރިކަމަށް އިސްތިޢުމާލާ ޚާލިދު ބިން ޢަބްދުﷲ އަށް މައްކާގެ ވެރިކަން ދެއްވިއެވެ.

މަދީނާގެ ވެރިކަމުން އިސްތިޢުފާދެއްވުމުން ޢުމަރު ވަޑައިގެންނެވީ އުމަވީ ވެރިކަމުގެ މަރުކަޒުކަމުގައިވާ ދިމިޝްޤަށެވެ. އެތަނުގައި ވަލީދުގެ އެކުވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި އުމަރު ހުންނެވިނަމަވެސް،

ޢުމަރު ދެއްވާ މަޝްވަރާގެ ތެރެއިން، ވަލީދު ޒަބުދުޖުހުކުރައްވަނީ މަދު މަޝްވަރާއެކުވެ.

އެއްދުވަހަކު ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުއްރަޙީމު ވަލީދުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ދެންނެވިއެވެ. އާ މުއުމިނުންތަކުންގެ އަމީރުވެ! އަހުރެން ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވަން ޤަބޫލު ކުރައްވާ ނަސޭހަތްތެރިއެއް އެބައޮތެވެ. ނަސޭހަތްތެރިކަން ވިސްނަވާވަޑައިގެންނެވުމަށް ބޭއްދިނުމު ހާޒިރުވެގެންނާ ވަގުތެއްގައި އަހުރެންނަށް އިޝާރާތް ކޮށްދެއްވާށެވެ. ވަލީދު ވިދާޅުވިއެވެ. މިވަގުތު ކީއްތޯއެވެ؟ ޢުމަރު ދެންނެވިއެވެ. އަހުރެން ދައްކާ ވާހަކަ ވިސްނަވާވަޑައިގެންނެވުމަށް އެންމެ މުނާސަބު ވަގުތަކީ ކޮބައިކަން ކަލޭގެފާނު ރަނގަޅަށް ދެނެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.

އެއީ ދުވަސްކޮޅެއްފަހުން ދުރުކޮޅުގައި މީހަކު ޝަރީޢައްސަވާރީ ވަލީދު، އެކަލޭގެފާނުންގެ އަޚުކަލޭގެއަށް ދުރުކޮޅުގެ ގޮތުގައި ހުރި ހާކިމު ބޮޑުވުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އެހިނދު ވަލީދަށް ދެންނެވުނެވެ. ބަދަލާއިއެކު ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުއްރަޙީމްއެވެ. ދެން ޢުމަރަށް ހެއްދަދައްވަމުން ވަދެވަޑައިގެންނެވިހިނދު ވަލީދު ވިދާޅުވިއެވެ. ދެއްވަން ވައުދުވެވަޑައިގެންނެވި ނަސޭހަތްތެރިޔާ ކޮބައިތޯއެވެ؟ އެހިނދު ޢުމަރު ފެންނަވިއެވެ. މާތް الله އަށް ތަޤުވާވެރިކަމުގެ ބޭފުޅުންތަކުން ނަޞޭޙަތްދޭން މިހާރުގެ މާ އަހަރުމެންގެ ބޭ އެހެން ފާފައެއް ނުވާނެއެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ދަރުން ތިއްބަވާ ކަލޭގެފާނުންގެ ގަވަރުނަރުން ނަސޭހަތްދޭން އެގޮތުގައިވެސް މިސްކީނުންނަށް މަޝްވަރާގެ އަދަބު ދެއްވަމުންނެވެ. އަދި އެއީ ފަހުގައި އެމީހުން މިފަދަ މަޖިލީހަށް މިފަދަބޭކަލުންގެ ސަހަބުންނާކަމަށް އެބޭފުޅުން އެގޮތަކަށް ކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް ޙާޟިރުވާނެއެވެ. އެހެރާ

ތެރަކާމުދު މަސްއޫލުވެވަޑައިގަންނަވަން ޖެހިވަޑައިގަންނަވާނީ ކަރޭގެރާނެވެ. އެއްޗެއްކަމާ ދަރުބާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އެއްގޮތަށް މިހެންނެވެ.

މަރުގެއަދަބު ދެއްވަންޖެހޭނީ އެއަދަބު ބަރުމީދު ލިބެއްވުމުގެ ކުރިން އެމީހެއްގެ ކުރުގެ ބަދަލުގޮތް ގަވާއިދާއި ކަރޭގެރާނަށް ދިޔައްމުވަތަށް ކަރޭގެރާނެ އެކަމަށްގެނުވާ ވިސްނާ ވަޑައިގަތުމަށްވާ ކަރޭގެރާނެ ޖަވާބެއް އެބަދުލުނަށް ދިބަވަޑައިގަތުމަށްކަމަށް، ގަވާއިދަށްމަށް ދިޔައްމުވަތަށް. އަހަރު ވަރިދު ބުމަރަށް ހަރުދާ ލިބެއްވުމަށްވާ، ބުމަދު ވިދާޅުވިގޮތަށް ވިރެނަށް ދިޔައްމަށް ފެނޭވިއްޖެ. އަދި މިގޮތަށް އެކަރޭގެރާނެ ހިދާ ވިރެނަށްވިސް ދިޔައްމާ ފެނުއްވިއްޖެ.

ވަޒީދުގެ އާސާރު ދިބަވަޑައިގަން ބަހާގޮތް ވަރަށް ކަނބަލުވަޑައިގަންނަވައިއްޖެ. ހިފުލުކުރެއްވި އާސާރާ ހަމައެކަނި ބަހާގޮތް ފެނުއްވާ ސާބިތުކޮށްލުމަށްވެއްޖެ. އެހެން ޝަރުޢީ މައްޗަށް ބައްލަވާ ފިޔަވަޅު ބެއްލެވުމަށް ފުލުކުރެއްވި ބަދަލުކުރެއްވި ހަމައެކަނި ބަހާގޮތް ކަމަށްވާކަމަށް. ސަބަބު ހުރިގޮތަށް ބަހާގޮތް މަސައްކަތްކުރުން ކުރެއްވުމަށް އަދި ބުމަރުގެ މަޝްވަރާމަތިން ދިޔައްމެއްވި ސާބިތުކަމާ ބަހާގޮތަށް އެންމެހާ ވަޑައިގަންނަވައިއްޖެ.

އެއީގެފަހުން، ބަހާގޮތް، އެއްދުވަހަކު ބަރުގަވަންހައިގެ ހާޒިރުއެއްކަމަށް ބަދަލުގެ މިހާރު ގެންނަވާފައި އާންމާއި އަންނަނިވި ސަލާމަތް ކުރައްވަން ފެނުއްވިއްޖެ.

- މުޢާވިޔަތުގެ ފާނާމެދު ކަލޭ ބުނަނީ ކީކޭހެއްތޯ؟ ޖަވާބުގައި ޚާރިޖީކަލުންގެ މުޢާވިޔަތަކީ ރަނގަޅު ބޭފުޅެއްނޫންކަމަށް ދެންނެވިއެވެ.
- ޔަޒީދުއާމެދު ކަލޭ ދެކެނީ ކިހިނެއްކަމެއްތޯ؟ ޖަވާބުގައި އެމީހަކީ ޔަޒީދަށް ލަޢުނަތްކުރި ގޯހިއެވެ.
- ޢަބްދުލްމަލިކާއިމެދު ކަލޭ ދެކެނީ ކޮންގޮތަކަށްހެއްތޯ؟ ޖަވާބުގައި އެއީ އަނިޔާވެރިއެކެވެ.
- ވަލީދު ބުން ޢަބްދުލްމަލިކާއިމެދު ކަލޭ ބުނަނީ ކީކޭހެއްތޯ؟ ޖަވާބުގައި އުމަވީ ދަރިކޮޅުގެ އެންމެބޮޑު އަނިޔާވެރިޔާ ވަލީދެވެ. އެއީ ކަލޭއަކީ އަނިޔާވެރި އަދި މަކަރުވެރިއެއްކަން ދެނެވަޑައިގެން ހުންނަވައިގެން ކަލޭގެއަށް ވެރިކަން ދެއްވިއީއެވެ.

މިވާހަކަތައް އަޅުއައްސަލާފާއި ބަހުސްތަކާއި އެއްކޮށް ވިދާޅުވެގެން ފުރިބަހަތުގެ ބޭނުން އެކުލަ އެދުވަހުގެ ހިއްފަވާގެ ބޭނުންފުރުގައި އެބަދަލުކަމާގެ ވަޒީރުގެ އަދިރަށް ފުރުއްމަވާ ވަޒީރުގެ އަދިރަށް އަސްނަސްނިމު ގޮތަށް ޖިހާދުކުރުމެވެ. "އަހުލުއްސުންނަތި އަހުލުއްސުންނަތުގެ ނިޔަތް، މިސްކީނުންނަށް ބޯ ބޭނުން ހަދާނުކުރުވެ ހުރި މިހަކަށެވެ. އަދި ބަވާފުނުހުރިވި ކަންތައްތައް ރަނގަޅަށް ބެލެހެއްޓުމުގެ ދެމިހުރި މިހަކަށެވެ. އަދި އެމިހެއްގެ މައްސަލަ ޝަރީޢަ ވާޖިބުވާ މިހަކަށް މަތީގެ އަހަރު ދެއްވިދާނެ މަތީގެ މައްސަލަތަކާ ފުންކޮށް ވިސްނާފައި މިހަކަށެވެ. މިގޮތުގެ މަތިން، ޝަރީޢަ ވާޖިބުވާ އިސްކޮށް އަހުލުން ދަރިކަލުން ކަމާގުޅޭ ފަރާތްތަކުގެ އަދިރަށް ފުރުއްމަވައި އަހަރަކަ ދެއްވިއެވެ. އިސްރާއީ ގެދު ކަމާގުޅޭ ފުރިހަމަކަމާއި ގުޅިގެން ގޮތަކަށް ނިންމުމަކީ ކަމާގުޅޭ އިސްތިރާތީ ކަމެކެވެ.

އެބަދަލުކުރާގެ ވަޒީރުގެ އަރިހަށް ގެންގުޅުނިނދު، އަރިހުގައި ސާފުކުރައިގެ ބޯޓުސްގެ ބަހައްޓާފައި ތިއްބެވިއެވެ. އަދި އުމަރުވެސް އެމީހުންގެ ބޮލުގައި އިންނެވިއެވެ. ދެން ވަޒީރު އެބަދަލުކުރާގެއާ ސުވާލުކުރައްވަން ފެށިއެވެ.

- ތަހުގީގާއިލުތު ކަލޭގެ ބަރަހާ ކާބާ؟

އާނާ ކަލޭގެފާނަކީ އަނިޔާވެރި ނުލަބާ ޖަހާބަރުކަވެ.

- ބަހުރުދަނިލާތު ކަލޭގެ ބަރަހާ ކާބާ؟

އާނާ ބަހުރުދަނިކަލެއްވެސް އަނިޔާވެރި ނުލަބާ ޖަހާބަރުކަވެ.

- މުޖާހިދުގެފާނުތު ކަލާ ބުނަނީ ކިހިނެއް؟

އާނާ އެއީވެސް އަނިޔާވެރިއެއް.

ދެން އިބުނު ރަށީދުން ކިޔާދިނުމުން ވަޒީރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެބަދަލު ކަލޭގެ ބޯކަނޑާފާނެވެ. އެހެނދު އާނާގެ ބޯކަނޑާލުމެވެ. ދެން ހަމަ އެއާއިއެކު ވަޒީރު އެތުރުއަށް ވަރުވަޑައިގެންނެވުމުން އަރިހުގައި ތިއްބެވި އަސްރާފުންނެވެސް ނުކުންނަވައިފިއެވެ. އެއަށްފަހު އުމަރު ޕާސިރުކަށް ދެއްވުމަށް ވަޒީރު އެދިވަޑައިގެންނެވުމުން، އުމަރު ޕާސިރުވެވަޑައިގެންފިއެވެ.

ވަޒީރު: އާ އަޅު ބަޔަކުޅެވެ! ހަރުގަން މިކަރި ކަށަވަރު ހަރުގަންނަށް މިކަރުވާ ރަނގަޅަށް ހެއްދެވެ؟ ނުވަތަ ނުބައިކަމަށް ހެއްދެވެ؟ ކަލޭގެފާނު ދަރިވަޑައިގެންނެވީ ކޮންގޮތަކަށްތޯއެވެ؟

އުމަރު: އެއްބަދަލުކުރާގެ ފަތުރުކުރައްވަމުން ކަލޭގެފާނު ރަނގަޅަށް ކުރައްވިކަމެއް ނުކުރެވޭ. އެކުދިން ގޮތަކަށް އާނާގެ ކަށަވަރު ނިންމެވީމަ މާރަނގަޅުވާނެ ވާހަކަ ދަންނަވާލީމެވެ.

އެބަދަލުވީކަލާގެ ޖަޒާގައި ބަންދުކުރެއްވިދާނެއެވެ. އެއުރެން
ފަހަރެއްގައި ރަނގަޅުގޮތް އޭނާ އިހްސާނު ކުރެއްވާނެއެވެ.
ނޫންނަމަ މަރު އޭނާއާއި ބައްދަލުކުރައްވަންދެން އާޚިރަތުގައި ބަންދުގައި
އޭނާ އިނދުފާނެއެވެ.

ވަލީދު: އަހުރެންނަށާއި އަހުރެންގެ މައިންބަފައިންނަށް އެބަދަލުވީކަލާގެ
އެއްޗިހިގޯވަސްފުރިމާވެސް އޭނާ ދޫކޮށްލުމަށް ކަލާގެފާނު
އެދިވަޑައިގެންނަވަނީހެއްޔެވެ؟

ޢުމަރު: އަހުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ގަންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ. އޭނާ
ދޫކޮށްލައްވާކަން އަހުރެންނެއް އެދިވަޑައެއް ނުދަންނަވަމެވެ.
ކަލާގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނަމަ ޖަޒާގައި އޭނާ ބަންދު
ކުރެއްވިދާނެއެވެ. އަދި މަޢާފުދެއްވުމަކީ ފެނިވަޑައިގަންނަވާނަމަ
އެއްކަމެކެވެ. ދެން ކޯފާވަޑައިގެން އިންނަވާ ވަލީދު
ތެދުވެވަޑައިގެންފިއެވެ.

އެއިގެ އިރުކޮޅެއްފަހުން އިބްނު ޢަބްބާސު ޢުމަރަން
ދެންނެވިއެވެ. މާތް ﷲ ތަޢާލާގެފާނަށް ބަދަލުކުރައްވާނެއެވެ. އާ އަބުދު
ބަލްތުބައްވެ. ދުއުރިނުމަކުންގެ އަދިކާ ތަޢާލާގެފާނު ޖަދަރުކުރައްވާ އިރުވުމެވެ.
އެހެންކަމުން އަހުރެން ހިކުރެއްވީ ތަޢާލާގެފާނުގެ އިސްތިޢާރުގު
ކަނޑައަޅުއްވުމަށްވެސް ވަލީދު އަމުރުފުޅު ނެރުއްވާނެކަމަށެވެ. ޢުމަރު
ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެންގެ ތި ބިރުކޮށްލެއްވުމަން ވަލީދު އަމުރުކުރެއްވިނަމަ
ކަލާ އެކަން ކުރެއްވިޔަސްސަލާމެވެ. އިބްނު ޢަބްބާސު އާދޭހެވެ. އަހުރެންގެ
ޢުމުރުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ގަންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ:
ކަލާ އަހުރެންނަށާއި ދުޢާކުރާށެވެ.

ފަލީދަން، ބުޙަރު ދެއްވަވާ ނަޞީޙަތްތެރިކަމަކީ ނުސީވާދާގެތުން ރައްޔިތު ބޭނުން ތޫސްކުރަން އަމާޒުކުރައްވައިގެން ދެއްވަވާ ނަޞީޙަތްތެރިކަމެކެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ރައްޔިތަކީ ބިމުގައިވާ ބޮޑު އަނިޔާވެރިއެކެވެ. ޝަރުޢުކަމާއި ވަރުގަދަކަމުގެ މައްޗަށް ބިރުކުރައްވައިގެން ގޮތުލު ރައްޔިތުންނާ އެކަމަ ބަޔަކު ގޮތުލުކުރައްވަމުން އަންނަ ނުލަބާ މިހެކެވެ.

އަދި ހަމައެކަށީގެން ބަދަލުކާރާގެ ފަލީދުގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވުމުގައި ރައްޔިތުގެ ބޭނުންފުޅަށް ބުޙަރު ބޭނު އަބުދުލްއަޒީޒާ ދިމާކުރައްވާފައެވެ. މިސްކަލުންގެ ކަރަމެޒެއްޔާއި އަދި ބޭރުފުޅުން، ބުޙާރީގެ ރައްޔިތުގެ ރައްޔަތަށް ހުރަސްދީ މިހެއްގެ ރައްޔަތެވެ. އަދި އެޖެރުފުޅަން ބަލާއިރުވެސް ބުޙަރުގެ އަދުލުވެރިކަމާއި އަދި ދީނުވެރިކަމަށް ރައްޔިތު ރަނގަޅަން ދެންހުރިނަމި ކަމުކަމެވެ.

އެއްދުވަހަކު، އަންބަސާ ބޭނު ސައީދު ބިނު ލަޢީބު، ރައްޔިތުގެ އަރިހުގައި އިސްނަވަނިކޮށް ބުޙަރު ބޭނު އަބުދުލް އަޒީޒުގެ ވާހަކަ ދައްކަވަން ފެށީމުން، ރައްޔިތު ރުއްސުވުމުގެ ބޭނުންފުޅުގައި، އަންބަސާ ބުޙަރާ ބެހޭގޮތުން ވާހަކަ ދެއްކުމާއި ދިމަދިމާއަށް ރައްޔިތު ދިމާލުވިއެވެ. މުޢާނދައްވާނެވެ. އަހުރެން ދެކޭގޮތުގައި ބުޙަރު ފުރިހަމަކަން އިސްލާމްވެރިއެއްގެ ހަމަވާނެވެ. އަދި ފުރިހަމަކުރައްވައި އަބުދުލްފުރިޤު ވެރިއެއްގެ ހަމަވާނެވެ. ދެން އަންބަސާ ނުހުމުވެރިއެއްގެ ހަމަވާނެތީމު ބަޔަ އެވަސްއަވަހަށް، އަންބަސާ ރައްޔިތުގެ އަރިހަށް ގެންގޮސްދެއްވުމަށް ރައްޔިތު އެދިވެރިއެއްގެ ހަމަވިއެވެ. ދެން އަންބަސާ ވެރިއެއްގެ ހަމަވުމުން ރައްޔިތު ފިޔަވުއްޔެވެ. އަހުރެން ދެންމެ ފިޔައްކާ ވާހަކަ އެހެން މިހެއްގެ ކުރާމުން

އަހުރެންނަކީ އަޅުއިވިއްޖެނަމަ ކަލޭގެ ކަނޑުރާއިން އިސްތިރިފުޅު ވަކިކޮށްލައްވާހިނދެވެ.

ބައްޕާޖީ އަވަހާރަވުން އެއީ ޢުމަރަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވި ވަރަށްބޮޑު ހުވަފެނެކެވެ. އެކަމަކު އެކަލޭގެފާނު ހުންނެވީ އެކަން ސިއްރު ކުރައްވައިގެންނެވެ. އެއީ އުމަރީދަރިކަލުންގެ ބޮޑުވެރިންގެ ޝުޢޫރުފުޅަށް އެކަލޭގެފާނު ކަމޭހިތައްވާލީއެވެ. އުމީރުން ދެކިލައްވަނީ ބައްޕާޖީއަކީ އުމީރުންގެ ޚަދަރުވެރިއެއްކަމަށެވެ. އެދި އުމީރުންގެ ބޮރުގަދަކަން އޮޅުމުގެ ސަލަބަޔަށްވެސް ބައްޕާޖީކަމަށެވެ.

އިސްވެދިޔަ ފަދައިން މާތް الله ބައްޕާޖީގެ ބަރާތް ނިމުމަކަށް ގެންނެވީ އެކަމާ މާތް الله އަށް ޝުކުރުގެ ސަޖިދައެއް ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒް ޖެއްސެވިކަމަށް ޢިބްނުލް ޖައުޒީ ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ.

ބައްޕާޖީ އަވަހާރަވުމުގެ ހަބަރު ވަލީދަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވުމާއެކު މިސްކީނުން ބައިޢަތަށް ވަލީދުގެ އަރިހަށް އައިސް ތަޢުޒިޔާ ދަންނަވަމުން ގެންދިޔައެވެ. އެކަމަކު ޢުމަރުއެއް، ތަޢުޒިޔާއެއް ނުދަންނަވައެވެ. ވަލީދު އެކަން ފާހަގަކުރައްވާ ޢުމަރަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ބައްޕާޖީ އަވަހާރަވުމުގެ ޚަބަރު ލިބުމުން އަހުރެންނަށް މިސްކީނުން ތަޢުޒިޔާ ދަންނަވަމުންދާއިރު، އަހުރެންނަށް ތަޢުޒިޔާ ދެންނެވުން ކަލޭގެފާނަށް މަނާކުރެއްވީ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟ ޢުމަރު ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ ކަންކަމުގެ އަމީރެވެ! ބައްޕާޖީގެ އަހުރެމެންގެ ގޮތް މިހާރުކަން ކަނޑައެޅިއެވެ. އެހެންކަމުން އަހުރެންނަކީ އެހެންމީހުންގެ ތަޢުޒިޔާއާ ރައްދުވާ ފަރާތެވެ. ވަލީދު ވިދާޅުވިއެވެ. ތެދުފުޅުކަމެވެ.

ވަޒީރުންގަދަ ސުލޫކީއާއިން ބޭން ބައްދަލުކުރި ވެރިކަމަށް އިސްވެވަޑައިގެންނެވީ، ޖުމަރާ އަންގުރާ ކުޑަކޮށް އެކުވެރިންގެ ގޮތުގައި ބައްލަވާ އެކަށޭގޮތްގޮތުގެ ވަޒީރުއާގެ ދަރަދަޅާއި މުސްތަޝާރަކަން ހެއްދެވިއެވެ. އެހެންކަމުން ހެޔޮކަންކަމުގައި ޖުމަރުގެ މަޝްވަރާތަކަށް ސުލޫކީއާގުން ޖަމަލުފުޅު ކުރައްވަމުއެވެ. ފުރާއިއްކު ބައްޔާޖުގެ މަޝްވަރާއާއި އެއްގޮތަށް ވަޒީރު އިސްކުރައްވާފައިވާ ވެރިން ބައްދަލު ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އިރާދީގެ ޖަލްތަކުގައި ތިރި ކަން ޓާބިތުކޮށް އަންމުން ދުކާނަލްއްވިއެވެ. ނަމާދުތައް އެއީ އިސްވަގުތަން ފަސްކުރެވިފައިވަނިކަން އެއީ އިސްވަގުތުތަކުގައި އަދާކުރެވެން ފެންޏިނެވެ.

ޖުމަރު ވެރިކަމަށް އިސްވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު ބައްޔާޖު ކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތަކާއިމެދު

ވެރިވަޑައިގެން ކަންތައްކުރެއްވިގޮތް:

އެއީ އެތައް އަހަރެއްކުރިން ބައްޔާޖު އަވާރަވެފައިވާނަމަވެސް ބައްޔާޖުގެ ޖަމަލުފުޅުތަކާއި އަދި ބައްޔާޖުގެ ތިމާގެ ޓޫފުންގެ ޖަމަލުތަކާއިމެދު ބައްޔާޖާއި ގުޅުންހުރި ބައްޔާޖުގެ އެކުވެރިންގެ ޖަމަލުތަކަކީ ޖުމަރު ވެރިވަޑައިގެންނެވި ގޮތުގައި މުޅިން ގޯސް ޖަމަލުތަކެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ ޖަހަބިނގެތްކުގައި ދިރިތިބި ނުބައިވެގެންވާ ބައެކެވެ. ޖުމަރު ވެރިވަޑައިގެންނެވި ގޮތުގައި ބައްޔާޖުގެ ހަނގަމު ޖަމަލުތަކާ އެއީވެސް ގޯހެކެވެ. އެއިން އެއްވެސް ގޮތަކާ ތަބާއަށްވެ ވެރިވަޑައިގެންނެވީ ޖުމަރު އެއްގޮތަކަށްވެސް ހޫނުފުޅުގެ ކަމެއްނޫނެވެ.

އެހެންގޮސް ޙައްޖާޖުގެ މަޝްވަރާއަށް ގަވަރުނަރުކަށް ދެއްވުނު ހުރިހާ ވެރިންތައްވެސް ވަކިކުރެއްވިއެވެ. އަދި ހަމަ އެންމެފުރަތަމަ ކުރެއްވި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ޙައްޖާޖުގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ދައުރުގައި ހިނގާފައިވާ އަނިޔާތައް ނައްތާލެއްވުން ހިމެނެއެވެ.

އަލްމަސްޢޫދީ އޭނާގެ ތާރީޚުގައި ލިޔުއްވާފައިވާކަމަށް ނަޒްރު ކުރެވިފައިވެއެވެ. ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު [illegible] އެއްކުރެއްވުމަށްފަހު ޙައްޖާޖުގެ އަނިޔާތައް ރައްދުކުރެއްވުމާއި [illegible] މަޝްވަރާ ކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު މަޝްވަރާ ކުރައްވާ [illegible] މަޝްވަރާ ދެއްވަނީ އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރު! އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިކަމުން ބޭރުގައި [illegible] ކުރިން ހިނގާފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. އެންމެފަހުން ދަރިކަލުން ޢަބްދުލްމަލިކާ ސުވާލުކުރެއްވުމުން، ބައްޕާފުޅުގަން ދެންނެވިއެވެ. އާ ބައްޕާފުޅެވެ. ޙައްޖާޖުގެ އަނިޔާތައް ރައްދުކުރުމުގެ [illegible] އެކަންކަން [illegible] ޙައްޖާޖުގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ބައިވެރިއެކެވެ. [illegible] ޢުމަރު [illegible] ކުރައްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭއާ އަހުރެންގެ [illegible] ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިކަމުގައި ހިނގާފައިވާ އަނިޔާވެރިކަމުގެ [illegible]

ލިބިވަޑައިގެންފައިވާނަމަ، ލިބިވަޑައިގެންފައިވާ ކުލަދާނަކަމުގެ މިންވަރުން އެއީ އެވެރިއެއްގެ ވާޖިބެކެވެ.

ޙައްޖާޖާމެދު ޢުމަރު ދުނިޔެވަޑައިގަންނަވާގޮތް ފާޅުކުރައްވަމުން ޙަދީއްޘުހުން އަޚްޖާމަށް ލިޔުއްވަވާފައިވެއެވެ. ގިނަގުނަ ސިޔާސީ ފުރުޞަތުތަކެއް އަހުރެންނަށްވާނީ ކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވިފައެވެ. އެއީގެ ސަބަބުން މާތް الله ކަލޭގެފާނަށް ހެޔޮދަރުމަ ދެއްވާނިއެވެ! އަދި ޙައްޖާޖު ކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތަކުން ދުރުހެލިވެވަޑައިގެންނެވުމަކީ އެއްވެސް ކަމެއްގައި ޙައްޖާޖަށް ތަބާވެވަޑައިގެންނެވުން ފަދަ އަހުރެން މަނާކުރައްވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ޙައްޖާޖަކީ ބޮޑު އުމައްޔަތުގެ ގޯސް ޙަރަކާތްތަކާއި ގުޅިގެން ކުރިމަތިވި މުޞީބާތްތަކެވެ. ފަހެ އަޖަލު ހަމަވުމުން މާތް الله އެދިވަޑައިގެންނެވި ގޮތަށް އެކަލާނގެ ވަނީ ޙަސަނާއިމެދު ކަންތައްކުރައްވާފައެވެ. ފަހެ ޙަސަނަވީ ނިޔާވިސްފައެވެ. މާތް الله ގެ ޙާޟިރަތް އަރުވާލެންސާ ކުރިމަތިވެއްޖެއެވެ. ނަޞޭޙަތްތަކަށް އެއީގެ އެންމެފަހު ވަގުތު ހަމަ، ނަޞޭޙަތް ދޭހަތެރިކަމާ ޙައްޖާޖު ޖަސްކުރައްވަމުން ގެންދިއުމަށް އެކަން ނުކުރައްވާށެވެ. އަދި ޖަޒާ ނަންގެވުމަށް ޙައްޖުމުން ޙައްޖާޖު ނަންގެވިފަރާއިން ކަންތައްތައް ނުކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ރަސްމީކަމާއި މުސްތަޤްބަލުގެ ޙައްޖާޖުގެ ނުބައިކަމުން ސަލާމަތްކަން ލިބިފައެވެ.

ޙައްޖާޖުގެ ބިމާގެ މުޅުންނާދު އުމުރުތަކަށް ޙިރަބުންގެ

ތެރޭގައި ބިބި އެންމެ ނުބައިމުޅުންކަމުގައި ސިފަކުރައްވަމުން އުބައިމުޅުން ތަމްސީލުކުރައްވާ ޢުރްވާފަރާތްވިއެވެ. އެގޮތުން އިބްނުއު ޖައްޒީ އައްރައްޔާނު ބުނު މުސްލިމުގެ ހިބައިން ބައްޔަށްކުރައްވައެވެ. ޙުމަރު ބުނު ޙަބްދުލްޢަޒީޒު

އާލު ޢަބީ ޢަޤީލު (ހައްޖާޖުގެ އަހުލުބައިތުން) ޔަމަނަށް ފޮނުއްވަމުން ޔަމަނުގެ ގަވަރުނަރަށް ލިޔުއްވިއެވެ. ހައްޖާޖުގެ އަހުލުބައިތުން އަހުރެން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ޔަމަނަށް ފޮނުއްވައިފިއެވެ. އެއީ އަރަބިންގެ އެންމެނުބައި މީހުންނެވެ. ފަހެ އެމީހުން ޔަމަނުގެ އެކިއެކިފަރާތްތަކަށް ވިއްސިވާރާލިކޮށްލައްވާށެވެ.

ޢުމަރުގެ ވެރިކަމުގައި ޝަރީފު ވަންހައިގެ މިހުންނަކީ (ހައްޖާޖުގެ ޢާއިލާގެ މިހުންނަކީ) ބޮޑެތި ޒާލިމުންކަމުގައި ހިފުއްވާފައިވާ ބައެކެވެ. ޢުމަރާ ދެބޭކަލުން އެއްވެސްކަމަކުން ވެރިކަމުގައި ކުރުނުވެރިއަސް އެނިވަޑައިގެންނެވުމާއެކު އެބޭފުޅުން ވަކިކުރައްވައިފިއެވެ. އެގޮތުން އިބުނުލް ޖައްރާޙް ޢުބައިދުﷲ ބިން ޒިޔާދު އަބީ ސުފްޔާނު އަލްމަޢުޤީލީގެ ކިބައިން ރިވާކުރައްވާފައިވާގޮތުގައި އެއްވެސްކަމަކާ ނުން ސުވާލުކުރެއްވުމުގައި ބެއްލެ ނިސްބަތްކުރައްވައިގެންނެވިއެވެ. ފަހެ އަހަރުމެން ސުވާލުކުރެއްވުނު ބެއްލެ ކުރުނުވެރިކަން ނުކުރެއްވި ބަޔަކުކަމާ ވާހަކަ ދައްކަވައިގެންނެވި ޢުމަރު ބަލަހައްޓަވާ ސުވާލަކާ ބޭނުންވާ ބެއްލުން މެދު ހަލާކުނުވާނެކަމުގެ މަގު ހުރިހާ ވެއްޖެހިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެހެން ރަދަރަރަވަރުން އެކަށީގެންވާކަމަކަށް ކަލޭގެފާނު ހިފެހެއްޓެވިއެވެ ހަރުކަށިކަމާ ދަނީ ﷲ ސަލާމް ނުދެއްވާނެއެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވެރިކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވުމާއެކު އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ޚާއިޞް އެކަމަނާގެ ވަރަށް ބޮޑު ޖަވާހިރެއް އަރިހަރަށް ފޮނުއްވިއެވެ. ޢުމަރު އެޖަވާހިރާ އަރިހަށް ގެންނަވާ އެޖަވާހިރާ

ސުވާލުތަކެއް ކުރެއްވިއެވެ. ޖަރީރާގެ ޖަވާބުތަކުން އުމަރަށް ވިސްނިވަޑައިގެންނެވީ އެ ޖަރީރާއަކީ އެހެން މީހެއްގެ އަޅެއްގެ ގޮތުގައި ވަނިކޮށް އުމުރާގެ މުދާތަކާއި އަޅުންނަށް ހައްޖާޖު ފޯރިގަންނަގެން އަމުރުކުރެއްވުމުން ދިޔަ ހައްދުފަހަނަޅައި ބުނު މަރުވާނުގެ އަރިހަށް ފޮނުއްވި އަޅުންގެ ތެރޭގައި ހިފުނުން ޖަރީރާއެއްކަމުގެވެ. ކަންމިހެން ވެފައިވާތީ މައްސަލަ ސާފުކުރުއްވުމަށްފަހު ހުރިވަޑައިގެންނެވީ އަސްލު ފިރިހާ ނިޔާއަދުވެއްޖެކަމަށާއި އެކަމަކު އާދަގެ ތަރިއެއް އެބަހުރި ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ކޫފާގެ ގަވަރުނަރު ޢަބްދުލްޙަމީދަށް އަމުރުފުޅު އުމަރުގެ އަރިހަށް ޖަރީރު ފޮނުވައިދެއްވުން ހުސްބޭނުން ސިޓީފުޅެއް ފޮނުއްވިއެވެ. އުމަރުގެ އަރިހަށް އައިސް ޖަރީރު އާނގޭ ބަހެއްގެ އަޅުން ހައްޖާޖު އަޅުގައި މުޤާމަކާ ބައިސްގެން ސަލާމާ ހަރަކާތްތަކުން އުމަރު އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އާނާ ހަރަކާތްއެވި ސަލާމަތަކާ ގޮތުގެން އާގެބަދަލު އާނާއަށް އުމަރު ދެއްވިއެވެ. އަދި ޖަރީރާވެސް އާނާ ބަލާލުކުރައްވިއެވެ.

ހައްޖާޖުދެކެ އުމަރު ނުރުހުންވެވަޑައިގެން ހުންނެވިލެއް

ބޭކަން ތަރީޚުގެ ފޮތްތަކުގައި އުމަރާމުދު ބާރުންކުރައްވާފައިވާ ގޮތަށް ޔަޒީދުތަކުން ދާހަވިއެވެ. ހައްޖާޖުމުދު އެއްފަހަ ގޮތުކަން ގޮތުމުއް ހިޔުރަކު އެނިވަޑައިގެންފަދަ އުލިހަކު ވަގުތުން އެއްކަހަ ކުރައްވަވިއެވެ. ހައްޖާޖުމުދު އެކަފާގެ ފުރުސަތުގެ ސިޔާދަތަ ދުވަހެއް ނުވަތަ ދުވަހެއްގެ ދުބައިކަދަ އެއްބައިގެއިވެސް ނުބައިމީހަކު އެކުވެރިއެއްކަމުގައި ދުކުޑިހަކު ނުބައި މީހެއްކަމުގައި ފެނުނެވެ.

ހައްޖާޖުމުދު އާޚިރު ނުރުހުންވެވަޑައި ހުންނެވިއަރުވެސް
ކުރީގެދަތުގައި ހައްޖާޖަށް އެއްވެސް ހިތަދުބަސްތަކެއް ރައްދުކުރުން

އެއްޗެހި ކިޔުމަކަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް ހުއްދައެއް ނުދެއްވައެވެ. "އަލްބިރްއާ" އެވެ ކިޔުން ޤުރްއާނީ ރިވާޔަތާ ބޭކަލުން ވިދާޅުވެފައިވާކަމުގައި ނަގުލުކުރެވިފައިވެއެވެ. އެއްދުވަހަކު އަހަރެން އުމަރުގެ އަރިހުގައި އިންނަވަނިކޮށް މީހަކު ބައްޕާޖަން ހުތުރު އެއްޗެހިކިޔަނިކަން ފެނުމުން އެކަން މަނާކުރައްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެންނަށް ހަބަރު ލިބިފައިވާގޮތުގައި މިހާރު ބައްޕަގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވުމުން އެބައިމީހުން ޢާޒާބަށް އެއްޗެހިގޮވާ ހުދުމުން ޢާދާގެ މައްޗަށްވާ ބައްޔެއްކަމުން އުނިވެގެން ދިޔައެވެ. ޢާޖިން އަނިޔާވެރިޔާއަށް އެކަށީގެ ހުރުމަތްކަމަކަށްވެއެވެ.

އުމަރު އަވާރަތްއަރުޖާފައި އޮންނަވާ ވަގުތުވެސް ހައްޤުތެގެ ހަނދާންތަށް އުމަރާ ވަކިންވާކަމުގައި ވެއެވެ. އެގޮތުން ރިސާލާގައި ލިޔެއްވާފައިވާކަމަށް ނަގުލު ކުރެވިފައިވެއެވެ. އުމަރު ނަދީކުރައްވާފައިވަނިކޮށް ހުވަފެންފެނުމުގައި ބައްޕަޖު ފެނިވަޑައިގެން އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. މިހާރު ބައްޕަޖަށްދޮށް. މިގޮތަށް ތިޔަފަރާތު ވިދާޅުވުމަށްފަހު ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް الله ކަލޭމާއިމެދު ކަންތައްކުރެއްވީ ކޮންފަދައަކުންހެއް؟ ބައްޕަޖު ދެންނެވިއެވެ. އަހުރެން މިހާރު ޢަފޫއު ދެއްވުމުގައި ގަދަފަދަވެގެންވާ ހައްދަވާބޮޑުކުރައްވި ރަސޫލާގެ ބަރަކާތުގައެވެ. އެއީ އެކަލާނގެއަށް އުރެދިފައިވާ މީސްތަކުންނަށް ޢަފޫދޭ ގަދަފަދަ ހިއްފެވުމަކުން ހިއްޖާ ރަސޫލާނގެއެވެ. ފަހު އަހުރެން ނުބައްދޭގޮތަކައި ގޮތްތަކެއް ކޮށްފި ޤަދީމީގެ ބަދަލު އެގޮތަށް އަހުރެންނަށްވެސް ލިބިފައެވެ. އެކަލާނގެ އެއްކަލަމަށްތަކަށް ޤަބޫލު ކުރައްވައިގެން ތިޔައްބަ ތަވްބާދެގެ އަހުލުވެރިން އެބައިމީހުންގެ ވެރިރަސޫލާނގެ ބަރަކާތުން ލިބުމަށް އިސްތިޢުފާރު ކަންތަކަށް އަހުރެންވެސް މީގެންދަނީ އަހުރެންގެ

ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަސްރަތުގައި ހުރެ އިންތިޒާރު ކުރަމުންނެވެ. ސުވަރުގެ ނުވަތަ ނަރަކައެވެ.

އެއްދުވަހަކު ސުލައިމާނު ބުނު ޢަބްދުލް މަލިކުގެ ބޫޖުގެއް ވަޑައިގެން މުޚާރިމަށް ދަންނަވިއެވެ. އަމީރުލްމުއުމިނީން ބޭނުމެއްގައި އަހުރެން އަމީރުލް މުއުމިނީން ބުނަމަ ބައްދަލުކުރުމަށް ބޭނުންވާތީ ހުއްދަދެއްވާށެވެ. ދެން ދަންނަވާށެވެ. ދެން މުޚާރިމް ބުނަމަ ދަންނަވާމުން ވަޑައިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން އަބޫރަން ވަކިވަޑައިގެން، ދަންނަވިއެވެ. ކަ އަމީރުލް މުއުމިނީނެވެ. އަހުރެންގެ ބިން އަހުރެންގެ މިލްކުއްޔާމެން ވަކިކުރައްވަނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ. ބުނީ ވިދާޅުވިއެވެ. އިސްލާމްދީނުގެ މަގުން ބަލައިލުމުގައި ދޮވެއިލާ ދިނުމުގައި މީހުންގެ ކިބައިން ވަކިކުރައްވާ ދަނޑުވެރިކަމުގެ ހައްގަކާއި މާތް الله ގެ ބަސްފުޅުން ޙައްޤާއިރިކަމަށް އެދުމެވެ. އެހިނދު ސުލައިމާނުގެ ބޫޖާ ދަންނަވިއެވެ. އެއީ އަހުރެންގެ މިލްކުއްކަން އަންގައިދޭ ލިޔުން މިއޮތީއެވެ. ބުނަމަ ދަންނަވިއެވެ. ޗިޓަބަލަޔާ މިގެކުރިން ކާކުގެ މިލްކުއްހެއްޓޯ؟ އޭނާ ދަންނަވިއެވެ. ހައްޖާޖުގެ ދަރިއެއްގެ މިލްކުކަމެވެ. ބުނަމަ ވިދާޅުވިއެވެ. އެހެންވިއްޔާ އޭބިން ލިބުމަށް ހައްޖާޖަށް ބޮޑު އޭނާއެވެ. ސުލައިމާނުގެ ބޫޖާ ދަންނަވިއެވެ. އެއީ އޭނާ ބައިތުލްމާލުން ނަގާފައިވާ އެއްޗެކެވެ. ބުނަމަ ވިދާޅުވިއެވެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ އެބިމުގެ ހައްޤުވެރިންނަކީ މުސްލިމުންނެވެ. ސުލައިމާނުގެ ބޫޖާ ދަންނަވިއެވެ. އެހެންވީއްޔާ އަހުރެންނަށް އަހުރެންގެ ލިޔުންތައް ދޭށެވެ. ބުނަމަ އޭލިޔުން ދެއްވައިގެން އިސްކާޅު ކުރައްވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ އަހުރެންގެ ގޮތަށް ބޮޑަ ސަރަކާރައިގެން ވަޑައިގެންނެވިނަމަ އަހުރެން ބޮޑު އަށްގަނޑުން އެއްވެސް ސުވާލެއް

ނުކުރެއްވީމުހެވެ. އެކަމަކު ކަލޭ އަހުރެންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވީ ނުބައްދު އެއްޗެއް ހުއްޓުވުމަށް މަސައްކަތްކޮށްދުވުމު ކުރެއްވުމަކަށް އަހުރެން ކަލޭ ދުކޮށްދެއް ނުލައްވާހުރިމެވެ. ދެން ސުލައިމާނުގެ ބޭފުޅާ ޖިންނި ކުރައްވަން ފެށިވިއެވެ. އެހިސާބު މުޢާޒިނު ޢުމަރަށް ދެންނެވިއެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރެވެ. ކަލޭގެފާނު އާސާދެކެ ހޫނާ ސުލައިމާނުގެ ބޭފުޅާއާދެކު ތިއަށްދެއްކުން ކަންތައް ތިއަށްކުރައްވަނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އަ މުޢާޒިނެވެ. ކަލޭއަށް ހަލާކުވުމާތެވެ. އަހުރެން އަނގާ ދުކާ ބޭފުޅާއާއި ބޭނުކަމުން އަހުރެން އަނގާއަދު ކަންތައް މިކުރައްވަނީ އަހުރެންގެ ދަރިންނާއަދު ކަންތައް ކުރައްވާދެއްވާ ދެދަރިންނެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު އާއި ޚަވާރިޖުން

ޚަވާރިޖުންނަކީ ޢަލީގެފާނާ ދިކޮޅަށް ނުކުތް ޖަމާޢަތެއްގެ ބަޔެކެވެ. އެބައި ސިޔާސީން ހަނގުރާމައާ ގުޅިގެން ކުރުމުން ފިޔަވަޅަ އެއީ ގޮތެއްކަމަށް އެބައިމީހުން ދެކެއުޅުނުއެވެ. އެމީހުން އެކަލޭގެފާނުން ޢަލީގެފާނުންގެ ފަރާތްޕުޅުގެން އެދުނު ޢަލީގެފާނު ކާފިރުވެފައިގެންފިކަމަށް އެއްބަސްވެވަޑައިގެންނެވުމުގައެވެ. އެހެންކަމުން ޢަލީގެފާނުންގެ މުޅި ވެރިކަމުގައި އެބައިމީހުން ގެންދިޔައީ ޢަލީގެފާނާ ދިކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރަމުންނެވެ. އަދި އޭގެފަހުން އުމަވީ ވެރިކަމުގައިވެސް އެވެރިކަމާ ދިކޮޅަށް އެބައިމީހުން ހަތަރު ހަނގުރާމަތައް ކުރަމުން ގެންދިޔައެވެ. އެއީގެ ބައެއް ހަނގުރާމަތަކުގައި އުމަވީންނަށް ކާމިޔާބުވިއ އަދި އަނެއްބައި ހަނގުރާމަތަކުގައި އެބައިމީހުންނާ ނާކާމިޔާބު

ކުރިމަތިވެފައިވެއެވެ. މުޅި އުމަތީ ވެރިކަމުގައިވެސް އެމީހުން އުޅެމުންދިޔައީ
އެކުވެރިކަމާ އިދިކޮޅަށް ތަފާތު ހަނގުރާމަ ތަކުގައެވެ.

ވަލީދު ބިން އަބްދުލްމަލިކު އަދި ސުލައިމާން ބިން
އަބްދުލްމަލިކު މިދެބޭކަލުންގެ ވެރިކަމުގައިވެސް ޚަވާރިޖުންނާމެދު އުމަވީ
ދިޔަވަޅައިގަންނަވާގޮތަކީ ހިކުމަތްތެރިކަމާއެކު އެބައިމީހުންނަށް މާތް اللّٰه ގެ
މަގަށް ގޮވާލެއްވުމެވެ. އެބައިމީހުންނާމެދު ބާރުގެ ބޭނުން ކުރުމަކަށް
ޢުމަރު ރުހިވަޑައިގެން ނުގަންނަވައެވެ. ޢުމަރުގެ މި ޚިޔާލުފުޅަކީ އެއްބަސްވެސް
ޢުމަރާމެދު ނުރުހުންވެވޭއިގެންނެވެ ޚިޔާލުތަކެވެ.

އެއްދުވަހަކު ވަލީދުގެ ކައިރިއަށް ޢުމަރު އިސްނަވަސީހާތް
ޚާރިޖީންގެ މީހަކު ގެނެސްދިނެވެ. އެމަނިކުފާނު ހާޒިރު ވަލީދުގެ
ބާރުގައިހުރެ ކުރިމަތިލީ ހަދީޘް ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުއެވެ. ދެން ވަލީދު
އެޚާރިޖީކޮޅުގެ ސުވާލުކުރައްވަން ފެށުއްވިއެވެ.

ވަލީދު: އަބޫބަކުރުގެ ފާނަމަށް ކިހާ ބޭނުމާ ކިޔައެއްޕޭ؟
ޚާރިޖީ: އޭނާ ރަސޫލާގެ މާތް ސަހާބީއެކެވެ. އަދި ރަސޫލާގެ ހިޖުރައިގެ
ރަފީޤުގެއި ބައިވެރިވެފައިގެންނެވެ. މާތް اللّٰه އެކަލޭގެފާނަށް
ރަޙުމަތްފުޅު ރަޙްމަތް ލައްވާށިއެވެ!
ވަލީދު: ޢުމަރުގެ ފާނަމަށް ކިހާ ދެކިގެންތޯ ކޮބައިތަ؟
ޚާރިޖީ: އޭނާ އަލްފާރޫޤުގެ ލަޤަބު ލިބިވަޑައިގެން ހުންނެވި މާތް
ބޭކަލެކެވެ. މާތް اللّٰه އެކަލޭގެފާނަށް ރަޙުމަތްފުޅު އެކަލޭގެފާނުންގެ
މައްޗަށް ރަޙްމަތްލައްވާށިއެވެ!
ވަލީދު: ޢުޘްމާނުގެ ފާނަމަށް ކިލިދެކިގެންތޯ ކޮބައިތަ؟

ޠާރިޤް: ވެރިކަމުގެ ކުރީކޮޅުގެ މަދުއަހަރުތަކެއްގައި ބަރުވެރިކޮށް ކަނޑައެޅި
ކުރެއްވިއެވެ.

ވަލީދު: މަރުވާން ބުނުމު ބަކަވާއާމެދު ކަލާ ދެކެނީ ކިހިނެއްހެއްޓެވީ؟

ޠާރިޤް: އާދި މާތް الله ޢަބްދުލްމަލިކާއި މިހެކެވެ.

ވަލީދު: ޢަބްދުލްމަލިކާއިމެދު ކަލާ ބުނަނީ ކީކޭހެއްޓެވީ؟

ޠާރިޤް: އާދި މާތް الله ޢަބްދުލްޢަޒީޒްއާއި މިހާރު ދަރިއެކެވެ.

ވަލީދު: އަހުރެންނާއިމެދު ކަލާގެ ބަހަކީ ކޮބައިހެއްޓެވީ؟

ޠާރިޤް: އެބިޔަސްމިހުންކުރު އެންމެ ނުބައިމީހާއެވެ.

ދެން އެއިގެ ގޮތުގައި ވަލީދު، އުމަރާ މުޚާޠަބުކޮށް ވިދާޅުވިއެވެ.
ދެންމު އަޅުއައްސަލުވި ކަންތައްތަކާމެދު ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވަނީ ކީކޭތޯއެވެ؟
އުމަރު ދަންނަވިއެވެ. އެކަމާމެދު ޚިޔާލު އޮޅުއްވުމުގައި އެންމެބޮޑެތި
ދަރުވަތުގައިވަންނަވާ ހަމަކަށަވަރުން. އެހެންނަމަވެސް އެކަމާމެދު އުމަރުގެ
ބަހެއް ވަލީދު ބޭނުންފުޅުވެގެން ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް الله ގެންދެއްވައި
ވިދާޅުވަމުންނެވެ. ކަންތައްތައް ކޮށްލެވޭނެ ބަހެއް ވިދާޅުވާނެވެ. އުމަރު
ދަންނަވިއެވެ. ކޮށްލެވުން އަޅުގަނޑުގެ ބަހެއް ބޭނުންފުޅުވެއްޖެނަމަ
އަދި ސާފުކޮށް ކަންތައްތަކުގެ ބަސްފުޅުގެ އެއްބަސް އެހެރީ ކަލޭގެ އެއްޗެހިވެސް ވެދާނެ
ކަންތައްތަކުން ކޮށް އާދޭހެވެ ބަސްބަހެއް އެއްޗެހި ހިފެހެއްޓެވެ. އަދި
ތަފްސީލުކޮށް އެންމެ ގާތުކަމުން އަޅުގަނޑު ހިޔާލުކުރެވެއެވެ. ވަލީދު ވިދާޅުވިއެވެ.
މިހުން އެހެންގޮތެއް ނުވާހައްތަވެ. އުމަރު ދަންނަވިއެވެ. ބަޔަކު ގޮތުގައި
އެހުން އެހެންގޮތެއް ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް ކަންތައްތަކުގެ އަނިޔާވެރިކަން
އާންމުގެ މައްޗަށް ހިނގާވުމެވެ. އާ އަމިއްލަ ފުއްދުންއެވެ. ދެން ވަލީދުގެ
އަރިހުގައި ހުންނެވި ޙާޒިރުވެވުނު ޝައްޚާނަށް ވަލީދު ބައްލަވާލައްވާ

ކޯފާވެވަޑައިގެން ތަދުވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެއަށްފަހު ހާރޫނު، ބުމަރަން ދެންނެވިއެވެ. މާތް الله ގެންދެއްވައި ދަންނަވަދެވެ. ވަހީދު ހަމަޖެހުނުގެން ބަސްބަހާބަލްތި ބަސްބަހާބަލްތުމުން ހަމަޖެހުން ރިކާޒު ކަހާގޮތުންގެ އިސްތިރާރު ވަރިހަރާބަލްތުމަން ހަމަޖެހުނުގެން ހަމަޖެ ކަޖަބާނިކަމަކަށެވެ. ބުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަޖެ ކަޖަބުރިނަމަ ކަލާ އެކަން ކަޖަބިދުމުސްކުރަހެވެ؟ ހާރިދު ދެންނެވިއެވެ. އާދޭހެވެ. މާތް الله ގެންދެވުމަށް ދަންނަވަދެވެ. ބުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެއިރުން އެކަމަކީ ކަލާމުން ދެއްކެނިނޭމާ ނުބައެކެވެ. ހަމަޖެހުނަން ވިބާސް ހެވެކެވެ.

ވަހީދު، މަޖުލިސްގެ ތަދުވެވަޑައިގެން ބުމަރުގެ އުޅުމަ ހަދި ވަހީދުގެ ހަނބިކަނބަލުންގެ ގޮތަށް ވަޑައިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް الله ގެންދެވުމަށް ވިދާޅުވަމުއެވެ. ކަނބަލުގެ ހުރިޖީ ހަޖު ބުމަރު ހަމަޖެހުން ޖަމްޢުކަޖަބާހުރިކަން ކަނަވަރުވެ.

އިސްވެދިޔަ ބާރިޤާއަށްފަހު ބުމަރު ހުނީނިވި ބުމަރުގެ ގޮތުގެއެވެ. ގޮތުގެން ބާރަކަން އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުކުމެވަޑައި ނުގަންނަވައެވެ. ހަދި އެހެނީހިރިހަ ކަންމަކާ މަޖާފަން އުދިވަޑައިގަންނަވުމަން ހަދިފާގެ ހަރިހަކަށްވެސް ވަޑައި ނުގަންނަވައެވެ. އެގޮތަށް ބުމަރު ދުވަސްމަކައް ހުދަކަރާއްވުމަށްފަހު އެއްދުވަހުއްގެ ފުރުދުރު ވިހިދު ފިރުޢައުވަޑައިގެން ހައި ޖިހަކު ބުމަރުގެ ހަރިހަން ހައިސް ބުމަރު ގަނޑުވަމަން ގެންދެވިއެވެ. ހަނދިރި ކާބިރިހަކަން ވެއްދުވަމަށްފަހު އުވައިން މުޖިން ދުރު ބަސްދުކަށްލެއްވިއެވެ. މި ހަބަރު ވިހިދުގެ ހަނބިކަނބަލުން ހަދި ބުމަރުގެ އުޅުމު އެއްމުލު ބަނިސްއަން ރިބުލެއްވުމުން ވިހިދުގެ ހަރިހަން ވަޑައިގެން އެކަމަނާގެ ހަޖު ބުމަރު،

ދޫކޮށްލަދެއްވުން އެދި އާދޭސްދަންނަވަން ފެށްޓެވިއެވެ. އެކަމަނާ ވަރަށްބޮޑަށް ފިރިކަލުންގެ އަރިހުގައި އާދޭސް ދަންނަވަމުން ވަޒީރު ވިދާޅުވިއެވެ. އުމަރު ދުނިޔޭގައި ހުންނެވިކަމަށްވާނަމަ ކަމަނާއަށް ހިބަކޮށްދެއްވައިފީމުވެ. ދެން އެކަމަނާގެ ފަރާތްބުޑުން ބަހަކުޑޭސް ދުރުމުރުގާ ބޭލިއިރު އެކަލޭގެފާނުންގެ ކަނދުރާގިރިވެސް އެދިފައެވެ. ދެން އެބައިމީހުން އެކަލޭގެފާނުން ނަންގަވައިގެން ގެކޮޅަށް ގެންދަވާފައި ފުރުވާދެއްވިއެވެ.

ވަލީދު އަވަހާރަވެ އޭގެފަހުން ސުލައިމާނުވެސް

އަވަހާރަވުމުން ދެން ޚިލާފަތް އިސްކުރެއްވުނީ އުމަރަށެވެ. އުމަރު ޚިލާފަތް އިސްކުރެއްވުމުން ދުވަހު އެއްކަލަ ހާލިދު ބިން ރައްޔާން އެކަލޭގެފާނުންގެ ކަނޑިހިއްބަވާ ވަޑައިގެން އުމަރުގެ އަރިހުގައި ހުއްޓިވަޑައިގެންނެވުމުން ބައްލަވާލެއްވުމުގައި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ހާލިދުއެވެ. ކަނޑިހިއްބަވައިގެން، ގެއަރުވާލައިގެން ގޯގައި ތިކަނޑި ބޭއްވާށެވެ. އަދި ގޯގައި ކަލޭ މަޑުކޮށްލައްވާށެވެ. ކަލޭގެ ބޭނުމެއްނެތެވެ. ކަލޭއަކީ ދީނަށް ބައްލަވާފުޅުގައިނުވެ އަމުރުކުރައްވާ ކަންމަތިކަމެއް ހުރިއަމާ ބާކަލަށެވެ. ދެން ހާލިދު އެނބުރިވަޑައިގެންނެވުން ހަބޮޑުމުން ހާލިދަށް ބައްލަވާ އަންނަނިވި ފަދައިން އުމަރު ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. އޭ ﷲ އަހުރެން އޭނާގެ މަރުވުން އޭނާ ވަރުކުޑައްޔާ އިބަލީސްކަލާނގެއަށްޓަކާއެވެ. ފަހު ދެން އެއްގޮތަކަށްވެސް އޭނާއަށް އެފަދަ މަރުވުމެއް ލިބުމުގެ ތައުފީޤު ނުދެއްވާނދޭވެ! އޭގެ ފަހުން ހުކުރު ހަތްދުވަސް ހިނގިތަނާ މިހާރު އޭނާ ގޯތިތެރިއަށްއެރިއެވެ.

ވަލީދަށްފަހު ޚިލާފަތް އިސްވެވަޑައިގެންނެވި ސުލައިމާނު ބިން އަބްދުލްމަލިކެވެ. ސުލައިމާނުގެ ޚިލާފަތުގައިވެސް ޚަވާރިޖުން ފަދަ

ކުރެއްވުމުން، އުމަރު، ސުލައިމާނަށް ވަނާކުރައްވާކަމުގައިވިއެވެ. އަދި
އުމަރު ދެރިވަޑައިގަންނަވަނީ އުމީދުން ތަމްއީޒާވ އިސްތިޢުފާދޭން
ބަންދުކުރައްވާ ބައިޢަތުބުނުމަށެވެ.

އެއްފަހަރަކު ސުލައިމާނުގެ އަރިހަށް ރަޖާއަކު
ހާޒިރުކުރެވުނެވެ. ހާޒިރުވިހިނދު އަޅުގަނޑު ވާހަކަ ދެއްކެވުމަށް ސުލައިމާނު
ވިދާޅުވިއެވެ. އެހިނދު ރަޖާކަލޭގެ ސުލައިމާނަށް ދެންނެވިއެވެ. ހާ
ހާސިލުވޭގެ ތަރި ހާސިލުވޭ. އަހުރެން ތަކެއްކޮށް ކޮންވާހަކައެއްހެއްޔެވެ؟
ދެން އެވަގުތު އުމަރު ހާސިލުކުރައްވާނެކަމަށް ސުލައިމާނު
އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އުމަރު ހާސިލުކުރައްވަވަޑައިގެންނެވުމުން ސުލައިމާނު
ވިދާޅުވިއެވެ. މިހިރަ މީހާގެ ވާހަކަ ނިކަން އަޅުއަށްސާ ބައްލަވާށެވެ.
ދެން ސުލައިމާނު އެދިވަޑައިގެންނެވުމުން ރަޖާކަލޭގެ އަށާގެ ވާހަކަ،
އުމަރު އިންނަވަނިކޮށް ތަކުރާރު ކުރައްވައިފިއެވެ. ދެން އަށާއަށް ދެއްވާން
އުފާބަތަކާ ބައިގެތުން އަރިހުން އުމަރުގެ ސުލައިމާނު ފުރަތަމަ
މަސްވަރާއަކަށް އެއްސެވުމުން ބަސްފުޅެއް ވިދާޅުނުވެ އިންނެވިއެވެ.
ސުލައިމާނު ތަކުރާރުކޮށް އައްސަވަން ފުރުޞަތުމުން އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ.
އަހުރެންނަށް ފުރިވަޑައިގަންނަވާ އަށާ ކަލޭގެފާނަށް ނުބައިބަސް
ރައްދުކުރެއްވި ފަދައިން ކަލޭގެފާނުވެސް އައްސަވައިން ނުބައިބަސް
ރައްދުކުރެއްވުމަށެވެ. ސުލައިމާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެ ކަލޭގެފާނު
ބިޔަވިދާޅުވާ ގޮތަކަށް ނުނެވެ. އެހެންވެ ސުލައިމާނު އަމުރުކުރެއްވުމުން
އެ ރަޖާކަލޭގެ ބޭ ކަނދުރާއިން ވަކިކޮށްލެއްވުނެވެ. އުމަރު
ނުކުމެވަޑައިގަންނަވަނިކޮށް މިފަހަރުވެސް ދާނީ ސުލައިމާނުގެ ގާތު
ހާޒިރުވާށެވެ. ހާޒިރު އުމަރަށް ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑު މުއުމިނީންއަށް

ކަލޭގެފާނު އެގޮތަށް ޖަވާބު ދެއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ މާތް الله ގަންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ އިސްތިރީފުޅު ވަކިކޮށްލެއްވުމަށް ސުވާލުއައިމާން އަޅުގަންނަށް އަމުރުކުރައްވާނެކަމަށް އަޅުގަން އުއްމީދުކުރެއްވީމެވެ. އެމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެއަށް އަމުރުކުރެއްވިނަމަ އެކަން ކުރެއްވީމުސްރެއްތެވެ؟ ދަންނަވިއެވެ. އާދޭހެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ. އެކަން އަޅުގަން ކުރެއްވިސްކަން ކަށަވަރެވެ.

އިސްވެރިޔާ ފަދައިން އުމަރުގެ ވެރިކަމުގައި ގާޒީންގެ މަޤާމުން ހާޒިރު ވަކިކުރައްވައި ގެއަށް ފޮނުއްވާލެއްވިއެވެ. ދެން އެއްވެރިޔާ ގާޒީންގެ ޢޫނުސްތަކަން ބަލައިލާލެއްވުމަށްފަހު ޢުމަރު ބުނު މާޖިދު އަލްއަންސާރީއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ޔާ ޢުމަރުއެވެ! އަޅުގަންނާ އަދި ކަލޭގެއާދެމެދު އިސްލާމްދީނުގެ ގުޅުންފިޔަވައި އެއްވެސް ތިމާގެކަމެއްނުވާކަން ކަލޭ ހަނދާނަކަން ދެނެވަޑައިގެން ހުންނެވިކަމަށް މާތް الله ގަންދެއްވައި ވިދާޅުވަމެވެ. އަޅުގަންނަން ހަބަރު ޖެހިވަޑައިގެންފައިވާ ގޮތުގައި ކަލޭގެފާނަކީ ދިނަދިނައިން ޤުރުއާން ޙިފާޒަތުކުރައްވާ އުޅުއްވާ ބޭކަލަކުމެވެ. މިހުންނަން ނުޖެހުނުން ތަޚްތުގައި ހުންނަވައިގެންކަމަން ހިފުޅުކުރައްވާ ނަމާދުކުރައްވާނީ އަޅުގަން ދެކެވަޑައިގެންނެވީމެވެ. ކަލޭގެފާނަށްވެސް ނަމާދު ހަނދުގަކަން ކުރައްވާ ބޭކަލަކުމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނަކީ އަންބަކުރެއްވި ބޭކަލަކުމެވެ. ފަހެ މިކަމުގެ ހިއްޖުވާގޮތެވެ. އަޅުގަންގެ ގާޒީކަން ކަލޭއަށް ދެއްވައިފިއްޔެވެ. ޢުމަރުގެފާނުގެ ހިލާފަތުގައި ޚަވާރިޖުން ފުރާތުކުރު ކައިރި ހިސާބުގަނޑުގައި ފާލެގައި އުމަވީވިރިކާ ޢިދިކާމަން ނުކުތުމެވެ.

އުމަވީވެރިކަމާ ދެކޮޅަށް ފާޅުގައި ހަވާރިޖުން ނުކުތުން:

ބަނޫ އުމައްޔާއާއި އިދިކޮޅަށް އިރާގުގައި ހަވާރިޖުން ދެކޮޅުވެރިކަން އިއުލާންކޮށްފިއެވެ. އުމަރު ބާސްފުޅުކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވެވަޑައިގެންނެވި ހަބަރުތަކާއިމެދު އެބައިމީހުންނަށް އޭރު އެއްވެސް އެއްޗެއް އެނގި ފައިސަލާކަން ޖަވާބުކުރެވުނެވެ. ހަވާރިޖުން ގެންދިޔަ ދެކޮޅުވެރިކަން ފާޅުކުރަމުންނެވެ. އެކަމަކު އުމަރު އެބައިމީހުންނާ އިދިކޮޅަށް ކަނޑައެޅުއްވުމުގައި އަވަސްވެވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ. އުމަރު އިސްކަންދެއްވީ ވާހަކަ ދެއްކުމަށެވެ. އެހެނީ މިއަރައިރުމަކީ ކާފަރުކަމާއި، ޒާލިމްކަމާއިދެމެދު އޮތް އަރައިރުމެއް ނޫނެވެ. އަދި ކިއެއްކަ މިއީ އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ ދެބައެއްގެ ދެމެދުގައިވާ އަރައިރުމެއްކަން ކަށަވަރެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ދެކޮޅަމަ ކިޔަވައިދެނޭ މީސްތަކުންގެ އެންމެ ޝަރުޢީގޮތް ނުބައިތަން އަހަރުވަފުމަކީ ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކަމަކުން އެހެންކަމުން އެކަށީގެންވާ ފަރާތެއްފުޅުން އިރާދަކުރެއްވި ކަނޑައަޅުއްވާފައި ދެވޮށްނާ ގަވަރުނަރު އަބްދުލްޙަމީދަށް ބާބު الله ގެ ފޮނުއްވި ކިތަބަކަސްތައްތަކާ ސުލްތާނަތަށް އެބައިމީހުންނަށް ދަޢުވަތު އެންގެވިއެވެ. އަބްދުލްޙަމީދު އެމީހުންނަށް އުމަރު ވިދާޅުވި ފަދައިން ދަޢުވަތު ދެއްވުމުން އެމީހުން އެކަމަށް އިޖާބައެއް ނުދިނެވެ. އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ އެއްބައިވަންތަކަން ނަގާލާފަން މި ހަލާކުގައި ގިރާފަތުގެ ބަޔަކު ބޭނުންކުރުމުން އެހެން ގޮތެއް ދެން ޝަރުޢީ ކަމަކަށް އަބްދުލްޙަމީދަށް ފޮނުއްވި އެމީހުން ހަމަހަމަކުރުމަށާއި އަބްދުލްޙަމީދު ޙަރަކާތެއް ފެށުއްވިއެވެ. އެޙަރަކާތު ހަވާރިޖުންގެ މުޤާބަލާއަށް ނުކުތުމުން އެޙަރަކާތުގެ މައްޗަށް ހަވާރިޖުން ގަދަވެގެން ސުލްޙަށް ފައިސާލެއްވިއެވެ. އުމަރަށް މި ހަބަރު

ލިބިވަޑައިގެންނެވުމުން ލަޝްކަރުގެ މައްޗަށް މަސްލަހަތާ ބުނު ޢަބްދުލްމަލިކު ވެރިކުރައްވާ، ޝާމުކަރައިން އިރާޤަށް ޚަވާރިޖުންގެ މުޤާބިލާއަށް ލަޝްކަރެއް ފޮނުއްވުމަށް އަވަސްވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އަންނަނިވިގޮތަށް އިރާޤުގެ ގަވަރުނަރު ޢަބްދުލްޙަމީދަށް ލިޔުއްވިއެވެ. ކަލޭގެ ނުބައި ލަޝްކަރުން، ކަންތައް ކުރިގޮތުގެ ޚަބަރު އަހުރެންނަށް ލިބިވަޑައިގެންފިއެވެ. ލަޝްކަރާއިއެކު މަސްލަހަތާ ފޮނުއްވީމެވެ. ޚަވާރިޖުންނާއިމެދު މަސްލަހަތާ ކަންތައް ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ކަންތައް ކުރެއްވުމަށް ދޫކޮށްލައްވާނެވެ.

ދެންފަހު ލަޝްކަރާއިއެކު މަސްލަހަތާ ވަޑައިގެން ޚަވާރިޖުންގެ ލަޝްކަރު މަޑުކޮށްގެން ތިބިތަނާ ކައިރިއަށް ވަޑައިގެން ދެފަރާތުން ހަނގުރާމަ ފެށުމަށްފަހު، ޚަވާރިޖުންގެ މައްޗަށް އުމަރުގެ ޤާއިދު ކާމިޔާބު ހާސިލު ކުރައްވައިފިއެވެ.

ދެން އެއަށްފަހު އުމަރު ޚަވާރިޖުންނާއިމެދު ހިޔާރުކުރެއްވި ޢަގާމިރިވުމުގެ ގޮތަކަށެވެ. އިތުރަށް ވިސްނައިދިނުމުގެ މަގެވެ. ފަހަރެއްގައި އަދިވެސް އުމީރުންނަށް ވިސްނިދާނެކަމަށްޓަކައެވެ. އެއީ އުމީރުންގެ އަސްލުތަކާއި އުމަރު ގެންގުޅުއްވާ އުސޫލުތަކާމެދު ގޮތުކަލައް ހުރުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

އެއްފަހަރަކު ޚަވާރިޖުންގެ ބަޔަކު އުމަރުގެ އަރިހަށް އައިސް ކޮންމެވެސް ކަމަކާމެދު ވާހަކަދައްކަން ފަށައިފިއެވެ. އެހިނދު ބައެއް ޖަދީލުން ޚަވާރިޖުންގެ މުޢުތަޤަދު ބިރުދެއްކުވުމަށް، އުމަރަށް އިޝާރަތް ކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް އުމީރުންނާއެކު އުމަރު ގެންދެވި މަޑުމައިތިރިކަމާ

އޯގާތެރިކަމާއެކު ވާހަކަ ދައްކަވަމުންނެވެ. އެންމެފަހުން އަމީރުންގެ މައްޗަށް އަޢުދެއް ހިއްޖަވައި ވެރިކަމުގައި ހުންނެވިމާ ހިނދަކު އަމީރުންނަށް ކެއުމާއި އަންނަހުރުން ދެއްވަން ޢުމަރު ވިދާޅުވުމުން އަމީރުން އެކަމާ ބުނި ގަބޫލުވެ ހިނގައްޖެއެވެ. ޢުމަރުގެ އަރިހުން އަމީރުން ނުކުމެގެން ދިޔުމުން، ޢަލީސުންނާ މީހުންގެ އަރިހުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. ގައިން ބަޔަކު އުނިކަރުވެއްޔާމަ ހިނދަމާ މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުގައި ޢަދުލުވެރިކަމާ ޚިލާފަށް ގޮސްފައިވާ ކަމަށް ވާނަމަ ދެކޭ ވިސްނުން އެބަހުރި ނަމަވެސް ޝާފީ ގޮތެއް ނުލިބޭނެވެ. ސިޔާސީ ގޮތުން ހުކުމްކުރެވިފައިވާ ނުވަތަ ޚިލާފުގެ ކަމެއް ނުކުރެއްވިއެވެ.

ޚަވާރިޖުންނާމެދު ޢުމަރު ގެންގުޅުއްވި ސިޔާސަތު

މަޖުމަޢިއިރި އޯގާތެރި ގޮތުގައެވެ. ދޫރިނުމުގެ ސިޔާސަތަކެވެ. ދެން ފަސްފަހުން ހިފަހައްޓަވަމުން ގެންދިޔުމެވެ. ހަނގުރާމައާ ހަމައަށް ދިޔުމެވެ. އަމީރުންނާމެދު ކަންތައްތައް ފެންޖެހި ދަފަރާތުގެ ވާހަކަތަކުންނެވެ. އަމީރުން ހަނގުރާމަ ނުކުރާ ހިނދަކު އަމީރުންނާ ހަނގުރާމަ ނުކުރައްވާނެވެ. ހުކުމެއް ދައްކަވައިގެން އަމީރުންތަކާ އެއްބަސްކުރުވުމުގެ ސިޔާސަތެވެ. އަމީރުންނާ އިދިކޮޅަށް ހަނގުރާމައެއް ފެންނަވީ އޭރުން ގޮތެއް އުމަރުގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި ނަމައްޖެހިނދުއްގައެވެ. ހަނގުރާމަ ފެށުއްވަން ޢިލްމުވެރިން ފެށުއްވުމުގެ ކުރިން ފުރުސަތު ސަލާމަތްކަމާ ދިމާލަށް އައުމަށާއި އަދި މާތް الله ގެ މަގަށް ރުޖޫޢަވުމަށާއި މުސްލިމުން ބައިބައިކުރުމަށް މަސައްކަތް ނުކުރުމަށް އަމީރުންނަށް ގޮވާލައްވާ ސިޓީފުޅެއް ހައްދުކުރައްވައެވެ. އެސިޓީފުޅާއި އާދޭސްކޮށް އަމީރުން އިޖާބަދިނުމަށް ހަނގުރާމައެއް ނުފެށުއްވައެވެ. ނޫންނަމަ ހަނގުރާމަ ފެށުއްވުމަށް ފަސްކުރަން އަންގަވައެވެ.

ފިރިކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އަނިޔާވެރިންނާމެދު
އުމަރު ކަންތައް ކުރެއްވި ގޮތާއި އަދި އުމަރުގެ ރަނގަޅު ސިޔާސަތު
ޚާރިޖީންނަށް ރަނގަޅަށް އެނގުމުން އެމީހުން އެއްމަނަކަށް އެއްވެ
އެއްބަހަކު އަނެއްބަހަކަން ބުނަންފެނިއްޖެއެވެ. އަޅަދުގަން މިހާރާއި
ދެކޮޅުވެރިވެ ހަނގުރާމަކުރުން، އެއީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ރަނގަޅުގޮތެއް
ނޫނެވެ.

އަށްޖަބަރީ ލިޔުއްވާފައިވާކަމަށް ނަގުލުކުރެވިފައިވެއެވެ.
ޝަވްދަބުގެ ނަމުން މަޝްހޫރު ބަސްޠާމު އަލްޔަޝްކުރީގެ ފިރުކަމުގެ ދަރުން
ޚުރޫޖްކުރު ހިސާބުގަނޑެއް ޚާރިޖީން އެމީހުންގެ ދެކޮޅުވެރިކަން އިޢުލާން
ކުރިއެވެ. މި ޚަބަރު އުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވުމުން
އިރާޤުގެ ގަވަރުނަރު ޢަބްދުލްޙަމީދަށް ލިޔުއްވާ ފޮނުއްވިއެވެ. ޚާރިޖީން،
ބިދުގައި ފަސާދަކޮށް ލޭއޮހޮރުވުމަށް ނުހިންގާ ހިނދަކު އެމީހުންނާއި
އިދިކޮޅަށް ކަޑަޅުވުން ވެޅިއަޅައިގަންނަވާނެވެ. އެއިންކަމެއް
އެމީހުން ކޮށްފިނަމަ މުޤާބަލާކުރުމަށް އެމީހުންނާއި
ދިފާޢުވާއިމުރުގެ ޖާގާއިން ކޮށް ގަދަފަދަ މިހާރު ބެލްވަތާ ޤާނޫނާއި
ޔަޝްކަރީއާ ބަވާރުކުރެއްވާ އަޅުއަރުގެ އަދުރުވެރިކަން އުމިރައަން
ވަޞިއްޔަތް ކުރެއްވާ ފޮނުއްވާފައެވެ.

ކުރީގެ ދާރާސް ހަސްގާމަވެރިންގެ މަސްހަލަ އުބައިދަލު ބުނު
ޖަރީރު އަލްބަޖަލީ ފިރިކަރުއްވިއެވެ. އަދި އުމަރުގެ އިރުޝާދުތައް ލިޔުއްވާ
ސިޓީތަކެއް އުބައިދަލު ބުނު ޖަރީރުގެ އަތްޕުޅުގައި ޝަވްދަބުއާއި
ބައްދަލުކުރައްވަން ފޮނުއްވިއެވެ. އެސިޓީތަކުގައިވެއެވެ. "މާތް الله އަރާއި
އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށްޓަކައި ނުރުހުންވާ ނުކުމެވަޑައިގެންނެވި ހަޔަރު

އަހުރެންނަށް ވަނީ ލިބިވަޑައިގެންފައެވެ. މާތް الله އަށްޓަކައި މަސައްކަތްތޮޅުދު ކުރެއްވުމަށް ކަލޭއަށްވުރެ ބޮޑެތް އަހުރާކަށްބޭ ފަދަ އަހުރެންނަށެވެ. ފަދަ މުނާޖާތާކޮށް ދެލިހުން ބަދުބޮކުރުމަށްޓަކައި އަހުރެންގެ ގާތުން ވަޑައިގެންނަވާށެވެ. ބަދުބޮކުރެއްވުމަށް ފަދަ ހައްދުވަނީ އަހުރެންގެ ކިބައިގައިކަން ފާނުވެ ހަނދިއްޓާނަމަ މީސްތަކުންނަކާ އެއްފަދައިން ކަލޭމެންވެސް އަހުރެންނާއި ތަބައްވެވަޑައިގެންނަވާށެވެ. އަދި ބޭއްދުވަނީ ކަލޭގެ ހުންނަވީގޮތަކީކަން ފާނުވެއްޖައްޔާނަމަ އަހުރެން އެކަމާ ވެސްނާވަޑައިގަންނަވާހުރީމެވެ.“

ކިޔުއްވުމަށްފަހު ސިޔާފުޅު އުމަރުގެ ޝަވްދަބު ބަރަކާތްތެރިވަމުން އައި އާނާގެ ވަޝްކަރަން މަޢުޖިޒުމަން އެނގިވިއެވެ. އަދި އަންނަނިވި ޢިބާރާތުން، އުމަރުގެ އަރިހަށް ލިޔުއްވިއެވެ. “ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު ޢިސްރާފު ކުރައްވައިލީމެވެ. މައްސަލަ ދިރާސާކޮށް ކަލޭގެފާނާ މުނާޖަތާކުރުމަށް އަހުރެން ދެލިހުން ފޮނުވީމެވެ.“

މުޙައްމަދު ބުނު ޢުބައިދު އަލް ޙަނަފީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

ހަވާރިޖުންގެ މީހަކު ތިމަންމެން ސިޔާރަފައިގެން ދިޔުމުން އަސީރު އުމަރުންގެ ފަރާތުން ކިޔުމަށްފަހު އުމަރުންގެ ޚިޔާރުން ދޮރުފަޅު ތިމަންމެންނާއިއެކު ފޮނުއްވިއެވެ. އެއީ ޚިޔާރުން އެއްބާކަޅިޔާ ބަދު ޝަޢުބާންގެ ބާކަޅިކެވެ. ދެވަނަ އަށް ފޮނުއްވީ ހަބުޝީކަރައިގެ ބާކަޅިކެވެ. ދެބާކަޅުންކަރު ވެސްނުންތޫފަތި ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިއެއްވެސް ހަމަ މިނާއެވެ. އުމަރު ޒިނާޢަތުގައި ހުންނަވަނިކޮށް އެދެބާކަޅުންނާއިއެކު އެތަނަށް އަހުރެމެން ހިނގައްޖައީމެވެ. ގޮސް އުމަރުގެ ކާޖަރީރާގައި މައްޗަށް އަރައިނީތޮށް ތިމަންމެންނާއި ބައްދަލުވީ ދަރިކަމުން އަބަދުވެސް މަހާވުމަށް އަދި އުމަރުގެ

ގާތިބެއް ކަމުގައިވާ މުޢާރިމުހާއެވެ. ދެން އެދިމުހުންގެ އަތުގައި ތޫނު އެއްޗެއް ޝޮތުރިބަޔާ ފާސްކުރެއްވުމަށްފަހު ހުމަރުގެ ކާޒިރިކާގަނ އެދިމުހުންނަން ވަނުމަށް ހުއްދައްވައިދެއްވެ. ވަނުމުން ހުމަރު އެމިހުންނާއި އިސްވެ ސަލާމްކުރައްވާފައިވާ ސުވާލު ކުރައްވަން ފެށްޓިއެވެ.

އުމަރު: ކަލޭމެން ދެމިހުން އަރިސްތިކަޓިބީ ކޮންކަމަކާބޮއެވެ؟ އަދި ކަލޭމެން އަހުރެމެންނާމެދު ނުރުހުންވާ ބިރައުގެނީ ކޮންކަމަކާހެދިތޯއެވެ؟ ދެމިހުންކުރު ރަބްޝިކާރާގެ ދެންނެވިއެވެ.

ރަބްޝިކާރާގެ: މާތް الله ގަންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ސިރަތާމެދު ކަލޭގެފާނުންގެ މައްޗަށް ނުރުހުންވުމެއް ނުވެއެވެ. ކަލޭގެފާނުން ބިރުކަންބޮއް ކުރައްވަނީ ހަދުލުވެރިކަމާއި އިންސާފުވެރިކަމާ އެކުގައިކަން ކަނަވަރުވެ. އެކަމަކު ކަލޭގެފާނާ އަހުރެމެންނާއި ދެމެދު އެއްކަމެއް އޮބައްތެވެ. އެކަމުގައި ކަލޭގެފާނުން އަހުރެމެންނަން ހަޤީންކަން ދެއްވައިދިނަމަ ވެސް އަހުރެމެން އެންމެންނަށް އެއްބަޔަކުވެ. ނަމަވެސް އެކަމުން ކަލޭގެފާނު މަނާވެވަޑައިގެންދިނަމަ އަހުރެމެން ދެބައިމީހުންގެ ދެމެދު އެއްވެސް ތަނަވަތު ގުޅުމެއް ނެތްނާނެއެވެ.

އުމަރު: އެއީ ކޮންކަމެއްބާވައެވެ؟

ރަބްޝިކާރާގެ: ފެހިކަމުގެ ހާއިރާގެ ބޮޑުވުން ކަންތައް ކުރެއްވިގޮތާ ކަލޭގެފާނު ހިނާފުވަޑައިގެން އެބޮޑުވުން ކުރެއްވާފައިވާ ނުބައްޖު ކަންކަމަކީ ހަނިޔާކަމުގައި ނަންދެއްވައިދެއްވުމެވެ.

ފަހެ ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތުގައި ކަލޭގެފާނު ތިޔަ ހުންނެވީ ޙައްޤުގޮތުގައި ކަމަށްވެފައި އެބޭފުޅުން އެތިއްބެވީ ބާޠިލްގޮތްމަތީގައި ކަމަށްވާނަމަ އެބޭފުޅުންގެ ކިބައިން ކަލޭގެފާނު ބަރީއަށްވަޑައިގެން އެބޭފުޅުންނަށް ތަބުނަތް ދެއްވާނެތެވެ. ފަހެ އަހުރެމެން އެއްބަޔަކަށްވާން ހަމައެކަނި ގޮތަކީ މިއީއެވެ. އެހެންނޫންނަމަ އަހުރެމެންނަކީ ތަފާތު ދެބައެކެވެ.

ޢުމަރު: ކަލޭމެންގެ މަޤްޞަދުގައި ދުނިޔަވީ ބޭނުމެއްނުވާކަން ފަހެ އަހުރެމެންނަށް އެނގިވަޑައިގެންފިއެވެ. އަދި މިހަބައިމީހުންވެސް އެދެނީ އާޚިރަތުގެ ހެޔޮނަޞީބެވެ. އެކަމަކު މިހަބައިމީހުންނަށްވީ އެމަގު އޮޅިފައެވެ. ފަހެ ބައެއް ކަންކަމާބެހޭގޮތުން އަހުރެން ތިޔަ ދެބޭކަލުންނާ ސުވާލު ކުރައްވާހުށީމެވެ. މާތް الله ގަސްދުއްވައި ވިދާޅުވެދެވެ. އެކަންކަމާމެދު މިހަބައިމީހުން އެނގިދިބި މިންވަރަކަށް ތެދުބަހުން އަހުރެންނަށް ޖަވާބުދިނުމަށް އަހުރެން އެދެމެވެ. އެމީހުން އާދޭހާ ދެންނެވިއެވެ.

ޢުމަރު: ޢުމަރުގެފާނާއި އަދި އަބޫބަކުރުގެފާނަކީ އެދެބޭކަލުންނަށް ކާމިޔާބު ލިބިވަޑައިގެން ތިއްބެވި ދެބޭކަލުން ކަމުގައި މިހަބައިމީހުންވެސް ދެކޭ ދެބޭކަލުންނެއްނޫންހެއްޔެވެ؟

އެތިމީހުން: އަހަރުމެންވެސް ދެކޭ ހަމަތިޔަގޮތަށެވެ.

ޢުމަރު: ކީރިތި ރަސޫލާ ސުލްޙަވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު މުރުތައްދުވީ މީހުންނާ އަބޫބަކުރުގެފާނު ހަނގުރާމަ ކުރައްވާ، އެމީހުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު ޒަކާތުދޭގޮތުންވެސް އެމީހުންގެ

އަންހެނުންނާއި ކުދިން އަޅުންނަން ހައްދަވައި މުދާތަށް
އަނިޔާކުރެއްވި ނޫންހެއްޔޯ؟

އެދެމީހުން: ޖިހާދަށް ހިނގާފައިވަނީ ހަމަޖިހާދެއްކަމަށެވެ.

ޢުމަރު: ޢުމަރުގެފާނު ފިރިކަލާ ބަވާތުފުވަޔާއިގެންނެވިމަކުން ތަރު
އަޅުންނަން ގުދުން މީހުންތަށް އެމީހުންގެ ބާއިޤާޖަކަން
ދެއްވި ނޫންހެއްޔޯ؟

އެދެމީހުން: ޖިހާދަށް ހިނގައިދާނުވެފައިވަނީ ހަމަ
ޖިހާދިޔާގެވި ތަރަވައިންނެވެ.

ޢުމަރު: ފަހު އަޞްޙާބުކުރު، ޢުމަރުގެ ކިބައިން
ބަޔާއަކުވަޔިގެންނެވިހެއްޔޯ؟ ނުވަތަ އަޞްޙާބުކުރުފާނުން
އެކުރައްވި ކަންތައްތަކާ، އަޞްޙާބުކުރުގެފާނުންގެ ކިބައިން
ޢުމަރުގެފާނު ބަޔާއަކުވަޔިގެންނެވިހެއްޔޯ؟

އެދެމީހުން: ނޫނެކޭ.

ޢުމަރު: އެހެންވީއިރާ ކަލޭމެން އެދެބަފުޅުންކުރަ އެއްވެސް
ބޮޑުބެއްގެ ކިބައިން ބަޔައަވިޔުހެއްޔޯ؟

އެދެމީހުން: ނޫނެކޭ.

ޢުމަރު: “ނަސްރުވާން” ގެ އަހުލުވެރިންނާމެދު ނިކަން ބޮނޑުބާލެވެ.
އެއީ ޖިހާދުކުރުމުގެ ސަލަފުންނެއްނޫން ހެއްޔޯ.
އެމީހުންނަކީ ރަނގަޅު މީހުންކަމުގައި ޖިހާދުކުރުމުން
ދެކޭމީހުންނެއް ނޫންހެއްޔޯ.

އެދެމީހުން: އެއީ އަހަރެމެންގެ ސަލަފުންކަމުގައިވާ ރަނގަޅު
މީހުންނެވެ.

ޢުމަރު: ކޫފާގެ އަހުލުވެރިން ނަހްރުވާނުގެ އަހުލުވެރިންނާ ހަނގުރާމައަށްގޮސް ހަނގުރާމަ ކުރުމުން މަނާވެގަތެވެ. ކޫފާގެ އަހްލުވެރިން، ނަހްރުވާނުގެ މީސްތަކުންނަށް ބިރުދައްކައެއް ނުހަދައެވެ. އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ފޭއޮހޮރުވައެއް ނުހަދައެވެ. އަދި ނަހްރުވާނުގެ އަހްލުވެރިންގެ މުދާތަކެއް ނުނަގައްވާން އަތެއް ނުލައެވެ. ފަހު މިކަންމިގޮތަށް ހިނގާފައިވާކަން ކަލޭމެން ދެނެތިބީމުހެއްތޯ.

އެހެރިމީހުން: އާދޭހެވެ.

ޢުމަރު: ޢަބްދުﷲ ބުން ވަހްބު އައްރާސިބީގެ ވެރިކަމުގައި ބަޞްރާގެ އަހްލުވެރިން، ނަހްރުވާނުގެ އަހުލުވެރިންނާ ހަނގުރާމައަށް ދިޔަކަން ކަލޭމެން ދެނެތިބީމުހެއްތޯ؟ ފަހު ބަޞްރާގެ އަހުލުވެރިން، ނަހްރުވާނުގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރޭގައި ފޭއޮހޮރުވުން ހިންގިއެވެ. އަދި ބަނޫ ތަމީމާއެވ ކިޔުން ތަބީޢާގެ މީހުންގެ ތެރޭގައިވެސް ފޭއޮހޮރުވުން ހިންގިއެވެ. ކުޑަކުދިންނާއި އަންހެނުންނާވެސް ހިމަނައިގެންނެވެ. ކަލިކަލިހުދި ފިތު ބޮލިބޮލިގެ ބޮޑުއަކަށް ބަޞްރާގެ މީހުން އެބީގެ ކުޑަކުދިންތައް އަރާހަރިއެވެ. ފަހު މިކަން މިގޮތަށް ހިނގާފައިވަނީ ކީއްވެހެއްތޯ؟

އެހެރިމީހުން: ތިކަމަކީ ހަމަ ތިޔަގޮތަށް ހިނގާފައިވާ ކަމެކެވެ.

ޢުމަރު: އެހެންވިއްޔާ ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ. ކޫފާގެ އަހުލުވެރިން، ބަޞްރާގެ އަހްލުވެރިންގެ ކިބައިން ބަރީއަވެ މުޅިން ދުވުން ކަނޑާލީހެއްތޯ؟ ނުވަތަ ބަޞްރާގެ އަހްލުވެރިން، ކޫފާގެ

އަހްލުވެރިންގެ ކިބައިން ބަރީއަވެ އެމީހުންނާއި މުޅިން
ގުޅުން ކަނޑާލިހެއްޔެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަކީ
އެދެބައިމީހުންގެ އެއްވެސް ބައެއްގެ ކިބައިން ބަރީއަވެ
ހުރިހާ ގުޅުމެއް ކަނޑާލައިގެން ތިބި ބަޔަކުކަމުގައިހެއްޔެވެ؟

އެދެމީހުން: ނޫނެކެވެ. އަހަރުމެންނަށް އެމީހުންގެ ކިބައިކުން ބަރީއައެއް ނުވަމެވެ.

ޢުމަރު: ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ. އަހަރުމެންގެ ދީނަކީ އެއްދީނެއްހެއްޔެވެ. ނުވަތަ ނޫނެކެއްހެއްޔެވެ؟

އެދެމީހުން: ދީނަކީ އެއްދީނެކެވެ.

ޢުމަރު: ދީނުގައި އަހަރުމެންނަށް އެނގިފައި ނުވާ އެއްޗެއް ކަލޭމެންނަށް އެނގިފައި އެބައޮތް ހެއްޔެވެ.

އެދެމީހުން: ނޫނެކެވެ. ނުވެއެވެ.

ޢުމަރު: އަބޫބަކުރުފާނާ އަދި ޢުމަރުގެފާނާއި އެދެބޭބޭފުޅުންގެ ސީރަތު ތަޢާރުފުވެގެންވާ ބާރުވެސް، އެދެބޭބޭފުޅުން، އެއްބޭބޭފުޅުކު އަނެއް ބޭބޭފުޅަކާއި ގުޅުން ބެހެއްޓެވިއެވެ. އަދި ކަލޭމެންވެސް އެދެބޭބޭފުޅުންނާއި ގުޅުން ބަހައްޓަމުއެވެ. އަދި ޚުލަފާގެ އަހްލުވެރިންނާއި، ބަސްވަރާގެ އަހްލުވެރިން، އެދެބައިމީހުން ދެކޮޅުގެ ތަރާޒުގެ ބަޔާނުކުރަން ތަރުޖަމާކޮށްއިތުބާރުކުރެވޭ އެދެބައިމީހުން އެއްބަސްހަމަކު އަނެއްބަޔަކާ ގުޅުން ބެހެއްޓިއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ދީނުގެ އެންމެ ބޮޑުމި ކަންތައްތަކުގެ ތަކުގައި ހިމެނޭ، ޚުލަފާއުއްރާޝިދީނާއި އަންހެނުން ހުއްދަތުވާއި މުނާ ބަޔާނުކުރުމާއި މިފަދަ ބެހޭ ކަންކަމުގައި އެބައިމީހުން ދެކުނުގެ އިރާޤަކުން ތަޢާރުފުކުރެއްވިއިރުވެސް

ކަލާމާން އެބައިމީހުންނާއި ގުޅުން ބަހައްޓަނީ ފަހެ
ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ އިސްވެ ވިދާޅުވި ކަންތައްތައް އެގޮތަށް
ހިނގާފައިވާއިރު، ބަދޫ އުމައްތާގެ މީހުންނާއި އަހުރެން
ގުޅުން ކަނޑާލާ އެމީހުންނަށް ތަޙުނަމްކާރާންވީ ފަހެ
ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ ޖާހިލުވާމީހުންގެ ކިބައިން ބަރީއަވެ
އެމީހުންނަށް ތަޙުނަމްދީ ދިނުމަށް ފަރާސްދު ކުޅުވިފައިވާ
ކަމެއްނަމަ، ކަލާމާން ތިމީހުން ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ.
ފިތްނައުޓުންގެ މީހުންނަށް ކަލާމާން ތަޙުނަމްދޯރީ
ކޮންއިރަކުހެއްޔެވެ؟ އަދި ހާލަތަށް ތަޙުނަމްދޯރީ ކޮންއިރަކު
ހެއްޔެވެ؟ ފަހެ ފިތްނައުޓުންގެ މީހުންނަށް ތަޙުނަމް ނުދިނުން
ކަލާމާންނަށް ހެއްދަވެފައި އަހުރެންނަށް، އަހުރެންގެ
އަސްލުބައިމުންނަށް ތަޙުނަމްދީ އެމީހުންގެ ކިބައިން
ބަރީއަވުން، އަހުރެންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވަނީ ފަހެ
ކޮންގޮތަކުންހެއްޔެވެ؟ މިކަމުން ތާހަވް އަންގަނީ ކަލާމާންގެ
ޖާހިލުކަމުގެ. ދީނާއިމެދު ކަލާމާންގެ ނުދަންނަކަމުގެ.
ބަސްގަވުކަމަކަށް މަސައްކަތް ކުރަމުން ކަލާމާން
ދާނަމަވެސް އެކަމާއިގެން ކުރިއަށް ދިއުމުގެ މަގު
ކަލާމާންނަށް ޖިހާދަވީ އޮޅިފައެވެ. ދީނީ ރަސޫލާ،
މިސްކީނުންގެ ފަރާތުން ގަބޫލުފުޅު ނުކުރެއްވި ކަންތައްތައް
ކަލާމާން މިޙާލަތުގައި ގަބޫލު ނުކުރަމުންނެވެ. އަދި ޔިހޫދީ
ރަސޫލާ، މިސްކީނުންގެ ފަރާތުން ގަބޫލުފުޅުކުރައްވި
ކަންތައްތައް ކަލާމާން ޙަޤީޤަތްތެރި އެބައިމީހުންގެ
ފަރާތުން އެކަންކަން ގަބޫލުނުކުރާ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް

ރައްދު ކުރަމުންނެވެ. އަދި ރަސޫލާގެ އަރިއަރުން
މީސްތަކުން ބިރުގަނެ އެކަންކަމުން ރައްކާތެރިވުމަށް
މަސައްކަތްކުރި ކަންތައްތައް ކުރާ މީހުންނަށް
ތިޔަބޭފުޅުން ތިޔަގެންދަނީ އަޅާނުލާން ދެމުންނެވެ.
އެކަންކަން ކުރުމުން ރަސޫލާގެ އަރިހުން އަޅާނުލާން ލިބޭ
ކަންތައްތައް ކުރާމީހުން، ތިޔަބޭފުޅުން ތިޔަގެންދަނީ
އެބޭފުޅުން ބިރުގަންނަވަމުންނެވެ.

އެދުރީހުން: ތިޔަގޮތަކަށް އަހަރެމެން ކަންތަކެއް ނުކުރަމެވެ.

އުމަރު: ދެންމެ ކަލޭމެން އެވަނީ އެކަމަށް އިޤްރާރުވެ
އިޢުތިރާފްވަމައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކިރިޔާ ރަސޫލާ،
މީސްތަކުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނުއިރު އެމީހުންނަކީ ބުދަށް
އަޅުކަންކުރަމުން އައި ބައެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު
މީސްތަކުންނަށް ގޮވާލެއްވީ ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކުރުން
ދޫކޮށްލުމަށާއި ޝަހާދަތުގެ ދެކަލިމަ ކިޔައި
އިޤްރާރުވުމަށެވެ. މިގޮތަށް އިޤްރާރުވުއްޖެ ކޮންމެ މީހާއި
އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައި ރައްކާތެރިކަން ލިބިގެންވާ
މިހެނެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ މުސްލިމުންގެ ނަމޫނާއެވެ.
މިކަމަށް އިންސާފުކޮށް ދެކޮޅުހެދި މީސްތަކުންނާއި
އެކަލޭގެފާނު ޖިހާދު ކުރެއްވިއެވެ. ނިކަން ބޮޑަށްބަލާނެވެ.
މިކަން ކަލޭމެން ދެންތިބީމުހެއްޔެވެ؟

އެދުރީހުން: އާދޭހެވެ! ތިޔަވިދާޅުވި ހަމަރަނގަޅެވެ.

އުމަރު: ފަހެ ބުދަށް އަޅުކަންކުރުން ދޫކޮށްލައި، ޝަހާދަތުގެ
ދެކަލިމަ ކިޔައި އިޤްރާރުވުމަށް މިބިމުންގެ ކިބައިން ކަލޭމެން

މިއަދު ތިޔަ ބަރީއަވަނީ ނޫންހެއްޔެވެ؟ އަދި އުމުރުންނަށް
ތަޢުނަށްވުރީ، ހަށްދޭކާނުގާ އުމުރުން ތިޔަ ގޮތުގުޅުން ހަދަނީ
ނޫންހެއްޔެވެ؟ އަދި އުހަނިހުން އެއްމަތިވަރުގެ
މިހުންކަމުގައިވާ ތަފާސީލުނާއި، ނަބީވުރެއިންސާނުއިއްކު
ތިޔަބައިމީހުން ގަސްގަސްގަހުން ބަޔަކާއި އުމުރުންނަށް
ކަލޭގެންނާ ގޮތުގައި އަމާންކަން ލިބިގެންވާ
ބަޔަކުނޫންހެއްޔެވެ؟ އުމުރުންގެ ފޮނަށް ބުރަމަތިވަރ
ކުރެވިގެންވާ އެއްކަލަނޫންހެއްޔެވެ؟

އެދިމުރުންކުރު

ރަބްޝުލިމާ: ކަލޭގެފާނުންގެ ތިޔަ ހުރަހެދުއްވި ހާލަތަކަށްވުރު
ފާގަކަށްބޭ އަދި ހަށްދޭގޮތާ އެންމެ ކައިރިކަށްބޭ ހާލި
ފުރާ އަހުރެންނަށް ފުނިފައިއް ނުވެއެވެ. ދަންނައެވެ.
ކަލޭގެފާނު ތިޔަހުންނާމި ހަށްދޭގޮތައި ކަމަށް ފުރާ
އަހުރެން ހާލިވަމުވެ. އަދި ކަލޭގެފާނާ އިދިކޮޅަށް
މަސައްކަތްކުރާ މީސްތަކުންގެ ހިބައިން ހަމަކަނަވަރުން
އަހުރެން ބަޔަކަވެގެންވަމުވެ. ދެން އުމަރު، ދިމުރުންކުރު
ދެވަނަމީހާ، އައްޝަރީޢާނީއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެން
މިދެއްކި ވާހަކަތަކާމެދު ކަލޭގެ ބަހަކީ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟
އައްޝަރީޢާނީ ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ދެއްކި
ވާހަކަފުޅަކީ ވަރަށް ފުރިހަމަ ވާހަކަފުޅެކެވެ.
ސިފަކުރެއްވުމަކީ މިޤައުލަށްވެސް ވަރަށް ރަނގަޅެވެ.
ހަމަވެސް އަހުރެންނަކީ މަސްދޫބެކެވެ. ކަލޭގެފާނު ދެއްކި
ވާހަކަފުޅުކަމަށް އުމުރުންގެ ޖަވާބު އަޅުއަހުމަކާއި ނުލައި

އެއްޗެއް ދަންނަވާކަށް އަހުރެން ނުކީމެވެ. އަހުރެންނަށް އެނގިފައިނުވާ ހެއްކެއް ތިޔަކަމުގައި، ފަހަރެއްގައި އެބިހުންނަން ލިބިފައިވާނެއެވެ.

ޢުމަރު: ކަލޭ ހަދާންގޮތެއް އެނގޭނީ ހަމަ ކަލޭއަށެވެ. ދެން ބަދްޝީކަލޭގެ ޢުމުރުގެ އާޚިރުގައި ފަސަރަދުވަސް ހަޖުކުރެއްވިއެވެ. ޢުމަރު ޤާސިމަށް ހަދިޔާބަދަލާ ދެއްވިއެވެ. ޢައްބާސިއްޔާ ޤާސިމުގެ ޙަޔާތުގެ މިހުންގެ ޖެހިލާން އެނބުރި ހިނގައްޖެއެވެ. ޙަޔާތަށް ދިޔައީ ޤާސިމާ ޙަމުލާކުރިއްޖެއެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޢަލާރިޒުންނަށް ފޮނުއްވި ސިޓީފުޅެއްގައިވެއެވެ. މާތް الله ގެ ފޮޓާއި އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ ސުންނަތާއި އެއްގޮތަށް ކަންތައްތައް ބެލެއްޓުމަށް އަހުރެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގޮވާލައްވަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ބޭނުން ކަންތައް ކުރެއްވިފަދައިން ކަންތައްތައް ކުރުމުން ދުނިޔެހިތްވެ ނުބައި ލޯތްކަ އޮޅުމުން އެއްގާތްވެރިކަމުން މާތްالله އަނބުރާ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހިތްގެންގުޅުއްވީ ނަޞީޙަތްތެރިވެވަޑައިގެންނަވައެވެ. މާތް الله ބުރުމަތްތެރިކުރައްވާފައިވާ ޙާލަތު ބަލާލާކަށް އަދި މާތް الله ބުރުމަތްތެރި ކުރައްވާފައިވާ މުހާލަތު ގެނބުމުން އަޅުވައި ދީނުން ބޭރުވެގެންނަނީ ފަހެ ކޮން ފަހަރެއްގެ ސަލަބުން ހެއްދެވޭ؟ އަބޫބަކުރުގެ ފަސާދައި ޢުމަރުގެ ފަސްގެ ޚަލީފާ އަބޫބަކުރުގެ ރައްޔިތުން، އަބޫބަކުރުސާ ވިދާޅުވި ނުބައިވަރު ހެއްދެވި އެއްޗެއްނަމަ އަބޫބަކުރުގެ ރައްޔިތުން އަބޫބަކުރުސާ ވިދާޅުވި ނުކުތީ ސިކަން ކަރައިތެވެ. އަބޫބަކުރުންނަށްވުރެ ޚަލީފާއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ

ކާބަފައިން އެމީހުންގެ ޖަމާޢަތުގައި އުޅުއްވިއެވެ. ކާބަފައިން އެބޭފުޅުންނާ އިދިކޮޅަށް ނުކުންނަވާފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ދަންނައެވެ. ތިޔަބައިމީހުންވާކަން ކަށަވަރީ ސާވީސް އެތައްބައެއްގެ ވައްކަން އެކުލެވިގެންވާ މަދުރިސޮކޯޑެއްކަމުގައެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި ވިދާޅުވަމެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަކީ އަހުރެންގެ ދަރީންކުރެ ގަދަރީންކޮށްކަންފަޔައި ފިރުއައުނުގެ ބައިތުލްމަޤްދިސް އަހުރެން ބާއްޖު ހައްޔަރުކުރަން ދެއްވާ ފަސޭހަކަމާ، ނުރުހުންވެ ދެކޮޅުހަދާނަމަ އާޚިރަތުގެ ގޮވައްކާމިއި، މާތް الله ގެ ރުޅުން ކޮށްދުވަހުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ރޫޙު ހަލާކުވެގެން ދިޔުމަށް ވެސް ހިތްވަރެއް ދެއްކުމުން ކަނޑަވަރެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ރޫޙު ޖެހިފައިވާ އެހެން ހުރިހާ ބޭބޭކަލުންނާ ކަނޑަވަރުކޮށް އަދި އެހެންމީހުންގެ ފުރުސަތު މުޅިއެކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ދޫކޮށްލާ ހާލަތު ނުބައިވާނަމަ ހިތްވަރުލިބޭ ކުރިމަތިވާނެ ދޫކޮށްލައިފައެވެ.

އެއްދުވަހަކު ޚަވާރިޖުންގެ ދެމީހަކު ޢުމަރުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ޢުމަރާއިއެކު ބަޙުޘުކުރެއްވިއެވެ. އެވާހަކަތައް ތިރީގައި މިދަންނަވާލަނީއެވެ.

ޚާރިޖީމީހުން: އޭ އިންސާނާއެވެ. ކަލޭގެއަށް ސަލާމްހުއްޓެވެ.

ޢުމަރު: އޭ ދެއިންސާނުންނޭވެ! އަދި ކަލޭމެން ދެމީހުންނަށްވެސް ސަލާމްހުއްޓެވެ.

އެމީހުން: އެންމެ ބައްޕޫކަނބޭގެ މާތް الله އަށް ތަބަޢަވުމެވެ.

ޢުމަރު: ތިޔަކަމާމެދު ޖަހިލުވެއްޖިޔަ ދަގުބުރިގެންވާ މީހަކެވެ.

ޢުޘްމާނުން: މުޚާޠަބާ، ހަމަޢަކަސް މުސްލިމުންގެ ތުދުގައި ދައުރުވާގޮތަށް އުވެގެން ނުވާނެއެވެ.

ޢުމަރު: ހަމަކަށަވަރުން އިމުރުންވެސް އުމުރަށުން މަސްރޫފުކުރުމީ ފަރުވާއެވެ. (ފަހަރުއްގައި މިއީ ވެރިކަމުގެ ޤާއިދާގެ ބޯދުވުންނަށް އިސްލާމަށް ބަލަކަން ވެދާނެއެވެ.)

ޢުޘްމާނުން: މުދަރަސާ އުއިގެ އަސްރުވެރިންގެ ތުދުގައި ބައްސަވަންޖެހޭނެ ތަކައްޗެކެވެ.

ޢުމަރު: މާތް الله އެކަލާނގެ ފުރުޞަތު ދިނަކަށްވަނީ ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކުރައްވާ ފަރުވެވެ.

ޢުޘްމާނުން: ނަމާދުތައް އުއިގެ ކުރި ވަގުތުތަކުގައި ޖާއިމުކުރުވުން ޖެހޭނެއެވެ.

ޢުމަރު: އެއީ ނަމާދުގެ ބަރަކާތެވެ.

ޢުޘްމާނުން: ނަމާދުތަކުގައި ސަލާތަށް ޖާއިމުކުރުވުން ޖެހޭނެއެވެ.

ޢުމަރު: ސުންނަތް ފުރިހަމަވެސް އެއިރުންނެވެ.

ޢުޘްމާނުން: އަހުރުވެން ދެމިހުންނަ ކަލޭގެ ފާނުންގެ އަރިހަށް ފުރައްވިގެންވާ ދެމިހުންނެވެ.

ޢުމަރު: ބިރުގަތުމުއްސާމި ކަލޭގެން ދެމިހުންނަން އެންގެވުނު ކަންތައް އަހުރުންނަން ރަނގަޅަށް ފުރުކާރދުނެވެ.

ޢުޘްމާނުން: މިސްކިތްތަކުގެ ތުދުގައި ބަރަކާ ޖާއިމު ކުރައްވާނެވެ.

ޢުމަރު: މާތް الله ވަނީ ކަލޭގެންނަށްވުރެ ކުރިން ތިޔަކަމަށް އަދުރު ކުރައްވާފައެވެ.

ޢުޘްމާނުން: މާތް الله އަންހެނާއި ދެންމެ އެއްވެސް ބުރުގައި ނުވެއެވެ.

ޢުމަރު: ތިހާވަރަކާއާމެދު ބާރުލިބޭގޮތެއް ތިހަބައިމީހުންގެ ހިތްގައި ނުވާނަމަ ތިޔައީ ހަމަ ބަހެއްޔާ ބަހެއްތޯ.

ޢުޘްމާން: އަމާނާތްތެރިންނަކީ އަމާނާތްތެރިން ކަމުގައި ދެކެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.

ޢުމަރު: އަހުރެންގެ އަޞްޙާބުންނަށް ޒަހަ އުޒުރު މީހުންނެވެ.

ޢުޘްމާން: ބަނޑުހާރާއި އަދި އުރުމަހާމެދު ވިޔަދުވަސް ޔާކޯއްލެވެ.

ޢުމަރު: އެހަކަމީގެ ބަޔްޖުވެރިންނަށް ކާލުރުންނެވެ.

ޢުޘްމާން: އިސްލާމްވެއްޖެ މީހަކީ އަމާންކަން ލިބިއްޖެ މީހެކެވެ.

ޢުމަރު: އިސްލާމްދީން ފޯރުއްވާފައި ނުވިނަމަ އަމާންކަން ލިބިގެންވާ ބައިރު ކަމުގައި އަހުރެމެން ނުވީހެވެ.

ޢުޘްމާން: އަހުރެމެންނަށް ޤުރުއާނުން ނަޞީޙަތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.

ޢުމަރު: އެދުވަހަކުން މާތް الله ގެ ރަސޫލާއަށް ޙުދައިބިޔާ ކުރެއްވުނު ދުވަހަށްބަލައި ތިޔަބައިމީހުން ބޭރުވެލީވާށެވެ.

ޢުޘްމާން: އަހުރެމެން ފުރުއްވުން ޒަރާބަތް ދިޔުމަކަށްބަލައި އަހުރެމެން ފުރުއްވާނުހުއްޓެވެ؟

ޢުމަރު: އަހުރެން، ކަލޭމެން ދެމިހުރުން ނުހިފައްޓާ ހުރީމެވެ.

ޢުޘްމާން: ޤުރައިޝުންގެ ޤަނަވާތުތަކުގެ މަތީގައި އަހުރެމެން ދެމިހުރުން ފުރުޞަތާ ދެއްވާފަނަހުއްޓެވެ؟

ޢުމަރު: އާއި އަހުރެންގެ މިޔާދުއްލުންނެވެ. އެކަމަކު ރައްޔިތުންގެ މުރާދެވެ.

ޢުޘްމާން: އަހުރެމެން ދިރިހުރުމަށްބަލައި އަހުރެމެންގެ އަޑުގައި ޒަރާދުކުރާން އެއްކޮށްލަންތޯ.

ޢުމަރު: އެހެންވިއްޔާ ކަލޭމެން ތިމީހުންގެ ހަރަދު ބަލަހައްޓަވާހުރި
އަހުރެންނަށް. އެއީ ދަޢުވާކުރެންކަމަށް ވެފައި ކަލޭމެންގެ
އަތުގައި ހަރަދު ކުރާނެ އެއްޗެއް ނެތުމުންނެވެ.

ފިރިކަމުގައި އެކަތޭގެޔާނުންގެ ސިޔާސަތު

ޢުމަރު ބުން އަބްދުލްޖަބީރު ހަމައެކަނި އަދުވެރިއެއްނޫނެވެ. އެކަތޭގެޔާގެ ދުންޔާގެ އެންމެ ކަންކަމުން އެއްޗިބާވުވަނީ ހުންނަށެވެ. ބާރުގެއްކަމުގެ ފަރަހައްގައި ބައްޓިފާނަމުން ރިޔާސަތުގެއްދެވެ. އެއީ ދުންޔާގެ އެންމެ ކަންކަން ދުނިޔާގައި މިސާލުތަކައި އަޑުކަންކުރަން ތިބޭމުންފަދައިންނެވެ. އަދި އެކަތޭގެޔާ ކަންތައް ނިންމުމުގެ ޒާބިތާކާއި ކުޑަދާނަކަން ތިބިވަޢުޅިގެން ނުވާ ބަލިކަނި ބާރުގެއްގެ ގޮތުގައި ބައްޓިމުން އެކަތޭގެޔާމުދު ދޮރުވާނެއެވެ. އެހެން އިބާރާތުކުން ދަންނަވާނަމަ އެކަތޭގެޔާނުންގެ ވަރަޢުފިރިކަމާއި ބިރުފުޅިކަމާ، ތަފާވުތިކަމާއި އަދި އެކަތޭގެޔާނުންގެ އަޑުކަންތަކާއި މިއެންމެ ސިފަތައް އެކަތޭގެޔާނުންގެ ފަރާތުންފުރެގައި ހުރިމަތި ފިރިކަމުގެ ކަންތައްތައް ނިންމުމުން އެކަތޭގެޔާނުން ބަލިކަނިކަން ނުކުޅެދުންކަމަށާނުން ކަންތައްތަކެއް ކަމުގައި ބައެއް މިހުން އެކަތޭގެޔާއިމުދު ދަކާ ކަންތައްތަކެއްކަން ކަނަވަރެވެ.

ހަޤީގަތަކީ އެއެއްނޫނެވެ. އެކަތޭގެޔާ ފިރިކަން ކުރައްވާ ހިސާބުން އިޖުތިމާޢީގެން ނުދާނާ ބޮޑު ފިރިކަމާއިގެ ފިރިއެކެވެ. ހަމީޔެއެކެވެ. ފަހެ އެކަތޭގެޔާ ނިކަމުތީ ބައްޓިއެނަމަ ނުވަތަ ކަންތައްތައް

ހިންގުމުގައި ތަސްޖީހިވަދެއިދެނެނެވި ބޭފުޅުންނަށް އެކަށީގެންވާނެ އެބޭފުޅުންގެ ބައިތަކުން ވަކިވެގެން ހިނގައްޖައިސްކަން ކަނޑަވަރުވޭ. އަދި ފުރުމުގެ ކަންކަމުގައި އެކަށީގެންވާ އިދާރީގޮތް ޙިސާބަކުން ފާރުގައި ނުކުމެ ޤާނޫނީ ފުރިހަމަކަން، އެފުރިހަމަކަމުގައި ޢާއްމުވެގެން ހިނގައްޖައިސްކަން ކަނޑަވަރުވޭ. އެކަށީގެންވާނެ ފުރުމުގެ ތަފާސްހިސާބުގައި އެފަދަ އެއްވެސްކަމެއްގެ އަޑުއިވިފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ޔާއްލިމީ ޢާއްމުކޮށް އުމަލީ ފުރުމަށް އެފުރިހަމަކަމުގައި އަޙާރާފުރިކަން ފާހަގަކޮށްލެވިފައިވާ ފުރުމުގެ ކަމުގައިވިޔަސް އެފުރުމުގެ ތަފާސްހިސާބުގައި ފާހަގަކޮށްލެވިދާނެ ގޮތަކަށް އެފަދަ ތަކެތި ފުރުމުގެ ފާހަގަވެގެން ހިނގާފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެބޭފުޅުންގެ ބައިބައިކޮށްލުމުގެ ޒިޔާރަތްތެރި އައިސްފައެއް ނުވެއެވެ. އެކަށީގެން ޒާތީގޮތުން ރާއްޖެތެރެ ގެންގުޅުމުގެ ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ އަސްލު ސަލަފުންނާއި އެކަށީގެންވާ ހުރިހާކަމުން ޒާތީގޮތުން އެބައިމީހުން، ގޮތުގަނޑުދޫކުރާ ހަނދާނުކުރުމުގެ ސިޔާސަތު ޢުމަރުގެ ފުރުމުގައި ދުކޮށްލައިފިއެވެ. އެގޮ ސަލަފުން މުޖުތަމަޢުގެ އިތުރު އަމާންކަމާއިމެދުގެން ދިޔައެވެ. ކުރިންމެ ދަންނަވާފައިވާ ފަދައިން ފުރުމާ ބަޔާނުކުރެވުނު އުމަރު އެންމެ ފުރަތަމަ ދައުލަ ޒުލުމާގައި އެކަށީގެންވާ ސިޔާސަތު ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހަމަޖެހިފައިވެއެވެ. ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އޭ މިސްރުގެ ރައްޔިތުންނޭ! ޔަޤީނު ތިޔައާސަންނަށް އެހެންފެތުން ނުވެއެވެ. އަދި މާތް الله ގެ ރަސޫލާ މުޙައްމަދުގެ ފަހަރެއް އެހެން ނަބިއްޔަކު ނުފޮނުއްވާނެއެވެ. ތަކުރާރުކުރަން ކަނޑައެޅިގެން ކަނޑައަޅައިފިއެވެ. އަދި ޔައުމުއްރަހީ ކަނޑައެޅުއްވީ ކަމެއްވާނަމަ ކަނޑައެޅިގެން އިއްތިބާރު ކުރުމާއެކު ވަޒީފާއިން ވަކިކުރެވޭނެ ކަމުގެ ފަރާތުން ކަނޑައެޅިގެން ޙަޤީޤަތް ކަމެއް ވަޒީފާއިން ވަކިކުރެވޭނެކަމަށް ބުނެވެ.

މީހަކީ ވެއްނޫނުތޯ. އަދި ކިޔައްވައިދޭނެތޯ. ކަނޑައަޅުއްވާ ފަދައިން ކަންތައްތައް
ތަބާވެވޭއިރު ގައިމުވާ މީހަކަށެވެ. އަދި އަހުރެންނާ ތިޔަބައިމީހުންނާ
ވާ މާތް މީހަކަށެވެ. އަދި ކިޔައްވައިދޭނެތޯ. އަހުރެންނާ
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބޭބޭފުޅުން އުފެއްދެވި ބޭބޭކަލުންނާ
މަސައްކަތްތަކުން ހާލުގައިވެއިރު ހުރެންދީ މީހަކަށެވެ. އަދި
ހަމަކަނޑައެޅުން އަންހާރުންގެ ކިބައިން ބަހެއްކަލޭގެފާނު ކަމުގައި ހުރިކަމުގައި
ފެނިފައި މީހުންނާ އަންހާރުންނެވެ. ދެ މިސްކީނުންނެވެ.
މިންތަކަކީ ބައިތުލްމާލުގެ ކޮއްރުމުގެ ބާރުވެރިކަމެވެ. މާތް الله އަށް އުޅުނު ކަލޭގެ
އެއްވެސް މަރުދަލު ހިނގަމުންދާ އެކަމުގައިވެއެވެ. އިސްވެ ދެންނެވުނު
ވަރަކާތުން އަހަރެމެން ބަލައިލި ސިޔާސަތު ވަރަށް ފުރިހަމައަށް
ދަނީ އެނގެއެވެ.

ޢުމަރުބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ މާލީ ސިޔާސަތު

ވެރިކަމުގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސުމުގައި އެއްކަމަކީ
ވެފައިވަނީ މުދަލުގެ މައްސަލަތަކެވެ. މުދަލާ ދަރިއުމާ ގުޅުއްވާ
އެންމެބޮޑު އެކަމަކީވެ. އެހެން މުދަލުގެ ކަންކަމާ ގުޅޭކަމުގައި އިންސާނުގެ
ހަރަކާތެވެ. ޖަބަލްތަގައި މާތް الله ތަޢާލާ ފަރުވާކުރެއެވެ. އެހެންކަމުން
ވެރިކަމާ ބަލާއިރު ކަމެއްގެ ވެރިން އެއްވެސް ގޮތަކުން މިލްކުވެރިވުމާ
ތަކާއަށްލުގައި ހިތްހާމަ ހަމަޖެހޭމާ ނިޔާމަށް އެހެނިހެން
މިސްކީނުންގެ ދިރިއުޅުމާބެހޭ ދިރާސާ ކުރިއަށްއަރުވަން ފުރުޞަތެއްވެއެވެ.
އެންމެ ފުރިހަމަ އެބޭފުޅުންގެ ބޮޑާއި ނުފޫޒު ބޭނުންކުރުމަށްއެދޭއިރު އެހެން
މިސްކީނުންގެ ދިރިއުޅުމާބެހޭ އެބޭފުޅުންގެ ހަމަވަންތަ ގެންނަވައެވެ.

އެގޮތުން ބަނޫ އުމައްޔާގެ ބޭފުޅުންނަކީވެސް ދުގާވެރިކަމުން ހިތްފުޅުން ބަޔަކު ކަމުގައެއް ނުވިއެވެ. އަރަބިސްމީހުންގެ މިލްކިއްޔާތުމަތީކަން އެބައިމީހުންގެ ދުގާވެރިކަން އިތުރުކުރައްވަމުން ގެންދެވިއެވެ. އެ އިތުރުކުރެއްވި އިތުރުކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުން އެމީހުންގެ ދުގާވެރިކަމަށް އެކަމަން އެއްވެސް ބައެއްދަށުން ތަނަވަސްކަން ބޮޑުވެގެންވާ ދުގާވެރިކަމަކަށް ވެގެންގޮސްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން ވެރިކަމާ ބަލާލުމުގައި ގެންނަވާ ފަހަރު އުމަވީ ބޭފުޅުންގެ ވަސީލަތްތައް ބަލައިލުމުގައި ވަރަށްބޮޑު ވަސީލަތްތައް ބޭނުންކުރައްވާ ކަމަށްވެއެވެ. މިސްކިތްތަކާއި ބައްޕަލަ އެބައިމީހުންނަށް ބަޔަކުގެ ސަބަބުން ތަރައްޤީވިއެވެ. ވިސްނަވަން ފެންނަނީވެސް ބާރުވެރިކަމުގެ ދުގާވެރިކަމުގެ އެމަނިކު އަލުވެރިކަމުގައި ދަނޑުވެރިކަމާ ފެންނަނީވެސް. ބައްޕަލަ މުހައްމަދު އާއި ދުގާވެރިކަމުގެ އަންނަ ފަހަރު ހިނދުން ދުގާވެރިކަމުގެ އަދިއެއް ކަމުގަ ތިމާގެ ﷲ ގެ ހިސާބު ބައްޕަލަ ބޮޑުވެފައިވާ ހުންނަވާ ބާރުގަދަކަން ހާމަވެގެން ދިޔައެވެ. ފަހަ އަދިވެސް ފަރާތުން ކަމުގައި ބޮޑު ވަސީލަތްތައް ގެނައެވެ. ދުނިޔޭގެ ހިސާބުތަކާއި ދުގާވެރިކަމެވެ. ފައިސާގެ ގިނަކަމާއި ދުވަހުގެ ވަރުގަދަކަން ދިޔަކަމާއި ދުގާވެރިކަމާ ދުވަސްވަރު ތަފާތުވެ ސަރުކާރުގެ ބަޔަކު ދުގާވެރިކަމުގެ ދަށުން ފައިސާ ބާރުވެރިކަމާ ސަރުކާރުގެ ދުގާވެރިކަމުގައި ފައިސާއާ ބަދަލުކުރެވިއްޖެއެވެ. ދިރުން ބަދަލުވުން ހިތްވަރުގެ ދަށުން ސަރުކާރު ވަޒީފާވިއެވެ. އެހެންވެއްޖެ ކަމުގެ ދުގާވެރިކަން އެއްގޮތަކަށްވެސް ބަދަލުކުރެވުނެވެ.

ކުރިންވެސް ދިހަސްވިއްސާ ފަހަރަކު ހިސާބުބައްޕަލަށް ދަރަދަ ފަރާތުގެ ތަރައްޤީވި ނަފްސާނިއްޔަތު ބަދަލުވެފައިވެ. އެހެން ސަބަބުތަކަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދޮގުގަނޑު މަސައްކަތަށް ފާހަގަވާ ގޮތުން:-

ބަނޫ އުމައްޔާގެ ފަރާތުން ޢުމަރަށް ލިބިވަޑައިގެންފައިވާ ހުރިހާމަކަތި މީސްތަކުންގެ ކުރިމަތީގައި (ބައިތުލްމާލަށް) ސަރުކާރުގެ ޚަޒާނާއަށް ލައްވަވިއެވެ. ސަރުކާރުގެ އެއްވެސް އެއްޗެއް އަދި މުސާރަވެސް ބޭނުންކުރެއް ނުކުރައްވަވައެވެ. އުމަރު ބުނުއްވައްޖާބު ބައިތުލްމާލުން ދުވާލަކު ދެދިރުހަމް ބޭނުންފުޅު ކުރައްވާ ވާހަކަ ދެންނެވުމުން ވިދާޅުވިއެވެ. އުމަރު ބުނުއްވައްޖާބަކަށް އަދިއްލަ ނަފްސަން ހަދިޔާކުރައްވާން އަދިއްލަފުޅު މުދަލެއް ލިބިވަޑައިގެންފައިވާ ނަމަވެސް "އެކަމަކު އަހަރެންގެ އަދިއްލަފުޅު އަހަރެންނަށް ފުދޭވަރަކަށް އެބައޮތެވެ."

ދެން ފަރުބީ ގޭގެ އަރުދުބައިމޮންނާއި އަނބިކަނބަލުންގެ ހިސާބުބެއްލުމަކަށެވެ. އަނބިކަނބަލުން ފާޠިމާއަށް އެކަމަނާގެ ބައްޕާފުޅު ޚަލީފާ ޢަބްދުލްމަލިކު، އެކަމަނާއަށް ހިބަކޮށްދެއްވި ގަހަނާތައް ބައިތުލްމާލަށް ދެއްވުމަށް އެކަމަނާގެ އަރިހުން ޢުމަރު އެދިވަޑައިގެންނެވުމުން އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ނުރުހުންވެވަޑައިގެންނެވުމެއްނެތި އެ ހަދިޔާ ބައިތުލްމާލަށް ދެއްވެވިއެވެ. އެކަމަނާއަށް ދިރިހުރިކުރުމުން ކާފަކޮށްދިއްޔަކުރެއް ބަޔަކު ބޭކާރުބަލާފެވެ. އެކަން އެގޮތަށް ބޭބޭފުޅު ކުރެއްވީ، ބޭބޭ ދަރިވަރުންނާއި އެކުގައި ބޭބޭފުޅުގެ ގޮތުގައި ލިބިވަޑައިގެންފައިވާ ބަޔަކާއިއްޒުންނެވެ. އެކި ބައިތުލްމާލަށް ލައްވަވައިގެން މުސްލިމުންގެ މުދަލެވެ.

ދައުރާ ފުރާވެގެންދިޔައީ މުޅި ބަޣާދާދަށް އޮޅި އެއްކަލަވެ. މިލަކަ ވަކިބައިއްގައި އިސްލާމްކުރިސްތިޔާނުވެސް ބައެއް ކަންކަމާ މިއިންގައި ބައްލަވާ ކަންކާމެ ދިއްމާކޮށް ބޭނުންކަމުގައި ދެކޭހެއެވެ. އުމަރުގެ ބޮޑު ޝަޚްސިއްޔަތު ފިޔަވާ ބޭނުމާ މަޖިލީސް، އުމަރުގެ އަރިހުން ވަޑައިގެން ބަސް

އުމައްޔާއާމެދު އޯގާތެރިވެވަޑައިގެންނެވުމަށް އެދިވަޑައިގެން ދެންނެވިއެވެ.
އަދި ޢުމަރުގެ ކުރީގެ ޒަމާންތަކުގައި ހިނގައިގޮސްފައިވާ ކަންތައްތައް
ދޫކޮށްލެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެން ދެންނެވިއެވެ. ބޮޑުދަރިކަލުންގެ އަވާހަކަ
އަޑުއައްސަވަން ހިނގާފައި އަލިފާން އެއްކަލަކާއި، މަސްލޮއްކަކާއި،
އަދި ރަންފޮއްޗެއް (ދީނާރެއް) ހަދިޔާކުރެއްވުމަށް ގެންދިޔުމުގެ އަރިހުން
އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެތަކެތި ގެންދެވުނީތޯ ރަންފޮއި އަލިފާނުގެ
ބޮޑުއަރި ލައްވަވައިލިއެވެ. ދެން އެރަންފޮއި ފޮނުވާ ޚުދުގެން ދިއުމުން
އެރަންފޮއި އަލިފާނުން ނުނިކުމެފައިނުވާ އެއްކަލަ ޚުމަސްފޮއިގެ މަތިގައި
އެރަންފޮއި ބޮއްވިހިނދު މަސްފޮއިގެ އެތަންކޮޅުން ދުންއަރައިގެން އެތަންކޮޅު
ކަކުނުފިއެވެ. ދެން ބޮޑުދަރިކަލުންގާ ދިމާލަށް އެނބުރިވަޑައިގެން
ބައްލަވާލައްވާ އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ބޮޑުދަރިކަލުންނާއެވެ! ދަރިކަލުންގެ
އަހާގެ ދަރިފުޅުގެދު މިގޮތަށް ކަންތައްތަކުން ރައްކާތެރިކަމުގެ ދައުލަތުގެ
މަސައްކަތްފުޅުކަމުގެ މިހާރުކަލުގައި ބޮޑުދަރިކަލުގެ ފުރާ ވެވަޑައި
ނުގެންނަވާކަމުގެ ހޭވީއެވެ! ދެން އެހިނދު ބޮޑުދަރިކަލުންގެ އަމިއްލަފުޅު
ހުރަހަކަށްވުމުން ހުރަހަކުގައްވަމުން ދެންނެވިއެވެ. ކުރީގެ ހަމީފާއިން
ދަރިކަލުފުޅަށް ދެއްވާ ހާލަތަ މުސާރަކާގާއި ތަކެތި އެގޮތަށް ލިބުނުގޮތް
ހަމަޖެއްސަވައިދެއްވުން ޔައުޤޫބެވެ؟ ޖަވާބުގައި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ.
އެބޭފުޅުން ދަރިކަލުފުޅަށް ދެއްވާވާހަކަވީ މުސްލިމުންގެ މުދަލުން ނޫނެވެ. އެއީ
އަމިއްލަ މުދަލުން ފުރިހަމަކަމާއި ބޭނުންކުރެއްވި އިންސާފުގެ
ލިބިގެންވާ މުދަލުއްތުނެވެ. އެކަމަކު އަމިއްލަ މުދަލުން
ދަރުމަ ބޭނުންފުޅު އެއްކަލަ ގެންދަވާށެވެ. ދެން އެކަލަގޭފުޅުގެ
އަމިއްލަފުޅު މުދަލުގެ ހާމަވަރުއަށް ދެއްސެވުމުން ވިދާޅުވި 200 ދީނާރެވެ.
އެއިން ދަރިކަލުފުޅު ނަގައިގަންނަވާފުޅެވެ. ދަރިކަލުފުޅު ދެންނެވިއެވެ. އެއިން

ފުދުނީ ހަރުގަނޑުގެ ކޮންބައިވަރުގެއްތޯއެވެ؟ ދެން ޢުމަރު ފިލާލާފިއެވެ. އާ ދަރިތާފުޅާއެވެ. އެނބުރި އެއްކޮށް ހަރުގަނޑުނަށް މިލާކުވެގެންނެއް ނުވެއެވެ.

ތަފާތުތަފާތުން މަސައްކަތް ކުރަވާލުމުންދައެވެ. ބަނދު އުޅަނދާއި ބޭރުން ތިއްބާލި އެބޭރުމުގެ އަތްދަށުގަހިވާ ތަކެތި ހިފެހެއްޓުމަށް އަޅުކަނޑައަޅުއްވާފައިވާގޮތެވެ. ޢުމަރުގެ އަޅުފުލަކަށް އެބޭރުމުގެ އަތްބުރުން ނުހައްޗަކާތިއްބާ ނަންގަވާ އެތަކެތީގެ ބަދަލުވިރުވިދަނަން އެތަކެތި ރަށުދޮރާކުރިއްވުމެވެ.

ދާއިރާ އިތުރަށް ފުޅާވަމުންގޮސް މަސައްކަތު މިފުންނާއި މުވައްޒަފުންގެ ހިސާބުވެސް ބޮޑުވަމުން ފަރުޖަވައިފިއެވެ. ޢުމަރުގެ އަމުރުފުޅަކަށް ކިޔަމަންވާ ކޮންމެ މީހަކު އެކަލޭގެފާނުން ގެންދެވީ ވަކިކުރައްވަމުންނެވެ. އާއްމުންނަށް އަނިޔާވެރިވުމާއި މުދަލަށް ހިޔާނާތްތެރިވި މުވައްޒަފުން ގެންދިޔު ވަޒީފާއިން ވަކިކުރައްވަމުންނެވެ. ދިރާސާކުރުމަށް ތަޢްލީމީ ކުރުވިފައިވާ ހަރުދަނާ ސިޔާސަތުގެ ދަށުންނެވެ.

މުވައްޒަފުންނަށް ދެއްވުމުގައި ޢުމަރު ދަރިވަރިވަޖެހި ނުގަންނަވައެވެ. ބަރާބަރުކަމާއި މުވައްޒަފުން ދުރުކުރައްވާލުމުގެ ގޮތުން މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަތަކަށް އެކަކާގެ ފުރަން ބަޔެއް ކަނޑައަޅުއްވާފިއެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ސަރުކާރުގެ ތަކެތި ބޭނުންކުރު ނުކުރައްވާ ހަމަހަރު ދިރިއުޅުއްވައިގެން އިބުން އަހި ޖަކަރިއްޔާ ހިލާ ބޭފުޅަކަ ޢުމަރުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ މުވައްޒަފުންނަށް 300 ދީނާރު ދެއްވާ ހަޒާނާ ފަހަ ހަރުގަނޑުގެ އިހްޞާޙެވެ. އެއީ

ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ ޢުމަރު އާދޭހެވެ. ވިދާޅުވެފައި ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެން ބޭނުންފުޅުވީ ބަރަކާތްތެރިވިންނާއި ޒިޔާރަތްތެރިވުމުން އުމުރުން ދުރުކުރެއްވުމަށެވެ. ދެން އޭނާ ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ޙަޔާތް ރަސޫލުގެ ކުރެއްވުން މާ އަދުލުވެރިކަންބޮޑުވެ. ދެން އަބޫބަކުރު އިޞްލާޙްކުރައްވާފައި ވިދާޅުވިއެވެ. މިއަދު ބާރު ލިބިފައިވާނެ ފަރްއު މުދަލުންނެވެ. ދެން އުމުރަށްފުރުން އެއްވެސް އެއްޗެއް އަހުރެންގެ އޮތިރަހަށްބަކަން އެތެރެވިއަކަ ނުދެއްވައި ދާނޭތޯއެވެ.

ވަޒީފާގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދިއްޔާ ދީލަތިކަމުގައި ވިދާރިފުއްޔަ ނުކުޅެ ބޭނުންކުރައްވުން މުޙައްމަދު ނަޞްރުނަން މަސައްކަތްކުރައްވައެވެ. އެއީ އާގެ ސަހަބުން ނަމަވެސް ތަޢުލީމު ދީނާނެކަމަށް ބައްޓަންވެގެންވާ ކަރުނައިގެ ތަރުބިއްޔަތުގެ ޖުއްމުދަން. އެކުލުން ވިދާޅުވެފައިވާ ބަހުޖާއިހެވެ. އަދިއެއްގެ ވަޒީފާކާނޭ ކުރެއްސިއް ސަލާމަތް މުޙައްމަދު ވަތަފާރިކުރަށް ހިތްތަރިކާ ކުރެއްވުމެވެ. އެކަމު ފަރު ހަމަކަނަކަރުން ވެރިއަކު ވަތަފާރިކުރައްވާނަމަ ކަންކަމުގައި އަދިއްޔާދޫކަން އިސްކަންދީވެވަން އަންނާނެއެވެ. ބޭނުންފުޅު ނުކުރައްވަން ކިޔަނުޑު ވަރަކަށް އުޅުއްވިކަމުގައިވިޔަސް ހައްދުދަން ކަންތައްތައްކަމުގެ ބޭނުން ހިފޭނެ އަންނާނެއެވެ.

ވަޒީފާގެ ބޭނުން ނަފްސާނީކަމުގައި ކުރުވިދާނެތިއާއި އަދި ރިޝްވަތުގެ ބަލާއަށްކަލާލާތީ، ހަދިޔާ ޖާބުދު ކުރެއްވުން ވެރިންނަކަން މަނާކުރައްވިއެވެ. އަދި ހަމައެކަނިޔަށް ރައްޔިތުން ތަރާވާ ހިއްސާބަޔަކަން މަސައްކަތް ކުރެއްވުމުގައްސަ މަނާކުރައްވިއެވެ. އެހެންވީ އަކަރުގެފާނު ދިރިވަޑައިގެންނަވާ ގަޑިއަކު އޭގެ އަނިޔާއެވެ. އިސްރާފު ނުކުރުމަކާއި،

ޚަރަދު ކުޑަކުރުއްވުމަށް ބާރުއެޅުއްވުމުގެ ޕޮލިސީ އެކަކީ ތަފާތުގެ މާލީ ސިޔާސަތުގެ ބައެކެވެ. އެގޮތުން މަދީނާގެ ގަވަރުނަރު އަބޫބަކުރު ބުން ޢަމްރު، އިދާރީ ކަންކަމަށް އިތުރަށް ކަރުދާސް ބޭނުންކުރުމާ ވާހަކަ، މައިސަރުކާރަށް ހަދިޔާގެ އަކުރަށް ޒުވާނުން ސިޔާސީ ޖަވާބުގައި ބުނުއްވީ ލިޔުއްވާފައިވާ ސިޓީފުޅުގައިވެއެވެ. ފަހެ އަކުރުން މިސިޓީ ލިބިވަޑައިގަތުމުން ގަލަމުގެ ތުނޑުހިމަކުރުއްވައި ލިޔުއްވުމުގައި އަކުރުތައް ކައިރިކައިރީގައި ލިޔުއްވާށެވެ. އަދި ގިނަ ބޭނުންތައް އެއްކޮށްގައި ލިޔުއްވާށެވެ. ފަހެ މުސްލިމުންގެ ބައިތުލްމާލުން ގެއްލުމަށްވާގޮތަކަށް އެއްވެސްކަމެއް ކުރުއްވުމަކީ މުސްލިމުން ބޭނުންވާގޮތެއްނޫންކަން ކަށަވަރެވެ.

ޙަމަންކަރައިގައި ހުންނަވާ ޢުމަރުގެ ގަވަރުނަރު ޙަމަންގެ ބައިތުލްމާލުން ދިނާރު 2 ގެއްލިގެން އެވާހަކަ ޢުމަރުގެ އަރިހަށް ލިބުމުން އޭގެ ޖަވާބުގައި ޢުމަރު ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެ ދިންފިރިކަމާ އަދި އަމާނާތްތެރިކަމާމެދު އަޅުގަނޑު އެއްވެސްކަހަލަ ތުހުމަތެއް ކަނޑޭ މައްޗަކަށް ނުކުރައްވަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަނޑު ކަލޭގެއަތުން ތުހުމަތު މިކުރައްވަނީ މުސްލިމުންގެ ބައިތުލްމާލުގެ ޒިންމާ ކުޑަކުރުއްވާ އެ 2 ދިނާރު ގެއްލިފައިވާތީއެވެ. ފަހެ އަޅުގަނޑާކަން ކަށަވަރީ މުސްލިމުންނަށް އެބައިތުލްމާލުގެ ތަކެތި ހޯދިފައިވާ ފައިދާގެ އެބައިތުލްމާލުގެ ވަޞިއްޔަތް ކަލޭގައެވެ.

ނަފަޤާތު ބޮޑު އަޅި ފުރާތު ވިޔާދުވެރިކަމެވެ. ކާކީ ވައިން ގެފުޅުގެ ޢުމަރުގެ ޚަލީފާކަމުގެ ދައުރުގައި ދިނާރުވެރިކަމުން ގެފުޅުގެ ޢުމަރުގެ ޚަލީފާކަމުގެތެރޭގައި ޚަރަދު ކުޑަކުރުއްވުމަށް ބާރުއެޅުއްވި

ބުނު ޢަބްދުލް ޢަޒީޒަށް ޙިޔާއުވުމުން އޭގެ ޖަވާބުގައި އުމަރު ހަހުރެންނަށް ޙިޔާއުވިއެވެ. ފަހެ ހަހުރެންނަށް ފުރިވަޑައިގެންނެވީ ބަނޑުހައިހޫނުކަން ކުރިމަތިވެފައިވާ ބައެއްގެ މައްޗަށް އީސާރުކުރައްވަމުންނެވެ. ގެފުޅަށް އުރަކާޖު ވެއްދުމަށްފަހު އަހުރެން ދުރުވަޑައިގެންނާ ގޮތުގައި މިގޮތް ދާ ހައުލާކަށް ބޭގެވެ.

އިބުނު ޢަބްދުލްބަރްރާ ބާކަތިބު ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. ބަނޑުހައިހޫނުވުމުގެ ޒަކާތް ނަންގަވުމަށް އުމިރުންގެ ގާތަށް އުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ފޮނުއްވުމީ ހަހުރެންނެވެ. އެކަލާގެފުޅު ވިދާޅުވެފައިވަނީ ޒަކާތް ނަންގަވުމަށްފަހު އުމިރުންގެ ފަޤީރުންނަށް އެމުރާ ބައްސަވާފައެވެ. އެއްކަލު އަހުރެން ޒަކާތް ނަންގަވުމަށްފަހު އެއެއްކަލި އުމިރުންގެ ފަޤީރުންގެ މެދުގައި އަހުރެން ގެންދިޔީ ބައްސަވަމުންނެވެ. ޒަކާތް ނަންގަވާ އަދި އެބައްސަވާ ނިސްބަތުވިއިރު މައިސާރުކަތަށް އުމަރުގެ އަހިރަށް ގެންދަވާން އެއްކަލު އަހުރެންގެ އަތްފުރުގައި ނަމްނަމަވެސް އުމިރުންގެ ފަޤީރުން ތިއްބެވި ފުދުންތެރިންނަށް ވެފައެވެ.

ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފުންގެ ކަސްތޮއްޓާ އުމަރު ގެންދެވި ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބައްލަވަމުންނެވެ. އުމިރުންގެ ހިސާބުތައް ގެންދެވި ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ބަލަހައްޓަވަމުންނެވެ. އެކަމަކު ޢާއްމު ރައްޔިތުންނާއިކު ޙާޖަތެރި ބަލަހައްޓަވައި ދަރިންނާމެދު އަދި ބަދުލުވެރި ބައްޕައެއް ފަދައެވެ. މުސްތަޙިޤުންނަށް ގެއްލުމެއް ލިބުނަ ނުވަތަ ދަތިކަމެއް ކުރިމަތިވެފައިވާނަ ކޮށްލާ ކަމަކަށް ބެރުވެރިވެވަޑައިގަންނަވައެވެ. ހައްޤުތަކާއިކަން އެކަލާގެފުޅުން ދުރިވަޑައިގެންނެވި ބާކަސްތޮގާގައި ޤުރިޞަނާގައް އުވާލެއްވިއެވެ. އެގޮތުން ދަރުވެރިންނާ ވިޔަފާރިވެރިންގެ

އަޑުން ޖަހާތީ ނޫން އެހެން އެއްޗެއް ނުނަންނަގަވައެވެ. އެއިރު މުސްލިމަކު އިސްލާމްވުމަށް ފަހުގައިވެސް ކުރީގެ ފުރިކަންތަކުގައި އެމީހުންގެ އަޑުން ނަންގަވަމުން އައީ ޖިޒީ އުވާލައްވަވާ އަދި އިސްލާމްވެއްޖެ ކޮންމެ މީހަކުގެ ޖިޒީ އުވާލައްވުމަށް ދައުލަތުގެ ކަންކޮޅުތަކަށް އެންގެވިއެވެ. އަދި ވިދާޅުވިކަމުގައިވެއެވެ. މާތް الله ކީރިތި ރަސޫލާ ފޮނުއްވަވާފައިވަނީ މީސްތަކުންނަން ހިދާޔަތް ލިބިދެއްވުމަން މަސައްކަތްކުރު ކުރައްވާ ބޭކަލުންގެ ގޮތުގައެވެ. މީސްތަކުންގެ އަޑުން އެއްޗެހިތަކާއި ބޭކަލުންގެ ގޮތުގައެއްނޫނެވެ. ދާވާއި ގޮވާމުން ޖަހާތީ ނުނަންގަވުމުގައި އެކަލާގެފާނުންގެ ކުރިން ޖަހާތީ ނަންގަވާ ގޮތުގެ ހިތްޖެ ހަމަޖެހިވަޑައިގެން ބަސްބަހާ ގަވަރުނަރަށް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. އަހުރެންނަށް އެނގިވަޑައިގެންފައިވާ ގޮތުގައި މިހެން ފޮނުއްވަވައިގެން ޖަހާތީ ނަންގަވުމަށްޓަކައި، ފޮނުއްވާ ބޭކަލުން އަޑުކުރައްވަމުން ގެންދަވަނީ މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި ބަޔާނަކުވެފައިވާ އަގަސްވުރު ކެޔޮއަގަކަސްނުވެ. އެހެންކަމުން އަޑުކުރައްވަމުން ކޮލީޖެއް ހަމަޖެއްސަވައިގެން ދަސްކުރުމުގެ ފުރުސަތު ގާތަށް އެމީހުން ފޮނުއްވައިގެން އަޑުކުރައްވުމުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށް ގެންދަވާނެވެ.

މިންކިރުމުގައި ބޭނުންކުރެވޭ މިންތަކާއި ވަޒަންތައް ހުރީ ރަށްރަށުގައިވެސް އެއްގޮތަކަށް ބެހެއްޓިވުމަށް އަމުރުކުރައްވިއެވެ. އަދި ރަސްމީ ދިރިހުރުމުގެ ބަރުމިންވެސް ކަނޑައެޅުއްވިއެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ މިންގަނޑުން 14 ދީނާރެވެ.

މިސްރުގެ ގަވަރުނަރު ޢަމްރީ ބުން ބަރްޙާނަން ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. ޖަހާތީ ނަންގަވުމުގައި ސިޔާސަތުގެ މީސްތަކުންގެ އަޑުން (ބަކަރިފަދަތަކާއި) އެއީގެ ޖަމުން ނަންގަވުން ކުރުނަ ތަކާލީ އެއީގެ ޖަމުން

ނަންގަވާނެވެ. އަދި ވިޔަފާރި މުދަލުން އެއީ 40 ދީނާރުން ދީނާރެއްގެ ނިސްބަތުން ޒަކާތް ނަންގަވަމުން ގެންދަވާނެވެ. އަދި ރަންރިހީގެ ނިސާބު ހަމަވުމަށްފަހު އެއީ ކޮންމެ 20 ދީނާރަކުން ދީނާރެއްގެ ނިސްބަތުން ޒަކާތް ނަންގަވަމުން ގެންދަވާނެވެ. އަދި ޒަކާތް ނެންގެވުމުގެ ތަފްސީލާއި އަހަރު ހަމަވުމުގެ ޝަރުޠު އެނގޭނެހެން ފިޤުހު ފޮތްތަކުން ފެނިގެން ދާނެއެވެ.

ފިޤުހު ޒަކާތުބަހާނެގޮތުން އެފިޔަވަޅުގެ އެންމެހާ ކަންކަމުގެތަފްސީލު ފިޤުހާ ފޮތްތަކުގައި ސިޖިއްލުކުރައްވާފައެވެ. ބިލާދުތަކުގެ އެންމެހާ މިސްކީނުންނާއި އަދި އެމީހުންގެ އަރުބަރުންނާއި އަދި ކުޑަކުދިން އަދި މުސާފިރުން ފަޤީރުންނަށްދެއްކުމުގެ އަސްރާރުތަކުން އާ އެންމެހާ މިންވަރު ފަހުރުން ޢަދަދުނުހުށަހަޅާ ދުވަހުގެ މިންވަރު އަދި ކަހުރުތަކަށް ބާޤީ (4 ދުވަސް) ގެ މިންވަރު، ފަހިސާރިނަމަ އެއީ އަދި ފިޤުހު ޒަކާތުގެ ގޮތުގައި ނަހަރުމަތިން އެ އެންމެހާ ކަމުގެ ތަފްސީލުތައް ވާނެވެ. އަދި ޒަކާތު ޒަމާނު ދީނުވަތަ ހަމަކުރުގެ ސަބަބުތަކުގެ އެމީހުން ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ދީނުގެ އަހުލުން ގެނައުމަށް ވާނެވެ. އެމަނިކުފާނު ނިންމެވި ވަޒީފާ އެމީހުންގެ ރަޢިއްޔަތުގެ އެއީ ބަޔަކު ވަނީނަމަވެ.

އެމަނިކުން ޙިއްޔާ އާމިރިއްޔާ އެމަނާރުއްގެ މަރުކަޒުއިންތިޒާމު

ހަރަކާތްތަކުން:

އިސްލާމީ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތަށް ޙިއްޔާ އެއްމަތީ އެމަނާރުގެ ވަޒީފާ މަސައްކަތްތަކާއި ހަރަކާތްތަކެވެ. އެމަނިކުން އެމަނާރުގެ ބަޔަކު ފުދުންތެރި ހަރުދަނާވެ. ޙިއްޔާ އެއްމަކަރުން އެމަނާރުގެ ބޭނުންތެރި ނުފޫޒުހަމަ މަރުކަޒީ ސަރުކާރުން އެބައިކަނި އިލްމުގައި

ފޮނުއްވުމުގެ އުސޫލަކީ ޢުމަރު ގެންގުޅުއްވި މާލީ ސިޔާސަތުގެ ބައެކެވެ. އެބައެއްގެ ބޭނުން ފުދި އިތުރުވާ ތަކެތިވެސް މަރުކަޒީ ސަރުކާރުގެ ޚަޒާނާއަށް ގެންނެވުމުގެ އުސޫލެއް ޢުމަރު ނުގެންގުޅުއްވައެވެ.

އަބޫ މުސްލިމް ނަމަކަށް ކިޔުން ޢުމަރުގެ ގަވަރުނަރަކާ އަދި ޢުމަރާ ދެމެދު ހިނގާގޮސްފައިވާ ޙިވާރެއް އަޑުއަހާލަމާ ހިނގާށެވެ.

އަބޫމުސްލިމް: އޭމަޒްދޫރު ހަލާލުވީއެވެ! އަހުރެން ފެނިގެންދާގޮތުގައި ފޮނުއްވާފައިވަނީ ދަނޑުވެރިކަމުގެ ބަކަރި މުދަން ބިބާ ހިސާބުކަނޑައެޅުމަށެވެ. (ބަކަރީގެ ފެނުނުގެ އުޖޫރަ ނުދެއްވުން ބަޔެއް މަރުކަޒީ ސަރުކާރަށް ފޮނުއްވައިދިނަމަ މިބަޔަކަށް އަހުރެމެންނަށް ނުލިބިދާނެއެވެ.) އެހެންވީމާ، އަހުރެމެންނަށް އިތުރު މުދާ ފޮނުއްވާދެއްވާށެވެ.

ޢުމަރު: ބަކަރި އޮޅުގޮތް އެހެންގޮތަކަށް އަހުރެން ބަލަހައްޓާކަށް އިޚްތިޔާރުވީމެވެ. އަބޫމުސްލިމް: އެހެންވިއްޔާ އަހުރެމެންގެ ފެނިކަމުގެ ދަރުމަވާ ހިސާބުން ބަކަރީގެ އުޖޫރަ، ތަކެތި މަރުކަޒީ ސަރުކާރަށް ފޮނުއްވަން ޖެހެނީކީއްވެ؟ ޢުމަރު: ނޫނެކެވެ. އެތަކެތި އެއީ ބިތަބައިތިރުންނަށެވެ. އަބޫ މުސްލިމް: އެހެންވެއްޖެއްޔާ ކަލޭގެ ފޮނު އަހުރެމެންނަށް އިތުރު އެއީފޮނުއްވާދެއްވާނެތީއެވެ. މިބޭ ތަކެތިން އަހުރެން ހަމަޖެއްސަވާލައްވާ ފާނުވީއެވެ. ޢުމަރު: ބިތަބައިތިރުންގެ އެތަކެތިން ބިތަބައިތިރުންގެ ބޭނުންތަކަށް ފޮދުވުމުގައި އޮޅުބަލާ ބެލުމަށްޓަކައި (ނުފުދުނުނަމަ) މާލީ الله އިންތިޒާމުކޮށްދިނާ މަރުކަޒީ ސަރުކާރުން އަހުރެން އެއީ ފޮނުއްވާ ދެއްވާނަމެވެ.

ޚުރާސާންގައި ހުންނެވި އުމަވީ ގަވަރުނަރު ޤުތައިބާ ބުން
މުސްލިމް ފިޔަވަޅު ސިޔާސީ ފުރުޞަތުގައިވެއެވެ. ޝަހާދަތް ދިޔަތަނުން
މިހަމަނަށް ފުރުޞަތު އެއް އަރުވަންފެށީ އެދުރުވެރިވެ. ނަމަވެސް އެމަނިކުފާން
ނުފުރުޞަތު އަރުވަނަވަން ދިޔައިމާފުށް. އެއީ ބުނަންފުފުލައިފުވާރަން
އަރުވަން ފުރުއިވާދައިވާރަސޫލާ. މިސިޔާސީ ގެރިގަން އުފުތާ އުމަރު ބުން
އަބްދުލްއަޒީޒަން ދިޔައިވާފަހުވާ ސިޔާސީ ފުރުޞަތުގައިވެއެވެ. މަނުގެ ބުނުން
ފުދިފަހި ދިބުން އަހުދުނީ ވަނީ އިމުރަވާފައިވެ. އެއިގެ ޝަވާބަގައި އުމަރު
ދިޔައިވީއެވެ. އެމަކުމި އަޝްމަމިރުނުގެ މުދުގައި ބައްސަވާދެއްވާނުވެ.

ބަޝަރާގެ ގަވަރުނަރު އުދިއްތުބުން އަރްޠާމުއަން ދިޔައިވާ
ފުރުއިވި ސިޔާސީ ފުރުޞަތުގައިވެއެވެ. "އަމާނުން" ނަ ޝަހާދަތް
ދިބުދިއްވިމަކުމި އެމަނާ އަދި އެމާނުގެ ކައިރި ހިސާބުގަނޑުގެ
ފުޑުރުނާއި އަދި އެއްޝަނަވެސް ޝަހާމުގެ ބައްދުވެރިނަނަން ބައްސަވާދެއްވަން
އަމުރު ބުން ޢަބްދިﷲ އަށް އަރިހަށްނާސި އަނގަވާފުއެވެ. ނަމަވެސް ޝަހާމު
ޝަމައަ ކުރައްވަމަން ކަނޑުފުނު ފުރުއިވި ބާފުގައި، ޝަހާދަތް ދިބުނު
މަކުއްތާއި ބައްޓަމުން އަމުރު، ސަވާދުކުރައްވާމުން، އެބާފުގާ އެމަކުމި
ވިއްކަވައިފި ކަމަނާއި އަދި އެމަކުމިގެ އަދު ކަރާގެފުނުގެ އަރިހަން
ފުރުއްވައިފިކަމަން ވިދާޅުވާ ވާހަކަ އަމުރު އަރުނުންނަން ދިއުއާފައިވެއެވެ.
އެހެންވީމާ، ބައްމާނަން ކަރާގެފުން ޝަހާމު ނުނުގެވުމަން ފުރުއިވި ބާފުގާ
ކަރާގެފުނުގެ އަރިހަން ގެނުނުވިމަކުމި އަމުރު ބުން ޢަބްދިﷲ ގެ އަރިހަން
ފުރުއަވައި ދިއުއާފައިވެ. އެއީ އަރުނުން އާނާއަން އަނގަވައިފައިވާ ގަޑީގެ
މަތިން އެމަކުމި ބައްސަވާމަންޖަކައެވެ.

ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމާ ގުޅިގެން ސަރުކާރުން ބަދަލުތައްވަންޖެހޭ ފަރާތްތަކަން ބިލާދުގައިވާ ސަރުކާރުގެ ޚަޒާނާއިން އެތާނގެ އަހުލުވެރިންނަށް އެމީހުންގެ ބައްދޫމައް ހިފުދުއްވިއިރު ބިލާދުގެ ޚަޒާނާ މުޅިން ހުސްވެގެން ދިޔުމުން އެތާނގެ ބައްޔިތުންނަށް ދިމާވި ދަތިދުވަސްވަރު ހައްލުކުރުމުގެ ބޭނުންތައް ފުރިހަމަ ކުރެއްވުމަށްޓަކައި ސާމާނުކަރައިން މަދުކަމަށް ސަރުކާރާ އުމަރު، އިރާދަކުރެ އަރިހުގައި އެދިވަޑައިގެންފައިވެއެވެ.

އުމަރުގެ ވެރިކަމުގައި ހައްދިމަކާރ ސަރުކާރުން ދެއްވާ އެއް އުމަރު މަރުވުމުން ކަޢްބާއްވާ ނުހައްވާއެވެ. ފާއިދާ ސަރުކާރުން އުމަރުގެ ވާރުތަވެރިންނަށް، ގެންދަވާ އެ އެއް ދެއްވަމުންނެވެ. އަދި ވާރުތަވެރިންގެ މުދަލައި އެ އެއް ބައިކުރެވުނެވެ.

އިސްލާމް ގަސްފައިވާ ފަތަހަތައިން އަލަށް އުފަންވާ ކަންމުއްދަކާން ފައިސާގެ މިންވަރާއި ސަރުކާރުން ކަނޑައަޅުއްވައިވެ. ދާއިމީ ބަޔަކަށް ބަލަހައްޓަވާ ސަރުކާރުން ފަރާތުން އެއް ހުއްޓަވަނީ ކާފިލާތަކަށެވެ. އަދި ފަހިޚަރާ މިސްކީނުންނާއި އަދި ދައުލަތުގެ ބޭނުންތަކާއި ދަރަނިވެރިންނާ ހަމަކުރުމަށް ބަދަލުމީހުން އަލްހާކިމުގެ ޒަކާތުގެ އަދި އުމަރު އެއްގެ ވާރުތަވެރިންނަށް ފަރާތުން ދިނުމުގެ ކުރެއްވުމުގެ އެއް އަހުލުވެރިންނަށް ހިފާ ރަނގަޅު ދެވުނެވެ. އަދި ޒަކާތުގެ ބާބުގައި ގަބޫލުކުރާ ފަރާތްތަކުގެ މަދުކަމެއް އަދި ވަރަށް ބޮޑު ފުއްދަމުން ދެވެ. އެއީ ކަންމަށް ދިރިއުޅުމަށް މިންވަރު ކަނޑައެޅި އަދި ހާލަތާ ކަންހުރި ބަދަލު ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅެމުން ކަންމަށް ދިމާވާ ކަމާ ހަވާލުކުރެއްވި މަރުކަޒު. އަދި ދަރަނިވެރިން ދަރަނި ބަޔަކާއި ހުރިހާ ކަމަށް މިންވަރު އުމަރު

ރަށަށް ވާޞިލުވުމަށް ބޭނުންވާނެ ޚަރަދުވެސް ރިޔާސާބަހަށް އެންގެޔުން
އެހެރަ މިހުންނަން ލިބޭގޮތެއް.

ދަރަނިވެރިންގެ ދަރަނިތައް ސަރުކާރުން އަދާކޮށްދެއްވުމަށް ގަވަރުނަރުންނަށް އެކަށޭގޮތުން އެންގެވިހިނދު ގަވަރުނަރަކު އެކަށޭގޮތަށް ޖެހުއްވާފައިވެއެވެ. ދަރަނިވެރިންގެ ގޮތުގައި އަހުރެންގެ ގާތުން އަންނަ، ބައެއް މީހުންނަކީ އެބައިމީހުންނަން ފަރުނީޗަރާއި ފެންވަރު ރަނގަޅު ގެއަކާ ނޯކަރަކާ އަދި ދަތުރުފަތުރު ކުރާނެ އަސްލެއް ލިބިގެންވާ މީހުންނެވެ. އެފަދަ މީހުންނަކީ ދަރަނިވެރިން ކަމުގައި ބެއްލެވެންވީކީއެވެ؟! އެއިގެ ޖަވާބުގައި އުޅުނު ޖެހުއްވާފައިވެއެވެ. މުސްތިޙައްޤުން އާންމުގެ ބިރުހުރުން ގެއްލުން ހުންނަންވާނެއެވެ. މަސައްކަތްތަކުން އިޖުތިމާޢީ ނިޒާމަށް ހުންނަންޖެހޭނެއެވެ. އަދި މާތް الله ގަވަރުނަރު ޖާހިލު ކުރުމަށް ބޭނުންކުރާ އަހަރުވެސް އޮންނަންޖެހޭނެއެވެ. އަދި އާންމު ގެގެ ފުރުސަތުތަކުގައިވެސް ހުންނަންޖެހޭނެއެވެ. މިއުސޫލާ ކަނޑައެޅުއްވިއިރުވެސް މިހަށް ދަރަނިވެރިއަކަށް ވެދާނެއެވެ. ފަހެ އެހެރަ މީހުންގެ ފުރޮޅުންވެސް ދައުލަތުން ކުރަނީ ގެންގުޅުން އެމީހުންގެ ދަރަނިވެސް އަދާކުރުމާއެކީއެވެ.

ކުރީގެ ގަވަރުނަރަށް ޖެހުއްވާފައިވެއެވެ. ހަނގުރާމަވެރިންނަށް ހާދަކުރުމަށްތަކުން އިލްމަށް ހުރި މުދާވެސް ހުރި ވާހަކަ ކަރޯ އަހުރެންނަށް ޖެހުއްވި ޖެހުއްވުމާގުޅި ވިދާޅުވެދެއްވެވެ. ހަނގުރާމަވެރިންގެ މުރާދައި ބިލްބަދި ދަރަނިވެރިންނަށް އެއިން ހުރުމަތައި ހާދަކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ކަރިވެރި ކުރަންވަރިގެން ބިލްބަދި ހަރުދުމަކަން ނުކުރެވިގެންވާ އަދުލަތި ދަރަ މިސްކިންނުންނަށް އެއިން ހާދަކުރައްވާނެވެ.

މީސްމީހުންނަށް ޙައްޖުކޮށް ދެއްވުމުގެ ފުރުޞަތުތަކެއްވެސް އެސަރުކާރުން ކުރިއަށް ގެންދިޔައެވެ. ޙައްޖު ކުރެއްވުމަށް ފައިސާގެ އެހީ ދެއްވަމުން ގެންދިޔައެވެ. އަދި ޙައްޖު މޫސުމުތަކުގައި ދަތުރުވެރިންނަށް އެހީތެރިވުމަށް އެކިޙިސާބުތަކުގައި ސަރުކާރުން މީހުން ބައިތިއްބަވައެވެ.

ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ އިތުރުވެގެން ދިޔުމުގެ ސަބަބުން އެފްރިކާގެ ރަށްތަކުން ޒަކާތް ނަންގެވުމަށްފަހު އެޒަކާތުގެ ޙައްޖުވެރިން އެތަނުގައި އޭރު ނެތުމުގެ ސަބަބުން އެމުރަކުން އަތުން މިނިވަން ކުރެއްވި ވާހަކަ ތަރްބިޔާ ބުނު ސައުދީ ވިދާޅުވެފައިވާކަމަށް ވިސްބާރުމަތާ އޭނާގެ ފޮތް ސިޔާރަތު ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ޒަމާނުގައިވެއެވެ.

މިފަދަ ނިޢުމަތާއި އަދި އެ ވެރިކަމުގައި ބަދަލުވެރިކަންތައް ވެރިކަމެއް އެވެރިކަމުގެ އެތޫޅާގައި ހަމަނުޖެހުންގެނަ ވެރިކަމަކަށް ވެދާނެހެއްޔެވެ! އަދި އެފަދަ ވެރިކަމަކާ ބޭރުގެ ދައުލަތްތަކުން ދިމާކުރަން ކުރިދާނެހެއްޔެވެ!

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތު:

ޢުމަރުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތުން މައިގަނޑު ދެކަމެއް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެއީ 1- އިސްލާމްދީނަށް ދަޢުވަތު ދެއްވުމެވެ. 2- ފަތަޙަ ކުރެއްވުންތަކެވެ.

އިސްލާމްދީނަށް ދަޢުވަތުދެއްވުން:

އޭރު އެކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގެންފައިވާ، ދުނިޔޭގެ ތަފާތު ކަންކޮޅުތަކުގައި އޭރު ތިއްބެވި ވެރިންގެ އަރިހަށް އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލައްވަވާ ސިޓީފުޅުތަކެއް ފޮނުއްވިއެވެ. އެއީ ނަބިއްޔާއެއްގެ ގޮތުން ބައެއް ވެރިންނާއި އެބައިމީހުންގެ ރައްޔިތުން އިސްލާމްދީން ޤަބޫލު ކުރެއްވިއެވެ. އެއިގެތެރޭގައި ރޫމުގެ ޙަބުޝާގެ ބައެއް ރަސްރަސް ހިމެނެއެވެ. އަދި ހަމައެފަދައިން ރޯމަން އެމްޕަޔަރުގެ އަރިހަށްވެސް ސިޓީފުޅެއް ފޮނުއްވިއެވެ.

ސިޓީފުޅުތައް ފޮނުއްވުމުގެ މާނައަކީ ސަރަޙައްދު ބެލެހެއްޓެވުން އިސްލާމްކޮށްލެއްވުމެއް ނޫނެވެ. އަދި ދީނުގެ ބަދުއްވުން އިސްލާމީ ސަރަޙައްދަކަށް އެކިރަށްތަކުން ދެމުންދާ ބަދަލާތަކުގެ ވިސްނާވަޑައިގެންނެވުމުގެ ނޫނެވެ. އަދި ކާފިރުން އިސްލާމީ ދަޢުވަތުގެ ކަންތައްތަކަށް ވަރަށް އަރައިލިއްޔުމުގައި ދެއްވާކަން ކަށަވަރެވެ. އެގޮތުން އެކަލޭގެފާނުން ފިރިކާ ބަޔާންފުޅުވަޑައިގެންނެވިއުރު ޤުރުއާނުގައި (ކަސްސުބްހާނަކަސްޝިނަސްނުޒުލް) ބިސާރުކަދެން އޮތް އިސްލާމީ ދަޢުވަތުކަރަން ބޮޑެތި ގެއްލުންތައް ލިބެމުންދާތީ ފިރިކަމާ ބަޔާންފުޅުވަޑައިގެންނެވުމުން އެންމެ ފުރަތަމައަކަށް އެންމެ އަވަހަށް ކުރެއްވި އެއްކަމަކީ އެފަރާތްކަމު އަސްޙާބާ އައުމަން އަސްގެވާ ސިޓީފުޅެއް ފޮނުއްވުމެވެ.

ޤުރުއާނުގެ ފަތަޙުކުރެއްވުމުގެކަމުގައި އެފަރާތްކަމު ފޮނުއްވި އެކަލޭގެފާނުންގެ ކުރިން ހުންނެވި ފިރިކާ ސުލްހައިމާނު ބޮޑު

ޢަބްދުލްމަލިކުއެވެ. ލަޝްކަރުގެ ވެރިކަން ދެއްވާފައިވަނީ މަސްލަމާ ބުން ޢަބްދުލްމަލިކަށެވެ. ލަޝްކަރުގެ ކަނޑައެ ހިނގާދިޔައީ ލަޝްކަރު ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާގެ ކައިރިއަށްގޮސް އުމަވީންނަން އެކަން ބިސާރުކުރެވުނީ ހިނި ޤުސްޠުނިޔާއެވެ. ހިނގަދަރަކަމުން އަރިސްޓޮބުގެ ގަނޑުފުނުން ފުރިފައެވެ. އެކަން ފަތަބަކުރުމަން ލަޝްކަރަކަން ބާރުއެޅުމުއްވުމުގެ ގޮތުން ލަޝްކަރުގެ ވެރިޔާ ތިމާގެފުން ކަރުމަން ގެންދެވި ތަކުތީގައި ހުޅުވުއަސްޓާ އަތުކަރި އަންދަރުއެތިއެވެ. ދިމާވި ސަބަބަކާހުރު މުސްލިމުންނަން އައިކަން ފަބަބަކަން މުދި ލަޝްކަރު އާރުއްޓީ ބަނޑަރު ޖަހިފައެވެ. އެހިސާބަން ދިރާއިރު މުސްލިމުންގެ ނާހަފުރުބައްވެސްވަނީ މުޅިން އަނދައިގެންގޮސްފައެވެ. ލަޝްކަރަން ބަނޑަހައިރުންކަން ބާރުފުވުމުގެ ސަބަބުން ބަފާޅީ ޖަނަވާރުބައިކުގެ މަސްބައްވެސް އެބައިމުހުން ކައިރިހަވި ފެއްވެ. ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާ ފަބަރަފުވުމުގެ ކުރިން ސުލައިމާން ދިރިހުއްޓި ފެއްވެ. ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާ ފަބަރަފުމުގެ ކުރިން ސުލައިމާނުން ދިރިއުޅުއްވި ހިނދަކު ހިސާބު ލަޝްކަރު އަނބުރާ ނުގެންނަވާނެކަމަން ސުލައިމާނުން ހުވާކުރުއްވައިގަންނަވައިފައެވެ. ވަނީކޮން ސުލައިމާނުން އަވާރަކަވެ އުމަރު ފެރިކަމާއި ޚަލީފާ ފަތުފުވަރިއިގެން ސުލައިމާނުން މުސްލިމުންނަން ދެއްވުސް ފައިދާއެއް ނޯއް ކޮޅުގައި އިސްލާމް ލަޝްކަރު ނަޑުގެން ދިއުމަކީ އުމަރު ބުނިވަރިއަކަންނަވާ ކަމްއެކަމަން ނޫސާނު ލަޝްކަރު އަނބުރާ ގެންނަވާފައެވެ.

ޢާރިފުގައި މަޝްހޫރުފުވަރިއަކަންނަވަން އުމަރު

ބާޒްނުފުވަރިއަކަންނަވަން ހިޔުމު އާހީ ލަޝްކަރަކަން ޒާހިރުވުމާއެކު ޚުރޯޖާގެ ޝަރީޢަތް ވަރަގަން ދިޔުމުގެ ކުރިގަނޑުކަން އާރު ލަޝްކަރަކަން ޖިބުގަނޑުސްކަން ކަރަވަރުވެ. ނަމަވެސް އުމަރު ލަޝްކަރު

އަނބުރާގެންނެވިއެވެ. އަނބުރާ ގެންނެވުމުގެ ދެވަނަ ބޭނުންފުޅަކީ އަނބިދަރިންނާއި ބައްދަލުކުރައްވާނެހެން، ދިގުމުއްދަތެއްގައި ލަސްކަރު ހިފެހެއްޓުމަކީ ޢުމަރަށް އެނގިވަޑައިގެންފައިވާ ގޮތުގައި ދީނީގޮތުން މަނާކަމެއްކަމަށްވުމެވެ.

ޢުމަރު ވެރިކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު އެލަސްކަރު އަނބުރާ ގެންނެވުމަކީ ފުދުދުޢާކުރައް ކުރިއަށް ގެންދެވުން ހުއްޓާލެއްވުމެއްނޫނެވެ. އަދި ލަސްކަރުގެ މަސައްކަތްތަކަށް ހުއްޓާލެއްވުމެއްވެސް ނުމެ ނޫންމެއެވެ. އަދި ލިޔުއްވިއެވެ. ފަސަރަހަރު ނުކުރެއްވިއެވެ. އެގޮތުން އެކަލޭގެފާނުންގެ ވެރިންނަށް އަންނަނިވިގޮތަށް ލިޔުއްވާފައިވާ ކަމުގައިވިއެވެ. “ފަނަރަހައަރު ފުރިހަމަވެއްޖެ ކާންވުރެއްޖެ ހަނގުރާމައިގެ ލަސްކަރުގެ މީހުން ވައްތަރާ ހަނގުރާމަފިރިންނަށް ދެއްވާ މުސާރަ އެކުދިންނަށްވެސް ދެއްވާށެވެ.”

ކާފަރުންގެ އަތްދަށުވެފައިވާ މުސްލިމުންގެ ހަނގުރާމަފިރިން ފިދުޔާދެއްވައި ސަލާމަތް ކުރެއްވުމަށް މަސައްކަތްތެރިވުމުގެ ކުރެއްވުމުގައި ޢުމަރު ބޮޑު ބައިތުލްމާލުން އެފަދަ ދުވަހަކަށް ފުރިހަމައިން ބޭފުޅެކެވެ. ބައިތުލްމާލު ހުސްކުރައްވައިގެން ސަލާމަތް ކާފަރުންގެ އަތްދަށުން މުސްލިމުން މިނިވަން ކުރެއްވުމީ އެކަލޭގެފާނު ޖިހާދުފުޅުތަކުގައިމެ ކަމެއްކަމުގައެވެ. ނުވެއެވެ. އެފަދަ މިނިވަންވުމުން އެކަލޭގެފާނުން ދިޔަވަޑައިގެންނެވި އެމީހުންނަކީ މާތް ﷲ ގެމަގުގައި ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ މީހުންކަމުގައެވެ. އެގޮތުން ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާގައި ހައްޔަރު ކުރެވިފައިވާ

މުސްލިމު އަސީރުންނަށް އެކަށީގެންވާ ލިޔުއްވާ ފޮނުއްވި ސިޓީފުޅެއްގައިވެއެވެ.

"ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން ދެކޭގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ އަސީރުންނެވެ. (އަހަރެން ދެކިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތުގައި) ތިޔަބައިމީހުންނަކީ އަސީރުންނެއްނޫނެވެ. މާތް الله ގެ މަގުގައި ބައިތިއްބެވިފައިވާ ބައެކެވެ. އަދި ދަންނާށެވެ. އަހުރެން ރައްޔިތުންގެ މެދުގައި ބައްސަވާ ކޮންމެ އެއްޗަކުންވެސް ތިޔަބައިމީހުންގެ އަހްލުބައިމީހުންނަށްވެސް ބައެއް ހާއްސަކޮށް ދެއްވައި އެމީހުންގެ ފުރިހަމަ ހިއްސާ އެމީހުންނާއި ބަލަހައްޓައިދެއްވާނަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންކަމަށް ކަސްދުވީހަކަށް އަހުރެން ފަސްދިނަގު ފޮނުއްވިޔޭވެ. ޙަމަލާތުގެ ނުލަފާ އަނިޔާވެރި ވެރިޔާ އަހުރެން މިފުނުވާ ޙަލާތި ތިޔަބައިމީހުންނާއި ބަލާފުރުމަށްޓަކައި އެކަހަލަ އެއްބާ ރިފުޅުގެ ކަމުގެ ބޭރު އަހުރެންނަށް ނުވާނަމަ މިއަށްވުރެ ޙާލަތުގައި އަހުރެން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފޮނުއްވިއްޖެއެވެ. ފިދާދީގެން ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރެން ސަލާމަތުގެ ކުރެއްވުމަށްޓަކައި އަހުރެން ޙަމަލާތުގެ ވެރިޔާގެ ބަދަލު ފޮނުއްވައިފިމެވެ. ފަހު ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރެން އުފާކުރާށެވެ. އުފާކުރާށެވެ."

ލަޝްކަރުތަކުގެ ވެރިންނަށް އެކަށީގެންވާ ދެއްވާފައިވާ ނަޞީޙަތްފުޅުތަކަށް ބަލާއިރު ދަލީލުކޮށްދޭ އަމުރުފުޅުގެ ވަރުގަދަކަމެވެ. ހަނގުރާމަތަކަށް ތައްޔާރުވެ ތިއްބެވުމަށް ބާރުއަޅުއްވާ މިންވަރެވެ.

އުމަރު، ވެރިކަމާ ބަލަހައްޓަވައިގެން ހުން މުސްލިމުންގައި ފޮނުއްވި ލަޝްކަރުތައްގެ ވެރިކަން ދެއްވިސަރަހައްދުތަކަކީ ކިޔާ ބޮޑުވެގަތާ

ހަވާލުކުރައްވާ ތަޝްކަލުކުރުފުސްއޮވުމަށްފަހު އާސާރަށް ލިޔުއްވާފައިވާ ސިޓީފުޅެއްގައިވެއެވެ. "އިބްރާހީމްކޮރިވެ ހުރިހާކަމެއް ރިޔާސަތުގެ ހުރިހާކަން ގަބޫލުކުރައްވާނެވެ. ނުބައިމީހުންނަށް ބަދަލު ކަންތައްވާނެވެ. ކަލޭގެފާނަކީ ތަޝްކަލުގެ އެންމެ ކުރީގައި ހުންނަވާ ބަޔަކަށްވެސްވަގައި ނުގަސްނަވާނެވެ. އައި ގަޅުލު ކުރިމެދުނާޅުއެވެ. އަދި ތަޝްކަލުގެ އެންމެ ފަހުގެ ސަފުގައި ހުންނަވާ ބަޔަކަށްވެސް ވެވަޑައިނުގަންނަވާނެވެ. އައި ނާކާމިޔާބީއައި ކުރިމަތިލައްވަން ޖެހިވަޑައިގެން ނުފާޅުއެވެ. އެކަމަކު ކަލޭގެފާނުގެ މަޤާމަކީ ތަޝްކަލުގެ މެދުތެރޭގައި މިސްކިތުމީހުން ކަލޭގެފާނު ފެންނަފަދަގައި އަދި އެމީހުންނަށް ކަލޭގެފާނުގެ އަޑު އިވޭ ރިސާލަތު ހަނދުމަފުޅު ބަހައްޓަވާނެވެ."

ކުރިން ވެސް ދެންނެވި ފަދައިން އެކަލޭގެފާނުގެ ހެރިޓޭ ސިޔާސަތުގެ އެއްބަސްވުމާ ދިމާއަށް ގޮވާލައްވައިގެންނެވެ. އެގޮތުން ހިންދުކުރައްވައިގެ ވެރިންނަށް ދިމާއަށް ގޮވާލައްވައި އެކަލޭގެފާނު ލިޔުއްވިކަމަށް "ފުތޫހު ބުލްދާން" ގައި އަޙްމަދުއިބްނު ޔަޙްޔާ ނަޤުލުކުރައްވައިވެއެވެ. އަދި އެމީހުން އިސްލާމްވެ ޙަބަޝް ނަންބަރު އެމީހުން ޒާހިރު ކުރިޔަމަންވެސް އައިސްފައިވެއެވެ. އަދި ހަމަ މަށުރިބަކުރައްސަ އެކަލޭގެފާނު އިސްލާމްކުރައްވާ ވެރިޔާކު ކަމުގައިވާ އިސްލާމިނު ބިން ޢަބްދިﷲ ބިން އަބީލުލުޢާމިރު އެއްގޮތް ރިވަތި ގޮވާލައްވައި ދިމާއަށް ގޮވާލައްވަމުގައި ލިބިހުންނެވިއެވެ. އެރިސާލަތު ދިނުމެވުގައި ދިރިއުޅޭ މިހުންކުރުމުގައިވާ ބަޔަކަށް ދީނުގެބާރުންނަށް އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލައްވައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުމާރު ބިން އަބީބަކުރު އަބީޖަ އެމީހުންނަށް އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލައްވާ، ގަވާއިދުގައިވާ ޒަކާތުގެ ސިޓީފުޅެއް އެކުލަވާލައްވައި އެމީހުންނަށް ފޮނުއްވާފައިވާކަމާ ގުޅޭގޮތުން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެގޮތުން

އެހިސާބުގަނޑުގައި އެންމެ ގިނަބަޔަކީ މުސްލިމުން ކަމުގައި ވެގެންދިޔައެވެ. ހަމައެކަނިން ދުރުތަކާ އާޝިލާގެ ތަރައްޤީކުރުމުގެ އުމުރުން އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލައްވަމުން ގިނަބައިޔަކު އިސްލާމްވިއެވެ. ދީއްމީންގެ ތަރައްޤީކުރުމުގެ އިސްލާމްވުމާއި ކުރިމަތިލާއިރު ގަޑިން ޝަރުޢީ ފަތްވާތަކުން ފައިދާކުރުމުގައި އުމަރު އެކަށީގެންވާ ފެނުންތަކެއް ލިބިއްޖެއެވެ. މިގޮތުން ޒާތުސާން އެއީ ފާހަގަކޮށްލެވޭ ރަނގަޅުކަމެކެވެ.

ފުތޫޙާތުތައް:

ފަތުޙަކުރުންތަކަށް ބަލާއިރު، އުމަރުގެކުރިން އުމަވީންގެ ފަތުޙަކުރުންތަކަކީ އުމަރު ދަރިވަޅައިގެންނެވި ގޮތުގައި މުދާވެރިކަން އިތުރުކުރެއްވުމަށް ކުރެވުމުންދިޔަ ފަތުޙަކުރުންތަކެކެވެ. ދީން ފެތުރުން އެއީ މަޤްޞަދެއް ކަމުގައި އެފަތުޙަކުރުންތަކުގައި ހިމެނިފައެއް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން އުމަރު ވެރިކަން ދިޔަވަރައިގެންނެވީމާއެކު ފަތުޙަކުރުންތައް މަޑުޖެއްސެވުއްވިއެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު އުމަރުގެންދިޔާ އެހިސާބުތަކުގައި ދިރިއުޅުމުގެ މުސްލިމުންގެ ބާރުތަކެއް ދިރާސާކުރައްވަމުންނެވެ. ދިރާސާކުރެއްވުމަށްފަހު އުމަރު ފެނިވަޑައިގަތީ މުސްލިމުންގެ ސަޤާފަތްބަދަލުކުރުމަށް ހޯއްދަވާ ދުރުހުސްނުވަތަ ސަރަހައްދުތަކުގެ ކަލިފައިގައި ދިރިއުޅޭ މުސްލިމުން ބޮޑަށް ތަހުލަކައްކަށި ކަރަދަލުމަތަކުގައި އިސްކަން ފިޔަވަޅުތަކެއް އެޅުއްވުމުގެ މުހިއްމުކަން ބޮޑުކަމެވެ. އެގޮތުން އެޅުއްވި ބައެއް ފިޔަވަޅުތަކުގެ ތެރޭގައި މިދަންނަވާ ކަންކަން ހިމެނެއެވެ.

1- “އަލްމަސީބާ” އެވެ ކިޔުނުތަރުގައި ދިރިއުޅެމުންދާ މުސްލިމުންނަށް ރޫމީންގެ ފަރާތުން ލިބުމުންދާ އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުން އެރަށުމީހުން އެރަށުން އެހެން ރަށްރަށަށް ބަދަލުވުމަށް އެތަނުގައިވާ ކިޔާލާތައް ތަކާ ތިރިކޮށްލުން

2- “ޖަރަންދާ” ގެ އަހުލުވެރިން “މަލްޖިޔާ” އެވެ ކިޔުނު ރަށަށް ބަދަލުކުރެއްވުން އެއީ ޖަރަންދާ ރޫމީންގެ ރަށްތަކުގެ ތެރެއަށް ވަދެފައިވާ ރަށެއްކަމުން ރޫމީންގެ ހަމަލާތައް އެރަށަށް އަމާޒުކުރެވެމުންދެއެވެ ގިނަކަމުންނެވެ. އެހެންކަމުން ކޮންމެ ހުރި މުސްލިމެއްގައި އެރަށުގެ އަހުލުވެރިންގެ ސަލާމަތްތެރިކަމާއި ފަށްސާކުރެއް އެރަށަށް ޖެހުނީމަ މަޖުބޫރުވެއްޖެއެވެ. އެހެނަސް، އެމީހުން “މަލްޖިޔާއަށް” ބަދަލުކުރެއްވީ “ޖަރައްދާ” އަށްވުރެ މަލްޖިޔާއަކީ ސަލާމަތްކަން ބޮޑު ރަށެއްކަމަށް ފާހަގަކުރެއްވިގެންނެވެ.

3- “އައްލާދުޤިއްޔާ” އެވެ ކިޔުނު ރަށަށް ބަދާއިރު އެރަށަކީވެސް ޢަދުއްވުންގެ ހަމަލާތަކުން ސަލާމަތްކަން ކުޑަރަށެއްކަމުން އެތަނުގެ ދިފާއީ ކަންތައްތައް ވަރުގަދަ ކުރެއްވުމަށް އުމަރު އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. އެއީ ދުޝްމަނުން އިސްވެ ބަޔަކާއިއް ދިފާޢީއެވެ. އަދި ޤަވާއިދުން މުސްލިމުންގެ މޫސުމުގެ ފަށްސާކުރެއް އެރަށަށް ޖެހުނުއްވުމަން ގެންދިއުމަން އަމުރުކުރެއްވިއެވެ.

ފަތަޙަކުރެއްވުންތަކުގެ ބޮޑުކަމުން އުމަރާ ހަމައަށް އައިއިރު ދައުލަތްވަނީ ވަރުބަލިވެ ދައުލަތުގެނިޒާމުވެސް ހަމަނުވާގޮތްވަރު ނުވެފައެވެ. އެހެންކަމުން ފަތުޙުކުރެވުނު އެއީގެ ފުރިހަމަބޮޑު ހިއްސާތަކުގައި ދައުލަތުގެ

ބޭނުންފުޅުވެގެއި ފަތިބަހަކުރައްވާން ދަޖެހެއްސަވާ ޖެއްސެވިއެވެ. އޭރު އިތުރު
ބޮޑަކާއެކު ތާ ބަދަލުތަކަކާށް ތައްޔާރު ކުރައްވަމުގެ ބޭނުންފުޅުވެގެއެވެ.

އެކަލޭގެފާނުގެ ހާރިޖީ ސިޔާސަތަކީ ބަލިކަށި ސަރުކާރު
ސިޔާސަތެއްކަމުންނުވެ. އަދި ބަދުއްވުންގެ ކުރިމަތީގައި
ނިކަމެތިވެފައިވާ ގައުމުތަކާ ސިޔާސަތުއްވެސް ނުވަތަ ހަމަޖެހުމެވެ. އަދި
ޔައުމަކު ފުރަތަމަ ބަދުއްވުންނާއިކަ ވިސްނުންފުޅުތަކުން އަދި ތަޢުލީމީކަން
ބޭނުންފުޅު ކުރައްވަމުން ގެންދެވި ޖީބަރުކަމެވެ. މާފުށިން ދައުލަތާއި އަށްވަނަ
ކަންވަގުތައްގެ ޝަކަލާ އަދި ދުދައްވަނަ ކަންވަގުތައްގައިކަން ރަނގަޅަށް
ދެނެވަޖެހިގެން ހުނުނު ހުސްޕާރު ބޭފުޅުކަމެވެ. އެހެންކަމުން އެކަލޭގެފާނަ
ހުރި އެންމެގެ އިޚްތިރާމާއި ފޯރާރު ޖީބަޖެހިގެން ހުނުނު ބޭފުޅުކަމެވެ.
ރައްޖެހިނގެއި އަދި ބަދުއްވުނަވަސް މިކަމުގައި ހަމަހަމަކަމެވެ.

ދުޝްމަނުންނާއިމެދު ޢުމަރު ހަރުކަށިކަމް ހިތްޖެހުމާއެކުވަސް
ރޫޙުގެ ރަސްގެފާނުގެ އިޙްތިރާމް ޢުމަރަށް ޖީބަޖެހިގެން ފިލައިނުލަކަން
އަންނަނި ބާރުތައިން ރަނގަޅަށް ދާހަވީއެވެ.

ރުހުގައި ހައްތަރުކުރުވިފައިވާ ދުޝްމިނުންގެ ހަޑަރު
ބެއްލެވުމަށް ޢުމަރު ބޮން ޢަބްދުއްލަޠީފް ރުމަނުންގެ ރަސްގެފާނުގެ
އަރިހަށް ސަފީރަކު ފޮނުއްވެވިއެވެ. ސަފީރު އެތަނަށް ވަޑައިގެން ހަބަރު
ބައްލަވަން ނުކުމެވަޑައިގެން އުޅުއްވަނިކޮށް މީހަކު ޖުރުއާން ކިޔަވާއަޑު
އަޑުއަހުރަށް އާނާޒީނަށް ވަޑައިގެން އާނާއާ ސަލާމްކުރައްވައިފިއެވެ.
އޭގެތެރެ ޖިންފަހަރު ސަލާމްކުރައްވާމުންވެސް އޭނާހަށް ސަލާމަތް ޖަވާބެއް
ނުދިނެވެ. އާނާ އާރު އިނީ އެއްޗެހިތަކާއި ދުގުރާނެވެ. ހަމަރުވަނަފަހަރު

ޢުމަރުގެ ސަލީމު އޭނާއަށް ސަލާމް ކުރެއްވުމުން ޖަވާބުގައި އުމީހަކު ދެންނެވިއެވެ. ފަހު މިރަށުގައިވަނީ ކޮން ސަލާމަތެއްކަމެއްހެއްޔެވެ؟! ދެން އޭނާއަށް އެހިނދު ޢުމަރުންގެ ރަސްގެފާނުގެ އަރިހަށް ގައި ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ސަލީމްއަކަށް އޭނާއަށް އަންގައިދީ ޢުމަރުގެ ސަލީމު އޭނާގެ ބާލު އެއްސެވިއެވެ. ދެން އެޤަނޑައި އިން މީހާގެ އޭނާގެ ބާލު ޢުމަރުގެ ސަލީމަށް ކިޔައިދޭން ފެށިއެވެ. އަހުރެންނަކީ މިވަނީ ރަރަކުން ހެއްޔަރުކަންތެރިން ރޫޙީން ގެންސަފަރިވާ މިހާރުވެސް. ގެންސެ އަހުރެންގެ މައްޗަށް އުމުރުން ހުރަހެއް ނަބިއްޔާނީ (ކުރިސްޓިއަން) ދީނެވެ. ފަހު އަހުރެން އުދީން ޤުބޫލުކުރުމަށް ކުރީ އިންކާރުވެ. ދެން އުމުރުން އަހުރެންނަށް އިންޖީލު ދީނެވެ. އުދީން އަހުރެން ޤުބޫލު ނުކުތް ފިޔަވަ އަހުރެންގެ ލޮ ކަނުކުރާފާނެ ކަމަށެވެ. އަހުރެންގެ ފޮރުވުމު ބޮޑަށް އަހުރެން ލޮބުކުރަނީ އަހުރެންގެ ދީނަށެވެ. އެހެންވެ އަހުރެންގެ ލޮ ކަނުމިހަކަށް ހަދައި މިއަދު އަހުރެން މިވަނީ މިތަނަށް ގެންސަ މިރާނގައި ބައިންދާފައެވެ. ކަނޑު ދުވަހު މުގުރުމަށް އަހުރެންނާ ގޮސްދަން ބަލާލުކުރެއެވެ. އަދި އަހުރެން ކުއްމަށް ރޯކުޅެ ގެންސޮދައެވެ. އަހުރެންގެ ހާލަތު މިއެވެ.

ސަލީމު ޢުމަރުގެ އަރިހަށް ވަޒީރުން އުއްސާރުގެ ހަބަރު ޢުމަރަށް ދެންނެވުމުން ޢުމަރުގެ ދަރިކުދި ކަރުނައިން ފުރިގެން ޝީސްބިދުވާއި ޖާމަޢީ ކަރުނައިން ބޮޑިގެން ދިޔައެވެ. ދެން ހަމައެވަގުތު ރޫޙީގެ ރަސްގެފާނަށް ސަޚީފުވެއް ޚިޔާރާ ފޮނުއްވެވިއެވެ. އާގައިވެއެވެ. ދަންނަވައެވެ. މިވަނީމިހާރެގެ ދަރި މިވަނީ މިހާރުގެ ހަބަރު އަހުރެންނަށް ލިބިއްޖެއެވެ. (އާގައި އޭނާގެ ބާލުތު ބައްލަވަކުރައްވާފައިވެއެވެ.) މާތް الله

ގަންދެއްވައި ވިދާޅުވަމުވޭ. އޭނާ އަހުރެންގެ އަރިހަށް ނުފޮނުއްވައިފިނަމަ އަހުރެން ކަލޭގެފާނަށް ބޮޑު ލަޝްކަރެއް އެބަފޮނުވަމުވޭ. އެލަޝްކަރަކީ އޭގެކުރިކޮޅު ކަލޭގެފާނާއި ހަމަވާއިރު އެލަޝްކަރުގެ ފަހަތުބައި އަދި އޮންނާނީ އަހުރެންނާ ހަމައިގައެވެ.

ސިޓީފުޅު ހިއްފަވައިގެން ރޫމީންގެ ރަސްގެފާނުންގެ އަރިހަށް ސަފީރު ވަޑައިގެންނެވުމުން ރަސްގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އެނބުރި ތިޔަވަޑައިގެންނެވީ ހާދަ އަވަހަކަށެވެ. އެހިނދު ޢުމަރުގެ ސިޓީފުޅު ރަސްގެފާނަށް ރައްދުކުރެއްވިއެވެ. ދެން ރަސްގެފާނު ސިޓީފުޅު ކިޔުއްވުމަށްފަހު ވިދާޅުވިއެވެ. އެ ސާހިބު ބޭފުޅާއަށް އެފަދަ ބޮޑު ލަޝްކަރެއް ފޮނުއްވަން މަސްއޫލުވެރިޔަ ނުދެއްވާނެކަމެވެ. ފަހެ އަހުރެން އެއަސްރު ދޫކޮށްލައްވާ ފޮނުއްވައިދެއްވާށެވެ.

ޢުމަރުގެ ސަފީރު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އެއަސީރާދު ރަމަޟާނުގެ ރަސްގެފާނު ވިދާޅުވިފަދައިން ކަސްރާއަށް ބޭއްވުމަށް ބަރާބަރު ކަމެއް އަހުރެން އިންތިޒާރުކުރައި ހުރީމެވެ. އެގޮތުން އެއްދުވަހަކު އަހުރެން ރަސްގެފާނާ ބައްދަލުކުރަން އަރިހަށް ދިޔައިރު ރަސްގެފާނު އިންނެވީ މަގުމަތިން ފައިބާވަޑައިގެން ހިތާމަފުޅުވެގެންނެވެ. އަހުރެން ފުރިވަޑައިގެންފައި ރަސްގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެން މިގޮތަށް މިކަން މިކުރައްވީ ކައްވެސްކަން އެނގިވަޑައިގެން ހިތާމަފުޅުކުރެއްވިއެވެ. އަހުރެން ނުކުރެވޭނެކަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެންނަށް އަހުރެންގެ ބަޔާއި ވިރިންގެ ފަރާތުން ހަބަރު ތިމަވަޑައިގެންތޯގައި އޭ ބުނެފިން ބޭފުޅާ އަވަހަކަށްޓެވެ. އޭނާވެ އަހުރެން މިއިންނަވީ އެކަމުގެ ހިތާމައިގައެވެ. އަދިވެސް ވިދާޅުވިއެވެ. ނުބައި ކަމުޅުގެ ބޮޑުގައި ރައްކަލު މިހަކަން

ހުންނެވި ކުރުމުއްދަތަކަށެވެ. އެހިނދު ޢުމަރުގެ ސަފީރު ދަންނަވައެވެ. އަސީރު ނުގެންދެވުނުނަމަވެސް އަހުރެން ދިއުމަށް އަހުރެންނަށް ހުއްދަ ދެއްވާށެވެ. އެއިގެ ޖަވާބުގައި ރަސްގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ޢުމަރުގެ ބަޔާބޮޑުވުގައި ކަމަކާއިލެއްދު އެކަލޭގެފާނާ އެއްބަސްވެވަޑައިގެން، އަވަހާރަވުމުން އެކަމަށް އުވާލައްވާން ވީހަކަ ކަމުގައި އަހުރެން ނުވަދުމެވެ. އެހެން ވިދާޅުވެ އަހުރެންނާއުކު މުސްލިމު އަސީރު ފޮނުއްވާލެއްވިއެވެ.

މިހާރާ ކަސްތޮއްތޮއް ހިނގާފައިވާއިރު ޢުމަރު ފަތަހަކުރުންތައް މުޅިން ހުއްޓާލާ މާތް الله ގެ މަގުގައި ޖިހާދު ކުރުން ޢުމަރުވަނީ ނައްޓާލާފައިކަމަށް ބެލެވިދާނެއެވެ! އަދި އިސްލާމްދީނަށް ދަޢުވަތު ދެއްވުމުގެ ކަންތަކާ ޢުމަރު އަޑުއަހައްލަވާ ބެލެވިދާނެއެވެ. ނުނުކުމެވެ. ފަތަހަކާއިގެން ކުރީގެ ބޮޑުވެރިންގައި ކުރިއަށް ވަޑައިގެންނެވުމަށްޓަކައި ރަސްގަދަން މަޢްރޫފުވެވަޑައިގެންނެވުމުގެ ބޭނުންފުޅުގައި ކުޑަކޮށް މަދުޖެހުއްސަވާފައިވިއެވެ. އެއީ ތަޝްކީލުކުރުމަކަން އަރާމުކޮށް ދެއްވުމަކާއި އަދި ތިބެފައިވާ ގެއްލުންތަކުގެ އިސްލާހު ކުރެއްވުމުގެ ބޭނުންފުޅުގައެވެ. ނަމަވެސް ދުނިޔޭގެ ދަށްފަދިން ޢުމަރަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތުކޮޅު އިތުރަކަށް ނުލިބުނެވެ. ޢުމަރު ފުރަތަމަ މަސައްކަތްކުރެވުނު ފަނޑިޔާރު ދާރުލް ހަމަޖެހުން ގާއިމު ކުރެއްވުމަށެވެ. އެކަން ފުރިހަމަކުރެއްވުމެވެ. މުޖުތަމަޢު އަމަންއަމާންކަންއޮތް މުޖުތަމަޢަކަށް ހެދުމަށެވެ. ކުރީގެ ވެރިންނަށް ކުރިމަތިވިޔާ ކަސްތޮއްތޮއްވެސް ކުރައްޓާ ދެއްކެވިއެވެ. އިތުރުން ޢުމަރުން ވަގުތު ތިބެވަޑައިގެންނެވިނަމަ ކުރީގެ ބާރުދިނުމުގައި އިސްލާމީ ފުތޫޙާތުތަކާއިގެން ކުރިއަށް ވެވިދާނެކަން ބާރުދިން ފެނިގެން ދިޔައިސްކަން ކަށަވަރެވެ.

އިލްމު ފުޅާކުރުއްވުމަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ ކުރިއްވުން

ހާވިރަކުގެ އުމުރަށް ވަޒީފާއެއްގެ ތަޢުލީމީ ދަރުސް ދެނިގުމުގެ އިލްމު އަހަރުތަކުގެ ދުވަސް ފެށިގެން ދިރާސާކުރުމާއި ގުޅިގެން ހޯދުމުގައި މަސައްކަތްކުރުމުގެ ކުރިއްވުމަށް ހުރިހާ ފަރާތްތަކެއްގެ ބައިވެރިވުން ލިބިގެންދެއެވެ. އަދި ހަމަ މިސާލަކަށް އަހަރުތަކުގެ ތެރެއިން ބަދަލުތައް ގެނައުމާއެކު ދިރާސާކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ކުރިއްވުމުގެ ދާއިރާ ފުޅާވެގެން ދިޔައެވެ. އިލްމީ ގޮތުން ކުރިއެރުމާއި ތަރައްގީ ވެފައިވާ ބޭނުންތަކުގެ ފެށުމެއްގެ ގޮތުގައި އިލްމީ ދާއިރާގެ ބޭނުންތައް ހާސިލުކުރުމަށް އިލްމު ދިރާސާކުރުމުގެ ވަސީލަތްތައް އިތުރުކުރުމާއެކު ކުރިއެރުމުގެ ފުރުސަތު ހުޅުވިގެން ދިޔައެވެ. އެއީ މިޒާޖާއި ވިސްނުމާއި ބެލުންތައް ބަދަލުވެ ދިރާސާކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން ތަފާތު ގޮތްތަކެއް ދެކިދާން ފެށިއެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ތާރީޚަށް ބަލާއިރު އިލްމީ ދިރާސާތަކުގެ ތަރައްޤީ ހާސިލުވެފައިވަނީ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ އަލީގައި ކަމުގައިވާނެއެވެ.

މަދުރަސާ ބިނާ ކުރުމަށް ވަޒީފާ ދިނުމަށް ފެށިއެވެ. އެއްބައި ހަމައެކަނި ތަޢުލީމު ދިނުމުގެ ވަސީލަތެއް ކަމަށް ބަލައިގެން ދިރާސާކުރުމަށް ހިތްވަރު ދީފިއެވެ. އަދި ތަޢުލީމު ދިނުމަކީ އެހެނިހެން ވަޒީފާތަކާ ހަމަޔަށް ބަލާ މުހިންމު ވަޒީފާއެކެވެ. އެއީ ހަމަ ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ކަމުދާ ގޮތަށް ކުރިއަރާފައިވާ ވަޒީފާއެކެވެ. މި މަދުރަސާގެ ރޭވުން ހާސިލުކުރުމަށް ކުރިއެރުމުގެ ދާއިރާ ފުޅާކުރަނީ

ބުނެމަކީ ދިމާގެ ވިސްނުމާ ފިކުރު ތަސަވުރުކޮށް ތާޒާކޮށްދޭ ކަމެއްކަމަށް އަހުރެންނަށް ވަނީ ތަޖުރިބާކުރެވިފައެވެ.

މިސާލެއްގޮތުގައި އިތުރު ފުރުޞަތުތަކުން މަސައްކަތް ކުރެއްވުމަށް ބާރުއަޅުއްވާ، އިތުރުވެރިންނަށް އެކަށީގެންވާ އަމުރު ނެރުއްވާފައިވެއެވެ. އަދިވެސް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ރަސޫލާގެ ސުންނަތުގައްވަނީ ނަމާދުން ކައިރިވެފައެވެ. އިތުރުވެރިން އެބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތްކުރުމުގައި ހުސްކޮށް ބައިވަރު ބޭފުޅުންގެ ގޮތިން (ކުރިންވެސް ނަންގަނޑުވެފައިވާ ފަދައިން) ސަރުކާރުން އެފަދަ ބޭފުޅުންނަށް މުސާރަ ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އަދި ގަވަރުނަރުންނަށްވެސް އެފަދަ ބޭފުޅުން ފަރަގުކުރައްވައި އުމުރުންނަށް މުސާރަ ހަމަޖެއްސެވުމަށް ޙުކުމްވާފައިވެއެވެ. އެފަދަ ކޮންމެ މީހަކަށް 100 ދީނާރު ސަރުކާރުން ކަނޑައެޅުއްވިއެވެ. އެގޮތުން ޙިމްޞުގެ ގަވަރުނަރަށް ސިޔާސީކުރެއްވިއެވެ. މިސާލަކީ މިސާލުގައި ހުސްގަނޑައިދެއްވުމަށް ތިއްބަވާ އިތުރުވެރިން ބައްލަވާ އެއިން ކޮންމެ ބޭފުޅަކަށް 100 ދީނާރު ދެއްވާނެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެކަމުގައި ދެމިއްބެވުމަކީ އެހީތެރިވުމުގެ ގޮތެކެވެ. އަހުރެންގެ މިސާލު މިސާލުކުރެއްވުމަކީ އަވަހަށް އެބޭފުޅުންނަށް ދެއްވަން ފެށިގޮތެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން އުސްކަމުގެ ބޭފުޅުން އަވަހަށް ފުރުސަތު ދެއްވާ ކަމުގެ އެއްޗެއް ފިލުވުމަށް ކަރުދާސް ހުއްދަ ނުކުރެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން ބޭނުން ބުރަކަށް ރިސާލާ ވަކިކުރުމުގެ ސުންނަތް ފިލުވައި ރަސޫލާގެ ސުންނަތަށް ސަލާމަތްވާ ރިޢާޔަތްކުރައްވާ ގޮތް އަދި ބޭނުން ފިލުވުމަށް އަދި އުސޫލުތަކެއް ބޭނުން ކުރައްވައި ވަކިކުރެއްވި ކަމުގެ ބައިވެރިންނަށް ހުއްދަ ކަނޑައެޅުއްވިއެވެ. އެފަދަ ބޭފުޅުން ވަކި ކަނޑައެޅުއްވި އުސޫލު

ޤަބޫލުފުޅު ކުރެއްވެވިއެވެ. އެކަމަކު ހަލްބާރިއްޖެ އެއުޅުއްވަ ޤަބޫލު ނުކުރައްވާ އުގަންނަވައި އެއްކޮށް ދެއްވި އުނގަންނަވައި اللّٰه މާތް ވިދާޅުވިއެވެ. ދިނުމުގައި އުޖޫރައެއް އަޅުވައްވާނެ ތިމަކު ކަމުގައި އަހުރެން ނުވަމެވެ. މިވާހަކަ ބުމަތުގެ އަރިހުގައި ދެންނެވުމުން ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް اللّٰه އަހުރެމެންގެ ތެރޭގައި ގާރިފްކަމަ ބޭނުމުން އިތުރުކުރައްވާށިއެވެ! ކަނޑައެޅުން އުޖޫރަ ބޭނުންކުރު ކުރެއްވުމުގައި ހަޖުދުގެ މައްޗަކަށް ގެނައް ޚިދުމަތަކަށް އަހުރެން ދަނިވިޔަފާއެއް ނުގަންނަވަމެވެ.

އުނގަންނަވައި ދެއްވުމުގައިވެސް އަދި މިސްތަކުން އިސްލާޙުގެ މަގަށް ގެންނެވުމުގައިވެސް ތަސައްވަރުން ކަންތައްތަކާއިގެން ކުރިއަށް ވަޢުޡުއިގެންނެވުމަދި އަޚްލާޤުގެ ރިވެތި އާދަލަތުގެކަވެ. އެގޮތުން ޚުޟުރު ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އިސްލާމްދީނުގައި އިންތަކަކާއި ޝަރީޢަތަކާއި އަދި ސުންނަތްތަކާއި ވެއެވެ. އެހިޔާ ކަމަކަށް ފުރިހަމަކަމަށް ބަދަލުކަށްދި ދިޔާ ފުރިހަމަ ކުއްމިނަކަވެ. އަދި އެހިޔާ ކަމަކަށް ބަދަލު ނުކުރެވިވާ ކަސްދު ދިޔާ ފުރިހަމަ ކުއްމިނުއްނުވެ. ފަހު އަހުރެން ދިރިދުނިޔާގައި ފަރާތްޖަވައިފިނަމަ އެކަންތައްތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް އުނގަންނަވައިދިނުމަށް ހާދިގަތުމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ބައިތިއްބަވައިލެއްވުން އަހުރެން ގަދައަގާ މަސައްކަތްތަކުގެ ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެއީކުރިން އަހުރެން މަދުވެއްޖެނަމަ ފަހު އަހުރެންނަށް ތިޔަބައިމީހުންނާ އެކުގައި ދިރިހުރުމަކަށް ތަނުވިލިވެގެންއުޅޭ ވިޔަސް ކަމުގައި ނުވަމެވެ.

ބައްޕާފުޅުގެ ކުރީގެ ބައެއް ވެރިކަންތަކުގައި ހިނގާފައިވާ އަނިޔާތައް އިސްލާހު ކުރެއްވުމަށް އަވަސްވެ ވަޑައިގެންނެވުމަށް ޗުވާން

ދަރިކަލުން ޢަބްދުލްމަލިކު ބައްޕައަށް ދެންނެވިއެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރުވެ. ކަންތައްތައް ނިންމުމުގައި ފަސޭހިވަޑައިގެންނަވަނީ ކޮންކަމެއްގެ ސަބަބުންހެއްޔެވެ؟ މިކަން އިސްލާހު ކުރެއްވުމުގައި އަހުރެމެން ފަގީރުވާންޖެހުނު ކަމުގައިވިއަސް ފަރުވާލެއް ނުވެވެ. އަވަސްކުރައްވާނެވެ. ޖަވާބުގައި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ލޯބިވާ ދަރިފުޅާއެވެ! އަވަސްއަރައިގަނެގެން ނުފަށާށެވެ. މާތް الله ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ބަސްގެރުމުގެ ނުބައިކަން ދުވަހަކުން ބާރުންކުރެއްވުމަށްފަހު ބަސްގުރާ ރަގަޅުކުރެއްވުމަށް ތިންވަރަކަށް ފަހަރުންނެވެ. ފަހު ބައްޔަކީ ބިރުފުޅުގަންނަނީ ކުއްލިއަކަށް، މިސްކީނުން އެބައިމީހުން އާދަތަފާތުވާ ގޮތުގައި ބައްޔެއް އެބައިމީހުން ގެނައުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

އެއްފަހަރަކު ހިތަމަކުއް ހިފައިގެން އެއިން ގެނައުން މަސްތުބިރާއިރުންދިން މިހާރު ދިޔާތޮގެން ވިދާޅުވިއެވެ. މިއަދުހިތަމަ އުޅުއްވާނެވެ. އަދި މާތް الله އަށް އިޙުލާޞްތެރިކަމާއެކު ދުޢާކުރަންވާނެވެ.

އުނގެނުމާ އަދި އެއަށް އަމަލުކުރުމަށް ނުހަނު ބޭނުންތެރިކަމެއް ކަމުގައި ދަރުވަޖެއްގެން ވިދާޅުވާ ކަމުގައިވެއެވެ. އަމަލުނުކުރާ އެއްޗެއް އުގެނުމަކުން އެއީ ފައިދާއެއް ނެތެވެ. އެގޮތުން ޚާއްޞަގެ ގަވާއިދުތަކަށް ތަބާވެ ސުލޫކުގެ ގައިވެއެވެ. އުނގެނުމާއި އަމަލުކުރުމަށް އުކާއިލީގައި ދެކަމުގެ ފަދައިން އަމަލުކުރާ ކަމުގައިވާނެއް. ފަހު ކަލޭގޮތުން އަމަލުކުރެއްވި ރިޔާސަތު ދެވަނައިގެންނަވާތެވެ. ހަމަމަކަށް އަމަލުކުރުން އުނގެނުމަކަށް ފަދަ އަމަލުކުރުމުގައި އެބައި ބަދަލުވެއެވެ. އެހެންކަމުން އުނގެނުމުގެ އާ އުނގެނުން އުނގެނުމުގެ މައްޗަށް ވެފައިވާނީ އުނގެނުންތަށް ހުރި ހަމަކަކަށެވެ. އަދި އެހެން ސުލޫކުގައި އަޚްލާޤުވެފައެވެ. ފަސޭހަކަމާ ދީނުގެ އަމަލުތައް

މާތް الله އިސްލާމުގެ ބަދަލުކޮށްދޭ ޒުމާނެއް ނުދައްކަވާށޭކަން ދެންވަޑައިގެން ހުންނަވާ ބަދަލުކުރައްވާ މިހާރަށް ފެވަޑައިގަންނަވާނެވެ. އަދިވެސްވެއެވެ. ނުދެންނެވުނު ކަންތައްތައް ކުރާ މިހެއްގެ ފަރާތުން، އޭނާ އެކުރާ ކަމެއްގެ ސަބަބުން އިސްލާމްދީނުގައްވުރު ބޭރަށް ފާހަގަކުރަނީ ފަސާދަވުމެވެ. އަދި ތިމާ ދައްކާ ވާހަކައި އެއްޗެއް ބަދަލު ނުކުރާ މިހާގެ ހާލު ގިނަވާނެއެވެ.

އެކަލޭގެފާނުންގެ ބޭފުޅުން ތަރުބިއްޔަތު ކުރެއްވުމަށް

ބަލާލުމަށްޓަކައި ހުށަހެޅި މުހައްމަދުގެ ދީނުގައި ދީނުގައިވީ މީސްތަކުންނަށް، ތަރުބިއްޔަތު ކުރެއްވުމަށް އަހަރެން ކަލޭގެފާނާ ބަލާލު މިކަހައްދި ކަލޭގެފާނަކީ ކަމަށް ފާބިލު ބޭފުޅުންނަށް ދެންވަޑައިގެން ހުންނަވައެވެ. އެހެންކަމުން އެކަލޭގެފާނާ ބަލާލުކުރައްވާފައި އެވަގު އަހަރެންގެ މާތް އަދި ހާއްސަ ބޭފުޅުންވެސް ތިއްބަވަނިކަމެވެ. މާބޮޑު މަޖައްލިސް އެކަލޭގެފާނާއި ވަރަށް ދިއްކަވަމުން ހުރިގޮތް ދެރަވާފަދަ ކުރިއަށް ވަރަކަ ދިއްކަވުން އެއީ ކަލޭގެ އިސްލާމްދީނުގެ ދިބާ ބާރަކަށް ވާނެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނާ ގައިގޮތުގެ އުޅުއްވުން ތަނެއްކަމުގައިވުމަށް ދެއްވައިގަންނަވާނެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނާ ގައިގޮތުގެ އުޅުއްވުމަކީ އާދިލުކަމުގެ އާދަ އެކަލޭގެފާނުގެ ގައިގައި އަދަގަންނަވާފަދަ ކަމެކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ތެދުވެރި ހިސާބާ ކަންތައްތަކެއް މަދުކުރައްވާނެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ހުސްން ދީނަށްމަތީ ހިތްގާތް ކަމެކެވެ. އެންމެ ފުރަތަމަ

އެކަލޭގެފާނަށް ދެވޭ ތަރުބިއްޔަތުގެ މިޒާޖު ގާތުގައި ވަރަފަދަ މަސްހަލަކުރަސްތަކާއިއެކު އެކަލޭގެފާނުގެ ނަފްސުހުރިތަށް ކުރުވުނުކަމުގައި ހައްދަވާނެވެ. މިޒާޖު ގާތުގައި ވަރަފަދަ ފުރުމަތީ ޝަރީޢަތުގެ ފަރާތުންވާ ކަމެކެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން

އިމްތިޙާނުގެ   އިޖުތިމާޢީގެ   ފަރާތްތަކުން   އަހުރުނަށް

ހަބަރުދިނުމަށާއި ގެންދިޔައީ ޢަމަލުކުރަމުން ދިޔަ ދިރުމެއް ބަޔަކު ކަމަށް ބަޔާން ކުރެއްވި

އަދި ދުވަ އަޅުގަނޑުމެން، ފުރިހަމަކޮށް ހުރިއިރު ސިފަކުރާގޮތް އެކަކުގެ ނުބައިކަމުގެ

ހިތްވަރުދިނުމާއި ނަފްސުގެ ބަލި އެތައްކަމެއް ކުރަމުން. ދެވަނަ ފަރާތުގެ ރޫޙާނީ ކަމުގެ

ކުރެވިފައިވާ ހިޔާލު ދުރުކުރުމަށް ބަދަލު ވަރަށްގިނަ ފުރިހަމަކަމަށް ހިތްހުރުން

ކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ. ފަހު ދުވަހުން ހިތާމަ ނިމުމުން ދީނުގެ ކުރެވިފައިވާ

އެކުރެވުނު ކަމަށާ ތިޔަ އަޅުގަނޑުމެން ފުރިހަމަ ސަލާމަތުގެ ތެދުވެރިކަން

ނުކުރެވޭ ހުރިކަމެވެ. ދީން ދީނުގެ ކުރެވިފައިވާ ހަމަޖެހުނު އަޅުގަނޑު

ޖަމާހިރުކަމެވެ. ދީން ދީނުގެ ކުރެވިފައިވާ އުސޫލުތަކުގެ ފަރާތުން ކުރާ

ހުރިކަމެވެ.

ސަލާމްކުރެއްވީ. އެއީ އަހުރެންގެ އަދި ހަމަ ބައްޔަކީ ދުނިޔެވީ

އިޚްލާޞްތެރިކަން ކުރަމުންދެވެ. ނަފްސާނީ ބަލިމަތި ކުޅުއްވާލެވުނު

ނަފްސާނީކަން ވަރަށްބޮޑު އަސަރުކޮށް ފުރަވާ އެއްސާހިބުން އެކަލޭގެފާނު

ބަޔަކާށް ދީނަށްވެއްޖެނަމަ ހިނގަވައިއެވެ. އެކަމާ އަދަބުކަމީ ހިތާ

ބާރުގަދަ އުމަރު ދިޔައުމުގެ ގޮތުގައި ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިހަކަ

ހިތް وعظ އިސްލާމްގެ ބަޔާނާއި ކުރުއްވުމުގަ ކަމެކެވެ. އަދި

ހިއްސާއެއް އެވެ. ބަޔާނާއި ކަމުގެ އެކުރައިގެ ގެބޭން މާއިޒުވާއި އޭގެ

ފައިދާ ދުނިޔެއިން އިލްމާ ފަހަރު ރަހުމަތްކުރާ ހިތް ދަރުމަވެރިކަމެވެ. އަދި

މުސްލިމުން އަޅުކަމުގެ ވާޖިބުކުރުވިއެވެ. މުސްލިމުންގެ ފަރާތުން

އެނގޭ އަހު މުސްލިމުކަން އިލްމާ ހިތްބަހަށްކަން ފައިދާއެއް ކުރިހިނަމަ

އެހިހެއްގެ މައްޗަށް ދުއާކުރުން ކުރިޔާ ބަޔާނާއި ކަމުގެ އެކަން

އެނގުމަށް ބަޔާކުރާކަމި ހިތްކަން ބަޔެވެ. އެބަސް ހައްޤު ފަރާތަކީ އެއީ

ފަޤީރުކަމުން މުދަލަށް ބޭނުންވެފައިވާ ފަރާތެއްކަމަށްވިޔަސް ދެއްވެ. އަދި ބައިތުލްމާލުގެ ސަބަބުން ފަޤީރުކަމުން މީހަކު ސަލާމަތްވުނު ހުރި ނަސޭހަތުގެ ސަބަބުން ހަލާކުވުމުން މީހަކު ސަލާމަތްވެއްޖެނަމަ އެކަން ހޫރަކުގެ ގޮތުން މާބޮޑެވެ. މިހަރަކު ހުރުސަބަބަކް ދެއްވާނިނުރު އެއީ ތިމާގެ މަސައްކަތާ ޢާންމުގެ ބަހުރެއްސަން ދުރުވެވަޑައިގެން ނަސޭހަތްތެރިވެވަޑައިގެންނަވާފެވެ. އަދި ނަސޭހަތްތެރިވެވަޑައިގެންނަވާ ކަންކަމުން ޢަމަލު ކުރައްވައިގެން ހުންނެވި މިހަރަކާ ވެވަޑައިގެންނެވެވެ. އަދި ބަލިމީހާއަށް ގެއްލުމެއް ނުލިބޭފަދަ ބޭކާރު ދިރުމަން ކަރަން މަޤްޞަދާ ޚިދުމަތްތެރިވެރިކަން ހުންނެވި ތަންކޮޅެއްކުރެއްވިން ވެވަޑައިގެންނެވެވެ. އަދި

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒަކީ ޢަދުލުވެރިކަމަށް ލޯބި

ހުރެއްވި ވެރިއެކެވެ.

ޢުމަރަކީ ޢަދުލުވެރިކަމަށް ލޯބިހުރެއްވި އަދި ޢަނިޔާވެރިކަމަށް ނުރުހުންތެރިވެވަޑައިގެން ހުންނެވި ބޭފުޅެކެވެ. ޢަދުލުވެރިކަމުގައި ފުރިހަމަ ނަމޫނާއެކެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ ހުރިހާވެސް އެއްޗަކީ ބައްޖެވެ. ބައްޕަބަސް

ބައްދީ މުސްލިމުންނަން ކުރެއްވުމެވެ. އަމަލު ބަދަލު ބައްޔަށް ވިދާޅުވުމެވެ. ހެއްދަވައިދެއްވުމެވެ. އިސްލާމީދީނާދާއިން އުކާތާގެ ފާޑު ފެނިކަމާ ބާރުވެފައިވާ ގަންނަވާތަކަށް އެންމެ ދެރަވެ ދެރަވެ މުޑިނަރުގައިވެސް އުކާން ހަމަކުރައްވާ ގަޔާވާއެވެ. ހަމަކާރާފަރުން މިއުއްމަތިއަށް ހައްދަވާ ބާރު ކަމަށްއެދި ތަސްކާރާނގެ އާދަތަށް އިހްތިރާމް ފުދުއްވާއިގައި އުއްމަތުގެ ފުދުއްތަކަށް. އަދި ނަބިއްޔާއާ ދަރުވެސް ހަމަ އެފަދައެވެ. އަދި ބަލައިލެއްވުން ދުރާއާނާ ދަރުވެސް އިހްތިރާމުގެ ނަވާ އުއްމަތުއްކާ ވުގައި މިއުއްމަތު ނުވާއެވެ. އިހްތިރާމް އަރައިރުން ވެގެން ކާނަވާ ދުނިޔާއި ފުދުގައެވެ. ޖަހަނާ ފުދުގައެވެ. ހަމަކާނަފަރުން މާތް اللّٰه ގަންދަށްވައި ވިދާޅުވެފައެވެ. އަހުރުނަށް ބާރުގެ ގަބޫލްގައި އުއްމަތް މިޔާން އުއްމަތުގެ ދަރުވެސް މިޔާއްވީ ނުވާ އެ ހެއްވާ މިޔާނުގެ ފައިދާ މެދުވެރިވެއެވެ. ހުރަސްއަޅާފައިވާ ނުވީ ނުވާ އެއެވެ. އީ މުސްލިމުންނޯ! ތިޔަބައިމީހުން ހިތަމަންވާ ތަބާވާފައިވާ މާތް اللّٰه އަށް ހިތަމަންތީރިކަން އަދާކޮށް އުކާރާގެއަށް ތަބާވާ މިހާކަމެވެ. އަދި މާތް اللّٰه އަށް ހިތަމަންތީރިވާ މިހާކަށް ތަބާވުމެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ އަހުރެން މާތް اللّٰه އަށް ހިތަމަންތީރިކަން އަދާކުރުމަށް ދުވެހިންނަށް ފާހަގަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އަހުރެންނަށް ހިތަމަންތީރިކަން އަދާކުރުމަށް ދުވެއިތުރުވެ. ފަހެ އަހުރެން މާތް اللّٰه އަށް އުރުތިއްޖެނަމަ އަހުރެންނަށް ހިތަމަންތީރިވުމަކީ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެއްނުވެއެވެ.

އެއަށްފަހު މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި ގާތް އިއްތިޙާދުކުރުން މިހާރު ގެންގުޅުއްވި އުމަރުކަން ވިދާޅުވިއެވެ. އަނިޔާއެއް ލިބިގެންވާ މިހާރުވާނަމަ އުކާރާއިގެ ޝަރުޢާ އަހުރެންގެ ގާތުން ހުރަހެޅުމަށް މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި

ގޮވާ އިޢްލާންކޮށްދޭށޭވެ. އެހިނދު ހިލްބޭގެ އަހުރުވެރިންކަމު މުސްކުޅިވެ ގައިބާރު ދެރަވެފައިވާ ޚިދްމީއަކު ބޭރުވެ ދެންނެވިއެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރުވެ! މާތް الله ގެ ފޮތާ އެއްގޮތަށް ހުކުމްކޮށްދެއްވުމަށް އެދި ދަންނަވަމުވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟ ޚިއްދީކަރޭގެ ދެންނެވިއެވެ. އަލްޢައްބާސް ބުނުލް ވަލީދު ބުނި އަބްދުލް މުޠަލިބުވަނީ އަހުރެންގެ ބިން، އަބްދުބިން ޚާރިޖެއްގައެވެ. އެހިނދު ޢުމަރު ޢައްބާސަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ޚިއްދީކަރޭގެ ވާހަކައާމެދު ކާޚާގެ ބަޔަކީ ކޮބާހެއްޔެވެ؟ ޖަވާބުގައި ޢައްބާސް ދެންނެވިއެވެ. އެބަޔަކީ ވަލީދު އަހުރެންނަން ދެއްވި ބަދަލެވެ. އަދި އެބިންވަނީ އަހުރެންނަން ރަޖިސްޓްރީވެސް ކޮށްދެއްވާފައެވެ. ޢުމަރު، ޚިއްދީކަރޭއަން ވިދާޅުވިއެވެ. ޢައްބާސްގެ ވާހަކައާމެދު ކާޚާގެބަޔަކީ ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ ޚިއްދީކަރޭގެ ދެންނެވިއެވެ. އޭ މުއުމިނުންގެ އަމީރުވެ. އަހުރެން މިދަންނަވަނީ މާތް الله ގެ ފޮތާއި އެއްގޮތަށް އަހުރެންގެ މިމައްސަލައިގައި ކަންތައް ކޮށްދެއްވުން އެދިއެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ވަލީދުގެ ތަމަންވުދު މަބައަވުން ބައްލުކަސްބިޔާ މާތް الله ގެ ފޮތާއެވެ. އޭ ޢައްބާސެވެ. ތިދުރޮ އޭނާގެ ގެއްލިފައިވާ ބިން އޭނާއަށް ރައްދުކޮށްދޭށޭވެ.

އެތައްރާސްބައެއްގެ ދުސްތޫރުގައި ޙައްޖު އެއްޓަހަރަކާ

ކުރިމަތީގައި އިޢްލާން ކުރައްވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. ޙައްޖުގެ ނޫންގޮތަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް ކުރައްވަމަކަށް އަހުރެން އެދިވަޑައި ނުގަންނަވަމުވެ. ހަމަ އަހުރެންގެ ވެރިންނާމެދުވެސް އަހުރެން ދެކެނީ ހަމަޔަކީތީ ދަންނަވަމެވެ. އަހުރެންގެ ވެރިންކޮޅު ވެރިއަކު ބައްދުން އެއްކިބާވެ މާތް الله ގެ ފޮތާ އަދި ރަސޫލާގެ ސުންނަތާ އެއްގޮތަށް އެބޭފުޅުން ބަދަލު ނުކުރައްވާނަމަ

އެބޭފުޅުންނަށް ކިޔަމަންވުމެއް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވެގެންނެއް ނުވެއެވެ.

އެކަލޭގެފާނުންގެ ގަވަރުނަރަކު، މުސްލިމެއްގެ މައްޗަށް ނުޙައްޤުން މަރުގެ ޙުކުމެއް އިއްވަވާ އެމީހެއްގެ މައްޗަށް އެ ޙުކުމެއް ތަންފީޒު ކުރައްވާފާނެތީ އެކަމާ އެކަލޭގެފާނު ބިރުފުޅު ގަނެއެވެ. އެހެންވެ މަރުގެ ޙުކުމްތަކުގައި އަރިހަށް ފިޔުއްވަވާ ހުއްދަ ކަނޑައްވައިގެން މެނުވީ އެފަދަ ޙުކުމްތައް ތަންފީޒު ކުރެއްވުން އެކަލޭގެފާނު، ވެރިންނަށް ވަނީ މަނާކުރައްވާފައެވެ.

ޢަދުލުއިންސާފުން ކަންތައްތައް ކުރެއްވުމަށް ގަވަރުނަރުންނަށް ބާރުއެޅުއްވުމުގެ ގޮތުން ފޮނުއްވާފައިވާ ޢުމަރުގެ ބައެއް ސިޓީފުޅުތައް ފާހަގަކޮށްލަމެވެ.

ޔަމަނުގެ ގަވަރުނަރަށް ފޮނުއްވި ސިޓީފުޅެއްގައި ވެއެވެ. ކަލޭގެ ޢަމަލުތައް ހުންނަނީ ޢައްޔާއި އެއްގޮތަށް ޢަދުލު އިންސާފުކަމަށް ވާނަމަ މުޅި ޔަމަނުކަރައިން ބައިތުލްމާލަށް ލިބިގެންވާ ތަރައްޤީ ފުރާ ކުރަކަށް ނޫން އެހެން އެއްކަލަ ގިނައިން ދީފައިވާނަމަވެސް އުނދުން ގޮތަކަށް ކަރުދާހެއް ފޮނުވާ ހަޤުއްގެ ވެރިކަން އޮޅޭ ޢާނަށް ދިނުމަށް ސިޓީފުޅެއް ފޮނުއްވި ހުއްޓާ އެއްގަށް ﷲ ތަޢާލާ ގަބޫލުފުޅު ނުކުރައްވާނެއެވެ. މާތް الله އެވެ.

ހުރިހާކަމެއް ހުންނަނީ ގަވަރުނަރަށް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. ބައްޔާއިން ޖަމާކަން ދީފައްވާއިން ޢަދުލުއިންސާފު ހުންނަނީއެވެ.

އަދި ޖީޖީ ޖަދަލުކުރައްވާ ބޯޑުގާއަށް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. އަނިޔާވެރިކަމެއް ނުހިމެނޭ ގޮތުގައި ޖީޖީ ނަންގަވާ ރަނގަޅަށް ރައްކާތެރިކުރައްވާ ބަހައްޓަވާނެވެ.

ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމުގެ ކުރިންވެސް އަނިޔާވެރި ގަވާއިދުތަކުންނާއި އުސޫލުތަކާ ދިމާވާގޮތަށް ޢަމަލުކުރުން ހުއްޓުވުމަށް އުސޫލުތަކާ ދިމާވާ ސިޔާސަތު ބަދަލުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެއީ އެންމެ ހާލަތުގައި ވީހާ ބާރަށް ބޭނުން ޤާނޫނުގައި އަދި ޤަވާޢިދު ބޭނުން ދެރަވެގެން ނުވާނެއެވެ. އެފަދަ މީހުންނަށް ބާރުދޭ ކަންތައްތަކާ ވިދާޅުވެފައިވާ އެމީހުންނަށް ނުލިބޭ ޙައްޤުތަކާ ގުޅޭ އެގޮތަށް މީހުންނަކަށް ދެވޭ ނުކުރައްވައެވެ.

އެއްފަހަރަކު ހިލޭސޯލް ބާޒާރަށް ޙަމަދު ވަޒީރުން އެދުއްވަނިކޮށް މީހަކު ޙަމަދުގެ އަރިހަށް އައިސް ދެންނެވިއެވެ. އާ ފުއްމިނުންގެ އަމިއްލަ އަނިޔާއެއްގެ ދަރުވަފައިވާ މީހަކު ނަމަ ކަށަވަރުކުރުމަށް އަނިޔާ އަޅުއްވަން ކަށަވަރުކުރެއްވީ އަދުލު ކުރައްވާފައިވޭތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯއެވެ؟ ޙަމަދު ވިދާޅުވިއެވެ. އަދުލުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެމީހަކު ދެންނެވިއެވެ. ދުރުބައްލަވައިގަތުމަށް އާދެ، އަނިޔާވެރިކަމުގެ ދަރުވަފައިވާ މީހަކު ކަށަވަރުކުރުމަށް އަނިޔާ މީހުން ބޭނުންކުރެވިއެވެ. ޙަމަދު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަށަވަރު ކަނޑައަޅުއްވައިފިތޯއެވެ؟ އެމީހަކު ދެންނެވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެ "ޙަޤީޤަތް" ގެ "އަޞްލަށް" އެވެ ހިތްހުރި ގަނެވެ. ދެންވެސް އަދުއްލަވައިގެން އިންސާފު ސަލާމަތް އެޅުވަން ފައިބާވަޑައިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. ކަށަވަރު ސަބަބުތަކަށް ފަހު ކަނޑައަޅުއްވައިފިއެވެ. އެމީހަކު ދެންނެވިއެވެ. އަހުރެންގެ އަޑުން މީހަކު ގަދަކަމުން އަޅުވައިގެން ގެންދިޔަ އެއްސެއް ކުއްލިއަކަށް ދެއްވުން އެދި ދަރަނިވާ

ޝަކުވާއެކެވެ. އެހިނދު އޭނަ ދައްކާ ވާހަކަ އަޑުއެއްސެވުމަށާއި، ވާހަކަ އަޑުއެއްސެވުމަށްފަހު އެވާހަކަތަކުން އޭނާ ޙައްޤު ޘާބިތުވާނަމަ، އެޢަހައްދު އޭނާއަށް ލިބިދެއްވުމަށް، ޢުރްވަތު ބުން މުޙައްމަދަން ލިޔުއްވާ އަމުރު ކުރެއްވެވިއެވެ. ދެންފަހު އެއައިމީހަކު ތެދުވެގެން ދާން ޖެހުމުން، ޢުމަރު އޭނާއަށް އިރަށް މަޑުކޮށްލެއްވުމަށް އަންގަވައި ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ ދަތުރުކޮށްފައި ތިއައީ ވަރަށް ދުރުމިސާފަތަކުން ހެއްދެވެ؟ ފަހެ ކަލޭގެ ތިބަ ދަތުރުން ކިޔާވަރަށް ހަރަދުވިހައްތޯ؟ ދަތުރުގެ ހިސާބު ކުރުމަކުން ފުރަ އޭނާއަށް ކުރިއާކަމަކަށް ނަގަދު ފުޔައިވަސީ 11 ދީނާރު ކަމުގައި ވިއެވެ. ޢުމަރު އެފައިސާ އޭނާއަށް ދެއްވިއެވެ.

ހަބްޝާ އަލްޤައްސީ ވިދާޅުވިކަމަށް ނަޤުލު ކުރެވިފައިވެއެވެ. ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އަހުރެންނާއި އަލްމުސްޠަފާގެ ވެރިކަން ބާރުލުއްވުމުން އަރުނަން އިތުރުގޮސް ދިހައީރު އޮތުނަބި ވައްކަންކުރުމާއި ފޫހިވުން ގިނަވަމުންދާ ގޮތުގައި އަރުކުންނަން އެތަން ސިފަވެގެން ދިރުމުން އެމާނީ ބާރަމު އެތެރެތަ އުޅަނަން ލިބުއްވާ އެފަދަ ކަންކަމުގައި ޝަރުޢީގެ ޙުކުމްތައް މިހުން ހަރުދަގެ ތަޅުތީ އެވެރިހުންނަން އަހުރުގައުލަވެމި ނުވަތަ ހަރުދަރުގައްސަވަ ބުނު ލިބިގެން ބާރުލުއްވާ މިހުންނަ ލިބުއްވާ ފޮނުއްވުމުން އެކަމާ ޖާފަބަކުމަ ބޭބަ، އަހުރުތަކަން ލިބުއްވާ ބުނަ ލިބިގެން ފުރަތަކީ މަސައްކަތް ހަރުދަ ލިބިއަން ނުކުރުމަކަވެ. އަދިވެސް ލިއުއްވަވައިފިއެވެ. ކަޅު ޖާހިލު ކުރެއްވުމުގެ ސަބަބުން އިސްލާމު ނުވި ބަޔަކު މާތް الله އިސްލާމު ނުކުރައްވާނެއެވެ!

މަދީނާގެ ގަވަރުނަރަން ޢުމަރު ލިޔުއްވި ސިޓީފުޅުގައިވެއެވެ. މިސްކީނުންގެ ދޮރުއަށް ނުނިކުންނަވާ ކޯރުގަ ބަނދުވ އިންނުވުމުން

ރައްކާތެރިވެދެއްވާށެވެ. ފަހު މީސްތަކުންގެ ތެރެއަށް ނުކުންނަވާ އުމުރުންގެ ފުރުގައި ކަންތައްތައް އަދުލުވެރިކޮށް ބަހައްޓަވާށެވެ. އެއްވެސްމިހަކީ ހާއްސަކޮށްދީފައި ބަހައްޓަވަން ޖެހިލުއްވާ މިހެންކަމުގައި ދުނިޔަށްލައްވާށެވެ. މުއުމިނުކަންގެ އަމީރުގެ ގޭގެ އަހުލުވެރިއަކަށް ވާނީ އެފަދަ މިހަކަށް ހާއްސަކޮށްދީފައި ކަލޭގެފާނު ބަހައްޓަވަނީ މީސްތަކުން ބުނާފަދަކަމުގެ އަހުލުންގެ އަހުލުބައިތުންނާ ފުދުވެސް ނުކުރައްވާށެވެ. އަންމުންނަށް ހަމަހަމަ ބައެކެވެ. ދިނަފަހަރަށް ރައްޔިތުންގެ ބައްޕައަށް ނިމިއިގަމުމުގައި އިސްބަހާއިގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވޭ ބަހަކީ ވެރިކަމުގެ ބާއިރުގެ ބުރާފުޅުން ކަނަދަތުން ކަރަނަތަރުން.

މިފަދަ ބަސްފުޅުތަކާ އެކަލޭގެފާނުންގެ ވަނުމާފުޅު ރަޙްމަތުގެ މުނިފޫހިފިލުވައި ކަމުގައިވާ އުމަރު ބުނު ޚައްޠާބުވެސް އެކަލޭގެފާނުންގެ ވެރިކަމުގައި މީސްތަކުންނަށް އަދުލުވެރިވުމުގައި ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅުތަކާ ވަރަށް އެއްގޮތް ބަސްފުޅުތަކެކެވެ. ހުރިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތުގެ ކަމުގައެއް ނުވެއެވެ. އުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ބަސްފުޅުތަކަށް އަދުލުވެރި ވިދާޅުވުމަކާއި ކަމުގައި މާނަވީ ވެރިއެއް ނުވެއެވެ. މުސްލިމުންގެ ފުރުގައި ޚުލަފާއުރާޝިދީނުގެ ހިނގައި އެބައިމީހުންގެ މުރާދަށް ބަރަކާ ތޭރަގަނޑުގެ އެކަށޭގެން ކަންތަކާއި ވަރަށްބޮޑަށް ބުރަފުޅުންނެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ ދަރިކަލުން އަދިވެސް މަހާސިންގެ ވަރަށް ބޮޑު އެދުވަހު ނުވަތަ ބަރަކާތުގެ ވަރަކަށް ދަރުމަ އަދާކުރެއްވުމަށް މީހުންނަށް އަދިވެސް ފާހަގަކުރެވޭ! މުޖުތަމަޢުގެ ތަރައްގީއަށް ހިމެނޭ ކަންތައް ހިނގުމުންދިޔަ ފުރަތަމަ ހުސްނަވާ އެކަންތައްތައް ކަލޭގެފާނު ނުހުއްޓަވައިދިނަމަ މާދަމާ މާތް الله ގެ

ހަސްތަރަމުން ސުވާލު އަންނަހިނދު ހައްދަވާބޮޑުކުރެއްވި ރަސްކަލާނގެއަށް ކަލޭގެފާނު ޖަވާބުދާރީވެ ވަޑައިގަންނަވާނީ ކޮންތަރަހަކުންތޯ؟ އެހިނދު ދަރިފުޅަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ތިބާވާ ދަރިފުޅާއެވެ. މާތް الله ކަލޭގެއަށް ރަހުމަތްތެރިވެއްވައި ހާދަހާ ދައްވާރިއެވެ! އަމުރުކުރާ ތަކެތި ކުރިންސުރެ ހެދިފައިވާ ނުބައި ކަންތައްތަކުން، ކުއްލިއަކަށް އަހުރެން އެކަންކަން ހުއްޓާލައިފިނަމަ ތުއްޓުނުކުރެއްވުމަށް ނުހިނގާނެކަމުގެ އަވާންކަމުގައި ކޮތަކަމުކަން އަހުރެންނެއް ދެކިވަޑައިގެން ނުގަންނަވަމެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި ވިދާޅުވަމެވެ. މިސްތަކުންގެމުދަލައި އަހުރެންގެ ސަވަބުން ދެއްކުރުވުމެއް ހިނގާ ދިއުމަންވެރު ފުރިދުނިޔެ ފެނާވީދައިމަނި އަހުރެން ދޮކަގަތަގައި މާކަލޭކަމެވެ. ބަރަށް ފެނިކަމުގައި ކޮދުކުރަށްވަމުން މިގަންދަވާ ކޮންމެ ދުވަހު މުޅިހަމަހުން ގަސްކަމެއް ނޮތެގަނޑަސް ޔަރިތި ރަސޫލާގެ ސުންނަތައް ދިރުވާނެކަމަށް ދުވަހެއްކަން ކަނަވަރުކޮށްދެއްވަމެވެ.

އެދުވަހަކު ކުރައްވަނތަހިވަޑައިގަތުމާ ކަމެއް އެދުވަހަކު ނިންމުމަކީ ބުމަރު ބުނު ބައްދަލުބަޖެގެ ރިވެތި އާދަޔުގެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު އިސްކުރައްވާތުމާ ވެރިންގެ ގޮތަކީވެސް ހަމަ އެއީއެވެ. އެގޮތުން ބައްމާންގައި ހުންނުވި ބުމަރުގެ ގަވަރުނަރު ބައްމަރު ބުނު ބުބައިދި ބުނި ޖަލޫބާ އަލީ އަންބާރީގެ އަރިހަށް އިސްލާމްދީންމަތީ ގެންގުޅެން ހައްދަގައި ފިދުތުމާ މިހެއްގެ ގައިގައި ބައްދު ޖެއްސުމުދެންތުމާ ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމިސްކުރާއި ހަމައަހާކޮށް މިކަން ދަސްކުރައްވަވާލާ އަހުރެން ތުރިވަޑައިގަންނަވާ ކަމައްނުނެވެ.

ކޫރާއަން ގަވަރުނަރުކު ބައްހަސްކުރައްވާ ތޮށްއޮވުމަށްތުރު

ބުމަރު ރިޔާއްވާ ތޮށްއޮވި ސިޓީތުގެއްގައި ފޮއެވެ. ހަމަކަކަވަރުން ކޫރާގެ

އަހުރެމެންނަކީ ދެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ކުރިންދިޔަ ނުބައި މީހުންގެ ސަބަބުން މުސީބާތްތަކާ އަދި އަނިޔާވެރި ހުކުމްތަކާ، ދެބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވެފައިވީ ބަޔަކަށެވެ. ދަންނާށެވެ! ދީނުގެ ބިންގަލަކީ ޢަދުލުވެރިވުމާއި އިންސާފުވެރިވުމެވެ. އެދުރަކަމަށްވުރެ ވަރިސް މުޅިއްމުކަމެއް ދެބައިމީހުންނާއިމެދު އޮތްކަމުގައި ދެކިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އަހުރެންގެ މަޝްވަރާ ހޯއްދުވުމަކާ ނުލައި، ބުނެދެއްގައި މިހާރުގެ އަކީ ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ހަމަ މިހާރު ސަލާމަތް އަޅުވައި މަރުގެ ބުއިމް ނުބުއްވާނެއެވެ.

ބަންދުރުވެރިވުމުގައި ގަދަފަދަ ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ތިބިހުރުގައި ޢުމަރު ޤާޒީގަތުވިފައިއިރުވެސް މަސްއޫލިއްޔަތުގެ އިބްނުސަޢުދު ޢުމަރަށް ކުރެއްވީއެވެ ބައިޢަތުވުމުން، ނިޔާއަށް ސުނިދިވެސް ކަލޭގެއި ފަރާތުގެކުރުނިވިފައި ވެރިންނާ ހުރިހާ ކުރައްވާ ހިތާމަވެރި ކުރައްވާކަމުގައި ވާއެވެ. އެގޮތުން އަބޫސުފްޔާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ފާތިމާ ބިންތު ޢަބްދުލްމަލިކުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވާކަމަށް "ސިޔަރު އަޢުލާމުއް ނުބަލާއު" ގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެކަމަނާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އަބޫސުފްޔާނުގެ ނަމާދުކުރައްވާ ތަނުގައި އިންނަވަނިކޮށް އެއްދުވަހަކު އަހުރެން އެތަނަށް ވަނީމެވެ. އެއިރު އަބޫސުފްޔާނު އިނގިލި ކޮޅުތަކުރުބުގައި އަޅާފައި ޖެއްސަވައިގެން ރިރިތިކުރައްވާފައެވެ. އެއިރު ކަރުނަފުޅުތަކެއް ކޮޅުތަކުރުބުން ފައިބަމުންދިޔައެވެ. އެހިނދު އަހުރެން ދެންނެވީމެވެ. ކަލޭގެފާނު ތިއީ ރިރިތި ކުރައްވަނީ ކޮންކަމަކާ ކުރިމަތިވެގެންތޯއެވެ؟ އެއިގެ ޖަވާބުގައި ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭ ފާތިމާއެވެ. ހަޤީޤަތުގައެވެ! މިއުއްމަތުގެ އެންމެގާ ކަންތައްތަކާ އަހުރެން މިހުންނަނީ ބަލާލުވެއިގެންނެވެ. ފަހު

ބަނދެހަދައިދޫނުކުރުމުގައި އުޅޭ ދަރިކުދިންނާއިމެދު އަހުރެން ވިސްނާ ވަޑައިގެންނެވުމެވެ. އަދި ބަލިވެ ގޮތެއް ނެތިފައި ތިބި ބަލިމީހުންނާ، ދަރިބާރުގައި އުޅެންޖެހުމުގެ ސަބަބުން އުނު އަންނާން އެއްޗެއް ނުލިބިފައިވާ މީހުންނާ، ގޮތްހުސްވެފައިވާ ދަރުމަވެރިންނާއި، ފަޤީރު ޔަތީމުކުދިންގެ ސަބަބުން ހުވަފަތްވެ ދަރިބާރުގައި އުޅެންޖެހިފައިވާ އަންހެނުންނާ، ދަރިން ގިނަވެ ރިޒްޤުގެ ގޮތުން ދަރިބާރުގައި އުޅެންޖެހިފައިވާ މީހުންނާއި، މުސްކުޅިވެ ގައިބާރު ދެރަވެ އަޅާލާނެ މީހަކު ނެތިފައިވާ މީހުންނާ އަދި މިނޫނުވެސް އިސްލާމީ ބޭނުންތެރިކަމުގެ އެކި ކަންކަމުގައި އުޅޭ މިހާރު މިސްކީނުންނާމެދު އަހުރެން ވިސްނައިދިނުމެވެ. ދީނުގައި އަހުރެންނަށް ތަކްރާރުކުރުމުގެ އެހެނިހެން އެކަމުގެ ނިޔަތުގައި އަހުރެން ހަމައެކަނި ބޭނުންކުރެއްވި ތަސްލީމްކުރުމުގެ އަހުރެންނާ ސުވާލުކުރައްވާނެކަމެވެ. އެ އެކަމުގެ ފަރާތުން އެދުވަހުން އަހުރެންގެ ހަށިވަރަކީ ވެވޭނީއެކަމަށް ހުރި އަހުރެމެންގެ ތަސްލީމް މުޙައްމަދުގެ ފާނުވެ. އެފަދަ މީހުންގެ ބޭނުންތައް އެމީހުންނަށް ފުރިހަމަ ކުރުމުއްވާފައިވާނަމަ އެދުވަހުން އަހުރެންނަށް ޙައްޤު ދަރީދު ވާތީ الله ގެ ޙަޟްރަތުގައި ޝައިތާނާ ނުލެއްވިދާނެތެވެ އެކަމާ އަހުރެން ތިރުފުކުރަންނޯއެވެ.

ވެރިއެއްގެ ޙައިޤީއްޔަތުން އެކަކާގެ ފާނުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ކާބައިކަން އުމަރު ރަނގަޅަށް ދެކުވަށައިގެން ހުސްކުވިކަން މީހާދާއިންވެސް ރަނގަޅަށް ވިސްނުކަން ކަރަވަރުވެ.

އެކަކާގެ ފާނު ޢުމަރުވި ފައިސާލްމިގައި ޚިދުމަތްފައިވާ ސިޔާރުނުވެސް އެކަކާގެ ފާނުގެ ޚަދަފުވެރިކަން ވިސްނައެވެ. ފައިސާލްމި ޢުމަރުވާފައި އެފައިސާލްމިގައި އެއްގޮތް ފުރަހަމަ ޚިދުމަތްފައިވި "ޚަދަފު

ވެރިވުމަށް ޢުމަރު އަމުރު ކުރައްވާފައިވެއެވެ." މިފަދައިންނެވެ. ޢުމަރަށް އެ ޝާހިދު ފެނިވަޑައިގެން އެޝާހިދަކުދު ޢުމަރު ރުހިވަޑައިގެން ނުގެންނެވިއެވެ. އެ ޝާހިދު ނައްތާލެއްވުމަށް އަމުރުކުރައްވާ އެއިގެ ބަދަލުގައި ފައިސާގޮތުގައި ޖިޒްޔަވުމަށް އަމުރުކުރެއްވި "ވަގުތީ ގޮތުން ބަދަލުވެރިވުމަށް މާތް الله އަމުރުކުރައްވާފައިވެއެވެ." މިގޮތަށެވެ.

އެއްދުވަހަކު ޢުމަރުގެ އަރިހަށް އަހުލުހަކު ދެންނެވިއެވެ. އަހުރެން ދަންނަހައްދާފައިވަނީކޮށް ޝާމުކަރައިގެ ޚަޝްބަރާއެއް އެދަންނެވުން ތާފައި ދިޔުމުގެ ސަލަބުން ދަންނެވީ ހަލާކުވެފައެވެ. އެވަރަކަ ތަޖުއްސަވާފައި އެގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދިނުހާސް ދިނާރުން އެދިނާއަށް ދެއްވިއެވެ.

ޢުމަރުގެ ވެރިކަމުގައި ފުތޫޙު ޢުޖޫބާތު

ކާފުވަޑައިގެންނެވިއަސް ބަދުލުވެރިކަން ފަހަރަހަށް ޢުމަރާ އަނިޔާވެރިކަމާ ހަމައަށް ވަޑައިގެންނަވައެވެ. ކިބައިން ވަރަކަށް އާމީރުވަޑައިގެންނެވިނަމަވެސް ބަލިކަށިވެ ވަޑައިގެންނަވައެވެ. ކާފުވަޑައިގެންނެވުން ފާލުކުރެއްވުން ހިފެހެއްޓެވުމަކީ އަކަރުގެ ފަނޑުގެ ދަރުމަ އަހުރާޒުން ފަހަރަކަށްޓަކާ މުހިއްމު ސިފަފުޅެކެވެ.

އަކަރުގެ ފަނޑުގެ ވަރަދުވެރިކަން ބޮޑުކަމުގެ ސަބަބުން ކާފުވު ހުންނަވައި މިހެކަން އަދަބުތައްވުމަށް ބިރުވެރިވެވަޑައިގެންނަވައެވެ. އަހުއަލްޙާކިމުގެ ކިބައިން ނަފުހުކުރުވިފައިވާގޮތުން، ކުރުވެރިއައްގެ މައްޗަށް ޢުމަރު ބޮޑުފުޅު ކުރެއްވުމަށް ދަސްވުރުކުރައްވާނަމަ ބިންދުވަސްވަންދުން

އުމީރަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަވައެވެ. އެއީ ކާފިރު ހުންނަވައިގެން ޔަހޫދީން
އަދަބެއް އުމީރަކަށް ދެއްވިދާނެތީއެވެ.

ހުރާސާނުގެ ގަވަރުނަރުއްގެ ގޮތުގައި ހުންނަވައިގެން
އަލްޖަރާހު ބުން ޢަބްދިﷲ ، ޢުމަރަށް ލިޔުއްވާފޮނުއްވި ސިޓީއެއްގައި
ވެއެވެ. ހުރާސާނުގެ ރައްޔިތުންގެ އަޚްލާޤުވަނީ ގޯސްވެފައެވެ. އެމީހުން
އިސްލާހުކުރެވޭނީ ކަނޑިޔާއެވެ. އަދި އެމީހުން ރަނގަޅު ކުރެވޭނީ އެމީހުންގެ
ގައިގާ ހަންދުރިޗަކުން ތަޅައިގެންނެވެ. ފެނިވަޑައިގެންނެވީމަ މިކަން
ކުރުއްވުން އަމުނުގުންނަން ހުއްދަ ދެއްވާނެވެ. އެއީ ޖަވާބުގައި އުމަރު
ޚިލާފަތްފުޅުގައިވާ ހުރާސާނުގެ އަހުލުވެރިންގެ އަޚްލާޤު ގޯސްކަން
ފާހަގަކުރައްވައި ޚިޔާލުވި ސިޓީ އަހުލުވެރިންނަށް ޚިޔާލްޖެހުނެވެ. އެސިޓީގައި
ޚިލާފަތްފުޅުގައިވާ ގޮތުން އެމީހުން އިސްލާހު ކުރެއްވުން އަސްލަކީ އެމީހުންގެ
ޙައްޤުގައި ކަސްޖެ ބާކުނުކުރެވޭނުން ކަމަކާއި އަދި އެމީހުންގެ ގައިގާ
ހަންދުރިޗަކުން ތަޅައިގެންކަމަކަށް އެވާ ތަޅާކުރެވޭކަމަކަށް
ކުރެވެއޭގެން ހަރުކަށިކަމާ އިޖްތިހާދުކުރެވޭ. ދަނެގެންނެވެ. އެމީހުން
އިސްލާހު ކުރެވޭނީ ޢަދުލުވެރިކަމާއި ޙައްގުގެ ތެރެއިން ދާނުވާތީއެވެ. އެމީހުން
ކުރިއަށްދާނީ ވެސް އަދުލާއި ޙައްގުގެ ތެރެއިން ކަމަށް ވިދާޅުވިއެވެ!

މިސްކީނުކަންނަން އުބައިދުރުންގެ ކުރާ އެއްގޮތަށް
އަދަބުދެއްވުމަށްވެސް، ޢުމަރު އުކާލައިގެންނަވާ ފަރިހަނަސް ޚިލާފަތްފުޅުގައިވާ
ކަމުގައިވެއެވެ. އަދިވެސް ފަރިހަކަން ޚިލާފަތުގެ ސިޓީ ފޮނުއްވައިވެއެވެ.
މިސްކީނުންގެ ތެރޭން ކަށޮގެ އަންހެނުން ބަލިމީހަކު ނުދެއްވާނެއެވެ. އަދި
އުބައިދުރުންގެ މުދަލަށް ނުބައިވެރިން ކުރެއްވުން ބަސްދީ
ޚިއްކަމުބެރިކުރައްވައިގެން ހުންނަވާނެއެވެ. އަދި އުބައިދުރުންގެ ދިޔަޢަބައި

ޤަދަރު ގެއްލި ހިނގައިދާނެފަދަ ވާހަކަތައް ދެއްކުމުން ދޫ ރައްކާތެރި ކުރައްވައިގެން ހުންނަވާނެވެ. އެއިރުން ކަލޭގެމައްޗަށް އަނިޔާވެރިވުމަކުން އެބައިމީހުންނަކަށް އެއްވެސް މަގެއް ނޯންނާނެއެވެ. އެއްވެސް އުޒުރެއް ނުދެއްކޭނެއެވެ. އެމަގު ހުޅުވިފައި އޮންނަނީ އަނިޔާވެރިންގެ މައްޗަށެވެ. އަދިވެސް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ބައްދުރައް ޤާއިމު ނުވާނެގޮތެއް ކުރިމަތިލައިގެންފިނަމަ ނުވަތަ އެފަދަ މަގެއް ފަހިވެއްޖެނަމަ ކުޑަދާނަވެވަޑައިގެންނެވި ވަރަކުން ހައްދުމަށް މީސްތަކުންނާ ދުރުކުރައްވަވާނެވެ. އެހެނީ މަޤާމު ދެއްވެވުމުގައި ވެރިމީހާއަށް ޤަހަރަށްގައި ގޯނެއް ހައްދުވުން ނަމަވެސް އަނިޔާވެރިގޮތުގައި ނުބައްދޫ ބުޒުރުގާބީއް ދެއްވުމަށްވެސް އެގޮތް ޤާނޫނީކުރަމާކަމަކީ ބަލަނުބާޖަން ކަރަވަރުވެ.

ޢަދަލް ގަވި ހައްތަރު ކުރެވިފައިވާ މީހުންނާދުވަސް

އެކަލޭގެފާނުންގެ އިންސާފުވެރިކަން ނުހަނުބޮޑެވެ. އެފަދަ މީހުންނާ ބޭރުގޮތުން ވެރިންނަށް ދިރުއްމާފައިވުމެވެ. ކޮށްފަރުދު ނަމާދު ނުކުރުވާގޮތްތަކަން، އެއްވެސްމީހަކު ޖަލުގައި ބަންދުކުރައި ނުބަހައްޓަވާނެވެ. އަދި މަރުގެ މައްސަލައިގައި ބަންދުކުރެވިފައިވާ މިހާރު ނޫނީ ބޭއަރުވާފައިވާ ޖަލުގައި ޖާގަނެ ހަމަޖެހުމަކާ ނުބަހައްޓަވާނެވެ. އަދި ބަދަރުގޮޑު ދުވަހުން ބަންދު މީހުންނަށް ބޭނުންވާނެ ކެއުން އެމީހުންނަށް ފަހިކޮށްދެއްވާނެވެ.

އަބްދުލްޙަމީދު ބުން ޢަބްދުއްރަޙްމާން، ޢުމަރަން ރިވާކުރައްވައިފައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ އަބުރުވެރިކަން ކުޅުދަނަގޮތުން މިހާރު އެއްކަލި ގޮވައިލިއެވެ. އަހުރެން ޖަބްރުކުރަސި އުމަރު ޖަމީލު ކަންތުރުމަތެވެ. ދެން އުމަރު، އަބްދުލްޙަމީދުން ޢިއްޒަތްވިއެވެ. ކަލޭ އޭނާ ޖަމީލު ކުރައްވައިފިނަމަ ކަލޭގެ ދިބައިން އަހުރެން ތިބާބަސް

ހިއްޖަވާހިރީމެވެ. އެހެނީ މިއުއްމަތުގެ ނަބިއްޔާ ޚިޔާލާ މިހާކަށް މިހާރު އެއްޗެހިގޫވަމުކަށް ޒަމާނެއް ނުކުރުވޭނެއެވެ.

އެއްފަހަރަކު ބަސަރާގެ މިހާރު އުމަރުގެ ހަތިޔަރެއް ހައިސް އޮތީގެ ގަވަރުނަރު ބަދިއްލު ބުން އަބޫބުރުދާ އާމިރު ސުލައިމާނު ހުރަހެޅިއެވެ. އެއީ އައްޔާގެ ބަލައިލި ބިލާއް ހައްޔާއަށް ނުލިބިގެންނެވެ. އިސްލާމްގެ ކުރަކުރަމުން އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. މިހާރު މަރުސަލާއެއް ކުރަކަށް އެކާވެގެ ޗަކުން އެމިހާރުގެ ހަރިތުރައިލާއިރަ އިމިހުރުގެ ބަރުޗެގައި އުމަރުސަލާއެއް ނިޔަމުވަނުން، އަހުރުން ބަދިއްލުބުން އަރުޖާޖިއަރު ވަބިއްޔަތު ކުރަމާ ޗަނުއްމި ޚިޔާލާ ދާއިރާގެ ހަނދާނުން ތޫނުވިގެން ދިޔައިބާވައެވެ! ތޫނު އަހުރުންނާއި ހަމައަށް އައުރުގެ ބުރަ ބަދިއްލު އެވަނީ ކަށް ޚައްވާ އުޅުއްޚަވާޒާއެވެ.

ދެންތޫނު އުމަރު އާނާއަރު އާނާ އިސްލާމަކާއިގެން އައި ބިން ކަމުދަރުކަންދެއްވިކަން އަރުރު ނުރުއްވިއެވެ. އަދި ދަތުރުކުރަންތޫއި އަހުމަދު ހިނދި ހުރަދާބައިގޮތުން ހިލާވަރުއް ހުރަދަރިޖީ އުމަރު އާނާއާ ސުވާލުކުރެއްވުމުން ޖަވާބުގައި އާނާ ދެންނެވިއެވެ. އާ ޖުއުމިނުރަކުނގެ އަމީރެވެ. އަހުރުންގެ ހުރަދާއިބާރާ ގޮތުން ތިޔަ ސުވާލުކުރައްވަނީ އެއްޗެއްކާއަރުވުރު އަގުބޫޖު އަހުރުންގެ ބިން އަހުރުންނަށް އަނބުރާ ދެއްވުމަށްތޫނުގައިއޮތެވެ؟ އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރުން ކާޖައަށް އަނބުރާ ބަދިއްލުކަންދެއްވީ ކާރާގެ ބަރުޒާކެވެ. ތޫނު ކާރާގެ ދަތުރުގެ ހުރަދު އަހުރުންނަށް ބޭނުންނެވެ. އަހުރުންނަށްކަށް ނޫނުގެއެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ހިސާބުކަންތޫއި ބޭނުންވެ. ދެން އާނާ ދެންނެވިއެވެ.

60 ދިރުހަމެވެ. ހަޖާނާއިން އެތޫއިސާ ނަނގަވާތޫއި އުމަރު އާނާއަށް

ދެއްވިއެވެ. އެހަދިޔާ އޭނާއަށް ދެއްވުމުން ތަސްކޮލަކަށް އޭނާ މިހަމަނާ ހުދައިދޭން ޢުމަރު އޭނާއަށް ގޮވާލައްވާ އޭނާ ގެންނެވިއެވެ. ގެންނަވާފައިވާ ޢުމަރުގެ އަމިއްލަފުށު ދުގަދުރުން އޭނާއަށް 5 ދިރުހަމް ދެއްވާފައި ވިދާޅުވިއެވެ. މިއިން މަސްވަރުގެން ގާ ހަމައަށް ދެވުނުދުން ކައިރަށްދާނެވެ.

ޢުމަރު ބުނު އަބްދުލްޢަޒީޒުގެ އަނބިކަނބަލުން

ފާޠިމަ ބިންތު އަބްދުލް މަލިކު:

ނަސަބު:

އެއީ ފާޠިމާ ބިންތު އަބްދުލް މަލިކު ބުނި މަރްވާނެވެ. ވަލީދު ބުނު އަބްދުލް މަލިކާ އެކަމަނާގެ އަޚާއެވެ. ޚިލާފަތުން ނަލާ ޢުމަރު ބުނު އަބްދުލް އަޚާއެވެ. މަސްހޫރުވެލާ ދައްކުވާ މުޢާ ބިންތު އަލާ މުޅިޔާއެވެ. އެއީ އެދުރުވަސްފަދެރުގެ އެންމެ މާތް އަންހެން ބާރުގެންނެވި ބާރުގެވެރިއެވެ.

ޢުމަރު ބުނު އަބްދުލް އަޒީޒު އެކަމަނާއާ ކައިވެނި ބައްލަވައިގަތުން:

ފާޠިމާއަކީ އެދުރުވަސްފަދެރުގެ ނިޔާ ބާރުގެކާވެ. އެކަމަނާގެ ބައްޕާފުޅުގެ ދަރިކަމާ ފާޠިމާ ބިންތު މަރުވާން ގެނައީހެން، އަބްދުލް މަލިކުގެ އަނިޔާރު ވަޒީރުގެކަނަވާ އުޅުއްވައެވެ. އެމަނާގެ އަބްދުލްމަލިކާ މަސްވަރާ އެދުއްވި އެކަމަނާއެވެ. އެމަހަކީ އަބްދުލްމަލިކުގެ އަނިއްގެ ދަރިކަލުންނެވެ. އަދި އެމަނާގެ ބައްޕާފުޅުގެ އާދާގެ ވަލީއަހުދުވެސްވީއެވެ.

އުމަރުގެ ބޮޑުބޭބޭ ޢަބްދުލްމަލިކު، ދަރިކަނބަލުންގެ ކައިވެނި، އުމަރާ ކޮށްދެއްވުމުން، އުމަރު އެކަމާ އުފާކުރައްވާ ބޮޑުބޭބޭއަށް ޝުކުރު އަދާކުރައްވައިފިއެވެ.

ބައްޕާފުޅު ޢަބްދުލް މަލިކުގެ އަރިހުގައި އެކަމަނާގެ މަޤާމު:

ބޭބޭފުޅުންގެތެރެއިން، ޢަބްދުލްމަލިކު، އެންމެބޮޑަށް ލޯބިފުޅުވެވަޑައިގެންނެވީ އެކަމަނާ ދެކެއެވެ. އެކަމަނާ އަބަދުވެސް އިންނަވަނީ ބައްޕާފުޅުގެ އަރިހުގައެވެ. ޢަބްދުލް މަލިކު އަވަހާރަވުމުގެ ކުޑަދުވަސްކޮޅެއް ކުރިން ބޭފުޅުންނަށް ވަޞިއްޔަތް ކުރެއްވިއިރު، ދަރިކަނބަލުން ފާޠިމާ ޚާއްޞަ ކުރައްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެން އެންމެ ލޯބިފުޅުވަނީ ދަރިކަނބަލުން ފާޠިމާ ދެކެއެވެ. އެއިރު އެކަމަނާ އިންނަވީ ހިރިޔީ ކުރައްވާފައެވެ. އަދި އެންމެފަހު ވަގުތު އެކަމަނާއަށްޓަކައި ހެޔޮދުޢާވެސް ކުރެއްވިއެވެ.

ފިރިކަލުންނާއެކު އަލްމަދީނަތުލްމުނައްވަރާގައި:

ބޮޑުބޭބޭ ޢަބްދުލްމަލިކު އަވަހާރަވުމުން އެކަމަނާގެ އިތުރުން އުމަރުވެސް ވަރަށް ހިތާމަފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. އެއިގެފަހުން ވަލީދުގެ ވެރިކަމެވެ. މަދީނާގެ ވެރިކަން ވަލީދު ޙަވާލުކުރެއްވި އުމަރުއާއެވެ. އެއިރު އުމަރުގެ އުމުރުފުޅަކީ 25 އަހަރުފުޅެވެ. ފާޠިމާވެސް ފިރިކަލުންގެ އަރިހުގައި މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އުމަރާ ކުރިމަތިވާ ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް، އެކަމަނާގެ އެހީތެރިކަން ވަރަށް ފުރިހަމައަށް އުމަރަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވައެވެ. ފިރިކަލާ ގުޅޭގޮތުން ކުރިމަތިވި ހުރިހާ

ދެބަސްފުށްތަކެއްގައިވެސް އެކަމަނާ ހުސްނަވަނީ ފިކިރަކުންގެ ތަރައްދުދުގައެވެ. ފިކިރަކުންނަން ބާއީދު ކުރެއްވުމުގައެވެ.

ވަޒީރު އަވަހާރަވުމުން ބަލްޤީސާ ދެންނެވުމަކާއި އަދި އާ ޚަލީފާ ސުލައިމާނަށް ބަލްޤީސާ ދެންނެވުމަށްޓަކައި ފިކިރަކުންގެ އަރިހުގައި ސުލައިމާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގަންނަވައެވެ.

ޚަލީފާގެ އަނބިކަނބަލަކަށްވުން:

ސުލައިމާނު ބުނު އަބްދުލް މަލިކު، ކުރެއްވި ވަލީދުއާ އެއްގޮތާ ގޯތުގެމަތިން، ސުލައިމާނުންފަހު ޚަލީފާއަކަށް ވެވަޑައިގަންނަވާނީ އެކަމަނާގެ ފިރިކަލުން އުމަރެވެ.

ސުލައިމާނުގެ ކަރުކަމާކުރިގެ ކަންތައްތަކުން އަވަދިވެވަޑައިގަންނަވަމުން ވަޞިއްޔަތުން އުމަރަށް ބައިޢަތު ހިއްޕުވިއެވެ. އެއަށްފަހު އާޚިރަތަށް ޚަލީފާކަމުގެ އެކަމަނާގެ ކަމުގެ ދާއިރާ ފެށުނީ އުމަރުގެ ޚަލީފާކަމުން ފެށިގެން އަހަރުމެން ދަންނަ ކަމެއް ޚިޔާލުކުރުމަށް ފުރުޞަތުދެނީ. އެދި ކަމެއް ކަޑައްދުވާއިރު ކޮށްދީފައިވާ މިފަދަ ބައެއް އިސްކަމެއް ދިނުމުގެ ރޭވުމެއް ޚިޔާލެއް ހަމަ އެކަމަނާ ލިބިވަޑައިގަތުމެވެ. ދެކުނު ހަރަކާތް އަށް ޚަލީފާގެ އަރިހުގައި ހުންނެވުމަށް، ވަޒީފާވެރި މަޤާމުގެ މަސައްކަތާއި ކަމުގެ ފާނުގެ ތަރުތީބުގައި ހުރެވި ހިނގާދިޔައީ ޚަލީފާގެ އިރާދާގެ ވެރިކަމާ ދިމާލަށް ދުވަސްވުމުން. އަދި ދިމާކުރިއެވެ. ކަމަކާ ދުރުގައި ހުރެއްވީ ފާސްކުރުމަށް ކަމަކާ މިއަށް ދަންނަވާލާ

ޖަވާހިރުތައް ސަރުކާރުގެ ޚަޒާނާއަށް ލައްވާނެވެ. އެތަކެތި ސަރުކާރުގެ ޚަޒާނާއަށް ނުލައްވާނަމަ ހަރުކަލުން ދަތިފުރުސަތަކަށް އެކުގައި އެއްގެއެއްގައި ނުއުޅުއްވާނެއެވެ. ޖަވާހިރުތަކާދުރު ފިރިކަލުން އެދިވަޑައިގެންނެވި ގޮތަށް ހަމަލުކުރައްވައި އެކަމަނާ ޒިޔާރަތް ކުރެއްވި ފިރިކަލުންގެ އަރިހުގައި ހުންނެވުމަށެވެ. އެކަމަނާވެސް ދޫކޮށްލައިގަންނަވަސް ފިރިކަލުން ކަންތައްތަށް ކުރައްވަމުން ގެންދެވޭގޮތަކީ އެއީ ރައްދުގޮތް ކަމަށެވެ.

ދުވަހަކު އެއްދުވަހަކު ގެއަށް ވަޑައިގެންނެވިއިރު އެކަމަނާ އިންނެވީ އަތޮޅުގެން ހެދުންކޮޅެއް ފަހައްސަވާށެވެ. އެތަން ފެނިވަޑައިގެން، ހަޔާތުގެ ދަރިކަލުންގެ ގޮތުގައި ހަޔާތުގެ ގަނޑުވަރުގައި އެކަމަނާ ދިވެހިއަށް ހެދުކުރެއްވުން ގެންދިޔަގޮތް ދުވަހުގެ ހިތްޕުޅަށް ނުނިގުޅުނެފެއެވެ. އެކަމަނާ ކޮންތަކެއްތޯ ހަމައެކަނި އިސްލާމްދީނުން ޗާރިއާނުގެ އަވަސް އަވަހަށް އެކަމަނާގެ އަރިހަށް އައިސް އެކަމަނާގެ ބޭނުން، ވަގުތުން ފުރިހަމަ ކޮންތައްތަކުން ހައި ދުވަސްވަރު ހިތްޕުޅުގެ ތެރޭގައި ދަތިކުރުން ފުރުމުން އެކަމަނާއާ ކައިރިވެލައްވާފައި މުޅާވަތްވެ ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ފާތިމާއެވެ: ހަރުކަލުން ކުރިން އުޅުމުންއައީ ހާދަ ނިޔުމަކުގައިދާއެވެ! ޖަވާބުގައި ފާތިމާ ދެންނެވިއެވެ. މާތް الله ގެންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ. އެދުވަސްކޮށް ކޮށްވާ މިއަދަކީ އެކަމުގެ ކުޑަދަނަކަން ކަރުގޮތަން މާބޮޑަށް ދިޔަގޮތް ދުވަހުއެކަން ކަރަވަރެވެ. ޖަވާބުގައި ދުވަހު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ފާތިމާއެވެ. ހަރުކަން ހައްދަވާބޭފުޅުކުރެއްވި ތަސްކަށާނުގެއަށް ނުޅިއަހަރެންތެރިވެވިއްޖެނަމަ ބޭފުޅުގެންވާ ދުވަހުގެ ހަދާބަން ހަރުކަން ބިރުފުޅުގަންނަނީއެވެ.

އެކަލޭގެފާނުގެ ހަޔާތުގައި އެކަމަނާ އިންނެވީ ދުނިޔޭގެ ނިޢުމަތްތަކާއި ދުރުން އެއްކިބާވެވަޑައިގެންނެވެ. އެކަމާ ރުހިވަޑައިގެންނެވެ. ފިރިކަލުންނަށް އުމަވީންގެ އެންމެ ރަނގަޅު ހަޔާތުގައި ޒަބޫލުފުޅު ކުރައްވައިގެންނެވެ. ފިނިމޫސުމުގެ ގަދަފިނިން ރައްކައުޅުރިވެ ވަޑައިގެންނުވުން ދުމަ ފިރިހުނާ ބޭރުގެ މަސައްކަތްވަނީ ދަތިކަމުގެ ތަޖުރިބާކުރައްވާފައެވެ. ބަނޑުހައިހޫނުކަން ފިލުވައިލައްވަން ފަރިއްކަވުވާނުކަމި ފިބިވަޑައިގެންނުވުނު ދަތިކުރުވުރައްވެ. ފާޠިމާގެ ހިތްޖެހުން މިކަންކަން އަރާކަސްތު ވަގުތެއްގައި އެކަމަނާއަށް ވިދާޅުވެވުނީ އަޅުގަޑުމެން މިވެރިކަމާ، މަޝްރިޤާ މަޣްރިބާ ދުރުވިނަމަ ކިޔާ ރަސޫލުވިސް ބާވައެވެ! ފަހެ މާތް ﷲ ގެންދެވައި ވިދާޅުވަމުއެވެ. މިވެރިކަން އަޅުގަޑުމެންގެ ގޮތުގައިން ނޫނެވެ، އެއްވެސް އުފާވެރިކަމެއް އަޅުގަޑުމެންނެއް ނުދެކެމެވެ.

ފިރިކަލުންނާއެކު ބައެއް ވާހަކަ:

ފާޠިމާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. މާދުއި ފަރިއްކަވުމަން ޢުމަރު ފިބިކުރައްވާފައި ބޭކަލުމާ، އަޅުގަޑުންނަން މާދުއި ރައްކާކުރިވެފައި ނިތުމުގެ ސަހަބުން މިނިވަންކުރުވުން އަގަކު ފޫނުއްވައިގެން އަޅުގަން މާދުއި ބައްލަވައިގަތް، އުމަރުގެ ފަރިއްކަގަނޑު އެޅުއްވިމެވެ. ވަރަށް މިރުކާނު އެއިން ފަރިއްކަގުއްވިއެވެ. އެއަންފަށް މާތުއި ހަތްދޮވު ކަންތާކަންޓީ އަޅުގަނޑާ ސުވާލުކުރައްވުމުން، ޕްރޮސެޓް އުފާ ސޫފިމަޖީގައި މިހަކު ފުނޑުއްވައިގެން ބައްލަވައިގެންނެވިކަމަށް ދެންނެވުމުން އެމާމުއި އަޑީއިވާ ކަންވާރު ގެންނެވުމަށް ވިދާޅުވުން އެގެނެސް ދެއްވުމުން ގޮތްއަގަނވާރު އިޓަރަށް ގަނޑަ މިހަކަށް ވިއްކާލައްވުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އިޓުރުބައި

ވިއްކާލެއްވުމަށްފަހު ކުރެއްވި ހަރަދު ނުނެގެވުމަށް އަހުރެންނަށް ވިދާޅުވި ބައިތުލްމާލަށް ލެއްވެވުމަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. ޢުމަރުގެ އަމިއްލަފުޅު ބޭނުންފުޅަކަށް ސަރުކާރުގެ ސަވާރީ ކަމަނާ ބޭނުންކުރެއްވީހެއްޔެވެ!

އަދި ހަމަ އެފަދައިން ޢަދުލުވެރިކަމަށް ޢުމަރު ޗިބުރުކުރެއްވި ވާހަކަ އިސްވެދިޔަ ސުލޫކެއްގައި ބަޔާންކުރިއިރު، ޢުމަރު ނަގާދުރުވު ކުރައްވަން އިންސާނިއްޔަތުގައި ޔާރިމި ކުރައްވަން އިންސާނިއްޔަތުގެ ޙުކޫމަތާއަށް ފުރިހަމަކޮށްދިން ފިރިކަލުން ޢުމަރުއާ، ސަހަބާބެއިން ބޭނުންފުޅުވުމުގެ ބޭނުންކުރާގައި ޙުކުމަތާ ސަވާރު ދަރަށްހަ ވާހަކާއި އަދި ޢުމަރު ދަރުއްވި ޖަވާބަށްވެސް މިސްރުގެ ދަރުގަޔާދަރުގައިވެސް ޖަހަގަކަށްލިޔުނު ވާހަކަކަލާއެވެ.

“އޭ الله އިބްނުލްޚައްޠާބުގެ މިންވަރުފުޅާފަދު ރުއިގެން ހުންނަ މީހެއްކަމުގައި މިއަދާ ހައްވަވާނޭތޯއެވެ. އަދި މިއަދާއާމުދު އިބްނުލްޚައްޠާބުގެ ނިންމަވާފައިވާ ބަރަކާތްތެރިކަމުގައި ބަރަކާތްހައްވަވާނޭތޯއެވެ. އަދި އިބްނުލްޚައްޠާބުގެ ހަސްކުރައްވާފައިވާކަމެއް އަވަސްވުމަކާއްވެސް މިއަދާއެއް ނޭދުމެވެ. އަދި އިބްނުލްޚައްޠާބުގެ އަވަސްވުމަށް ނިންމަވާފައިވާކަމެއް ހަސްވުމަކާއްވެސް މިއަދާއެއް ނޭދުމެވެ.” ފާރިމާ ވިދާޅުވާގޮތުގައި އިސްވެ ދެންނެވުނު ދުޢާއަކީ އުކާޅުގެ ފަރުވާތެރިކަން ކަނޑައެޅުމާ ދުޢާއެކެވެ.

އުކާޅުގެ ފާލުންގެ އަރިހުގައި އުކާމަތާ އަބަދުވެސް ހުންނެވީ އުކާޅުގެ ފާލަން، އުކާޅުގެ ފާލުންގެ މަސައްކަތްފުޅުގައި އެހީތެރިވެދެއްވުމުގައެވެ. ބަރަކާތް ލިބިލައްވާ ދުޢާގައެވެ. ހިތްވަރުދިނާ

ޢަބްދު ގަދަކޮންޓްރޯލްކުރެވުނީއެވެ. ބާރުއޮޅުވުމުގެ އެންމެފަހު ވަގުތަށް ދެކުނުގެންދިޔައީ ޔަޤީންކަމާއިއެކުގައެވެ. ބާރުގެ ކުރިމަތީގައި އެކަމަނާ ދެކިލުންނެވިއެވެ.

ޢުމަރު އަވަހާރަވުމަށްފަހު ޙާދިޘާ:

ޢަރަބިންގެ ޢާދަކާދައިގެ މަތިން، ޢުމަރު އަވަހާރަވުމަށްފަހު އެކަމަނާގެ ކައިވެންޏަށް އެދި ބޮޑު އުމުރުގެ ގިނަ ބަޔަކު ހުށަހެޅިއެވެ. ގިނަބަޔަކު އެކަމަނާގެ ކައިވެންޏަށް އެދި ހުށަހެޅުއްވި ޢަލީބިން އަބީޠާލިބުގެ އަރިހަށް އެކަމަނާއަށް ޢުމަރުގެ ތަރިކައިން ލިބިވަޑައިގަތް މުދާ ގިނަވާތީ ކުރީގެ ގޮތުގައި ވާނުވާގެ ފިކުރު ދެކެވުނެވެ. އެއްޗެއް ކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ދަރިކަލުން ޢައުނު ބިން ޖަޢުފަރުގެ ކައިވެނިކޮށްދެއްވާން ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަމަނާ ދަރިކަލުންގެ ތެރެއިން ޢައުނު ބިން ޖަޢުފަރާއި ކައިވެނިކޮށްދެއްވީއެވެ. ބަދަލުގައި ފަހުން ކުރީގެ ޙަޤީޤަތް ކަމަށް ބުނާ ގޮތުގެ މަސްއަލައަށް ނަޒަރުކޮށްލާއިރު ދުރު ހިތްވަރާއި އެކުގައި ބަލާލުމުން އެކަމަނާ ޖިހާދުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގަތުމުގެ ޙަޤީޤަތް ވެސް އެނގިގެންދެއެވެ.

މުޙައްމަދު ބިން ޖަޢުފަރު، ޢައުނު ބިން ޖަޢުފަރު،

ޢަލީގެ ދަރިކަލުން، ޢުމަރުގެ ބޭވަފުޅުގެ ދަރިކަލުން ޖަޢުފަރު އެކަމަނާ ކައިވެނި ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޢައުނު ބިން ޖަޢުފަރު އެކަމަނާ ދަރިކަލުންތަކަށް ވިޔަފާރިގެ ބަދަލުގައި ކުރީގެ ބޭފުޅުންނާއި ބޮޑުވެސް "ބަޙްރު" އާއި "ބަޙްރު" އާއި ދުރުދުރުގައި ބޭނުންކުރުމަކީ ސިފައެއް ލިބިގެން ހިތްވަރު ދެއްވާށެވެ. އެވާހަކަ ބުނާތީ އެކަމަނާގެ ފިކުރު ފަހުގައިވެސް ހިތްހަމަޖެހިގެން ތިބެވުނެވެ.

ނަމަވެސް ތާރީޚުގެ ލިޔެވިފައެއް ނުވެއެވެ. މިހާރުވެސް ޤަބުރުތައް ފެންނާން ހުރިކަމަށްވެއެވެ.

މާތް الله އެކަމަނާއަށް ރަޙްމަތްލައްވާށިއެވެ! އެކަމަނާއަކީ މަތިވެރި، މާތް ފިރިހެނުންގެ ފަހަތުބުރުގައި އިންނެވި މާތް މަތިވެރި އަންހެނުންބޭފުޅުކެވެ. އަންހެނުންނަށް ފަދަ އަންހެނުންނުންނެވެ.

ދަރިދަރިކަލުންނާއި ދަރިދަރިކަނބަލުން

އެއްއަހަރުބަސްވުރެ ގިނަ އަނބިންގެ ކިބައިން މުޙައްމަދު ބުނި އަބްދުލްޢަޒީޒަށް 16 ބޭފުޅުން ލިބިވަޑައިގެންފައިވާކަމަށް އިބްނުލް ޖައުޒީ ނަކުލު ކުރައްވާފައިވާ ސީރަތު އުމަރު ބުނު އަބްދުލްޢަޒީޒު އެވެ ކިޔުނު ފޮތުގައި ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. އޭގައިވާގޮތުގައި އެކަކާގެ ދެން ދުނިޔޭގައި ހުންނަވަނިކޮށް ދެބޭފުޅުން ނިޔާވެފައިވެއެވެ.

ބޭފުޅުންނާ އެބޭފުޅުންގެ މަންމާފުޅުން:

1- ފާޠިމާ ބިންތު އަބްދުލްމަލިކް ބުނު މަރުވާން އެކަމަނާގެ ބޭފުޅުންނަކީ:

1- ޢަބްދުالله

2- ބަކުރު

3- އުއްމު ޢައްމާރު

2- އުއްމު ޢުސްމާނު ބިންތު ޝުޢައިބު ބުނު ޒައްބާރު. އެކަމަނާއަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވީ:

4- އިބްރާހީމް

3- ފާޠިމާބިންތު ޢަބްދުލްމަލިކް، އެކަމަނާއަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުންނަކީ:

5- އިސްޙާޤު

6- ޔަޢުޤޫބު

7- މޫސާ

4- އުއްމު ވަލަދު، އެކަމަނާގެ ބޭފުޅުންނަކީ:

8- ޢަބްދުލްމަލިކް

9- އަލްވަލީދު

10- ޢާބިދް

11- ޔަޒީދު

12- ޢަބްދު الله

13- ޢަބްދުލްޢަޒީޒު

14- ޢުޘްމާން

15- އަލިނާ

16- އުއްމު ޢަބްދި الله މިއެވެ.

އެކަލޭގެފާނުންގެ އާލާދަކީ ބޭފުޅުން ތިއްބެވިއިރުވެސް އެއީގެ ތެރެއިން ގިނަބޭފުޅުންގެ ޙާލަތުތަކެއް އެނގިފައެއް ނުވެއެވެ. ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން އެންމެބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވަނީ ޢަބްދުލް މަލިކެވެ. ޢުމަރުގެ ޒަމާން ތުއްޖެހުނުއާއެކުވެސް އެކަލޭގެފާނަކީ ބޮޑުޖެހުނުގެ ވެރިކަމުގައި ވަޒީރުކަމެވެ. އެއީ ކިޔާމާ ވިދާޅުވެގެން ހުންނެވި އިލްމުވެރިއެކެވެ. ބޮޑާފުޅަށްވުރެ ވަކިން އިލްމުގެ ގޮތުން ދަރުސްދޫނުކަމަށް އެކި އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވެފައިވާ ތަފާތު ބަސްފުޅުތަކެއް ދޮރަށްވެއެވެ. ހަމަ އެފަދައިން ޢުމަރުގެ

ވާހަކަފުޅުތަކުންވެސް އެކަން ދޭހަވެ އެނގެއެވެ. އަދި އޭގެ އިތުރުން ބައްޕާފުޅަށްވުރެ އަދި ބޮޑެއް ވެރިކަން ތަކުގައި އަބްދުލްއަޒީޒު މަދީނާގެ ގަވަރުނަރުކަން ކުރެއްވެވިއެވެ. އަދި އަބްދު اللّٰه އަށް ކޫފާގެ ގަވަރުނަރުކަން ކުރެއްވި ބޭފުޅެކެވެ.

އުމަރުގެ ބާފުޅުންގެ ތެރެއިން އެންމެބޮޑަށް
ފާހަގަކުރެވިފައިވަނީ އަބްދުލްމަލިކެވެ.

އަބްދުލްމަލިކު ބުން އަބްދުލް އަޒީޒު

އުފަންވެވަޑައިގެންފައިވަނީ ހިޖުރައިން 82 ވަނަ އަހަރުއެވެ. އަވަހާރަވީ ބައްޕާފުޅާ އަވަހާރަވީ އަހަރު ބައްޕާފުޅަށްވުރެ ކުރިންނެވެ. އެއީ ހިޖުރައިން 101 ވަނަ އަހަރުއެވެ. އަވަހާރަވީ 19 އަހަރުގެ ޖުވާން އުމުރުފުޅުގައެވެ. އަބްދުލްމަލިކު ފެނިފައިވަނީ ރަނގަޅު ބައްޕައެއްގެ ކިބައިން ރަނގަޅު ތަރުބިއްޔަތެއް ލިބިވަޑައިގެން ޢިލްމުވެރި ބޭފުޅެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

ޙައްޖު ދީނާއިގެން އުޅުއްވުމަށް ގަދައަޅުއްވާ މަސައްކަތްބޮޑުގެ ކުރެއްވުމުގައި ދެމިހުންނެވިއެވެ. އަދިއްޔަ ނަސޭހަތްދެއްވައެވެ. މައިންބަފައިންނަށް ބަރަކާތެވެ. އަދި ގޮތްތަކުގެ އެންމެންނަށް ބަރަކާތްލައްވާށެވެ. ދެއެވެ. ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކާ ތަންފީޛު ކުރެއްވުމަށް ބާރުއަޅުއްވައެވެ.

ބައްޕާފުޅުގެ ހަޔާތުކަން ދިރިވަޑައިގެންނެވިތާ ދުވަސް ދުވަހު މިންދުރު ޒައްދޫދާ ކުރެއްވުމަށް ބައްޕާފުޅު އެންނަވަނީކަން ވަޑައިގެން

ބައްޕާފުޅަށް ދެންނެވިއެވެ. އޭ ލޯބިވާ ބައްޕާފުޅެވެ. އަނިޔާވެރިކަމުގެ ދަށުވެފައި ތިބި މީހުން އެއީގެ ބަދަލު ލިބިދެއްވުމަށް އެދިއެދި ތިއްބާ ތިޔައަވަހާރަކުރެއްވުނު ލަސްކުރަނީތީއެވެ. އަދާކުރައްވަންޖެހިވަޑައިގެންފައިވާ ބައްޔެއް އަދާ ނުވެވި އުޅުއްވަނިކޮށް އަވަހާރަކުރައްވާފައިވާ ބާރުވެސް މަތި ބައްޕާފުޅާ ބަދަލުކުރައްވާ ގޮސްފާނޫން ހުއްޓެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ދަރިފުޅާއެވެ. ނަފުސީނަފުސީ އާޚިރަތަށް ވަޑައިގެންނެވުން އެބަޖެހެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ފުރިހަމަ ކުރަން ބޭނުން ކަންތައްތައް ފުރިހަމަ ކުރެއްވުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ބައްޕާފުޅަށް ލިބިގެންނެއް ނުވާނެއެވެ.

އޭ ލޯބިވާ ދަރިފުޅާއެވެ! މާތް الله ހިތާދަރުކުރައްވައިފިނަމަ ކިރިޔާ ޤުރުއާން އެކަލާނގެ އެއްފަހަރާވެސް ބޮވައިލައްވައިފިކަން ކަށަވަރެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެކަލާނގެ ޤުރުއާން ބޮވައިލެއްވުމުން ގެންދެވި އާދަމްބަޔަކުން އާދަމްބަޔަކުންނެވެ. އޭ ލޯބިވާ ދަރިފުޅާއެވެ. ސަވާރުވެ ހިނގާނީ ސޫރަގެ މައްޗަށް އެއަށް ނުރުހުންތެރިކަން ތަކެތި އެރުވުއްވިޔަސް ވެރިން އަވަހަށް މަރުސަތަރު ބާސިލްވެރިންނާމެދު ބައްޖި ދުރުވެވޭއިރެއް ނުގެންނަވަމެވެ.

އުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވެރިކަމާ ޙަވާލުވެވަޑައިގެންނެވި އަހަރު، ދަރިކަލުން ޢަބްދުލްމަލިކު، މަދީނާގައި ހުންނަވަނިކޮށް އެދަރިކަލުންނަށް އުމަރު ލިޔުއްވާ ފޮނުއްވި ސިޓީއެއްގައި ވެއެވެ. އަހުރެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށްފަހު، އެމީހަކަށް ނަސޭހަތްތެރިވުން އެންމެ ބޮޑުކަން ބޭނުމީހަކީ ދަރިފުޅުކަމުގައި ހުރިކަމަށްވުމުން ބައްޕަ ދެކެމެވެ. އަދި ހަމަ ކަށަވަރުން ބައްޕަގެ ނަސީހަތަށް ވިސްނާ އެ ނަސީހަތް ޤަބޫލުކުރުން އެންމެ ގާތްކަން ބޮޑީ ދަރިފުޅުކަމުގައިވާތީ ބައްޕަ ދެކެމެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން މާތް الله އަށް ހަމްދު ކުއްޗެވެ. އެންމެ
ކުދިކުދި ކަސްތަކުގެއްޔާއި އަދި ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް މާތް الله
އަހުރެމެންގެ މައްޗަށް ވަރަށްބޮޑު އިހްސާންތެރިވެވޮޑިގެންފިކަން ހަނދާންވެ.
އަދި އަހުރެމެންގެ މައްޗަށާ ނިޢްމަތްތައް ފުރިހަމަކޮށް ދެއްވުމަށް
އެކަލާނގެއަށް އާދޭސްކުރަމެވެ. އެ ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރު ވެރިވުމުގެ
އެހީތެރިކަން ދެއްވުން އެދި ހަމައެކަނި އެކަލާނގެއަށް ދަންނަވަމެވެ.
ބައްޕަގެ މައްޗަށާއި އަދި ދަރިފުޅުގެ މައްޗަށާ އެކަލާނގެ
ފަސްދުވަސްމަވެރިކަން ހަނދުމަށްތޫރީކޮށް ނުވާނެވެ. އަދި އަހުރެމެންގެ
މައްޗަށް އެކަލާނގެ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކުގެ ޝުކުރުވެރިވުމުގައި ބައްޕަ
ހާޖަތު ނުކުރާ ދުވަހެއް ނުވާނެ ކަމަށް ހިތްޖެހިފައިވާ ކަންކަމުގެއްޔާއި
އަދި އެކަށީގެ މައްޗަށް ކުޑަކުރުވެސް ބައްޕަ ކުރަމުން މިގޮސްދާ
ކަށިކުރުވައި ބައްޕައަށް ދަރިފުޅުގެ އެހީތެރިކަން ދޭށެވެ. އޭ ދަރިފުޅާއެވެ!
ޖާނުކަމުގައި ބިޑިކަށް ބަލައިގެން އުޅޭށެވެ. އަދި ކުޑަކުރަށްވެސް
ވިވަރުކުން މާތް الله އަށް ހަމްދުތައް ދިނުމާ ކުރުން ގިނަކުރާށެވެ. މާތް
الله ދެއްވި ނިޢްމަތުގެ ސަބަބުން، ބައްޕަގެ ހިތުގައި ނުތެކަމަކާލެދު
ތަޢުރީފުގެ ބަހެއް ބުނުމުން ރައްކާތެރިވޭ ހުސްނޫނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ބައްޕައަކީ ބައްޕަގެ އަހުންނަކުއްގެ ތެރޭގައި އެގެބުން އަވި މީހަކީވެ.
ބޭނި ކުރިން ބައްޕައަށް ދާތަކެއް ހިތްޕުޅިއްވެ. ކުޅަކުރިންނާފު ބައްޕަ
ހާއްސަގާތްކަމުގެ ބަހެއްޖެހިފެވެ. މާތް الله ބައްޕަގެ ފަރާތުން އަހުރެންނަށް
އަހުރެން ހިތްހަމަޖެހޭތޯވެރޭގެ ރޫޙީ އަހްލާޤީ ވަރުތަކާ ތަރައްޤީވެއްޖެ. އަހުރެން،
އަހުރެންގެ ބައްޕާފުޅާ ކަސްތަކު ކުރަމުންވަނީ ގެންދިޔަ ބައްޕަފުޅެން
ހުރިހާ ހިތްތޮވުމާ އަހުރެންގެ ވާޖިބެއްކަމުގައި ދެނެގަންނަމެވެ.
އެންމެފަހުން ދަރިފުޅާ އަދި ދަރިފުޅުގެ އަހުންނާއި އުފުލުން ބައްޕައަށްވަނީ

ލިބިފައެވެ. ސުވަރުގެއަށް އެދިއެދި ނަރަކައަށް ބިރުގަންނަ ކޮންމެ މީހަކަށް ގޯސްކަންތައްތަކުން ތައުބާވެ އެމީހަކު އިސްލާހުވެގަތުމުގެ ވަގުތު އަދި އެބައޮތެވެ. އެއީ އެމީހެއްގެ ޙަޔާތުގައެއް ހުއްޓި އަބަދު ހަމަވުމުގެ ކުރިންނެވެ.

އާ ދަރިފުޅާއެވެ. މާތް الله ދަރިފުޅަށް މުދާވެރިކަން ދެއްވައިފިނަމަ ފުދުމިންވަރެއްގައި ބޭނުންކުރަމުން ގެންދާށެވެ. އަދި މުދަލުގައިވާ ޙައްޤުތައް އެއީގެ ވެރި ފަރާތްތަކަށް ދޭން ހަނދާންކުރާށެވެ. އަދި މުދާވެރިކަމެއް ލިބުމުން މާތް الله ގެ ޝުކުރު އަދާކޮށް މާތް الله އަށް ދެންނެވިފަދައިން ދަންނަވާށެވެ. "މިއީ އަހުރެން ހައްދަވާބެޖުރުއްވި ރަސްކަލާނގެ ފަޟްލުވަންތަކަމެވެ. (އަހަރެންގެ މި މުދާ އަހުރެންނަށް ދެއްވާފައިވަނީ) އަހުރެންނަށީ (އެއަށް) ޝުކުރުވެރިވެއޭ މިހާރުތޯ ނުވަތަ (އިންކާރުކުރަނީ) ކުފުރުވެރިވެގަންނަ މިހާރުތޯ އިމްތިޙާނު ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ." އަދިވެސް ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ.

އާ ދަރިފުޅާއެވެ. މިސްކީނުން ޞަދަޤާތްތަކަށް ކުރުމުގައި ފުރުޞާކުޑަނުކޮށް ކަންތަކުގެ ފިނަމަ އަދި ޞަދަޤާތްކަމަށް އަމުރުކުރުން އަދި ނުބައިކަންތައް މަނާކުރުން ދުޢާކޮށްގަދައިފިނަމަ އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ބަރާބަރުކަންތައްތައް ކުރަންޖެހުން ގިނަވެދެއެވެ. އަދި މާތް الله އަންގަވައި ނަޞީޙަތްތެރިވެ އުޅުއްވާ واعظ ނަ މަދުވެދެއެވެ.

އަބްދުލްމަލިކުގެ އިލްމުވެރިކަން:

އަބްދުލް މަލިކުގެ އިލްމުވެރިކަން ހާމަވެގެންދާ އެކިއެކި މިސާލު އިސްވެގޮސްފައިވާނެއެވެ. އެއިގެ އިތުރުން މަދީނާގެ މަޝްހޫރު ހަތް ފުޤަހާ އިލްމުވެރިންކުރެ އެއް އިލްމުވެރިއެއް ކަމުގައިވާ ސުލައިމާން ބިން ޔަސާރުގެ އަރިހުގައި އެހާމެ ޢަޅުމުރުގައި ފިޤްހީ ބޮޑެތި މައްސަލަތަކުގައި އަބްދުލްމަލިކު ބަޙުޘު ކުރައްވާފައިވާ ކަމުގައި ހުދު ސުލައިމާނުގެ ކިބައިން އިބްނު އަބީޒިނާދާ އެކަކުދެކެނުންގެ "ތާބިޢީ" އެވެ ކިޔުން ފުޤަހާއި ރިވާކުރައްވާފައިވާކަމަށް ނަޤުލު ކުރެވިފައިވެއެވެ.

އަބްދުލްމަލިކުގެ އިލްމުވެރިކަން ހާމަކޮށްދޭ އަނެއް ހާދިޘާއަކީ އުމަރު ބިން އަބްދުލް ޢަޒީޒު ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެން، ޙައްޖާޖު ބިން ޔޫސުފުގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ބަދަލު އަޅުއްވާ އެ އަނިޔާގެ ދަރަނިވެރިއަކީ މީހުންނަށް އިންސާފު ހޯއްދަވައި ދެއްވުމަށްޓަކައި ތާބިޢީ އިލްމުވެރިންނާ އުމަރު މަޝްވަރާ ކުރައްވައިފިއެވެ. ޤާސިމް ބިން މުޙައްމަދު އުމަރަށް ޖަވާބު ދެއްވީ އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިކަމުގެ ކުރީގައި ހިނގާ ޒުލުމުވެރިވާ ކަންތައްތަކެއްކަމުން ކަލޭގެފާނު އެކަންކަމާ ބެހިވަޑައި ނުގަންނަވާން ރަނގަޅުވާނެކަމަށެވެ. އެންމެފަހުން ދަރިފުޅު އަބްދުލް މަލިކާއި އުމަރު ސުވާލުކުރެއްވުމުން ޖަވާބުގައި ބައްޕައަށް ދެންނެވިއެވެ. ޙައްޖާޖު ބިން ޔޫސުފުގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ބަދަލު މިސްކީނުންނަށް ހޯއްދަވައި ދެއްވުމަށް ކުރަދަނާވެ ހުންނަވައި އެކަން ނުކުރައްވައިފިނަމަ ޙައްޖާޖުގެ އަނިޔާވެރިކަމުގެ ޝަރީކެއް ކަމުގައި (ބައިވެރިއެއް ކަމުގައި) ބައްޕާފުޅާމުދު ބެލެވޭނެއެވެ. އެވާހަކަ އަޑުއައްސަވާފައި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެއަކީ

ހަރުދެންގެ ދަރިފުޅު ޝާހްނަމަ މީސްކަންކުރު އެންމުގެ ފިޔަވަޅު މީހާއަކީ ކާޔާ ކަމުގައި ހަރުގެން ވިދާޅުވީސްކަން ކަމަކަށެވެ.

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ހަޔާތް

މުސްލިމުންގެ ތާރީޚުގައި ވަކި ޚުލަފާއުއްރާޝިދީން، ފަހަރަކަށް، ޢުމަރަށް ފިލުވައެއްގެންނާކަމަށް ޢުމަރު، ފަސްވަނަ ޚަލީފާ ނުކުމެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން ހުކުރު ހުޅުބާތަކުގައި ޚަލީފާއަށް ޚުލަފާއުއްރާޝިދީން ކުރާ ދުޢާގައި ޢުމަރު ރަސޫލްއާ ނަމެއްނަހައެވެ. ވާހަކަ ހުކުރު ހުޅުބާގައި ކުރާ ދުޢާގައި ޢުމަރު ޚުލަފާ ނުކުރައްވަމުންނެވެ ދުއްމިސްބަކުންނަން އަންހޮވިގެއްނަން ދުޢާ ކުރައްވަމުން ޢުމަރު އެކަލޭގެފާނުގެ ގަދަރުކުރެއްވުނު ރިޔާއްވިއެވެ.

ރަޙްމަތުލްއާ ބަޔާ ވިދާޅުވިފައިވައެވެ. ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒަށް ޚަލީފާކަން ރިބިވަޑައިގެންނެވުމާއި، ޢުމަރު އަދިމިގައި އަހުރުން ކުރަހުރުއްތިއްޔައިގައި، ފަތަކަށް އަދިރިތިހަން ފެނުނުން، ޢުމަރުގެ ވާމާނަކު މަތިވީ އެވަރު ދަދިގަވާ ކުރައްވަން ފެއްޗިވިމުން، ޢުމަރު އެހާރަން އެކަން ގަނާކުރައްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. ނިމާގެ ވާހުރާނުއްގެ ފަރުމަން ޒިރުގަނޑު ރަޝީދަކު ދަސްގަޅަކާ ދުއްޕުވެވުނެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންވާ ވަރުކަސިވެ އަދިރިހަން ފަރުވަދުޅު، ގެންގުޅުއްވާ ހުރިމުވި ނިހާފަދައިވާހަމަ ކަސިވަމުންދާ ވަރު އިޝްތިހާރު ކުރައްވަނީ ކަރު ޢުމަރު މަދުވެވެދައިގެންނެވެ. ރަޙްމަ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އަހުރުންނަން އެބަން ފުރިހުން، އަހުރުން ޢުމަރަން ދެންނެވިގެވެ. ހަތިހާއަކަށް ވަވައިގެން ހުންނަވާ މިކަން ތިބަހުރަވަސް ކަނޑަގިޔަހަމިއްޔެވެ. ޖަވާބުގައި ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަން އަހުރުން

ކުރެއްވުމުން އަހުރެންގެ ހަޖީފާކަމަށް އަންނަނީ ފަހެ ކޮން އުނިކަމެއްހެއްދެވީ؟!

އިސްވެ ސަލާމްކުރެއްވުމާއި އަދި ސަލާމް ކުރައްވާ މީހުންނަށް ސަލާމުގެ ޖަވާބު ދެއްވުމަކީ އެކަލޭގެފާނުގެ އާދަފުޅެކެވެ. އަދި ޢުމަރު ވިދާޅުވާކަމުގައި ވެއެވެ. ވާހަކަ ދެއްކުން ގިނަކުރެއްވުން އަހުރެންނަށް މަނާކުރަނީ އަހުރެންގެ ފަރާތުން ދޮގުކަމެއް މީހަކަށް ފުރުޞަތުގެ ބިރުވެ. އެކަށި ސަލާމްކުރެއްވުމާއި ފަރުވާކުރެއްވުމަށް ދިޔައްވުމަށް އިސްވާ ކުރެއްވުމަކަށް ފަރާތް الله އަށް ދުޢާ ދަންނަވާކަމުގައި ވެއެވެ. މާނައަކީ: ޔާ الله ! އަޅުގެ ދުޢާގެ ނުބައިކަމުން، ހަމަކަށަވަރުން އިބަރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން ރައްކަލަކަން އެދިދަންނަވަމެވެ.

މުސްކުޅިންނަށް އިޙްތިރާމްކޮށް އެމީހުންނަށް ޤަދަރު ކުރެއްވުމަކީ ޢުމަރުގެ ރިވެތި އާދަފުޅެކެވެ. އެގޮތުން އެއްދުވަހަކު އުސާމާ ބިން ޒައިދުގެ މުސްކުޅިފުރާވަރުގައިވާ އަންހެންދަރިކަނބަލެއް މަގުދައްކަވާން އަންހެނާއެކު ޢުމަރުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން، އެކަމަނާ ފެނިވަޑައިގެން، ޢުމަރު ގޮދަޑިވަޑައިގެން އެކަމަނާއާއި ދިމާމަށް ހިނގަވާ ވަޑައިގެން އެކަމަނާގެ އަމުރުފުޅުގައި ހިފަހައްޓަވާ އެކަމަނާ ގެންނަވާފައި ޢުމަރު އިޙްސާންތެރިކަމުގައި އެކަމަނާ ބޭނުންވިއެވެ. އަދި އެކަމަނާ ޢުމަރުގެ އަރިހުން އެދިވަޑައިގަތް ހުރިހާ ބޭނުންފުޅުތަކެއް ފުއްދަވައި، ޢުމަރު، އެކަމަނާއަށް ފުރިހަމަކޮށްދެއްވިއެވެ.

ކާފިރުގަދަ ކަމެއް ކުރިމަތިވެއްޖެ ހިނދެއްގައި، ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ވަރަށް ބޮޑުވަޒަން ކާފިރުވެރިއަކަށްވާ ބޭކޮޅުކަމެވެ. ނަމަވެސް

އެކަލޭގެފާނުގެ ކޯފާވެވަޑައިގެންނެވުން ހައްދުން ނައްބައިގެން ދިޔަކަސްދެއްވާށެވެ. އަދި އެކޯފާވުން، އެކަލޭގެފާނު، ހައްޤުން އެއްޗިބެއްކިޔައިކަސްދެއްވާށެވެ. ބޮޑުވީފުޅުގައި ނަމަވެސް އެގަދަވެއްޔަ ނުދެއްވާށެވެ.

އެއްދުވަހަކު ބައްދާފުޅު ވަރަށްބޮޑަށް ކޯފާވެވަޑައިގެން ހުރިހާނަމަވެސް ފަސްދަރިފުޅު ދަރިކަލުން ބޮޑުފުޅުގަނޑު ބޮޑުކޮށްފިއެވެ. ވިސްނަވާނަންތޯ ކަންތައްތަކުގައި މިޔާ ﷲ ތިޔަފަދަ މަޤާމެއް ބޮޑުބައިން ދެއްވާފައިވާ، ބޮޑުފުޅުގެ ކޯފާވުން ތިޔަފާ މައްސަލަތަކުން އަރުވާލެއްވުމަ މިފަދަ ފަހަރެއް ކިބައިވެސްތޯއެވެ؟ އެވާހަކަ ބަލައިލާފައި ޖެހިލުމެއް ވިދާޅުވިއެވެ. ތި ބޮޑުފުޅުވެރިކަމެވެ. ކަންކަމުގައި ދަރިފުޅު ހުރިއެއްކަންހުރިކޮއްތޯއެވެ؟ ބޮޑުބެ މަޖިލީ ދަރިކަލުން ބޮޑުވާނެއެވެ. އަރުވާނެ ހުރިވެރިކަން އަރުވާނެ ފަރުމާން ފާޅުވިޔަނު އަރުވާނެ ބޮޑުބޭފުޅާގައި ހިތަކަށްބޮޑުފުޅުވާނަމަ އަރުވާނެ ބޮޑުބޭގެ ފައިދާހަޔާ ފަރު ކީބައިޔޮއްތޯއެވެ؟

އެއްދުވަހަކު ފަސްވަރުއްވަނީގެން ފަސް ޙުރުކަރުމުވަރު

ހުދަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެފަސް ޙުރުކަސްގެން ގޮސައުމުން އަނިވަޑައިގެންނެވި އެފަސް ހުރު ކަރުވިފައިވާ ދަރު ނޯމުގެ ސަބަބުން މުސްތިމުނގެ ޕަންމުހަރަން މަސްހޫރު ކަރުވިފައިވާ ބަދިގެއްސްގައި ކަމަނެވެ. އެހެންވެ ހުދަރު އެފަސް ބާރުނުކަރުއްވި ދަރުގަމުމަން ފައިސާދާއްވާ ދަރުގެނަވާ އެދަރު ހަވާލު ކަރުއްވުމަނަގަތީއެވެ. އަދި ހަމަ ރޭގަނޑު ސަރުވާރުގެ ކަމެއްގައި ދިއްލާ ޙަރު، އެކަމެއް ނިމުމުން އަމިއްލަފުޅު ބޭނުމެއްގައި އެބޭނުންފުޅު ނުކުރައްވާކަމުގައިވެއެވެ.

އެއްފަހަރަކު އާފަލެއް ބޭނުންފުޅުވެގެން އުޅެއްވަނިކޮށް، ތިމާގެ މީހަކު އެކަލޭގެފާނަށް އާފަލެއް ހަދިޔާކުރެއްވިއެވެ. ތިބިވަޑައިގެންނުވުމުން ވިދާޅުވިއެވެ. ހާދަހަ މީރުވަހެއް އެބަދުވައެވެ. އެއަށްފަހު ގެންގުޅުއްވާ މީހަކަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ގެނައިމީހާގެ ގާތަށް މިހިފައިގެން ގޮސްދޭށެވެ. ގޮސް މި އޭނާއަށް ދީފައި އޭނާއަށް އަހުރެންގެ ސަލާމް ބުނެދޭށެވެ. އެހިނދު ޢުމަރުން ދެންނެވުނެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާވެސް ހަދިޔާ ގަބޫލުފުޅުކުރައްވާ އުޅުއްވައެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ހަދިޔާކުރުއްޖެވެ. އެއީ ކީރިތި ރަސޫލާއަށްޓަކައި ހަދިޔާއެކެވެ. އެކަމަކު، އަހުރެމެންނަން މިއަދު ހަދިޔާވެފައިވަނީ ރިޝްވަތަށެވެ. އެއްފަހަރަކު ގޮސްވެސް ފަތްއު މުދަރުގެ ތެރޭގައިވާ ގޮދަކަސްތޫރިތަކެއް ޢުމަރުގެ އަރިހުގައި ބެހެއްޓުމުން އައިސް ވަސްއަރާން ފެނިއެވެ. އެހިނދު ދުރަންޖެއްސެވުމަށް ޢުމަރު ވިދާޅުވުމުން އެކަލޭގެފާނު މީހަކު ބައިރާންކަސް ފުޅުކުރިހިނދު ޢުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ޢަޖައިބެކެވެ. އެއިގެ ފައިދާއަކީ، ވަސްދުން ދެން އެހަން ކޮންއެއްޗެއްހެއްދީއެވެ؟ އެއީ އެއިން ކައިބޮއިހަދާ އުޅޭ އެއްޗެއްހެއްދެވީ؟

އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ފަދައިން މަދީނާގެ ގަވަރުނަރު އަބޫބަކުރު ބުން ޢުމަރު ބުން ޚައްޠާބު، ޚިލާފަތަށް އިސްވި ކަރުދާސް ބޭނުންވެގެން މައިސަރުކާރަށް ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު އަރިހަށް ޚިޠާބުކުރެއްވުން އެއިގެ ޖަވާބުގައި މަދީނާގެ ގަވަރުނަރުން ޢުމަރު ފުރުޞަތުފައިވެއެވެ. މިސާލު ޖިބުލައްވުމުން، ޖިހާއްވަން ގެންގުޅުއްވާ ގަލަމުގެ ތުނި ހިމަނުއްވައިފިއެވެ. އަދި އަކުރުތައް ކައިރިކައިރީގައި ލިޔުއްވާށެވެ. ދިނަބޫނުނަމާ އެއްގަނޑެއްގައި

ލިބޭ ގެއްލުން ބައިތުލްމާލަށް މުސްލިމުންގެ އެހީ ލިޔުއްވާފަވެ. އެއްވެސްކަމަކީ ބޭނުންތެރިކަމަކަށް ނުވާނެކަން ކަށަވަރެވެ.

މުސްލިމުންގެ މުދާ ރައްކާތެރިކަން ބެލެހެއްޓުމުގައި ހުރިހާބޭފުޅުންގެ ގޮތުގައި އުމަރު ފެނިވަޑައިވި ނަމަވެސް އުމުރުލުން މުސްލިމުންގެ ބޭނުންތަކަށް ހާލަތުތަކުގައި އުމަރު ފެނިވަޑައިވަނީ ވަރަށް ދިރިއުޅެ ބޭފުޅުންގެ ގޮތުގައެވެ. ހަމައެހެންމެ އުމަރު ބުނު ބަސްދުލުއްޖެ ވެރިކަމާ ބަލާލުވާވޭއިގެންނުވިޔަ އެކަށީގެންވާ އާމްދަނީއަކީ ސާޅީސްހާސް ދީނާރެވެ. ބައްދުވެރިންނަން އެކަށީގެންވާ އަމިއްލަދުވު މުދަލުން ވަރަށްބޮޑަށް ދިރިއުޅެވޭއިގެންނަވާ ކަމުގައިވެއެވެ. ހަމަކުރައްވުމުގައި އެންމެބޮޑުކަން އިސްކަންދެއްވާ ކަމުގައި ވަނީ ޚަލީފާރުންނާއި މުސްލިމުންނަށެވެ. އެކަމަކު އެކަލޭގެފާނާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ޢާއިލާ ތިއްބެވި އެ އެންމެހާ ނިޢުމަތްތަކުން މަޙްރޫމްވެގެންނެވެ. ބޭނުންވާ ބޭނުމެއްގައި ވެރިކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވުމުން އެކަލޭގެފާނުގެ ހުރިހާތަކެތީގެ އަދި 13
ދުރުހެރެވެ. ނަމަވެސް ޚިލާފަތުގެ ކުރިން އެކަލޭގެފާނުގެ ހުރިހާތަކެތީގެ އަގުކުރުވިފައިވަނީ އެއްހާސް ދިރްހަމުންނެވެ.

ޝަރަކާއްސަކަމުގައި ދުނިޔޭ އެކަލޭގެފާނާ ދިމާއަށް އައި އެއިގެ އެންމެފުރަތަމަ ހުސްވިގެންނެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް ދަރުވަޖެ އަރުވަމުންނެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ވަރައިގެން މުދާތަކް ދިރިޔައި އަރުމުންނެވެ. އަދުލު ކުރައްވުމުގެ މަސާކުރެއްވުމަށް ހުންނެވި ބަދު އުމަރުއާގެ ޖުވާންވެރިޔާއެވެ. ވެރިކަމުން ބޭނުންތެރިވެވޭއި ނުގަންނަވާ ބާރުވެސް، އުދިސްކޯބުޖޭރި އެކަލޭގެފާނާ ދިމާވެހަނާވެ. ބޭސިހާ ވެރިކަމުކާވެ. އެވެރިކަމުން އިތުރުއަސްބޭން ނުދާނާ ބޭވެރިކަމުކާވެ.

ދުނިޔޭގެ ޖިނާޔަތްތެރިކަމާ ދުރުވެރާތަކަށް ޖުމަލު، މޫނުފުށު އަނބުރުއްވާ ގެއްލިއްޖެ. މުދަލާ މުދާވެރިކަމުން ދުރުވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ފަރާތްފަރާތް ބައްދަލުވާލެއްވުމުން، އަނިޔާވެރިކަމުން މުޖުރިމުން ފުރިހަމައިވާޖީ ފެނިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ހައްދަރި ބާރުވެރިޔާގެ މިލްކުކަން ވެފައިވަނީކަމަށެވެ.

އެހާތަނުން އެކަށީގެފުށް ޖަޒުމު ކަނޑެއެޅުއްވި ބައްފާ، އެއީ ހަލުވިރީނަތަކަށް ކަޅުދޮށުން ދަޅުވެމަކުވެ. އެކަމުގައި އެކަށީގެން ރިވެތި ނަމޫނާއަކަށް ވެވަޑައިގެން ހުށަހަޅައިދެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން ނިޔުމަތްތަކައިގެން އެކަށީގެން ކުރިއަށް ވަޑައިގެންނެވީ އަމިއްލަ ނަފުސް ހިފެހެއްޓުމުގެ އެކަގައެވެ. އެގޮތުގައި ހުށަހެޅުމަށްފަހު ވަރަށްގިނަ ބައްލަވާލެއްވުމުން ބައްޔަކުރުން އެހެން އެއްޗެއް ނުފެންނަގޮތް ވެގެން ދިޔައެވެ. އަނިޔާތައް ފެނިގެން ހިނގައްޖެއެވެ.

މުޙައްމަދު ބުނު ކަބުރު އަލްފުރުޤާނީ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ޖުމަލު ބުނު އަބްދުލްޢަޒީޒު މަރިޔާގެ ވިޔަފާރިކަމުގައި ހުންނެވީ ދުވަސްވަރު އަހުލުވެރިން މަރިޔާގައި އުޅުއްވީއެވެ. އެކަމު ޖުމަލަކީ، ހަރިގަނޑު ރީތި ޖަވާނެކެވެ. ދެން ޖުމަލަށް ހަދިޔާކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވިކަން އަހުލުން "ހުނާބަޝަރާ" ގައި ޖުމަލާ ބައްދަލުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެހިސާބު އަހުލުން ހައިރާންވެގެން ޖުމަލާ ދިމާލަށް ބައްލަވަން ހުންނެވިކަން ފެނިވަޑައިގެން އަހުލުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކިހިން އަހުލުންނަށް ބައްލަވާ ނުޑުއްވާގެކަށް މިހާރު ބިޔަ ބައްލަވަން ފަހަ ޔައްވާހައްދަވާ؟! އަހުލުން ދެންނެވިއެވެ. އަހުލުންނަށް ލިބުނު ހައިރާންކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ ކޮން ހައިރާންކަމެއްހައްދަވާ؟! އަހުލުން ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ބަދަލުވެފައިވާ ތިޔަކުރަމަށެވެ. އިސްތިރިގަނޑެއް އަޅިސްފައިވާ ބޮޑުބަދަލެވެ.

ހަރިގަނޑު ހިމަލް އަސަރުތަކުގެތެރެއިވާލެއް ބޮޑުކަމެވެ. އެހިނދު ވިދާޅުވިއެވެ.
އާ ކައުބުގެ ދަރިކަލުންނާއެވެ. އަހުރެންގެ ތިންވަނަ މަރްޙަލާގައި، އަހުރެންގެ ފޫރުގެ ކަޑި ކާމާފަތްމަލްކަން ފެއިބާ އަދި އަހުރެންގެ އަނގައިންނާއި ނާފަތުން ފާދިޔަޔަކާއި ދޮން ފެއިބަ ފެއިބާހުއްޗާ އަދި އަހުރެންގެ ގައިގައި ފުޅަޔައް ދުވާލި އަހުރެން ކަންފަތުގައި ވަރިކޮށް ފެނިވަޔަ އިގެންފިނަމަ ކަފާގެ ތިޔަ ބޮއިރާންކަން މާބޮޑުވެގެންދާންކަން ކަނަވަރެވެ.

އެއްރެއަކު އުމަރު އިސާނަމާދު ކުރައްވައިގެން އަންހެންދަރިދަރިކަނބަލުންގެ ހާލު ބައްލަވާލައްވާ އެކުދިންނަށް ސަލާމުކުރައްވައިމަރުޙަބާކައި އެކުދިންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ބައްޕާފުޅު ވަޑައިގެންނެވިކަމުގެ އިޙްސާސް އެކުދިންނަށް ކުރުވިގެން ކުދިންކުރު ކާށްމު ކުއްޖެއްވެސް އެކުއްޖެއްގެ އަތް އެކުއްޖެއްގެ އަނގަމަތީގައި އަދުއްވަޔިގެން ބައްޕާފުޅާ ދުރަށް އެއްފަރާތްކަށް ހިންގަވައިގަތެވެ. ދެން އެކަމުގެ ސަލަބަލާދު އުމަރު ސަލާމް ކުރައްވަމުން، އުމަރަށް ދެންނެވުނެވެ. ތަގަނޑު ކައިން ބައްޕަލާށް އެއްކޮޅު ނުފިގެން އެކުދިން ކައިން ބައްލަވަން ތިއްބެވި މުގައި އަދި ފުރަހެވެ. ބައްޕާފުޅުގެން އެއިގެ ވަސްއަރާ އުނދަގޫފުޅުވީނޑީ އެކުދިން ބައްޕާފުޅާ ދުރަށްޖެހިލެއްވިއެވެ. އެހިނދު ޚަލީފާކަލޭގެފާނު އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އާ އަހުރެންގެ އަންހެންދަރިންނެވެ! ތިޔަކުދިންނަށް އެކިވައްތަރު ވައްތަރުގެ މީރުކާރާ ތިބި ބައްޕާއާކު އެއިގެ ސަލަބުން ނަރަކައަށްދާންޖެހުމުން އުފުރާނައިން ކުރުނި ފަހު ކާށްފައިދާއެއް ހުރިތޯ؟!
އެއަށްއައްސަވާފައި އެކުދިން ގަދަރަށެން ޚިޔާރު ކުރައްވަން ފެށްޖެއެވެ. ދެން އުމަރު ނުކުމެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

ތަޢާއުބުން ހައްރާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ދުވަހަކު ވިދާޅުވެގެން
ހެދުންކޮޅެއް ބައްލަވައިގަތުމަށް އަހުރެން ބާޒާރަށްގޮސް، 6 ދިރުހަމަށް،
ހެދުންކޮޅެއް ބައްލަވައިގަންނަވަން، ދުވަހަކު އުޅުއްވުމުން އަތްޕުޅު ބީއްސަވާ
ބައްލަވާލައްވުމަށްފަހު ވިދާޅުވިއެވެ. މިހާރުންކަމުގައި އޮޅާންކަލެއްގާ
ހެދުންކޮޅެއް ނުވިނަމަ ދިޔައީ އަހުރެން ކޯބިހުރައްވާން ހެދުންކޮޅެކެވެ.
އެހެން ވިދާޅުވުމުން އަހުރެންނަށް ކީރިތި ރުހެއްވެން ފޮނުއްވައިދިނީއެވެ. ދެން
އެހީތެރި އަހުރެންނަށްވެ ކީރިތި ރަސޫލާ ސަލަވާތްކުރައްވާވުމުން ޖަލާބެއި
އަހުރެން ދެންނެވިމެވެ. އެއްދުވަސްވަރުއްގައި އަހުރެން ކަރާގަނޑުގެ
އަގުގައި ކަރާގަނޑަށް ހެދުންކޮޅުގެ ބައްލަވައިގަތުމުގެ ގޮތުގެ އެވްސް 600
ދިރުހަމަށެވެ. އެހެދުންކޮޅު ގޮތުގެ ކަރާގަނޑަށް އެކުވުމުން އަތްޕުޅު
ބޭއްސަވާ ބައްލަވާލައްވުމަށްފަހު މިހާރުންކަމުގައި ރާގުގޮތް ނުވާނަމަ މިކަމީ
އަހުރެން ކީރިތި ރަސޫލާގެ ހެދުންކޮޅުކަ ކަރާގަނޑު އާރު ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ.
މިއަދު އަދިރޭގާ މުއުމިނުންނަށް ކަރާގަނޑުގެ ވެފައިގެންނެވުމަށް 6
ދިރުހަމަށް ހެދުންކޮޅުގެ ބައްލަވައިގަތުމުން ގެންއުޅުން ކަރާގަނޑު
މިހާރުވެރިޔާގެ އާދައި އަލްމަސްކަލެއް ވާކި ހަރަޖުލުމަމީ ހިފަޖެހިނުގަތުމަށް
ކަމަށެވެ. ދުވަހަކު ވިދާޅުވިއެވެ. އާ ތަޢާއްޖުބެވެ! އަހުރެންގެ ނަފްސުވެސް
ސަލާމަތްވާނީ ކަންތައްތަކެއްވީއެވެ. ދިލީމާގެ ކައިވެނިޖެހި ސަލާމަތްވާނީވުމުން
އެކަންވެސް ހިސާބުކުރެވިދާނެއެވެ. އަދި މަދިރާގެ ވަރިކަމަށް ސަލާމަތްވާނީވުމުން
އެކަންވެސް ހިސާބުކުރެވިދާނެއެވެ. އަދި މިއަށް މިވެސް ހަޖަރާކަންވެސް
ދެނެގަނެވެ. އަހުރެން އެންމެބޮޑު އެކަމަކަށް ސަލާމަތްވާނީ ކަމަށް
ސަރަހައްދު ދެނެގަނެވެ. ފަހު އަހުރެން އުއްމީދު ކުރައްވަން މާތް الله ގެ
ރަޙްމަތްފުޅު އެކަންވެސް ހިސާބުކުރެވިގެންދާނެއެވެ.

ފިރިކަލުގައި އުކާލާގޮތުންގެ ޢުމުރާ ޝައްކެއްނެތެވެ.
ދުރުމަކާއް ބޭނުންފުޅުވުމުން އުމުރާވި ބޭކަލުންނަށެވެ. ގާތް اللّٰه އަންޖަހާއި
އިޙްރާމްބަދިވަޑައިގެން އުމުރާއި އިޙްރާމްބަދިވަޑައިގެން ސުއްރަތުގައި
ވަކިގޮތެއް ނަމަ ފުރުގައި ވަކިގޮތެއް ގެންގުޅުއްވި ބޭކަލުންނަށެވެ.
އުކާލާފުން ނަވާރަވުމުން ޔާއްމު ރައްޔިތުން އުނގެނުން ހިތަމަކުރަމުން
ގެންދިޔަވަގުތު ބޭނު އުމަމާގެ ބައްޔަ ބޭފުޅުން މަސައްކަތްކުރައްވަމުން
ގެންދެވި މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކުގައި އުމަރާގެދު އެއް ޙްތްބާރި ފެދަރު
ފުރުވާލުއްވާލެއްވިއެވެ. ޔާއްމު ރައްޔިތުންނަށް އުކާލާފުން ކަނބައްޔަކާއް
ސިއްރުކުރައްވާ ފައިވާކަމަށް ދެކެވިފައިވާކަން ކިޔުމަށްކުރުން
އުކާލާފުންގެ ބަޔާނުގެ ހަމަކަނޑައެޅުމުގެ ނަމުގައި ބަސް އުމަރުގެ
ބަޔަކު މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދިޔައެވެ. އެކުޅުން ޔާމަރު ބަސް
ޔަބްދުލްޔާޒީޒު ރަވާރަވުމަންފުރު ހާޝިމާ ޔަޒީދު ބަސް ޔަބްދުލްމަލިކުގެ
ރަޢިއްޔަތުން، ޔާމަރު ބަސް ވަލީދު ވަޒީރެއްގެން ކިޔާވާ ހުންނަވައި ދެންނެވިއެވެ.
ހަމަކަނަވަރުން ޔާމަރު ބަސް ޔަބްދުލް ޔަޒީޒު އުވަނި މުސްލިމުންނަން
ޒިޔާރަތްކުރަވޭގެންފައިވާ. ސަލާމަތީ ބަސްދުކުރެއްވާ ފައި އުވާ ދު
ގަޑިތަ އުވަނި މިސްކިތްކުރަން އަތުން ހަކަތަކާ އެމްބަސީން ޖާލިޔާތް ފައިވާ.
އުވާހަކަ އަޅުއްސަވާފައި ޔާމަރުގެ އަނބިކަނބަލުން ބަޔާ ޔަޒީދުގެ
ދަރިކަލުގެ ޔަބްދުލް ޔާމަރު ދަރުކަލުގެ ސަލާމަތްކުރަނ ސިވާލިކުރަށްވަރު
މީހަކު ފެނިއްވާލެއްވިއެވެ. ފަރާތްގައި އުކާލާގެ ތިމާގުޅުފައިވާ ބަތްވުފައިވާ
ގޮތްސްކޮށްކަކާ އެއް ރިސާލަތާ ރަކާތްވީހެއް ފަޔާވަޔު އުހުށް
އުއްވަސް އުމްރާތް ދުލުރައްވާ ފައިވާކަމަށްވެ. މުސްލިމު ފުރަވަޔާގެން
ޔާމަރު ބަސް ވަލީދުގެ ކުރުވުރިކަން ކީރުރަށްވިއްޖެ ދިޔައެވެ. އަދި
ދެންނެވިއެވެ. އަޅުކުން ދެންނެވި ސިއްލާމީގެ ވާހަކައާސްނެވެ. އަދި

ކިއެއްމަ ތަޢުލައްވާތައިވާ ދެގެކޮޅުގައިވާ އަދުބުޖެ ޖަވާހިރުމަސްކިތުގެ ވާހަކައެވެ. އަސްއާރެވެސް ހަމަދު އާއްމު ދައްޗަ ފުރިހަމަކޮށް ހަބަރު ފޮނުއްވުމެވެ. އަހުރެން އެދިވަޑައިގެންނެވީ މިކުރުއްވި އެއްކޮޅުރަސްކަލުންނެވެ. ބަންދުކުރެވިފައިވާ ދެ ގެކޮޅުގައިވާ ތަކެއްޗެވެ. އެހިނދު އެތެރެކޮޅުގެ މަޢުލޫމާތު ދެއްވާފައި އެކަމަށް ޖިހާދު ފޮނުއްވާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އުމަރު ފެނިކަމާ ބަވާލުވެވަޑައިގެންނެވިފަހުން އަހުރެން މިހާރުން އެއްވެސް ގޮތަކަށް ވަދެވަޑައިގެން ނުގެންނަވަމުވެ. މިދެ އެތެރެކޮޅުގެ މަޢުދަނިޔައެވެ. އެތެރެކޮޅުގައި ވާނީ އެއްޗެހި ނަންގަވާ ބައިމުލުމާލަން ލައްވާނެވެ.

މަޢުދަނިޔަ ހިއްޖަވައިގެން އާ ހަލީފާ ހަމީދު، އުމަރު ބޮޑު ވަލީދާއާކު އުމަނަން ވަޑައިގެން އެއްގޮތުޖެ ހުޅުއްވާ ބައްލަވާލެއްވިއިރުދު އެކޮޅުގައި ޖަނަވާރުގެ ހަދުން ހަދާފައިވާ އަދަރަދަގިނޑިއަކާ އެގޮނޑިކައިރިގައިވާ ފުރަފައިވާ 4 އިޖުގަނޑު ފިހާވައި އެހެން އެއްވެސް އެއްޗެއް އެބޭފުޅުންނަށް އެގޮތުޖެން ފެނިވަޑައިގެން ނުގެންނެވިއެވެ. ދެން ދުވަހަ ގޮތުޖެ ހުޅުއްވާ ބައްލަވާއިރު އެގޮތުގައިވަނީ އެކަލަގެފުޅަން ހަމަދުފުޅު ކުރައްވަން ހައްދަވާފައިވާ ޖަންބަލުގައި ވަރުބަފުޅުވުމުން ހިފަހައްޓަވަން އަލިފުއްވާފައިވާ ވާހަނަކަށެވެ. ގަޑިރުރަ ރަނގަޅަށް ބައްލަވާލެއްވުމުން ގަޑިރުއިން މަޢުލޫމާތުފައިވާ ފޮނުޗްއް ފެނިވަޑައިގެން އުފުރި ހުޅުއްވާ ބައްލަވާއިރު ބަލަހައްޓަވާފައިވާ ހުރުންކާލުކަށެވެ. އެހިނދު އުމަރު ބޮޑު ވަޖީދު ދެއްކެވިއެވެ. އަހުރެން މިދެއްކެވި ވާހަކައިގެ އަހުރެންނާ ހަމައަށް ގެންދިއުން ވާހަކައެކަށެވެ. އެހިނދު އާހަދިފާ ހަލީދު ދުރަގުފުޅުގެން ހުރުނާފައި އުމަރު ބޮޑު ބަޅުދުލު ބަޖީޒާ ބާރުކޮށްނުން ވިދާޅުވިއެވެ. އާ

އަހާށެވެ. މާތް الله ކަލާނގެއަށް ޞަބުރުކޮށް ޝުކުރުވެރިވާށެވެ. ކަލާނގޭ ޙަޟްރަތަށް އެބުރުވާ ބޭރުވުން ސަލާމަތުވެވަޑައިގެން ހުންނެވި ބޭފުޅުއްނަކަން ކަނޑައެޅެވެ!

އެދުއްވި އިބްރާހީމް ޚިޔާލުތަކުގެ ނަތީޖާ

ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒް އެދުއްވި އިބްރާހީމް ޚިޔާލުތަކަކީ އެކަނިކަމުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިމަތިވެގެންނުވެސް، ފެނިގެންދިޔަ އަދި އެހާމެ ހަރުދަނާ ޚިޔާލުތަކެއްކަން ކަނޑައެޅެވެ. އެޚިޔާލުތަކަކީ އެކަލޭގެފާނުގެ ސަރުކާރު އުފެދުން ހިނގައިދާނެ ޚިޔާލުތަކެއް ކަމަށް ކުރިމަތިވުމުގައި ބައެއްމީހުން ހިތްކުރި ޚިޔާލުތަކެއްކަން ކަނޑައެޅެވެ. އަދި އެޚިޔާލުތަކުގެ ސަބަބުން ދައުލަ އުނދަގޫތަކެއް އެދުރުވާ ކުރިމަތިވެދާނެ ކަމަށްވުމުގައި ބައެއްމީހުން ހިތްކުރަމުން ދިޔަކަމުގައިވިޔަސް، އެކަލޭގެފާނު އެ އިބްރާހީމް ޚިޔާލުތަކުގެ އެދުއްވި ޤަބޫލުކުރާ އެކުލަވައެވެ. އޭގެސަބަބުން ދިރާސާކުރުން ދައުލަތަކާއި ކުރިމަތިލާއެއްވުމުގެ ބަޔާމާއި ހިތްވަރާއެކުގައެވެ. އެގޮތުން، އިސްލާމީވެރިކަމުގެ ދަށުގައި ތިބި ޤައުމު މުސްލިމުން އިސްލާމްވުމަށްފަހު އެމީހުންގެ އަތުން ނަގަމުން އަންނަ ޖިޒްޔާ ކަނޑާލެއްވުމަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ގަވަރުނަރުން ތިޔާއްލުވުން ދައުލަތުގެ ޚަޒާނާއަށް ގެއްލުން ދިޔަތަން ވާހަކަ ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ގަވަރުނަރަކު ތިޔާއްލުވުން އެކަމާ ކާފޫ ޢުމަރު، އެގަވަރުނަރަށް، ތިޔާއްވާގައިވާށެވެ. ދައުލަތުގެ ޚަޒާނާ މުސްލިމުންނަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ނުކުރެވިދިޔަނަމަ އަމިއްލަ މަސައްކަތުން ދަނޑުވެރިކަން ކޮށްގެން ކައިބޮއި އުޅުމަށް މުސްލިމުންނަށް އިރުޝާދުދެއްވާށެވެ.

ބައެއްމީހުންނަށް ކުރިން ހީކުރެވުނުފަދަ، އެއްވެސްކަހަލަ މާލީ ދަތިކަމަކާ، މާތް الله ގެ އިރާދަފުޅުން އެދައުލަތަކަށް ކުރިމަތިލާކަށް ނުޖެހުނެވެ. އެއާޚިލާފަށް ތަނަވަސްކަމުގެގޮތުން އިތުރަށްވުރެވެސް ބޮޑަށް އެދައުލަތަށް ޢުމަރުގެ ވެރިކަމުގައި ކުރިއަށްގޮސްފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ގެންގުޅުއްވި ދާޚިލީ އަދި މާލީ ސިޔާސަތުގެ ސަބަބުން އެ ވެރިކަމުގައި ރައްޔިތުން ލިބި ވަރަށްބޮޑު ހިތްހަމަޖެހުމެއްކަމުގައެވެ. ރައްޔިތަކަށް ބޭނުންވާނެ އެންމެބޮޑު އެއްއަސާސް ކަމުގައިވާ ޢަދުލުވެރިކަން ވަނީ އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ޢާއްމުވެފައެވެ. އެއިގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢުން ފުރިގެންދަނީ އަމަންއަމާންކަމާއި ހިތްހަމަޖެހުމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ މާލީ ސިޔާސަތުގެ ސަބަބުން އެއިގެކުރިން ދުވަހަކުވެސް އިސްލާމީ ވެރިކަމެއްގައި ޢާއްމުން މުއްސަނދިވެގެން ނުދާ މިންވަރަށް އެދައުލަތުގައި ޢާއްމުން މުއްސަނދިވެ އެމުޖުތަމަޢު ތަނަވަސްވެ އަދި ފުދުންތެރި މުޖުތަމަޢަކަށް ވެގެން ދިޔައެވެ. އެގޮތުން ޒަކާތުގެ ހައްޤުވެރިން މަދުވެގެން ދިޔުމުގެ ސަބަބުން މުއްސަނދިންނަށް އެބައިމީހުންގެ މުދާތައް ޚަރަދުކުރުމުގެ މައްސަލަ އެދައުލަތުގައި ބޮޑުވެގެންދިޔައެވެ. ޔަޙްޔާ ބިން ސަޢީދު ވިދާޅުވެފައިވާގޮތުން [illegible] “[illegible]” [illegible] ކުރައްވަމުން، ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އަހަރެން އެފްރިކާއަށް ފޮނުއްވިއެވެ. [illegible] ބައިތުލްމާލުން [illegible] ނުފެނުނެވެ. ދެން އަހަރެން [illegible] އަޅުންތައް މިނިވަންކޮށް [illegible] ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވަނީ މީސްތަކުން މުއްސަނދި ކުރައްވާފައެވެ.

ޖައިލު ބުސްތުހައުޖާގެ ދަރިފަސްކޮޅުގެ ބޯޅުވަކަ
ވިދާޅުވެފައިވާކަމަށް ޙަބީބުލްރަސަން އައްސަރުދީ އިސްތިފާ ނަސްނަގަށްވުން
“ރިޢާޔަތް ފިކުރު ވައްދަރުވާ” ގައި ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. “އުމަރު ބުނު
އަބްދުލްޢަޒީޒު ވެރިކަން ކުރެއްވިކަން ކަނަވަރި ދުއައަހަރާބައެވެ. އެއީ ތިރީސް
މަސްދުވަހެވެ. އެކަލޭގެފާނުން އަވަހާރަވުމުގެ ކުރިން މުދާވެރިން
އަހުރުމެންގެ ގޮތަށް މުދާތަކާއިގެން އައިސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފުރިހަމައާ
ގޮތަކަށް މިމުދާތައް ވަޒަނުކުރުމަށް ހާދަކަށްދައްވާނޭ ބުނެއެވެ. އެންމެ ފަހުން
އެބައެއްގެ މައްޗަށް އެމުދާ ހާދަކާރާން ބައިވަރު ނުފެނުމުން، އެމީހުން
އެނބުރިދާން ޖެހުނީ އެމީހުން އެގެނައި މުދާތަކާ އެކުގައެވެ. އުމަރު ބުނު
އަބްދުލް އަޒީޒު ވަނީ މިސްކީނުން މުއްސަނދި ކުރައްވާފައެވެ. ފުދުންތެރި
ބައެއްކަމުގައި ހައްދަވާފައެވެ.

އުމަރު ބުނު އަބްދުލްޢަޒީޒު، ރަޙްމަތުގެ ރަސްގެފާނު
ފުއްސަވަން ތިބުނު ގޮވާލާއްވުމަށް ފާޑުއްވާ ވަފާތުވުމަ
ހިފުނިވަޑައިގެންނަވާ ރަޖަބު މިދާޅުވެފައިވާކަމަށް އަލާއިމާމު ޝަވާސޫއްދިރުން
އެނާގެ “ސިރަތު އަބްޝާމުއް ނުބަލާއު” އާ ކިތުނު ފާތިމަގައި
ގެންނަވާފައިވެއެވެ. ރަޖަބު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ތިމަންމެން އަތުވެއްޖެކަމުގެ
ހަބަރު ފައިސަލަން ޙިކުމަތުގައިގެންނަވާފައިން އަހުރުމެން، ފާޑުއްވަމައިގެން އަހުރުމެން،
އެންގެ އަރިއަހަނ ގެނދަވައިފިއެވެ. އެއިރު ފައިސަލު ހުރުނުވީ އެންގެ
ރަސްކަމުގެ ތާޖު އިސްތިރިފުޅުން ނަސްރުވައިގެން، ތަހުމުން
ފައިބާވަޑައިގެންނަވައިގެންނެވެ. ރަސްގެފާނުގެ ދަރުބާރަށް އަހުރުމެން
ޙާޟިރުވުމުން މިކަނބަލުން މިޒާތަށް އަހުރުމެން މިކުރައްވީ ހިތްވޭގެންކަން
ދެނެވަޑައިގެންނަވައިގެންނެވެ. އަހުރުމެންނާ ސުވާލުކުރެއްވައިފިއެވެ. ދެން

ހީއްވެގެންނަކަމެއް ނޫނުގޮތަކަށް އަހުރެން ދެންނެވުމުން ވިދާޅުވަން ކަނޑަވައިކުރެވެ. އަހުރެންނަށް ޚަބަރު ލިބުނުގޮތުގައި އުސްތާޛު ބޫބުކާ ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒް އަވަހާރަވެއްޖެއެވެ. އެވާހަކަ އިވުމާއެކު އަހުރެންނަށް ހަރުއަޑުން ރޮވުން ފަށައިފިއެވެ. ރަޢީތު ވިދާޅުވެފައިވާއެވެ. ދެން ޚައިބަރު ސުވާލުކުރައްވައިފިއެވެ. ކޮން ރައީދުއެވެ. ކަލޭގެފާނު މިއަދު ފިކުރުކުރައްވަނީ އަމިއްލަ ނަފްސަށްޓަކައިހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވުމުން ކަލޭގެ ދަރިންގެ މުޅިންނަން ދިރާވެތިން ކަމަކާއިބެހިހެއްޔެވެ؟ ދެން އަހުރެން ދެންނެވީމެވެ. ޖަވާބުދެވި ހިޔާކަމަކަށްޓަކައެވެ. ދެން ޚައިބަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެ ނަފްސަށްޓަކައި އަދި ކަލޭގެ ދަރިންގެ މުސްތަޤްބަލަށްޓަކައި ޔަޤީނީ ކުރައްވަމުން މައްސަލައެއްނެތެވެ. އެކަމަކު ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ދަރިކަލުން ޔަޤީނުކަމާއި ބަލައިލައްވަމުން ދަރިކަލުންގެ އެއްޗެހިކުރައްވާ ކަރުނަކަރުދަކައި މާތް اللّٰه ވެޖެގެން ނުވާނެކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި ދަރިންނަށް ދުނިޔެގައިވެސް ފައިދާގެ މަޤާމުގައި އަޅުކަން ކުރަންޖެހޭ ތާހިރުންނާމެދު އަހުރެން އެދޭހެން އެކަށޭ ކަންތައްތަކުގައި އެއްގޮތަކަށްވެސް ބައިޔާންވެވޭއެއް ނުވެސްނަވާލެވެ. އެކަމަކު އަހުރެން ބައިޔާންވެވޭއިގެންނަވަން ޤަބޫލުވެއިގެންނަވަނީ އެމީހަކަށް ދުނިޔެ ލިބިވޭއިގެންކަމަވާނީކަމަށް އެއިން ބޭނުންތަކެއް ނުކުރައްވާ އެހެރިޔާ އެއްޗެއް ދޫކުރައްވާވެއިގެންނަވީ ބޭނުނާއި މުދަލެވެ.

އަމީރުލްމުއުމިނީން ހާރޫނު، ރަޝީދުކަމާއި ބާރުވެރިކަމުގެ ދުވަސްތަކުގައި އެކަލޭގެފާނު ބާއްވަވައިގެން އެކަމާ ބެހޭ ކަންތައްތަކުގައި އަމީރުލްމުއުމިނީންގެ ވަޒީރު ބާއްވަވައިފިއެވެ. އެކަމަށްވެސް

ރައްޔިތުން ތިބީ ހިތްހަމަޖެހިފައެވެ. އިބްނު ބަޠޫޠާ އާއްމުގެ ޤައުމުގައި
ބަޔާންކުރައްވާފައިވާކަމަށް އިއްޒަތް ވިޞާލުޒަމާނާ އާއްމުގެ ޤައުމު "ސީރަތު
އިމާމު ބުނު އަބޫދުލް އަޖީޖު" މިފަދަގައި ގެންނަވާފައިވެއެވެ. "އިމާމު ބުނު
އަބޫދުލް އަޖީޖާއި އަދި އެކަށީގެންވާ މިނިވަންކުރެއްވި އަދު މުޖާހިދުއާއި
ދެބައިފުރެން ސަލާމަތްވެވަޑައިގެން ޝަރުޢީކަމާގައި މުސްތަޤުބަލް ދަރުމަ
ފަރުމާކުރައްވާ ހިސާބުތަކަށް ވަޑައިގެން ބޭރުން އަންނަ އެކިއެކި
ދަރުމަވެރިންނާ ބައްދަލުކުރައްވާ އެމީހުންގެ ރަށްރަށުގެ ޚަބަރުތައް އޮޅުން
ފިލުއްވާ ހައްދަވާ ކަމުގައިވެއެވެ. އެގޮތުން އައްދަވަހަކު އެދުރުފުޅުން
ވަޑައިގެން މަގުމަތިން ދަރުމަވެރިޔާ ބައްދަލުވަޑައިގެންނެވުން މަދިނާގެ
ޚަބަރުތައް، އިމާމު އާއްމުގެ ގޮތުން އަޚުން ފިލުއްވުން ފެންޖެހިއެވެ. އިމާމަކީ،
އެމީހަކަށް ކާކުކަން ނޭނގޭ ގޮތުގައި ހުންނަވައިގެންނެވެ. އިމާމު އާންމާއި
ސުވާލު ކުރައްވައިދުން ޖަވާބުގައި އެމީހަކު ދެންނެވިއެވެ. ތަޚުސީލުކަން
ކިޔައިދޭނީތޯއެވެ ނުވަތަ ކުރުގޮތަކަށް ކިޔައިދޭނީތޯއެވެ؟ ދެބައިފުރެންވެސް
އެދިވަޑައިގެންނެވީ ކުރުގޮތަކަށް ކިޔައިދެއްވުމަށެވެ. ދެން އެމީހާ
ކިޔައިދިން ފުރިއެވެ. "އަހުރެން މަދީނާ ދޫކޮށް އައިއިރު އެތަނުގައި
އަނިޔާވެރިން ތިބީ މައިތިރި ކުރެވިފައެވެ. އަނިޔާއެއްގެ ދަރުވެފައިވާ
މީހަކަށް އެއި ކާމިޔާބު ލިބިފައިވާ މީހެކެވެ. އަދި މުދާވެރިންވަނީ ބޭދު
ތަނަވަސްކަމެއްގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި ޚާޖަތްތެރިންވަނީ ފުދުންތެރިންނަށް
ވެފައެވެ." މިއަދު އައްސަވާފައި އިމާމު ވަރަށް ބޭނުން އުފާވުނު
ކަރުއްވައިއެވެ. (ބައެއް ރިވާގައި އުފާވުން އެކަށީގެންވާ ދުލުފުރުން
ކަރުނަ އޮހިގެންދިޔަ ފަހަރެއްވެސް އައިސްފައިވެއެވެ.) އަދި ވިދާޅުވިއެވެ.
މާތް الله ގަންދެއްވައި ވިދާޅުވަމެވެ. އެސްފަހަރެއްވީގޮތަށް އެންމާ

ރަށްތައް ހުރުމަކީ އެއްސް އެންމެހާ ތަކެއްޗާއި ކަންކަމަށްވުރެ ހަމަހެރެންގެ
ގޮތުގައި މާޒީބުވިކަން ބޭނުގޮތަށް.

އިސްވެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަރަތުން ފަރަންގީންގެ ޖަމާއަތަކީ
ބަލިގެވާރުގެ ހަލިޔާކުރުން ފިރިގެން، ބުމަހު ބޮޑު ބަސްދަރު ބަޔަޖު ވެރިކަމާ
ބަވާރުވެ ވަޅުއިގެން ފުރަތަރަސް ދަރުގަނޑުން އެއިރުއްގައި އޮތް އިސްލާމީ ވެރިކަމަކާ
ހަނގުރާމަ ކުރަމުން ވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ހަމަނުޖެހުންތައް އުފެއްދަން
މަސައްކަތް ކުރަމުން ދައި ބައްޓެވެ. ނަމަވެސް، ބުމަހު ވެރިކަމާ
ބަވާރުވެ ވަޅުއިގެން ދުވަސްކޮޅެއް ފުރުން، ހަރިޖީން އިސްލާމީ ވެރިކަމާ
ދެކޮޅަށް ކުރަމުން ދައި ހަނގުރާމަ ހުއްޓުވިއެވެ. އެކަހަލަ ފުރަސަތު
ވެރިކަމުގައި އެދިހުން ހަވާރު ބޭއްޓިފުރުން، އެވެރިކަން ނިމި
އެކަހަލަ ފުރާބަރަސްދަރުވެސް އެދިހުގެ އެއްވެސް އުނދަގޫތައް،
ބުމަހު ބޮޑު ބަސްދަރު ބަޔަޖު ހިންގުމި ސަރުކާރަކަށް ނުފޫރަގެއްވެ.

ވިއިރު އެކަހަލަ ފުރަސަތުގެ ވެރިކަމަކީ އަމަންއަމާންކަމާއި އަދި
ތަނަވަސްކަމާ ބަދަލު އިންސާފު ޤާއިމުވުފައިވާ ވެރިކަމެއްކަން ކަނަވަރެވެ.

ބުމަހު ބޮޑު ބަސްދަރު ބަޔަޖު އަމާރަތްވާއި ގުޅިގެން، އެއިރު
ދުސްތޫރުގެ އެންމެބޮޑު ބަދަލުތަކުރިންގެތެރެގައި ހިމެނޭ ރަމަޟާނުގެ
ރަސްގެފުޅު އެކަހަލަ ފުރަބަރަސްދަރު ވިދާޅުވިއެވެ. "މާތްރަސްކަލާނގެ
ގަސްދުއްވައި ވިދާޅުވެވޭ. އަމާރަތްވެގެން އެދިއަރީ ބަދަލުވެރި ވެރިއެކެވެ.
ބަދަލުވެރި ހާމަތިޓު ވެރިއެކެވެ."

އަވަރާތަފުން

އުމަރު ދެކިވަޑައިގަންނަވާގޮތުގައި އިންސާނާގެ މަރު
އަބަދުވެސްވަނީ އެންމެހާ ހާލަތްތަކުގައި އިންސާނާއި ޙާޟިރުވެ އިންސާނާއާ
އުޅުގައެވެ. ތަނަކަށް ދިޔަކަމުގައިވިޔަސް އަދި ނިދީގެ ވަގުތުތަކުގައިވެސް
ކައިން ބޮއިމުގެ ވަގުތުގައިވެސް މެއެވެ. އެހެންކަމުން މަރަކީ އުމަރަށް
ހަނދުމަފުޅު ނެތިކޮށްލެވޭވަރުގެ ކަމަކަށް ނުވެއެވެ. އެކިއެކި ބޭފުޅުން ދެއްވާ
މަޝްވަރާތަކާއި ނަސޭހަތްތަކާ ބަސްފުޅުތަކުގައިވެސް މަރުގެ ވާހަކަ
ގެންނެވުމަކީ އުމަރު ޚާއްޞަކަރައްވާ ކަމެކެވެ.

އަދި ހަމަ މިސްކީނުންނަށް ނަސޭހަތްފުޅުދެއްވާއިރުވެސް މަރުގެ ވާހަކަ
ގިނަގިނައިން ގެންނަވާ ކަމުގައިވެއެވެ.

އުމަރު އެއްދުވަހަކު ބާޒާރަކަށް އިންނިވި އަރުވައި
ވަޑައިގަތެވެ. އެ މަގުމަތީ ކުއްޖަކު ބޮއްޓާއެވެ. ކަ ހަރުގެންނަނަން ކަލޯކިޔާފުއީ
ވިސްނާ ފުޅުކަ ކަރުމުގައެވެ. އެމީހާ ދުންނަވިއެވެ. އެ މުއްދިނުމަކުންގެ
ހަމަތެވެ. ވިސްނަވާ ފުޅުކަފުޅު ކަރުއްވި ކަންކަމުގައިވީއެވެ؟ ޖަވާބުގައި
ވިދާޅުވިއެވެ. ކަންވަޅުގައި އޮންނަ އޮތުމާ ދެރަގައެވެ. ތިންހާއި
ތިންދުވަހަންފުޅު މަޤުރިބަކު ކަންވަޅުގައި ވަނިކަން ކަލުއަން
ފިނިލައްވައިފިނަމަ، އެމީހާއަކު ދުނިޔާގައި އާޚިރަތަށް ގެތުކަން އެކުވެރިކަން
އުޅުމަން ފުރުގައިވެސް އެމީހާ ކައިރިވުމަން ބިރުގަންނަހާ ވާނެއެވެ. އަދި
އެކަންވަޅު ފިނިގެންދާނީ ވަޅުތަކު ވަޅުތަކުގެ ކައިރަހާތަކުގި ދިރިއުޅުމުންދާ
ތަންއެގެ ގޮތުގައެވެ. މަޤުރިބެގެ ގައިގެ އެކިތަންތަނުން ދޮސްނުކުމާ އުއިގެ
ތަރުގައި ފުރަތަމަވިކަން ފުންނާނެއެވެ. ދިރިހުރިއުރު ރޮދި ހަރިގަނޑެއްގެ

ވެރިއަކު އަދި މީރުވަސްދުވާ ވައްތަރުވައްތަރުގެ ސޯސްޖްތަކާއި ރިހި މޫދު ކޫރާންތައް ތަށި އުޅުމަށްޓަކައި ތަށިގެން އުޅުން ކޫރާން ބާވާ ހަދިގަނޑުވެސް ވަސްދުބައި ފެތުރިވާފަދަ ގޮތަކަށް ދަރިފަތްވާނެއެވެ.

ޚާދިމުއްނަބިއްޔާ އަނަސް ރަޟި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އެއްދުވަހަކު އަހުރެންގެ ގެބައިން ނަބިއްޔާއްޞައްލަލްލާހު ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ދެން އަހުރެން ޢަލައިކުމް ދެންނެވީމެވެ. އޭރުވެފައިވާ އިސްތިރިޔާ ވަރަށްގާތުގައި މަޑުވާލަން ބޭއްބަވައިގެން އަވާރުވުމަށްފަހު ބޭނުންފުޅުވެވަޑައިގެންނެވީ ކަސްތޫރީގެ ވަސްނަވާ މިސްކާ ފިކުރުކުރެއްވިން ފަންޖާވަރުވެ. ދެން އެދުވަހުން ބޭނުންވާ ކަސްތޫރީ މިސްކު ލިބިގަންނަވެ. އެދުވަހުން ލިބުމަށް އެދިވަޑައިގެންނަވާ ކަސްތޫރީ މިސްކު ދަކަތަނާފަނޭވެ.

ރަސޫލުﷲގެ ދަރިކަލުނާ އަވާރުވުމުން ބައްޕާ ވިދާޅުވި ފެނުމަކީ ސުވަރުގެއިގެ ވައްޓެވެ. ހަރު ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެންނަށް އާއިޝާގެ ދުވަހުގައި ދެއްވާފައިވާ ބޭރެކެވެ. މަރުވާފައިވާ ބޭރާފެވެ. މަރުވާފައިވާ ބޭރެއްގެ ދަރިންނެވެ. ބަރަކާތުގެ ހިތްވަރާ ދުވަހުގެ ބަރަކާތް މަރުވާފައިވާ ބަރަކާތްތަކަށް ބަރަކާތް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ވައްސަލާމް

އުމަރު ބިން އަބްދުލް އަޒީޒު އަވާރުވީ މިހާރު ސޫރަތުގެ ހިލާފުގެ ރަސޫލުގެ ބޭރުއިން ރަދުއްކަލާމިގައި ދިޔުސަހުރާނުގައި ހިމެރައިން 101 ވަނަ އަހަރުގެ ރަޖަބުމަހުގައެވެ. މިހިސާބުގަނޑެ ސޫރާގެ ދިމިސްޓެއާވާސް ގާދުރުނުން ހިސާބުކެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ

ޒަމާނާކަށް ދުރުގެންގޮސްފައިވަނީ ގާތްގަނޑަކަށް ދެއަހަރާ 5 މަސް ދުވަހަށެވެ. އެއީ އުމުރުފުޅުގެ 39 އަހަރާ 41 އަހަރާ ދެމެދެވެ.

އަވަހާރަވުމަށް މެދުވެރިވި ސަބަބު:

އެއްބަޔަކު ދުނިޔަވީމާ ގޮތުގައި އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވީ އާދަޔާކަށްވުރެއްގައި އުޅުއްވަމުންނެވެ. އަނެއްބަޔަކު ދުނިޔަވީމާ ގޮތުގައި އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވުމުގެ ސަބަބަކީ އެކަލޭގެފާނުންގެ ފަރިއްކޮޅުގަން ނުވަތަ ފެންފޮދަން ޖަހަމުންދެއްވިފައިވުމެވެ. އެހީނުން ދުނިޔޭގޮތުގައި ބަޔާން އުމަރުއާގެ ތަރިކާގެ ބަޔަކު އުމަރު މިނިވަން ކުރައްވާފައިވާ އަޑަކަށް އެއްގޮސް ދިޔާރުދެއްވައިގެން އެއަޑުކަށްޓާގެ މެދުވެރިކުރައްވާ އެހީނުން އެކަންކުރެއްވިކަމަށެވެ. އެހެން ބަޔާ އުމަރުއާގެ ބާރުވުން ޙިއްބާވި ކޮމަދުވެރައްވެ. އެހީނުން ޒަހަރު ކުރައްވިގޮތުގައި އެހީނުންގެ އިތްތޯ ބޭ މުއްސަނދިކަން ގެއްލިދިޔައި އުމަރު ބަރު އަބްދުލްއަޒީޒުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެބޭފުޅުންނަށް ފުރުނީޢުސްރުފުސް ތިނަވަސް ކަމުގައި ބޭޒީތަ އެނދުގޮތުގައި ދިރިއުޅުއްވުމަށް ނުކުރެއްވި ޙިއްބާވި ބައެއްކެވެ. އެހެންކަމުން އެބޭފުޅުން ދުނިޔޭގެ ގޮތުގައި އެބޭފުޅުންގެ މުދާވެރިކަން އެބޭފުޅުންނާ ހަމައަށް ގެންސަވަނީބޭން ހަމައެކަށި ގޮތަކީ އުމަރު އަވަހާރަވެދިއުމެވެ.

ޖަހަރުދެއްވުމުގެ ކަންތައް އުމަރަށް އެނގިވަޑައިގެންނެވުމުން އަޑުކަށްޓާގެ ޚާދިމުކުރަށްވާ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. މިއީ ކާކު ރިޔާކުރަން ކުރިކަމުގައި ކޮށްދެއްވީ؟ އަޑުކަށްޓާގެ ދެންނެވިއެވެ. އެއްރާސް ދީނާރު އަހުރެންނަށް ލިބުނީ އެއީގެ ދަރިވެރިކަމުގައެވެ. އެހީނުން އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެ

އެއްހާސް ދީނާރު ގެންނާށެވެ. އެފަދައިޔާ އުމަރުގެ އަރިހަށް ގެނައުމުން
އެތަކެތި ސަރުކާރުގެ ޚަޒާނާއަށް ލެއްވުމަށްފަހު ޒިޔާރަތްތެރިވި އަރުކަލާގެއާ
މުޢާޒަބުވެ ވިދާޅުވިއެވެ. އެއްވެސްމީހަކަށް ކަލޯ ނުފެންނަ ތަނަކަށް ގޮސް
ފިލާށެވެ. އެހެންނޫނިއްޔާ ކަލޯ ތަޅުލައްވާނަމެވެ.

އުމަރަށް ޖަހަރު ދުވިއްޖެކަން އެކަށީގެންވާގޮތުގެ ވަޒީރު
ރަޖާއުބުން ރަސްވާއަށް އިބްރާހީމް ކަރުއިތުގެން އުމަރަށް، އެކަށީގެންވާ
ދެންނެވިއެވެ. ކަށީގެންވާގޮތަކަށް ޖަހަރު ދުވިފައެވެ. ޖަވާބުގައި އުމަރު
ވިދާޅުވިއެވެ. ޖަހަރު ދުވުން ދުވަހު އަހުރެންނަށް ތިރަކަށް
އެނގިވަޑައިގެންފައެވެ. ރަޖާއު ދެންނެވިއެވެ. ފަރުވާ ލިބިގަންނަވާ
ނުންތެރިއެވެ؟ އައިގެ ޖަވާބުގައި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި
ވިދާޅުވަމުއެވެ. އަހުރެންގެ ކަންތައްތަކުގެ މަޢުމަލާތުގައި އަތްޖެހު
ފިރުމާލުމުން ނުވަތަ މީރުވަސްދުވާ އެއްޗެއްގެ ވަސްގަންނަވުމުން އަހުރެންގެ
މިކަމަށް ޝިފާއެއް ލިބޭނެކަމަށްވިއަސް އެއިންކަމެއް ކުރައްވާނެ މީހަކު
ކަމުގައި އަހުރެން ވެވަޑައިގެން ނުގަންނަވަމެވެ.

ގިނަމީހުން ދެކިލައްވާ ގޮތުގައި މިކަމަކީ ރަޖާ ދުވަ ރަބީޢުލް
މަހުގެ އިސްވެ ހުންނަވައިގެން ކުރެއްވި ކަމެކެވެ.

އުމަރުގެ އަންހެނުން ވަގުތުގައި އުމަރުގެ އަރިހަށް މަސްލަމާ
ދުވަ ރަބީޢުލް މަހުގެ، އެއްލައްވަ ދީނާރު ހިއްޖަވައިގެން ވަޑައިގެން އުމަރަށް
ދެންނެވިއެވެ. އާ މުއުމިނުންކަންގެ އަމީރުވެ. ވަސިއްޔަތެއް ކުރައްވަންތޯ
ނުންތެރިއެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ވަސިއްޔަތެއް ކުރައްވާނަން މުދަލެއް
އަހުރެންނަކަށް ލިބިގެންނެއް ނުވެއެވެ. މަސްލަމާ ދެންނެވިއެވެ. މިއީ

އެއްލައްކަ ދީނާއެވެ. ކަލޭގެފާނު ލޮބިފުޅު ކުރައްވާ ވަޙީއެއްކަމެއް ކުރައްވާނެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އާ މަސްލަހަތާއެވެ. އަހުރެން ތިޔަ މުދަލުން ވަޙީއެއްކަމެއް ކުރެއްވުމަށްވުރެ ހެޔޮކަންބޮޑީ ތިޔަ ގެންނެވީމާކަން އަނބުރާ ގެންދެވުމުގެއްނޫންހެއްޔެވެ؟ އެހިނދު މަސްލަހަތާ، މާތް الله ކަލޭގެފާނަށް އަހުރެމެންގެ ފަރާތުން ހެޔޮޖަޒާ ދެއްވާށިއެވެ! ދުޢާ ދަންނަވަމުން ގެންދިޔައެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި ދަންނަވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ހަރުކަށި ހިތްވަކައް އަހުރެމެންނަށް ކަލޭގެފާނު މަޖުމައިތި ކޮށްދެއްވައިފީމުއެވެ. އަދި އަހުރެމެންނާމެދު ނަފްރަތު ކޮށްކޮށް ތިބިބައެއްގެ ހިތްތައް އަހުރެމެންގެ މައްޗަށް ފަސްބުވައި އަހުރެމެންނާމެދު އޯގާތެރިކުރުވައިފީމުއެވެ. އަދި އަހުރެމެންނަންޖަކައި ބާލިޔުންގެ ގެދަރުގައި ހިތްޖަސްލަކޮށް ދަމަހައްޓަވައިފީމުއެވެ.

އިބްނުލް ޖަވްޒީ ލިޔުއްވާފައިވާކަމަށް ނަޤުލު ކުރެވިފައިވެއެވެ. އުމަރު ބިން އަބްދުލް އަޒީޒުން ޚަރަދުގެ އަސަރުކުރަން ފެނުމުން ބޭސްފިޔަތަކު ހާސްވަރުކުރުވުނެވެ. އެކަލޭގެފާނު ބޭއްލެވުމަށްފަހު އެބޭސްފިޔަތާ ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް މިވަސީ ޖަހަރު ދުވިފައެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ މައްޗަށް މަރުން، ރައްކައުތިރިކަރެއް އޮޅުކަމަކަށް އަހުރެންނެއް ނުދަކާލަމެވެ. ދެން ބޭސްފިޔަތާއަށް ރައްވާލައި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ޖަހަރު ނުދޭ މިހުންނަނީވެސް މަރުން ރައްކައުތިރިކަރެއް ނުންނާނުއެވެ. ބޭސްފިޔާ ދެންނެވިއެވެ. ޖަހަރުގެ އިހްސާސް ކަލޭގެފާނަށް ކުރެއްވޭތޯއެވެ؟ އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އާނއެކެވެ. އެޖަހަރު އަހުރެންގެ އޮޅުހަރަޗަން ދިޔުމާއިއެކު އަހުރެންނަން އެކަން އެނގިވަޑައިގެންފިއެވެ.

ދެން އިސްލާމިއްޔަ ފަތުރައިން ބޭސްވޮޅު ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވުން ވާހަކަ އެބޭސްވެރިޔާއަށް އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.

އިބްނުލް ހަކަމް އާނާގެ ފޮތުގައި ލިޔުއްވާފައިވާކަމަށް ނަގުލު ކުރެވިފައިވެއެވެ. އުމަރަން ޙަޞަރު ދައުލަތުޖަހަލުގެ ހަބަރު ޗާލުމަންނުގެ ރަސްގެފާނަން ލިބިވަޑައިގަންނަވަމުން އާނާގެ އަރިހުގައި ހުންނަވާ އުނދު މުޅި ބޭސްވެރިޔާ، އުމަރަން ފުރާވާދުއްވަމުންދަނީ ޝާވަލުކުރައްވަން އުމަރުގެ އަރިހަން ފޮނުއްވާފައި ރިޔާސީ ފުރެއްގައި ވެއެވެ. "ކަލޭގެފާނަން ޖަހަރުދައުލިކަމުގެ ހަބަރު އަހުރުނަންނަން ލިބިވަޑައިގަންނަވަމުން އަހުރުނަގެ އަނގަމުގެ ބޭސްވެރިޔާ ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަން ފޮނުއްވާފާނެއެވެ. އާއި ކަލޭގެފާނަން މިޙަ ކުރިމަތިވާވަޑައިގަންފައިވާ ކަންތައްތަކުން ފަރުވާ ހޯދަވައި ދައްވަމުން މަސަވާރާކަތުގެ ކުރައްވަމުންދާކަށެވެ."

އެހެރަކު އުމަރުގެ އަރިހަން ވަޑައިގެން ރަނގަޅަށް، އުމަރު، ބަރަކަތުހިފުށް ދެންނެވިއެވެ. "އާ މުއުމިނުންކަންގެ އަމީރުވެ! ކަލޭގެފާނަން ޝިހާބަސީ ޖަހަރު ދެވިފައެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރުން ރަނގަޅު ކުރެއްވުމުންދަނީ ކުރަން ޒަހުރު ތަބުއުރުކުރައްވާފަސީ ކަންކަމުގެ އެއްޗެއްތޯއެވެ؟ ބޭސްވެރިޔާ ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ނަހުރުބަހަން ވާސިލްފުޅުވުމާ ޖަހަރު ނުރުމަންޖަހަކަށް އަހުރުން ކަލޭގެފާނަން ބޮއިމާއް ދައްވާނުދީމެވެ. އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. ދިރިހުންނުވުމަށް ކަލޭގެ އަރުގައި އަރުބަކާއް ކަލުގައިވިހާސް އަހުރުނަންނަން ފުރުވާ ދައްވުމަން ކަލޭގެއަން އެއްވިސް ޤާގައްއް ނުދައްވާހުނީމެވެ. ކަލޭގެ ސާހިބުހާގެ އަރިހަން އެނބުރިދާށެވެ. ކަލޭގެ ފުރުވާއަކަން އަހުރުން ބޭނުންވެވަޔައްއް ނުގަންނަވަމެވެ.

އަވަރާޝަވުމުގެ އާދާސްކަންކުޑުގައި އޮންނަވަރިކޮށް މަޝްވަރާ
ބޭނު ޢަބްދުލް މަޖީދު ޢުމަރުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ދެންނެވިއެވެ. އާ
މުއުމިނުންގެ އަމީރެވެ. ކަލޭގެފާނު ޚިޔާވަޔެއިގަންނަވަނީ ބޭނުން
ތަޤްރީބާހުތްކުގައި ދޫކުރައްވާށެވެ. އެބޭފުޅުންނާމެދު އަހުރެންނަށް ނުވަތަ
ޖާހިލާގެ އެހެންވެސް ބޭފުޅަކަށް ވަޞިއްޔަތް ކުރައްވައިފިނަމަ ހައްޤުވާ
ރަނގަޅުވާނެއެވެ. އެއިގެ ޖަވާބުދާއި އުމަރު ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް الله
ގަސްދުކޮއްވައި ވިދާޅުވެފައެވެ. އެކަލުދިންނަށް ވިޔަންޖެހޭ ބައެއް
މަނާކުރައްވާފައެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެކަލުދިންނަށް ބަސްދީފުން އެއްކޮށް،
ދެއްވާން މިހާރު ކަމުގައިވެސް އަހުރެން ނުވަމެވެ. އަދި އެކަލުދިންނާމެދު
އަހުރެންގެ ވަޞިއްޔަތްވެސް މާތް الله އެވެ. އެކަލާނގެއީ
ޤޯމު ބަލަހައްޓަވާ އަދި ސާބިރުންގެ ކަންތައްތައް ބަލަހައްޓަވާ
ރަސްކަލާނގެއެވެ. ދަރިން މިދުނިޔެއަށްވުރެ ދު ބާރަމެއްގެ ތެރޭގައެވެ.
އެކަލުދިން ރަސްކަލުދުވެ. ނުވަތަ ގޯސްވުމުވެ. އެކަލުދިންނަށް މާތް الله އަށް
ބިރުވެތިވާ ހެޔޮލަފާ ރަސްކަލު ކުދިބަޔަކަށް ވެއްޖެނަމަ މާތް الله އެކަލުދިންނަށް
ރަސްކަލުގޮތްވަރު ގުދުވިންކަމެއް ދޮވާނަސްވެ. ދަރިވަރުކަން
އެކަލާނގެ އެކަލުދިންނަށް ދައްކަވާނެއެވެ. އަދި އެކަލުދިންނަށް މާތް الله އަށް
އެކަލުދިންގެ ހީވެސް ކުދިބަޔަކަށް ވެއްޖެނަމަ އެކަލުދިންނަށް އެއްބާރުލުން
ދެއްވައި، ހީސްކުރުމުގައި އެކަލުދިންނަށް ހިތްވަރުދީ އެހީތެރިވެދޭށެވެ މިހާރު
ކަމުގައި ނުވަމެވެ.

ދެން ބޭފުޅުން ގެންނަވައި ހާސިދުކުރައްވާ ހިރިޔީ
ކުރައްވަމުން އެބޭފުޅުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. މާތް الله އަށް ބަލުދު ރުއްޓާވެ.
އާ އަހުރެންގެ ޚިދުވާ ދަރިންނޯވާ! ބައްޕަ ތިޔަކުދިން ދުރުކުރައްވާ

މިވަޑައިގަންނަވަނީ ހުރަގުޅުގައި ތިޔަކުދިން ތިޔަބަލަނީކަހަލެވެ. ތިޔަކުދިންގެ މަސައްކަތް އެއްވެސް މީހެއްގެ ބަހެއްޓެއް ނުވާ ބާރުތެރެއެވެ. އާ ލޮބުވާ ދަރިންނޭވެ! ތިޔަކުދިންގެ ބައެއްބަޔަކަށް ދުނިޔަވީކުދިން ހިތާމަ ލިބިގެންވެއެވެ. އެއީ ތިޔަކުދިން މުދާވެރިކަމާއި ބައެއް ނަރަކަށް ވެސްނުވުމެވެ. ނުވަތަ ވަޒީރު ބާރުތެރިގައި ތިޔަކުދިން ދުނިޔޭގެ ސުވަރުގޭގެ ގާތިލުބާ ބާސިލު ކުރައްވުމެވެ. މިގޮތުގައިން ބައެއް ހިތާމަ ކުރައްވާ މާތް الله ގެ ރަޙްމަތްތެރިކަމަށް ތިޔަކުދިން ދޫކުރައްވަމުންދާތީވެ. އެކަމަނާގެ ފާޑު ބަލައިލައްވާ އަދި ސިފަތަށްގެ ކަންތައްތަކެއް ބަލައިލަށްޓާ ރަސޫލާއާމެދުއެވެ. މާތް الله ތިޔަކުދިން ރައްކާއުތިރި ކުރައްވާނިއެވެ! އަދި މިތަ ކުދިންނަށް ރަނގަޅު ބުރުންތެރިއަށް ދެއްވާނިއެވެ! އާމީން.

އިބްނުލް ޢަބްޖީ އާސާގެ ތާރީޚުގައި ލިޔުއްވާފައިވާކަމަށް ދިއްކޮޅު ވިސާލު ޙަމްދާ އާސާގެ ފޮތުގައި ގެންނަވާފައިވެއެވެ. ހުމަރު ބުނު ޙަބީބު ޙަމްޒާ އަންދަލުސް ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅަކީ ކޮބައިމާ ހުމަރުގެ ބޭފުޅެއް ކަލުގައިވާ ޙަބީބު ޙަމްޒާއައި، ސުލްތާން ސިފައިން ކުރެއްވިއެވެ. އާގެ ޢަލީބަގައި ޙަބީބު ޙަމްޒާ ވިދާޅުވި ބަސްތެރިކަމުގެ ވާހަކައިވެއެވެ. ތިމަންމެންނަށް އާރު ކުޑަކުދިންނެވެ. ތިމަންމެން ބައްޕާފުޅު ވަރަށް ދިރާއި ބައްޕާފުޅާ ސަލާމުކުރައްވާ އަލްވަދާޢު ކިޔުއްވަނެވެ. އެހެންވީ ބައްޕައަށް ދެންނެވުނެވެ. ބޭފުޅުން މިތަ ދޫކުރައްވަނީ ފޮނުވާ ބާރުކާގައެވެ. އަދި ތިޔަވަޑައިގަންނަވަނީ ބޭފުޅުންގެ ކަންތައްތައް މިހާރުވެސް ބަލާލާ ނުކުރައްވާށެވެ. އެއީގެ ޢާފިޔަތު ބައްޕާފުޅު ވިދާޅުވިއެވެ. ބައްދަލުން ކަމަށް އަހުރެން ދިޔަވަޑައިގަންނަވާ އެއްވެސް އެއްކޮށް އެކުދިންނަށް ދެއްވާނެ މިހާރު ކަމުގައި އަހުރެން ފޮނުވައިއެއް ނުގަންނަވާނެވެ. އަދި

އެކުދިންގެ ހައްޤުތަކުން އެކުދިން މަހްރޫމު ކުރައްވާނެ މިހާރު ކަމުގައިވެސް އަދުރުން ވެވަޑައިގެން ނުގަންނަވާލާށެވެ. އެކުދިންގެ ވަލީއުލްއަމްރުކަމުގައި އަދުރުން މި ހަމަޖައްސަވައިދޭ ޝަރީޢަތުގެ ކަންތައްތައް ބަލަހައްޓަވާ މާތް الله އެވެ.

އެކަށީގެން ހަވާލުކުރި ސަބަބަކާހުރެ ދުނިޔޭގައިވާ ވާރުތަކުން ޙަޤީގަތުގާ އެއްބަސްވެއް ގޮތަތަ ކުރެވޭއެވެ. އެއީ ތަޢުލީމުދިނުމުގެ ސަރުކާރުގެ އެކަށީގެންވުމުގެ ހިމާޔަތުގައިވާ މާތް الله އަށް ބިރުވެތިވުމެވެ. އަނބިކަނބަލުން ފޯރިމަތީ ބިންތީ އަބްދުލް މަލިކު ވިޔަފާރިކުރާ ގޮތުގައި ދުވަހު އަމާނާތްތަކުގެ އަމާނާތް ކުރާ އެކަށީގެންނެވުމުގެ ހިމާޔަތުގައިވާ މާތް الله އަށް ބިރުވެތިވުމާ ވަރަށްބޮޑު ގެޔަށް ވާރަދަނެވެ. އެގޮތުން އިބްނު ޢަބްދުލްބައްރު ރިވާކުރައްވާ ނަބަވީ ކުރެވިދާނެވެ. އާގައިވެއެވެ. މުޙައްމަދު ބުނު ޢަބްދުލްމަލިކު އެކަށީގެންނެވުމުގެ ދަރައިވާގޮތް ފޯރިމާ ބިންތާ ޢަބްދުލް މަލިކާއި އަމްދަނު ސަލާމު ކުރައްވަވައިވެއެވެ. ދަރައްޓަ ދަރިވަރައިގެންނަވާގޮތުގައި ފިރިކަލުން އުޅުމު އަމާނާތުގެ އަމާނާތްކުރާ ފަދަ ކަމެއް ހުއްޓުވަށްވީ؟ އެކަމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. އަދުރުން ދަރިވަރާވާ ގޮތުގައި އެކަށީގެން އަމާނާތުގެ އަމާނާތްކުރުގެ ބޭބަރަށް އެކަށީގެންނެވުމުގެ ހިމާޔަތުގައިވާ މާތް الله ގެ ބިރުވެރިކަމެވެ.

އިބްނި ސަޢުދު ވިދާޅުވިގައިވާ ކަމަށް ނަޤުލު ކުރެވިފައިވެއެވެ. އެކަށީގެންނެވުމުގެ އަމާނާތްކުރުގެ ފެށުނީ 101 ވަނަ އަހަރުގެ ރަޖަބުމަހުގެ ކުރީކަމުގައެވެ. ގޮތުގަނޑެކަން އަމާނާތްކުރުގެއި އެކަށީގެން 20 ދުވަސް ހަދުކުރެއްވިއެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލް ޢަޒީޒުގެ އެންދުރަގެ ވަގުތު:

ހިޝާމު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އަޅު ޙަސަނުލް ބަޞްރީއަށް، ޢުމަރު އަވަހާރަވުމުގެ ހަބަރު ލިބިވަޑައިގެންނެވުމުން ވިދާޅުވިއެވެ. މިސްކީނުންނަށް އެންމެ ރަނގަޅުމީހާ އެ އަވަހާރަވިއެވެ. އަދި އައްޖަބަރީގެ ރިވާޔަތެއްގައިވާގޮތުން ނަޒުރު ކުރެވިފައިވެއެވެ. ރަޖާ ބިނު އަބޫދަރްދާއިލާ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ޢުމަރުގެ އާލާސްކަންދުގެ ވަކިންބޮޑުކަން އިހުރާމުގެން ދިޔުމުން އަހަރެމެން ތިއްބަމު އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި ހުރީމެވެ. ފަރިސްވުމުން މަރުޢިދާރި ބޭނުވަނީ ޢުމަރުގެ އަރިހުގައި ބައިންދަވާ ޢުމަރު ކަމަކަށް އެދިވަޑައިގެންނެވިނަމަ ސަލާމުވާ އިންސާނުވަމަށް އޭނާއަށް ވިދާޅުވާ އަވަހާރަވުމާ ހުއްޓުމުވަރަކު ވަޢުދުވެގަތީ ވަޑައިގެންނެވީމެވެ. އިރުގެ އަރިހުކަށް ހަނދުވަރަށް ގޮތުގެ އިސްލާމްކަން އެރިހަނާ ޢަޒީޒުއްލިގެން ހަމަޖެހުނީވެސް ހެވިއްޖެވެ ބެއްލަވާލައްވައިރު މަރުޙަބާ ޢަޒްރާއީލު ކަޅުތެރޭގެ ބޭރުގައި ނިދިކޮށްލައްވާފައެވެ. ދޮން އަހުރެން އެނާގެ މަލަކުލްމައުތު ޢަޒްރާގެ ކާފަވާ، އެއްސެވިއެވެ. ޢަޒްރާޢީން ނުކުމެ ބޭރުގައި ނިދިކޮށްލާފައި ހިތަ ޢަޒްރާއީ ކަޅުގެންތޯއެވެ؟ މަލަކުލް ދުސްނޫމުއެވެ. ޢުމަރު ވިދާޅުވެގެންނެވެ. ވިދާޅުވިއެވެ. އާ މަލަކުލްއެވެ. އަހުރެންގެ ކަނޑުން ދޮރަން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. މާތް الله ގަންދެއްވައި ވިދާޅުވަމުވެ. އަހުރެންނަށް ބަރަކާ އެބަ ފެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އެބަހާ އިންސީނާއްޖޭނެވެ. އަދި ޖިންނިންނާއެވެ ނުލެއްޖެއެވެ. ދޮން އެއްޔަށް ވިދާޅުވުމުން އަހުރެން ބޭރަށް ނުކުންނަވަނީކަށް ޢުމަރު ހިނގާވާ ވިދާޅުވާނެ އަހުރެން އެއްސެވިއެވެ. تِلْكَ ٱلدَّارُ ٱلْأَخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ

لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي ٱلْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَٱلْعَٰقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ (القصص:
٨٣) މާނައީ: "އެއީ އާޚިރަތުގެ (ނިޢުމަތުގެ) ގޮވައްޗެވެ. އެގޮވަލި، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހައްވާފުނި، ބިމުގައި ބޮޑާވެގަތުމެއް އަދި ފަސާދަކުރުމެއް ވިޔަސް ނުކުރާ މީހުންނަށެވެ. އަދި ހެޔޮނިމުންވަނީ ތަޤްވާވެރިންނަށެވެ."

މަރްޙޫމު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ދެން އަހުރެން އެނބުރި އެކަލޭގެފާނުންގެ ގާތަށް ފެންނަވިއިރު އެކަލޭގެފާނުންވަނީ އަވަހާރަވެފައެވެ. މާތް ﷲ އެކަލޭގެފާނަށް ރަޙްމަތް ލައްވާށިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު އާދު އޮންނަވި ޒިބުލައަން ކުރިމަތިލައްވައިގެން އެއްއަޑުޖެހި އަނގަފުޅުމަތީ ބާއްވައި އަސްއަޑުޖެހި ދުރުތުރުމަތީގައި އަޑުއްވައިގެންނެވެ.

ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒުގެ މަޤާމު

އާދަގެ އުސޫލަކުން ބަލާއިރު ވެރިކަމަށް އެކަލޭގެފާނަށް ޙައްޤު ވެރިކަމެއްނުވެއެވެ. އެހެނީ އެކަލޭގެފާނަކީ، ޢަބްދުލް މަލިކުގެ ބޭބެއްކަމުންނެވެ. ސުލައިމާނު ބުން ޢަބްދުލް މަލިކު ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒަށް ވެރިކަން ދެއްވުމަށް ވަޞިއްޔަތް ކުރެއްވީއިރު، ސުލައިމާނު އެކަން ކުރައްވާފައިވަނީ ސުލައިމާނުގެ ކުރީގެ ވެރިންގެ ސުންނަތާއި ޚިލާފަށެވެ. އެހެންކަމުން ޢަބްދު ބުން ޢުބައިދު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް ވެރިކަން ލިބިވަޑައިގަތީ ނުޙައްޤުންނެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނުންގެ ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން އެކަލޭގެފާނު، ވެރިކަމުގެ ޙައްޤުދާރަކަށް ވެވަޑައިގެންފިއެވެ.

ޚުލަފާއުއްރާޝިދޫންގެ ތެރޭގައި ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ހިމަނުއްވަވައެވެ. އެއީ ޢަބޫބަކުރު، ޢުމަރު، ޢުޘްމާން، ޢަލީއްޔު އަދި ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުއެވެ.

އަދި ސުފްޔާނުއްޘައުރީ ވިދާޅުވާ ކަމުގައިވެއެވެ. ޚުލަފާއުއްރާޝިދޫން ފަސްކަލެވެ. އެއީ ޢަބޫބަކުރު، ޢުމަރު، ޢުޘްމާން، ޢަލީއްޔު އަދި ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުއެވެ.

ޙުއްޔަތު ބުން ޝުރައިޙު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އަހުރެންނަން ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު އެންމެ ވައްރަހުވަތި މަސައްކަތްތޮ ރަސްގަގަން ދުނިވަޑައިގެން ހުންނަވި، ނަމަވެސް، މަސައްކަތުގެ ސާމާނު ލިބިވަޑައިގެންނުވާ މަސައްކަތްތެރިޔަކާއެވެ. އެބަހީ: ވެރިކަމުގައި އެކަލޭގެފާނު ކުރިއަށް ވަޑައިގަންނަވަން ބޭނުންފުޅުވި ވަގުތުގައި އެކަލޭގެފާނާ އެހީތެރިވާނެ މީހުން ނެތް ވާހަކައެވެ. ނުވަތަ މަދުވާހަކައެވެ.

އެކަލޭގެފާނުގެ އެންމެބޮޑު ޢާދަވާތޮތެރިޔާވެސް އެކަލޭގެފާނަކީ ދާއިމާވެފައިވެސް ބޭރުފުށުގެ ދާއިރާގައި ބަލަހައްޓަވާ ލިބިވަޑައިގެންނުވާ މީހުންގެ ތެރެއިން ވާހަކައެވެ. އަވަހާރަވި ޚަބަރު ޢުމަރުންގެ ތަރުކާގެފާނަން ލިބިވަޑައިގެންފުމުން ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. އެބުރި ބާރުގާ އަވަހާރަވެއްޖެއެވެ.

ސަލްޠަނަތުގެޒަމާނުގައި ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު އަވަހާރަވުމަށް ކުރު މުއްދަތެއްގައި "އަލްޚަލީފާތުލްޢާދިލް ރާޝިދާ" އެއީގެ އެންމެފާ ސިފަތައް ކިޔުމުގައި ބަދަލުވެރިކަން، ބާރު، އިސްލާމްދީން އެއްގޮތް ފުރިހަމަކުރުމުގައި ތަޤްވާވެރި ކުރުއްވުން، އެ ވެރިކަމުގައި އިސްލާމްދީން

ޢަމަލީގޮތުން ޖެންނަތް ހުރި ވެރިކަމުގެ ވުޖޫދަށް ގެންނަވާ ދައްކަވާފައެވެ. އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް 2 އަހަރާ 4 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ. ދިގުމުއްދަތުތަކެއްގައި ނުކުރެވިފައިވާ އެތައްކަމެއް އެކަލޭގެފާނު ވަނީ ކުރު މުއްދަތެއްގައި ކުރައްވާ ދައްކަވާފައެވެ.

މާތް الله އެކަލޭގެފާނަށް ހެޔޮޖަޒާ ދެއްވާށިއެވެ. ސުވަރުގޭގެ ދާއިމީ ނިޢުމަތް ދެއްވާށިއެވެ! އާމީން.

ވަލީއްޔުލް ޢަހްދު ޔަޒީދު ބުން ޢަބްދުލްމަލިކަށް

ކުރެއްވި ވަޞިއްޔަތް

އެންމެފަހު ވަގުތުގައިވެސް އެކަލޭގެފާނު ހުންނެވީ މުސްލިމުންގެ ކަންތަކާއި ކަންބޮޑުވެ ވަޑައިގެންނެވެ. އެހެންކަމުން އާލާސްކަންފުޅުގައި އޮންނަވައިގެންވެސް މުސްލިމުންގެ މަޞްލަޙަތަށްޓަކައި އެކަލޭގެފާނުގެ ވަލީޢަހްދަން ވަޞިއްޔަތް ކުރައްވާ ސިޓީފުޅެއް ލިޔުއްވިއެވެ. އޭގައިވެއެވެ.

މާތް الله ގެ އަޅާ ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ފަރާތުން ޔަޒީދު ބުން ޢަބްދުލް މަލިކުގެ އަރިހަށް،

ކަލޭގެފާނަށް ސަލާމްހުރައްޗެވެ.

ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ފިޔަވާ ޙައްޤު އިލާހަކު ނުވާ މާތް الله އަށް އަހުރެން ޙަމްދު ކުރަމެވެ. އެއަށްފަހު ދަންނާށެވެ.

ދެން އަޅުގަނޑު މިސާލެއް މިލިޔުއްވައި، މަތީ އަޅުގަނޑުމެންނާއި ވަރަށް ގާތުގައި ވަނިކޮށެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އަޅުގަނޑުމެންނާއި ބަލާލު ކުރެއްވުން ވެރިކަމުގެ އެންމެހާ ކަންކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުއްލަވަންޖެހިވަޑައިގެންނެވީ މީހުންކަން އަޅުގަނޑު ހަނދާނެގަން ދެނެވަޑައިގެން ހުންނެވިމެވެ. ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ ފެށި ރަސޫލާގެ އެކަމުގައިވެސް އަޅުގަނޑުގެ ހިސާބު ބަލައިދޭނެއެވެ. ދެން އަޅުގަނޑުގެ ބަޔާނުކުރެއްވި ތަރައްޔަތު އެއްވެސްކަމެއް އެކަމާނުގެއަކަށް ސިފައެއް ކުރެއްވީން މިހެން ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ފަވާއިދު ނުގަންނަވާނެވެ. ދެން ޤާދިރު الله އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ދެއްކެވިނަމަ އަޅުގަނޑު ކާމިލުވެ ފުރިހަމަކަން ކަނޑަވަރުވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ އެއްކަލަ ހިލޭ ސާވަމިހިރަ ހުރިހާ ކަންތައް ކަނޑަވަރުވެ. އަދި ޤާދިރު الله އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ދެއްކެވިނަމަ، އަޅުގަނޑުމެންނާ ދިމާވާން ބޭނުމެއް ސަބަބުން އަޅުގަނޑުގެ ނަފްސު ހުރި ހަމަކަމެއް ބޭނުންކުރެއްވެ. އެކަމާނުގެ ޖީބަށް ބަރުދު އިލާހަކު ނުވާ ރަސޫލާނުގެ، އާޚިރަތުގެ ރަހުމަތުގެ ސަބަބުން ނަރަކައިން މިއަދާ ސަލާމަތް ކުރުއްވުން އަދި ދަންނަވަމުން އެކަމާނުގެ ތެރޭގައި ސިފަކުރާ މިންވަރު ކުރުއްވުން އަދިވެސް ދަންނަވަމެވެ.

ދެން ޤާދިރު الله އަށް ތަޤްވާވެރިވުމަށް ކަލޭއަށް ވަސިއްޔަތް ކުރައްވަމެވެ. އަދި ރައްކާތެރިވުން ޝަރުޢީ ހިމާޔަތެވެ. އަދި ދަންނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުގެ ފަރުން ކަލޭގެއަށްވެސް މަދު ދުވަސްކޮޅަކު ނޫނީ ދުނިޔެއަށް ވާޖިބުކަން ނޯވެން ކުރައްވައިގެން ހުންނަވާނެވެ. އެއަށްފަހު އެންމެ ކުރިއަށް ކަންތަކަށް ދެންދެންވެސް ދެކެވޭގެންވާ ހަބަރުވަންތަ

ރަސްކަލާނގެއާ ބައްދަލު ކުރައްވަން ޖެހިވަޑައިގަންނަވާށެކަން ޔަގީން ކުރައްވައިގެން ކަންތައްތައް ކުރައްވަމުން ގެންދަވާނެވެ. ވައްސަލާމް.

އަލްޚާތިމާ

ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުއާއި އަދި އެއިގެ ކުރީގެ ބައެއް ވެރިކަންތަކަށް ސިޔާސީ ނަޞީޙަތް:

ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒާއި، އަދި އެއިގެކުރިން ވެރިކަންކުރެއްވި ސުލައިމާނުން އާއި މިދެބޭފުޅުން ވެރިކަން ކުރައްވާފައިވަނީ ވަރަށް ކުރު މުއްދަތެއްގައެވެ. އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް 5 އަހަރެވެ. އެކަމަކު މިފަސްއަހަރަކީ އަމަލީގޮތުން ބަލާއިރު އެއިގެ ކުރީގެ ދެވެރިން ކަމުގައިވާ އަބްދުލްމަލިކާއި ވަލީދުގެ ވެރިކަމުގެ ތިރީސްއަހަރާ އެއްވަރު ފަސްއަހަރުގެ ގޮތުގައި އިލްމުވެރިން ފާހަގަކުރައްވާ ފަސްއަހަރެވެ. ސުލައިމާނުގެ ސިޔާސަތުގައި މަޢާކުރުމާއި "ވަރަޤް" ގެ ގޮތްތަށް ފާހަގަ ކުރެވިފައިވިނަމަވެސް ޙައްޖާޖު ބުން ޔޫސުފުގެ ސިޔާސަތުގެ ހަރުކަށި ސިޔާސަތެއް ގެންގުޅުއްވައިފައި ނުވާކަމާއި، އޭނާގެ ފަހުން ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ވެރިކަމަށް އިސްކުރެއްވުން އެއީ އޭނާގެ ސިޔާސަތުން ފާހަގަކޮށްލެވޭ ރަނގަޅު ޕޮއިންޓްތަކުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ މުހިއްމު ދެނުމާއެވެ. ހަމައެއާއެކު ޙައްޖާޖުގެ ސިޔާސަތަށް ތާއީދު ކުރައްވާ ވެރިންނާ އޭނާގެ ގާތްމީހުން ދުރުކުރައްވާ، ގެދުރިން ސިޔާސަތެއްގެ ބަޔަކާ ދައުލަތުގެ މަޖީ ވަޒީރުހަރާ ބަޔާންކުރުއްވުނުވެސް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެގޮތުން ޢިރާޤުގެ ވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ޙައްޖާޖު އިސްކުރެއްވި ބޭކަލަކު އަމަލާތުން

ވަކިކުރައްވާ ޔަޒީދު ބުން އަލްމުހައްލަބު ހިޔާ ބާކަތަކަން އުމަރާއު ދެއްވިއެވެ. އެކަމަކު ޤުތައިބާ ބުން މުސްލިމު ޚުރާސާނުގެ ވެރިކަމުގައި ކުރިންވެސް ހުންނެވިގޮތަށް ބެހެއްޓެވިއެވެ.

ސުލައިމާނުގެ ފުރަތަމަ އަމަލުތަކުގެތެރޭގައި ހިމެނޭ ހަޖުކަރި ސިޔާސަތު މުޅިން ދުރުކޮށްލުން ހިފެހެއްޓުމާއި ޙައްޖާޖުގެ ސިޔާސަތުން ބަދަލުކޮށް ދިޔައީ އެބަޔަކު ފުޅާކުރި ގަވާއިދު ކަނޑައެޅުމާއި ތަޢުލީމީ ތަރައްޤީއަށް ހޯދުމެވެ. ޙަޖްޖާޖުގެ ބޭފުޅުން ޚިލާފުވެރިކަން ނައްތާލުމަކީ ސުލައިމާނުގެ ޚާރިޖީ ސިޔާސަތުގެ ބަދަލުކުރުމާއި ވިސްނުމަކީ މަސްލަހަތުގެ ވެރިކަމުގައި ޤާނޫނުފުޅު އިސްލާމީ ބޭފުޅު ވަސީލަކުން އަލްޙަޖްޖާޖް ބުން ޔޫސުފުގެ ހިތްޕުޅުގައި މުސްލިމުންނަށް ކުރި ޙަރަކާތް ދަރުބާރުން ޚިލާފުން ޙަޖްޖާޖުގެ ވެރިކަމުން އަދި ކުއްލި ބަދަލުތަކުގެ ސަބަބުން އިސްލާމީ ދައުލަތުން މަޤާމުތަށް އަބުދިރާޖު ދަރުބާރުގެ ތެރެއިން ނެރުއްވިއެވެ. ހަމައެހެން ސުލައިމާނުވެސް އަމާނަތްތެރިއެވެ. ސުލައިމާނު ވެރިކަން ކުރެއްވީ ގާތްގަނޑަކަށް ތިން އަހަރުއެވެ.

ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ދަރުބާރާއި ދަރުމަވަންތަ ކުރީގެ ވެރިންގެ ސިޔާސަތާއި ސުލައިމާނުގެ ސިޔާސަތު ތަފާތުވި މައިގަނޑު ފާޅުވެރިކަމާ ކުރީގެ ހުކުމާއި ގޮތްތަކާ ކުރިއެރުވުމަށް ގެނައި ބަދަލުތަކުގެ އަހިސްފައިވާ ތަފާތުތަކެވެ، އެބަޔަކުން ފާޅުކުރި އުސޫލުގެ ގޮތުން ބަރަކާތް ކުރައްވަމުން މަސައްކަތްތަކެއް ކުރައްވައެވެ.

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ވެރިކަމަށް އިސްކުރައްވަމުން،
ކުރައްވާ މަޝްވަރާތަކެއް ވިސްނާލައިރު އެކަމަކީ މަޤްބޫލު ފުރިހަމަ

ކުރެއްވުމުގައި ޢާއިލާގެ ބޭފުޅުންނަށް އިތުބާރު ނުކުރައްވާކަމަށް ވިސްނެއެވެ.
އެއީ އުމަވިއްޔަތުގެ ކަންތައްތައް ޙަވާލުކުރެއްވީ ޢާއިލާގެ ބޭފުޅެއްކަމުގައި
ނުހިމެނޭ އެހެނަކު އެކަށީގެންވާ އިންތިޚާބުކުރެއްވި ވަޒީރުއެއްކަމަށްވާ ރިޝްދީ
ޢާއިލާގެ ޚަލީފާ ބުނު ޢަބްދުލްމަލިކުއެވެ. އެއީގެ ފަހުގެ ވަޒީރު ޙާރިޘާއަށް
ޤަބޫލުކުރެއްވީ ސުލައިމާނުގެ މި އިންތިޚާބުގެ ފުރުސަތެވެ. ޚަލީފާ ޢަލީ
އުފަލުވެރިކަމާ އެކުގައި ޤަބޫލުފުޅު ކުރެއްވުމުގައި ވަރަށް ކާމިލުވާ
ބޭފުޅެއްކަމެވެ. ޢަލީ އެކަށީގެންވާ ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒުގެ
ސިޔާސަތަށް ތާއީދު ކުރައްވާ ބޭފުޅަކަށްވެވަޑައިގަންނަވާފައިވާ އިޖުރާތު
އުފަލުވެރިކަމާ ޤަބޫލުފުޅު ކުރެއްވުމުގައި ބާރުގަދަ ޢަސްކަރީ ބާރުއޮތްގެ
ފަރާތްގެ ގޮތުންވެސް ފުރަތަމަ ކުރީގެ ފަރާވާ ބޭފުޅެކެވެ. އެހެންކަމުން
ސިޔާސަތާ ޢަދުލުވެރިވާ ގޮވާލުން ޚަލީފާ ފުރިހަމަވެގެން ފަރާތްގައި
އުފަލުވެރިކަމާ ޤަބޫލުފުޅު ކުރެއްވުމުގައި ގަދަފަދަ ބާރުވެރި ބޭފުޅެއްގެ
ގޮތުގައެވެ. ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒުގެ ނަސްލުގެ ހުރިހާ ކުރެއްވުމުގެ
ކުރިން ފަރާތުގެ ޢާއިލާގެ ބޭފުޅުންތަކާ ބައިޢަތު ހިއްފެވިއެވެ.
އެއީގެ ފަހުން ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ނަސްލުގެ ހުރިހާ ކުރެއްވުމުން
ފަރާތުގެ ޢާއިލާގެ ބައެއް ބޭފުޅުން އެބައިޢަތަށް އިންކާރު ކުރެއްވުމުން
ބާރުގެ ބޭނުންކުރައްވާފަދަކަމުގެ އިންޒާރު ޚަލީފާ އެމީހުންނަށް ދެއްވިއެވެ.
އެހެންކަމުން އެމީހުންނަށް ޖެހުނީ ބައިޢަތު ހިފުމަށް އަދާކުރެއްވުމަށެވެ.

ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ފަރާތުގައި

އިސްލާމީ ދީނުގެ ޝަރީޢަތްގެ ފަރާތް އެކަށީގެންވާ އެންމެ ޢަދުލުވެރި

އިސްލާމްދީނާ ފަރާތުގައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. ތަރުތީބު ސިޔާސަތު ހަރުދަނާ
ކުރެއްވުމަކަށެވެ. އެކަށީގެންވާ އިސްލާމީ ފަރާތަކަށް ފަރާތުގައި ފުރިހަމަ

ޖާއިލާގެ ބޭފުޅުންނަށްވެސް އިސްލާމްދީނާ ހިލާފުކަމެއް ކޮށްދެއްވި ބޭކަލެއްނޫނެވެ. އެހެންކަމުން ޖާއިލާއަށް ލިބުމުންދިޔަ ހުއްޖަ އިޝާރަތްތައް ކަނޑުއްވަވާލެއްވިއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ދެވިފައިވާ ރައްދު ނޫންކަމަށް ދެކިވަޑައިގެން ހިތަމައްވެސް ބާޠިލް ކުރެއްވިއެވެ. ޖާއިލާގެ ހާލަތަ ގުޅުންނަށް ދުރޫ މުސާރަކޮޅުވެސް އުވާލައްވައިފިއެވެ. އެއީ އުއްމަތުގެ އެއްބައިވަންތަކަން ރައްކާތެރިކޮށްދިނީ ސިފައިންގެ ބާރުތައް ނޫންކަމާ އެކަން ހިމާޔަތްކޮށްދިނީ ދީނީ އުޚުއްވަތުކަން، ޔަޤީންކުރައްވައިގެން އެގޮތަށް ކުރިއަށް ވަޒަށިގެންނުވީޔާ. އެހެންކަމުން މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ މިންވަރު ހަމަހަމަވެގެންވާ ބަރާބަރުކަމެއް ލިބިގެންވީ މުޖްތަމަޢެއް އުފެއްދެވިއެވެ. ޢަރަބިންނާ އަޖަމީން މީހުން އެއްވަރުކަމުގައި ދޭތެ ތަފާތުކުރިގެން ދިޔައެވެ. ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު މިއާ ސިޔާސަތުގެ މުސާވާތާ މަރުކަޒީ ޚުލަފާއުގެ ބާރުދަށް ދުވަސްކޮޅުގައި ނޫނެވެ. ބަރަކަތުވީ ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ހުދު އަމިއްލަފުޅަށް އަދި އެއީގެ ކުރިން އެކަންކަން އެއްވެސް ވެރިއަކު ބައްލަވާ ނުދެއްވާ ވަރަށް އެކަލޭގެފާނުން، އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރިންގެ ކަންތައްތައް ބައްލަވާ ހައްދަވާކަމެވެ. އަސްލުކޮށްދެން ވެރިން އިސްކަންދެއްވުމުގައި ކުރީގެ ތަޢުލީމުތަކާ، ހިލާފަށް ހަރުކަށިކޮށް ފާހަގަކުރެވޫ މިސްކީނުން ވެރިންނަށް އިސްތަޢުފާ ނުހަރަދަވާފައެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ބައްލަވާކަން ކަހަލަވެރި މަޤާމާއިރީ އަދި ކަމަށް އެކަށީގެންވާ މީހުންނަނެވެ.

ހިޖުރައިން 101 ވަނަ އަހަރު ޢުމަރު ބުން ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އަވަހާރަވުމާ ގުޅިގެން ދެން ޚިލާފަތަށް އިސްވެވަޑައިގަތީ ޔަޒީދު ބުން ޢަބްދުލްމަލިކެވެ. ޚިލާފަތަށް އިސްވެ ވަޑައިގަތުމުން ޢުމަރު ބުން

އަބްދުލްއަޒީޒުގެ ސިޔާސަތާމެދު ނުރުހުންފާޅުކުރައްވަން ފެއްޓެވިއެވެ. މަސައްކަތްފުޅު ކުރެއްވީ އުމަރު ބިން އަބްދުލް އަޒީޒުގެ ކުރީގެ ވެރިންގެ ސިޔާސަތަށް އެނބުރިލައިގެންނެވުމަށެވެ. އަދި މިހަރުކަނި ސިޔާސަތަކީ ޔަޒީދުގެ ވެސް އުސޫލުކަމަށް ވެގެން ދިޔައެވެ.

އުމަރު ބިން އަބްދުލްއަޒީޒަށްފަހު އުމަވީންގެ ވެރިކަން:

މިހާތަނަށް އައިއިރު އަޅުގަނޑުގެ މިލިޔުމުގެ ކިޔުންތެރިންގެ ހިތްގައި އުފެދިފައިވާނެ އެއްސުވާލަކީ އުމަރު ބިން އަބްދުލްއަޒީޒަށްފަހު ދެން އިސްލާމީ ވެރިކަމަށް ވީގޮތްތަކާމެދު އުފެދޭ ސުވާލުކަމެވެ. ޔަޒީދުގެ ވެރިކަމުގައިވެސް އަދުލު އިންސާފުގައި، އާންމު ރައްޔިތުންނަށް ކަމުދާގޮތުން ހުރީ ހަމައެގޮތަށް ބާވައެވެ؟ ނުވަތަ އެއަށްވުރެވެސް ރަނގަޅުވެގެން ދިޔަބާއެވެ؟ ނޫނީ އުމަރު ބިން އަބްދުލްއަޒީޒުގެ ވެރިކަމަށްވުރެ ކުރިޔަށް ޔަޒީދުގެ ވެރިކަން ދިޔައީބާއެވެ. ސުވާލުކުރެވޭނެވެ. އުމަރު ބިން އަބްދުލްއަޒީޒަށްފަހު ވެރިކަން އައީ ކުރީގެ ގޮތަށް އެނބުރިގެން ދިޔައީއެވެ. ޔަޒީދު ބިން އަބްދުލްމަލިކުގެ ވެރިކަމެވެ. ހިޝާމްގެ ވެރިކަމުގައި އަސްލަކާވެސް، ކުރިން ހަމައަކަށް އެޅުއްވައިވާ ނަސޭހަތް ހަމަނުޖެހުންތައް އުފެދި އަރައިގެން ދިޔައެވެ. ބަރުބަރީންނަށް އިރާނީ ނަސަރުކަން ބައްލަވަމުން ގެންދެވުނެވެ. މިސުރު މިޒުންނަށް ލިބުމުން އައި ވަރަށްގިނަ ޖިޒްޔާއަށް އުވާލެއްވިއެވެ. ސަރުކާރުގެ ޚަޒާނާ ބޮޑުކޮށްލުމުގެ ކަންތައްތައް ދިރުވާލުވެގެން ދިޔައެވެ. އެދުވަސްވަރުވެސް އުމަރު ބިން އަބްދުލް އަޒީޒުގެ ހަނގުރާމަތަކުން އާންމުންގެ ދޮޅާގައި ފާހަގަކުރެވުމުން ދިޔައެވެ. އެމީހުންގެ ނަފްރަތުކަން ވެފައިވަނީ "ބަނީއުމައްޔާގެ ސިޔާސަތު

އަލުން އަނބުރާ ނުގެނައުމަށް ގޮވާލުމުވެ." އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުގައި އަންހެނާވެސް ޖާހިލީގޮތްތަކަށް ފޮތުރިގެން ދިޔައީއެވެ. އެއީގެ ވަކިތަކެއް އެ މުޖުތަމަޢުގައި ބާރުގަދަކުރަނީއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް ފަހު އިސްލާމްވަޒެއިގައި ޚިލާފާއި، އަދި އެއީގެ ފަހުގެ ޚިލާފައިން އުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ދޫކޮށްލެއްވި (އުމަވިއްޔާގެ ނަސަބުގައި) ހުސްމަތަންތަކުން ފުރާޅުއްވުމަށް އެ ޚިލާފައިން ތިއްބެވި ވަރަށް ބޮޑަށް ދެހިވެތިވެވަޑައިގެންނެވެ.

އެ އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުގައި މަޤާމުކުރުންތައް

ހެއްދުވަސަހައްޤާގެސް "ތަރަވީ" ގެ ގޮތުތައް އުފެދި ކުރިއަށްދިޔައީއެވެ. މިފަދަ ކަންކަމުގައި ފާހަގަކޮށްލެވޭ ބައިގަނޑެއް މުޖުތަމަޢުން ފެނިގެން ދިޔައީއެވެ. މުދަރިސުންވެގެން ދިޔައީއެވެ. މަޤާމުކުރުމާއި "ތަރަވީ" ގެ ވަޒީފާތަކަށް އިތުރު ވެގެން ދިޔައީއެވެ. މާއްދީއްޔަތަށް ހިތްވަރު ލިބުމުގެ ބާރުގަދަވެގެން ދިޔައީއެވެ. އެހެންގޮސް ޢިލްމީކަމާއި ހެޔޮ ޢަމަލު ވެފައިވާ ނުބި ފަނާވެ ދިޔުމާއި ކައިރިވެފައެވެ. އުއްމަތަން ހިރިޔަން ދުވެން ފެނި ޚުދު އަދި އަނގާރީ ގޮތުން ވެއްޖެމަކާއި ދިމާއަށެވެ. الله އާދޭދު އަސްނަސްނެޖާ ގުޅުން ވަނީ ނިކަމެތި ވެފައެވެ. އުއްމަތަށް މިފަދަ މަގަކުން އެޖުމަލި އެއްއްމަތަކަށް ލިބޭ ނުހަނު ބޮޑު ގެއްލުމުކެވެ. އެއާނުލައި ސަމާލު ރިސާލަތުގެ ވެރި އުއްމަތަކަށް ދުލިހެދުން ލިބިގެން ނުވާފަދަ ބޮޑުގެއްލުމެއްކަން ކަނޑަވަރެވެ.

ބޮޑު އިސްލާމީ ވެރިކަމުގެ އުދަރުހުން ކުރިން ނަސްރަނިވުނު "ތަރަވީ" ގެ ގޮތުގައި ފެންނަން ފެށިއެވެ. ހިލާފަތުގެ ތަރުއިން ފެންނަން ފެށި ކަމަކަށްވުން ބާރުގަދަ އާއިވަރުއްގައި، އެކަން ފެތުރުމުންދާން ފެށިއެވެ. ސަރުކާރުން އެކަން ހުއްޓުވާން ބޭނުންވިޔަސް އެކަން ހުއްޓާލެވޭފަދަ ބާރެއް އެއިރަކު ސަރުކާރަކު ނެތެވެ. އެއީ އެއިރު ސަރުކާރު

ހިންގަވަން ތިއްބެވި ވެރިންނަށް އެކަމާ ކުރިމަތިލުމުގެ ޤާބިލިއްޔަތާއި ކުޅަދާނަކަން ލިބިވަޑައިގަންނަވައި ނުވާތީއެވެ. އެ ޤާބިލިއްޔަތާއި ކުޅަދާނަކަމަކީ ވަރުގަދަ އީމާންކަމެވެ. ތާރީޚު ދިރުއްކުރާކަމެވެ. އިސްލާމީ ރިވެތި އަޚްލާޤެވެ. ބައެއްގެ މައްޗަށް އެބައެއްގެ ހިތްތަކުގައި ޝުޢޫރުތަކަށް ވެރިވެގެންނުން އިސްލާމީ އިޚްލާޞްތެރި ދަޢުވަތެވެ. އެބައިމީހުންނަކީ އެ މުޖުތަމަޢުގެ ތެރޭގައި މަޤާމުތަކާއި "ތަރައްޤީ" އަދި ނުފޫޒުމަތީތަކުގެ ތެރޭގައި އުޅުމުގެ ސަބަބުން އިސްލާމީ ރިވެތި އަޚްލާޤު ހަނދާންނެތިގެންދާ އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކުގައި ރަނގަޅު ތަރުބިއްޔަތުގެ ތަރުބިއްޔަތަކުން ކުރުވި އިސްލާމްގެ މަގަން އެދުވަސްވަރުގައިވެސް ބައިގަނޑެވެ.

މިދަންނެވި ވަގުތަކީ އިސްލާމީ އުއްމަތަށް ކުރިމަތިވި، ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ދަތިނެވަގުތެވެ. އިސްލާމީ ތަނަވަސް އުއްމަތް ބައިބައިވެ އެދުއްތަތުގެ ތަނަވަސްކަން ކުޑަވެގެން ހިނގައިދާކަމުގެ ބިރު ހިފާފައިވާ ވަގުތެވެ. އެއީ ސިޔާސީ ޚިލާފުތަކާއި އިޤްތިޞާދީ އަސްނަރުން ދިމާ ބަދަލުތަކާއި ސަޤާފީންނެވެ. އެހެން އުއްމަތްތަކުގެ ހިތްތަކަށް އީމާންކަން ވަށައިލި އެކަން ހަރުދަނާ ކުރުމަކީ ގަސްތުރަކަށް ނޫނެވެ. އަދި ހަމަ ބައެއްގެ ތެރެއިން އީމާންކަން ނެތިގެއްޖެ ހިނގައިދާއިރު އެކަން އަނބުރާގެނައުމަކީ ފަސޭހަ ވަރަށް ނާދިރު ކަމެކެވެ. ކުރީގެ އުއްމަތްތަކާއި ދީންތަކުގެ ތާރީޚް ހުރިހާ ދުވަހަކު ހަމަ މިގޮތަށެވެ. އީމާންކަމުގައި އުއްމަތް ގާއިމުވެފައިވާ އަނެއްކާ ހުރިހާ އެއްޗެހި އެއްބަސްވެގެން ދީނުގެ މިތިރާކުތަކުވެ. އަދި اللّٰه ގާ ގުޅުން ކަނޑައެޅިގެން އެހެނިހެން ހުރިހާ ވަޅާމަތަކާ، އެ އުއްމަތުގެ ގޮތްތެރި ދެއްވެ. ދުން ކުރީގެ ސިޔާސަތަކުން އަނބުރާ ނިކުތީއެވެ. އަދި އެއިމާންކަމުގައި އަނބުރާއެއް ނުގެނެވޭނެއެވެ. އަދި ހަމަ

އުޅުނުވުސް ބަރަހަގައި ނުކުރެވެއެވެ. އަދި އެހާބަދުން އިސްލާމްދީނި
މުސްލިމުންގެ ހިތްތި މަސައްކަތްތަކުގައިވެސް ވަރާ އެއްވެ ބާރަކުގެން
ހިނގައިދާނެއެވެ. ޤުރުއާނާގެ ތަރުތީބު ދެއްކުމަކާއި، އިސްލާމާގެ މަޤްޞަދުތަކަށް
މިކަން ތަރުކައްބަތުދެއްވެ. އިމާންކަމުގެ އެދާދު މަޤްޞަދުތަކަށް އެއިގެ މަތިވެރި
މިތާލުތަކަށް ނަސޭހަ ސިފަތައް އަދި އަޚްލާޤީތަރުކީބު ރާސްތާގެ ތަރުއީން
ފުންނަންހުރި މިތާލުތަކެކެވެ. ތަދުއިރުން الله އަށް ޝުކުރުކުރުމެވެ.
އެކަލާނގެއާމުދު ޙަޟްރަތަކަން އާތުމެވެ. الله ގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރުމާ
ޝަހީދުވުމުގެވެ. ހަލާ ނަފްސުން އެއްކިބާވެ ހުރުމެވެ. ދުނިޔާގެ
ޖީނާތުތަކުކަން ހެއްލިގެން ނުދިޔުމެވެ. ސިފަތަކުގެ ލިބިގަތުމަން
ޝަކުރުވެރިވުމެވެ. ނަފްސުގައި ހުސްދުއްތަކުރިވުމެވެ. ދެމާކުރުމުން ފަރްޟުތަކާއި
އަރާމު ލިބިގަތުމެވެ. އެހީއަން ބާނުންވެފައިވާ މިހުންނަން އެގޮތްތަކުމާއި
ހިތްހެދުކަން ފަރުވުމެވެ. ކަންކަމުގައި އެހެންމިހުންނަން އިސްކަންދިނުމެވެ.
އަދި އެންމެފަހު ވަރުގަދަ އިމާންކަމުއްގެ ނަތީޖާގެތުރުގައި ހިފޭ އެއްކާ
ކަންކަމެވެ. އެއީ ނުބައިވަތްގެ ހަދިޔާއެވެ. އެއީ ތަރުހީބުގައި،
އެންމެފަހަރުކަން، ދުނިޔެ ބާއްޖަވެރި ކުރެއްވި އެގޮތަ ދެވަނައެއްޗާ
އެންމެފަހުގެ ނަސޭހަ ޝަރުޢީއައްޙަމުގެ އަސަރުކަން ކަހަވަރުވެ. އެންމެފަހުގެ
ނުބައިވަތް އަދި ބަރަކާތުގެ މުއުޖިޒާ ޝަރުޢީއައްޙަމު ހަދިޔާކުރުއްވި
އިމާންކަމުގެ މިމާނާ މާނަން އުއްމަތުއްގެ ބަރަކާތްވެއްޖެނަމަ އެ އުއްމަތުއްގެ
ކާމިޔާބު، ބަރަކާތްތެރިކަން ނަގާފައިވިއްޔެވެ. ފަހިކުރެވިދިޔައިއެވެ.
އެކަންވެއްޖެނަމަ ދުނިޔާ އެއްކަމަ އިމާންކަން އަދުން ގެންވިދާނަކަމުގެ
އުއްމިދެއް ނުހުންނާނެއެވެ. އެކަމަކު އިމާންކަން ނިކަދިއުމުގެ ކުރިން އެކަން
އާކާރު ހަރުދަނާ ކުރުމަކީ އަދި ބައްކާތެރިކަން ބަލަހައްޓަމުލަކީ އެކަކިގެންވާ

ކަމެކެވެ. އަދި ފަސޭހަވެސް ކަމެކެވެ. އެކަމަކު މުސްލިމުންގެ އިޖްތިމާޢީ މަސައްކަތްތަކުންނެވެ. الله ގެ މަގުގައި ވެވޭ ޤުރުބާނީތަކުންނެވެ.

ޝަރުޢުކުރެއްވީ. އިސްލާމީ އުއްމަތް ކުރިއަރަން ދިޔުމުގައި އެއިގެ މިސްރާބު ބަދަލުވެގެންދަން ޖާހާފަދަ ކަންތައްތަކާއި ކުރިމަތިލާންޖެހުނެވެ. الله އެބަޔަކަށް ހެޔޮވިސްނުމާއި ފިކުރުދެއްވުމުގެ މިހުންނަން އެކަންކަން ވިސްނުނެވެ. އަދި ޙިކްމަތްތެރިކަމާއި އިސްލާމީ ދަޢުވަތުގެ ތަރުތީބުން އެބައިމީހުންނަށް އިތުރުކޮށް ކުރައްވުނެވެ. ބާރުން ކުރިމަތިވެދާނެ ބިރުވެރި ކަމަކަށްވުރެ އެމެރިކާގެ ނުރައްކާތެރިކަން ބޮޑުތަކާ ކުރުމުގައި އެމީހުންނަށް ވިސްނުނެވެ. ސިޔާސީ ނުރައްކާތަކަށްވުރެ ނިޢުމަތްތަކަށް އިސްލާހު ކުރުވި މަޖާކުރުމާއި "ތަރައްޤީ" ގެ ބިރުވެރިކަން މާބޮޑުކަމުގައި އެމީހުންނަށް ހަދާންކުރުވުނެވެ. އެއިގެ ނަތީޖާއަކަށް ވެގެންދަނީ އަޚްލާޤީ އަދި ރޫޙީ ފަސާދަ މުޖުތަމަޢުގައި ފެތުރުމާއި ވުމެވެ. ހަރަކާތްތެރިވުން ހުއްޓިއްޖެވެ. ދުނިޔަވީ ތަޢުލީމު މައިދާންތަކުގައި އެއްބަޔަކު އަސާސްތަކެއް ވަރުގަދަކުރުމެވެ. އުއްމަތުގެ މިފަދަ ކަންކަމުގައި ބައްދަލުވަނިކޮށް ޒުވާނުން ކުރީގެ ހަމައެކަނި ކުރިމަގު ފަހިވާ އުއްމަތުތަކާ އެއްފަދައިން އެ އުއްމަތުވެސް ހަމަކަށް ނުކު ދުރުކުރުމާ ކަމެއްނުވެއެވެ.

މިކުރިމަތިވެދާނެ ނުރައްކަލުގެ ކިރިޔާ ރަސޫލާވަނީ އުއްމަތަށް ޚަބަރު ދެއްވަވާ އެކަމަށް އިންޒާރު ކުރައްވާފައެވެ. އިމާމު މުސްލިމު އާދާގެ މަޝްހޫރު ހަދީޘް ޘައުބާނު ރިވާކުރި ވާހަކަ ސަނަދުގައި ބައިގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. ނިކިތި ރަސޫލާ ބަޔާނީ ކުރެއްވިއެވެ. "އަހަރެން ތިޔަބައިމީހުން ފަޅުފުދާނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަކަށް ބިރުގަދަ ނުގެންނަވެ. އެކަންފުރަކު އަހަރެން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް

ބިރުވެރިވެވަޑައިގަންނަވާކަން ކަށަވަރީ ކުރީގެ އުއްމަތްތަކަށް ތަނަވަސްވެ ދުއްސަނިވެގެން ދިޔަފަދައިން ތިޔަބައިމީހުންވެސް ތަނަވަސްވެ ދުއްސަނިވެގެން ހިނގައިދާނީއެވެ. ފަހެ އެހިނދު ކުރީގެ އުއްމަތްތައް އެކަންކަމުގައި ވާދަވެރިވި ފަދައިން ތިޔަބައިމީހުންވެސް އެ ދުތަޖާހުރި އެކަކު އަށްކަކަށް ވާދަވެރިވާނެއެވެ. އެތަނަވަސްކަމާއި، އުދުހާތައް، ކުރީގެ މިސްތަކުކަން ހާލުކާތްފިޔަވައިން ތިޔަބައިމީހުންވެސް ހާލުކާތްފާޅުނީއެވެ.” އުމަވީ ވެރިކަމުގައި މިކަން މިގޮތަށް ވެފައި ވަނީކޮން އިހުސާސްތެރި މުސްލިމުންނަކާއި ތަދުވެވަޑައިގަންނަވިއެވެ. އެމީހުންގެ ހުރިހާ ބަރަކާތްއެއް އެގަދަދަފަދަ އޮޅިވަރުގަ ކުރިމަތިލާއޮތުވިއެވެ. އެ މާއްދީއްޔަތުގެ އޮޅިވަރުގައި ދިޔުމުން، އެ ދުނިޔަވީން، ގިނަބަޔަކު ހުއްޓިވިއެވެ. އެކަމަކު އެ ދުނިޔަވީނިނަށްވެސް އަސްރުއްކާތީ އޮޅިވަރު މިޔަން ހުއްޓާފާލަން ކުޅަދާނައަށް ނުވިއެވެ. އެހެންނަކަމަކު އެއޮޅިވަރުގެ ބާރުވިން ތަސްކުރުފިރުވެ. އެމީހުންގެ ވާހަކަ އަދުހާ އެބައިމީހުންގެ ދަރުވަތްގެ އަސްރަރު ފޯރި ކުރުމުގެ ސަރާމަތްތިއެވެ. ސްޕާކެއް އެބައިމީހުންގެ މާތްކަމަކީ އިސްލާމްދީން ހަނދާންނަށްތާތާ ކަމުގައްދުތުވެ. އަދި ތިރީހާވެސް އެބައިމީހުންގެ އެރިވުމި ހަނދާންތަކު ޖާހިލުގެން ދިޔަކަންދާނުކަން ކަނަވަރުވެ. އެ މުސްލިމުންނަކީ އިސްލާމީ ވެރިކަމުގެ ތަޖުމީ ކަން ތަމަނާތަކެއް، އެމީހުންގެ އިބްތިދާ މަސައްކަތަ ކުރަމުން އަހި ބައްކެވެ. އެއިގެތެރިއިން ކަންމަ މިހަނީ ތޮރިން ޖާހަޔަކަށްޖައިވާ މިހަނީސްނަވެ. އަދި އެއިގެތެރިއިން ކަންމަ މިހަނީ ޖާހަޔަކަށްތަވެ މަސައްކަތްތަކާއި، އިސްލާމީ ދަރުވަތްތަކާއި ޖިހާދުގެ ނަތީޖާ މަސްދޫހުރެ ބަރަކާތްތެރިވުޖައިވާ މިހަނީސްނަވެ. އެހެންނަކަމަކު ތާޅިބުންގެ ތެރެއިން

ފާހަގަކޮށްލެވޭ ޖަމާޢަތެއްގެ ބަޔަކު މަޝްހޫރުވެ އެމީރުންގެ މަސައްކަތްތައް
މިރޮނގުގައި ތަފްޞީލްކޮށް ފިކުރުކުރެވިފައިވާކަން ކަރަވަރެވެ.

ފިހުރިސްތު

ތަމްހީދު 01

މުޤައްދިމާ 02

ފެނިކަމަށް އިސްލާހުތަކެއް ގެންނަން ބޭނުންވެފައިވީނަމަވެސް
އެކަމުގައި ހުރި ބައެއް ދަތިތައް 09

ނަމާއި ނަސޭހަތް އަދި އުފެންވެވަޑައިގަތުން 10

ތަޢުލީމާއި ތަރުބިއްޔަތު 11

ކައިވެނި ބައްލަވައިގަތުން 14

މަރީނާގެ ގަވަރުނަރުކަން 15

މަރީނާގެ ވެރިކަމުގައި ކުރެއްވި ބައެއް މުހިއްމު ކަންތައްތައް 16

މަޝްވަރާ މަޖްލީސް 16

ދައުލަތުގެ ޚަޒާނާ ބެލެހެއްޓެވުން ހަރުދަނާ ކުރެއްވުން 17

ޤާނޫނީ ރަސޫލާގެ މިސްކިތު ބިނާކުރެއްވުމާއި އަދި އިތުރު
މިސްކިތްތައް އިމާރަތްކުރެއްވުން 18

މަގުތައް ރަނގަޅުކުރެއްވުމާއި ބީރުން ލިބޭ އިތުރު މަގުތައް
ފަހިކޮށްދެއްވުން 19

އިތުރު ބަޔާންތައް 19

މަރީނާގެ ވެރިކަމުން ވަކިވެވަޑައިގެންނެވުން 21

ސުލްޠާން ބުނު ޢަބްދުލް މަލިކާ އަދި ޢުމަރު 26

ޚަލީފާކަމަށް އިސްތުކުރެއްވުން 32

ވެރިކަމާއި ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުން 36

ވެރިކަމާ ހަވާލުވެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު ދެއްވި ރިޔާސީ ތަޤްރީރު 37

އާ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ހާމަކުރެއްވުން 39

ދައުލަތުގެ ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސުމާއި ގެންނަވި ސިޔާސީ
އިސްލާހުތައް 41

އުމަވީންގެ ރައްދު ޢުމަރު 52

ބަނޫ އުމައްޔާގެ ބޮޑުބޮޑުން ޢުމަރަށް އިންޒާރުދެއްވުން 56

ޚާއިލާގެ ހަސްހުންބޮޑުބޮޑުން ގެދުވެރިކުރެއްވުން 59

މަޝްވަރާ ކުރެއްވުން 61

މުޙައްމަދު ބުނު ކަޢުބު އަލްޤުރަޒީ 63

އަލްޙަސަނުލް ބަޞަރީ 64

ޠާވޫސް ބުނު ކައިސާން 64

ސާލިމް ބުނު ޢަބްދުﷲ ބުނި ޢުމަރު 65

ޢަބްދުﷲ ބުނުލް އަރްޤަމް 67

ޚާލިދު ބުނު މަޢުދާން 68

ޖާރުދުލް ޢަބްދީ 68

ސާލިމުއް ސިންދީ 68

ސާލިމު މަވްލާ މުޙައްމަދު ބުނު ކަޢުބު 69

އުކަޔާގެ ޚާރިޖުންގެ ވަޒީރުންނާއި އަދި ޖަލީސުން 69

ޚާއްމު ރައްޔިތުންގެ އަޚްލާޤަށް ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ދެއްކެވި
އަސަރުކުރެއްވި 80

އުކަޔާގެ ޚާރިޖުންގެ ބަޣާވާތް ސިޔާސީ ފިކުރުތައް 83

ޢުމަރުބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އުކަޔާގެ ޚާރިޖުންގެ އެކުވެރިންނަށް ބައްސަވައި
ނަސޫހާ 89

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޢައްޔަން ކުރެއްވި ވެރިން 94

ވެރިންނާއި ޤާޟީން ޢައްޔަންކުރެއްވުން 67

އުމަރު ބިން އަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ވެރިކަމާދުރު އުމަވީން

ދުކަވަޅައިގެންނުވިގޮތް 99

އުމައްޔަތުގެ ދަރިކޮޅާދުރު އުމަރު ދުކަވަޅައިގެންނުވިގޮތް 102

1- ފުރަތަމަ މަރްޙަލާ 103

2- ވަނަ މަރްޙަލާ 109

3- ތިންވަނަ މަރްޙަލާ 110

އުމަރު ބިން އަބްދުލްޢަޒީޒާއި ޔަޒީދު ބިން ހިޝާމް އައްޝަފާޢީ 112

ޚާޒިނުގެ ކުރިން ޔަޒީދު ބިން ހިޝާމްގެ އުމަރު

ދުކަވަޅައިގަންނަވާގޮތް 114

އުމަރުގެ ވެރިކަމަށް އިސްދުކަވަޅައިގެންނުވުމަށްޓަކައި ޔަޒީދު

ކުރައްވާފައިވާ ކަސްތަށްތަކާއިމެދު ދުކަވަޅައިގެން ކަސްތައް

ކުރެއްވިގޮތް 123

އުމަރު ބިން އަބްދުލްޢަޒީޒު އަދި ޚަވާރިޖުން 130

އުމަރީ ވެރިކަމާ ދުކޮޅަށް ޓާގުގައި ޚަވާރިޖުން، ނަޞާރާން 137

ވެރިކަމުގައި އުކަތްގެ ޓާނުން ސިޔާސަތު 154

އުމަރު ބިން އަބްދުލްޢަޒީޒުގެ މާލީ ސިޔާސަތު 156

އުފަންކަން ލިބޭ އާމްދަނީން އުފެއްދުމުގެ ތަރައްޤީއަށްޓަކައި

ހެދުކުރެއްވުން 165

އުމަރު ބިން އަބްދުލްޢަޒީޒުގެ ޝަރީޢަ ސިޔާސަތު 170

އިސްލާމްދީނަށް ދަޢުވަތުދެއްވުން 171

ޓުތުބާތުތައް 176

އިލްމު ޓުތުރެއްވުމަށް މަސައްކަތްކުރި ކުރެއްވުން 182

ޢުމަރުބުނުޢަބްދުލްޢަޒީޒަކީ ޢަދުލުވެރިކަމަށް ލޯބިކުރެއްވި ވެރިޔެކެވެ. 188

ޢުމަރުގެ ވެރިކަމުގައި ޚަވާރިޖުންނާ ދިމާވުން 198

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ އަނބިކަނބަލުން ފާޠިމާ ބިންތު

ޢަބްދުލްމަލިކު 202

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު އުނަގަންނަވާ ކައިވެނި ބައްޕަފައިގެ ދުވަސް 202

ބައްޕާފުޅު ޢަބްދުލް މަލިކުގެ އަރިހުގައި އުނަގަންނަވާ މަޖްލިސް 203

ފިރިކަލުންނަށް އަރިހުގައި ފިރިކަލުންނަށް ބައްޕަފައިގައި 203

ހުރިހާ އަނބިކަނބަލުންނަށް ދަރިކަލުން 204

ފިރިކަލުންނަށް ބައްޕަ ވަރަށް 206

ޢުމަރު އަމީރުލްމުއުމިނުން ފާޠިމާ 208

ދަރިދަރިކަލުންނާއި ދަރިދަރިކަލުންނަށް 209

ބައްޕަފުޅު އަބްޫޓުވާ މަގްޒަފު 209

ޢަބްދުލްމަލިކު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު 211

ޢަބްދުލްމަލިކުގެ އިލްމުވެރިކަން 215

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ އަޚްލާޤު 216

އެމްއިލް އިސްލާމީ ފިޤްހުގެ ނަޒަރު 226

އަމީރުލްމުއުމިނުން 231

އަމީރުލްމުއުމިނުން މުދަލުވެރިވި ސަބަބު 234

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ އެންމެފަހުގެ ވަޞިއްޔަތު 241

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލް ޢަޒީޒުގެ މަޤާމު 242

ވަފާތުވެވަޑައިގަތުން ޢަބްދުލްމަލިކުގެ ކަމުގައި ވަސިއްޔަތު 244

އަލް ހާމިމާ 246

ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒަށް ފަހު އުމަވީންގެ ވެރިކަން 250

- ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒަކީ ތާބިޢީއެއް ބޭކަލެކެވެ. ސިޔާސީ ޢަދާލަތުގެ ސަބަބުން އުމަވީ ޚަލީފާންގެ ތެރޭގައި މަސްއޫލިއްޔަތުތަކަށް ޚިލާފަތުގެ ސިޔާސަތުގައި އަދިކަމުގެ ފުރަތަމަ ނުވިސްނަމުން އުމަވީ ޚަލީފާ ތާބިޢީން ކަމުގައި އަމީރުންނަށް ބޭކަލެކެވެ.

- އިސްލާމީ ބޮޑު ފިރިކަލުން ހިންގުމަށް މިސްކިތުގެ ބައްޕާއީ ރިޢާޔަތްތެރިވާ ފުލުޙުލ ހުނަރުވެރި، އިންސާފުވެރި ކޮލިކަމާ ޢަދުލުވެރި ޖާންފެތިއެކެވެ.

- ސަރުކާރުގެ އެއްވަސް އެއްބާރު އަމިއްލަފުޅު ބާނުމެއްގައި ބާނުމެއް ނުކުރައްވައެވެ.

- ސަރުކާރުގެ ހަޖޫ ހިއްސާތޮރިންގައި ދުރުގައި ގެންގުޅުއްވުމުގެ ސަބަބުން ރައްޔިތުންގެ މުދާފައި ރައްކާއުތޮރިކުރުވި ޔާގެކުރިން އިސްލާމީ ފިރިކަލުގައި ދުވަހަކުފެސް ރައްޔިތުންނަށް ތަނަވަސްކަން ލިބިފައިނުވާވަރަށް އެފިރިކަލުގައި ޤާއިމު ރައްޔިތުންނަށް ތަނަވަސްކަމާއި ފާޅުކަން ހުރުމަތަކުރާއިވިއެވެ.

- ކުރު މުއްދަތުވާހައި ހިނދަކު މިސްކިތުން ޖަލުގައި ބަންދުކޮށް އެޅިމުންނަން އަމަލުތަކުހޯން މަސްހުރުބައިވާ ފިރިއެކެވެ.

އެފިރިކަލުގެ ދިނަ ކަންކަން އުމަރުބުންޖު ހައްޖުބުގެ ފިރިކަލާ އެއްގޮތް ފިރިކަލުކެވެ.

بســم الله الرّحمن الرّحيم

މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ

ފޮތް ފާސްކުރުމުގެ ކާޑު

ފޮތުގެ ނަން:عمر بن عبد العزيز(ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލްޢަޒީޒް)

ފޮތުގެ ވަނަ ނުވަތަ ބައި: -

ފޮތުގެ އަސްލު ހެދި ފަރާތް: ސެޓަރއިޓް އަބްދުއްރަހްމާން / މއ. ރޯޝަނީ

ފޮތުގެ އަސްލު އޮތް ބަސް: ދިވެހި

ފޮތުގެ އަސްލު ލިޔުއްވި އޮތް އަހަރު:2000

ތަރުޖަމާކުރިނަމަ އެފަރާތުގެ ނަމާއި އެޑްރެސް: -

މަތީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފޮތް ފާސްކޮށްފީމެވެ.
11 ޛުލްޤަޢިދާ 1433
27ސެޕްޓެމްބަރު 2012

ރެފް ނަންބަރު: C-142/2012/67

މުޙައްމަދު ދީދީ
މިނިސްޓަރ އޮފް ސްޓޭޓް ފޮރ އިސްލާމިކް އެފެއާޒް